

ÚZDIK PEDAGOG

Республикалық педагогикалық ғылыми-әдістемелік журналы

«ÚZDIK PEDAGOG JÝRNALY» республикалық педагогикалық ғылыми-әдістемелік журналының
№02(34) (2025 ж. Ақпан) шығарылымы.
Выпуск №02(34) (Февраль 2025 г.) республиканского педагогического научно-методического
журнала «ÚZDIK PEDAGOG JÝRNALY».

Қарағанды қаласындағы мекен-жайы: Қазыбек би ауданы, Нұрсұлтан
Назарбаев даңғылы 19. 100012
Журнал “KEMENGER” ЖҚ баспаханасында басылды. Таралымы 1000 дана.
Адрес г. Караганды: Қазыбек биевский район, пр. Нурсултана Назарбаева 19.
Журнал издан в типографии ИП “KEMENGER”. Тираж 1000 экз.

«ÚZDIK PEDAGOG JÝRNALY» Республикалық педагогикалық ғылыми-
әдістемелік журналы Астана қаласында Қазақстан Республикасының Ақпарат
және Қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитеті 2023 жылғы 27
қазандағы Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік
басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ35VPY00080588 берілген.

Таралу аумағы: Қазақстан аумағында
«ÚZDIK PEDAGOG JÝRNALY» журналы айына 4 рет жарық көреді.

Республиканский педагогический научно-методический журнал
«ÚZDIK PEDAGOG JÝRNALY» в городе Астана комитетом информации
Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан
выдано свидетельство о постановке на учет периодического печатного
издания, информационного агентства и сетевого издания от 27.10.2023 года
№ KZ35VPY00080588.

Территория распространения: На территории Республики Казахстан.
Журнал "ÚZDIK PEDAGOG JÝRNALY" выходит 4 раз в месяц.

Меншік иесі: /собственник: ЖК/ИП “BAYANDY”
Бас редактор:/Главный редактор: Баянды Ерлан

Редактор алқасы: Алшынов Ахметжан Әнуарбекұлы
Тел: + 7 700 970 00 98

Корректор / корректор: Кәкіш Мерей Ертайқызы
Жауапты хатшы / ответственный секретарь: Есбергенов Айдын Ардақұлы

Эл. почта: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Тел: + 7 771 181 23 03

Мазмұны / Содержание

Есалина А.Т. Балабақшада балаларды тәрбиелеу мен оқытуда инновациялық технологияны қолдану маңыздылығы ..	3
Муқышова А.Б. Балабақша жұмысында интерактивті технологияларды қолдану арқылы білім беру процесінің сапасын арттыру	5
Шоқаева Б.А. Балабақша бүлдіршіндерінің сөйлеу тілін театрлық іс-әрекет арқылы дамыту	7
Аленова Т.Қ. Балабақшада балаларды салауатты өмір салтын қалыптастыруға тәрбиелеу	9
Нугманова З.Б. Мектепалды даярлық тобында арналған ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің технологиялық картасы	11
Жанаберген Н.Қ. Балабақшада аппликация өнері арқылы эстетикалық тәрбие берудің маңызы	12
Есіркепова А.Ә. Балабақшада балаларды бейнелеу өнерімен таныстыру арқылы көркемдік-шығармашылық дағдыларды дамыту	14
Назарова Ж.А. Балабақшада балаларды музыка өнеріне тәрбиелеу	16
Данабекова А.Ж. Балабақшада балалардың логикалық ойлауын дамытудың педагогикалық негіздері	18
Жұмағазиева Қ.І. Балабақшада балаларды тәрбиелеуде заманауи технологияларды қолдану	20
Рыскулова Д.Е. Қысқаша көбейту формулалары	22
Пусырманова Ш.Б. "Музыкалық шығармалардағы штрих - ырғақпен жұмыс"	24
Жанрбек Б.Ж. Равносильные уравнения. Линейное уравнение с одной переменной	26
Садырқұл Л.М. Логопедиялық сабақтарда коррекциялық технологияның бірі ертегі терапиясының элементтерін қолдану	28
Бейсекова Г.М. Сәндік натюрморт бейнелеуде қазақ халқының ою-өрнек элементтерін пайдалану арқылы ұлттық құндылығымызды дәріптеу	30
Садуақасова И.Ж. Орыс сыныптарында айтылым дағдысын дамыту мақсатында ұйымдастырылатын жұмыс түрлері	32
Арипбаева М.К. Музыка арқылы балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту	35
Шалданбаева С.Д. Көркемдік жазбаны орындау. Сәндеу. Безендіру	37
Сулеева Л.А. Музыка пәнін оқытуда түрлі оқыту әдістерін пайдалану тиімділігі	40
Сабитова Д.Т. Туан өлкенің экологиясы	42
Кажохметова Д.Б. "Мәтінмен жұмыс дағдыларын қалыптастыру"	44
Фидахметова Ж.С. Қорқыт ата	46
Жанке К.А. Этнопедагогика арқылы оқушылардың математикаға қызығушылығын арттыру жолдары	48
Баймухаметова Н.А. Абайдың толық адам ілімі	50
Ордалы А.А. Көркем табиғат және көрікті жерлер	52
Хуснутдинова М.Ш. «Творчество и познание: роль арттехнологий в образовательном процессе начальной школы»..	54
Қараноғасова Э.Б. Мектептегі әлеуметтік педагогтың қызметінің маңызы	57
Ержанова Р.А. What's in a computer?	59
Саулаева К.А. Использование технологии развития критического мышления на уроках русского языка и литературы.....	63
Машимбаева Ә.М. Рационал санды шексіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шексіз периодты ондық бөлшек..	65
Умирбаева Д.У. Мектепке дейінгі мектептегі дефектолог маманы қызметінің маңызы.....	67
Уйпалакова М.А. Информатика сабақтарында интерактивті тапсырмаларды қолданудың маңызы.....	69
Жакенова А.Б. Работа с родителями по развитию читательской грамотности младших школьников (семейное чтение)	71
Петрушина Т.В. Местоимение как часть речи. Личные местоимения 1-го, 2-го, 3-го лица. День и ночь	73
Джандарбекова А.Н. Уақыт-сый.....	76
Ибраева С.Т. “Абай әлемі” авторлық бағдарламасы - коммуникативтік құзыреттілікті арттырудың бір жолы.....	77
Оспанғалиева Г.А. Қазақстан тарихынан контекстік оқыту ерекшеліктері	79
Серикбаева Р.К. Біз не білдік, не үйрендік?	81
Алиасқар Г. Мектепке дейінгі ұйымдарда әдістемелік қызметті инновациялық тұрғыда ұйымдастыру жолдары. «В.Воскобовичтің дамытушы ойындарын тәжірибеде қолдану»	83
Ахметова Р.О. Балабақша бүлдіршіндерінің сөйлеу тілін театрлық іс-әрекет арқылы дамыту	85
Айтілеуова А.Н. Денсаулықты қалай күту қажет?	87
Сейдуақас Н.Қ. Цифрлық сауаттылықтың білім үрдісіндегі маңызы	89
Атабаева А.А. Возможности кейс-метода в обучении информатике в старших классах	90
Атенова А.С. Физика пәнінен оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту	92
Аздарханова Г.М. Сборник формативных заданий по истории казахстана для 5-6 классов	94
Найзабаева А.А. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында қолданылатын тренд әдістер.....	96
Жубанышқалиева А.М. География сабақтарында мектеп оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамыту	99
Елубайқызы Ж. Бастауыш сыныпта ойын технологиясын қолдану тиімділігі.....	101
Гумарова И.М. Мектепке дейінгі балалардың шығармашылық қызметінің жеке тұлға қалыптастырудағы рөлі.....	103
Жукебаев К.К. Көркем еңбек пәнінен жаңаша оқытудың әдіс-тәсілдері	105
Баймұханбетова Н.Б. Искусство звука	107
Юсупов Ж.Г. Физика сабағында белсенді оқыту әдістерін қолдану.....	109
Далабаева Қ.С. Информатика сабақтарында интерактивті тапсырмаларды қолданудың маңызы	111

**Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Меңгеруші
Есалина Алтынгүл Тұрақбайқызы**

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУ МЕН ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Мектепке дейінгі білім беру мекемесін іске асырудағы мектепке дейінгі білім беру мекемесінің мақсаттары балаларды тәрбиелеуде мұғалімдер мен ата-аналардың сындарлы өзара әрекеттесуі қамтамасыз етілген жағдайда ғана қол жеткізуге болады. Сондықтан білім беру қатынастарының барлық қатысушыларымен жұмыс жасауда интерактивті технологияларды қолдану қажеттілігі туындайды. Мектепке дейінгі педагогикада технологияның ең маңызды түрлеріне мектеп жасына дейінгі балаларды тұлғаға бағытталған тәрбиелеу және оқыту технологиялары жатады. Мұндай технологиялардың жетекшісі принципті-баланың жеке ерекшеліктерін, оның дамуының жеке логикасын есепке алу, тәрбие мен оқыту барысында балалардың қызығушылықтары мен іс-әрекеттерінің мазмұны мен түрлеріндегі қалауларын есепке алу. Баланың жеке басына назар аудара отырып, педагогикалық процесті құру оның гүлденген өмір сүруіне, демек денсаулығына табиғи түрде ықпал етеді.

Педагогикада білім берудің бірнеше модельдері бар:

Пассивті-бала оқытудың "объектісі" ретінде әрекет етеді (тыңдайды және қарайды);

Белсенді-бала оқытудың "субъектісі" ретінде әрекет етеді (өзіндік жұмыс, шығармашылық тапсырмалар);

Инновация баланың жеке басының қабілеттерін дамытуға бағытталған педагогикалық практикада қолданылатын жаңа әдістерді, формаларды, заттарды, технологияларды анықтайды. Осыған байланысты, балабақшаларда оқытумен байланысты бүгінгі инновациялық қызмет мектепке дейінгі ұйымдар педагогтарының кәсіби дамуының негізгі факторы болып табылады. Қазіргі әлемнің баласы-біздің ертеңгі болашағымыз. Жас ұрпақты қалыптастыру, оның дамуы, оның ішкі әлемін егжей-тегжейлі зерттеу және анықтау және оның қабілеттері мен мүмкіндіктерін одан әрі дамыту үшін жағдай жасау әр мұғалімнің басты міндетіне айналады. Мұның бәрі мектепке дейінгі мекеме мұғалімдерінің жаңа педагогикалық технологияларын жеткілікті білім алу, мектепке дейінгі мекемелердегі балалардың жеке басының деңгейін дамыту үшін жетілдіру қабілетіне байланысты. Себебі, қазіргі кезеңде білім беру және ғылым саласындағы инновациялық педагогикалық технологиялар қаншалықты маңызды және қаншалықты маңызды, сондықтан педагогикалық технологиялар мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту мен тәрбиелеуде маңызды рөл атқарады.

"Инновациялық технологиялар - бұл білім берудің басым мақсаттарымен ұштасқан пәндер мен әдістер: оқыту - бұл тәрбие процесін ұйымдастырудың бірыңғай жалпы тұжырымдамасымен байланысты жаңа міндеттердің, мазмұнның, формалар мен әдістердің күрделі және ашық жүйесі, мұнда әр позиция екіншісіне әсер етеді және сайып келгенде баланың дамуы үшін жағымды жағдайлар кешенін құрайды". Бүгінгі таңда әрбір педагогтың тікелей міндеті болашақ ұрпақтың еркін, белсенді дамуына, жан-жақты білім алуына, шығармашылық дамуына жағдай жасау екені белгілі. Себебі, инновациялық қызмет – педагогтардың балабақша балаларымен жұмыс жасаудағы педагогикалық технологияларды, әдістер мен әдістерді, психология мен педагогиканы терең білуі мұғалімдердің қандай да бір нақты мақсаттарға жетуіне көмектеседі. Нақтырақ айтсақ, бұл әрекет қызығушылық пен өміршендікті арттыруға ықпал

етеді, оқыту мен тәрбиелеу процесін саналы және сапалы етеді. Жаңа технологияның тенденциясын талап ету баланы оқытудағы мақсаттарға жетуге, оның ақыл-ой қабілеттерін іс-әрекеттер арқылы дамытуға, танымдық белсенділікті, жан-жақты дамуды және жаңа нәрселерді тез қабылдау қабілетін арттыруға әсер етеді. Қоғам дамуының осы кезеңінде мектепке дейінгі мекемелердің білім беру жүйесінде оқыту, тәрбиелеу процесінде технологияландыру басты міндеттердің бірі болып табылады. Осыған байланысты мектепке дейінгі мекемелердің тәжірибесінде оқыту мен тәрбиелеудің әртүрлі технологиялары құрылады және қолданылады.

Интерактивті (ағылшын тілінен *interachion* - өзара әрекеттесу, бір - біріне әсер ету) - Оқу процесі барлық оқушылардың тұрақты, белсенді өзара әрекеттесуі жағдайында жүзеге асырылады; мұғалім мен бала білім беру процесінің тең субъектілері болып табылады. Оқытудың интерактивті моделін қолдану өмірлік жағдайларды модельдеуді, рөлдік ойындарды, жобалық әрекеттерді, проблемалық жағдайларды бірлесіп шешуді қамтамасыз етеді. Интерактивті технологиялар - бұл білім беру процесі барлық оқушылардың тұрақты, белсенді өзара әрекеттесуі жағдайында жүзеге асырылатын біртұтас жүйе, мұғалім мен бала білім беру процесінің тең субъектілері болып табылады. Интерактивті оқыту - бұл оқыту субъектілері мен объектілерінің жақсы ұйымдастырылған кері байланысы, олардың арасында екі жақты ақпарат алмасу.

Интерактивті білім беруді ұйымдастыру принциптері:

- диалогтық өзара іс-қимыл;
- кооперация және ынтымақтастық негізінде шағын топтарда жұмыс істеу;
- белсенді-рөлдік (ойын) жұмыс түрі.

Интерактивті технологиялар оқушылардың білім беру ортасымен тікелей өзара әрекеттесуіне негізделген. Бұл жағдайда білім беру кеңістігі шындық ретінде әрекет етеді, онда әр бала өзі үшін игерілген тәжірибе аймағын табады және басқалар үшін тәжірибе тасымалдаушысы бола алады.

Интерактивті технологияны қолданған кезде тәрбиешінің міндеті-оқушылардың бастамасын жүзеге асыру және дамыту үшін жағдай жасау. Мұнда олар білім беру процесінің толыққанды қатысушылары ретінде әрекет етеді, мәселелерді шешуде олардың тәжірибесі мұғалімнің тәжірибесінен кем емес маңызды, ол дайын білім бермейді, оқушыларды өз бетінше іздеуге итермелейді және шешім тандау құқығын береді, сонымен бірге баланың қателесу құқығын қалдырады және талдау (интроспекция) негізінде дұрыс шешім іздеу бұрын таңдалған позиция.

Тәрбиеші мұнда бірнеше негізгі рөлдерде ойнайды:

- ақпараттандырушы-сарапшының рөлі, ол мәселенің мәнін баяндайды, жағдайды сипаттайды, қатысушылардың сұрақтарына жауап береді, процестің нәтижелерін бақылайды және т.б.;
- ұйымдастырушы - балалардың әлеуметтік және физикалық ортамен өзара әрекеттесуін реттейді (микро топтарға біріктіреді, оларды деректерді өз бетінше жинауға шақырады, тапсырмалардың орындалуын үйлестіреді);
- кеңесші рөлінде ол балалардың тәжірибесіне жүгінеді, қойылған міндеттердің шешімін іздеуге, жаңаларын өз бетінше қоюға және т. б. көмектеседі.

Интерактивті технологиялардың тиімділігінің төмендеу себептері танымдық процестердің дамуының әртүрлі деңгейімен (сөйлеу, ойлау, есте сақтау, қиял, зейін); тәрбиеленушілердің жұмыс қарқынымен; оқушылардың жұмыс қабілеттілігінің (шаршау) деңгейімен; коммуникативті қабілеттердің төмен деңгейімен, мазасыздықпен, балалардың қысылуымен, жас ерекшеліктеріне байланысты мінез-құлықты өзін-өзі реттеудің тиісті деңгейінің болмауымен және т. б. байланысты болуы мүмкін. Интерактивті оқыту технологиясы тәрбиеші мен балалар арасындағы, сондай-ақ балалардың өздері арасындағы қарым - қатынастың ерекше, көпжақты түрін көздейді және келесі коммуникациялық өзара іс-қимыл жасауға болады: "бала-бала" (жұпта жұмыс істеу), "бала-балалар тобы" (топта жұмыс істеу), "бала-аудитория" немесе "балалар тобы-аудитория" (топтардағы жұмыстың бастамасы) және т. б.

Шағын топтарда жұмыс істегенде балалар рөлдерді бөлуді үйренеді, бірлескен автор болады, бір-бірінің тілектерін ескереді, жалпы тұжырымдар мен қорытындылар тұжырымдайды, жолдастарының алдында өз таңдауын қорғайды.

Интерактивті технологиядағы тәрбиешінің ең маңызды міндеті-ақпарат алмасу процесін бағыттау және оған көмектесу: әртүрлі көзқарастарды анықтау; қатысушылардың жеке тәжірибесіне жүгіну; белсенділікті қолдау; теория мен практиканы байланыстыру; қатысушылардың тәжірибесін өзара байыту; қабылдауды, ассимиляцияны, өзара түсінуді жеңілдету; шығармашылықты ынталандыру

Интерактивті оқыту мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық іс-әрекетін ұйымдастырудың арнайы формасын қамтиды, мұнда ақпарат пассивті режимде емес, интерактивті циклдарды қолдана отырып белсенді түрде игеріледі. Интерактивті циклдар - бұл мұғалімнің белгілі бір жағдайлар жасауындағы кейбір дәйекті интерактивті әрекеттердің арнайы дизайны. Интерактивті оқыту технологиясы деп педагог пен тәрбиеленушілердің оқу ойындары түрінде өзара әрекеттесуін ұйымдастыру тәсілдерінің жүйесін түсінуге болады, бұл педагогикалық тиімді танымдық қарым-қатынасқа кепілдік береді, нәтижесінде балалардың орындалатын іс-әрекеттегі сәттілік жағдайын сезінуіне және олардың мотивациялық, интеллектуалдық, эмоционалдық және басқа салаларын өзара байытуына жағдай жасалады. Интерактивті оқыту технологияларын қолдана отырып, оқыту процесінің құрылымында келесі кезеңдерді бөліп көрсетуге болады:

Инновациялық технологияның негізгі мақсаты-әр баланың жеке қабылдауы мен даму деңгейлерін ескере отырып оқыту. Бұл педагогикалық технологияларды балабақша балаларының жас ерекшеліктерін, әр кезеңде әр баланы қабылдау мүмкіндіктерін ескере отырып қолдануға болады. Мектеп жасына дейінгі балалардың есте сақтау қабілеті әлсіз, қабылдау процестері тұрақсыз. Сондықтан олар заттарды ұстағанды және көргенді ұнатады. Осыған байланысты мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту процесінде көрнекі құралды, ойын технологиясын кеңінен қолдану керек. Тәрбиеші-балада білімнің негізін қалайтын маңызды тұлға.

**Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Әдіскер, педагог-модератор
Мукушова Ақсулу Барлыковна**

БАЛАБАҚША ЖҰМЫСЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНІҢ САПАСЫН АРТТЫРУ

Білім беру жүйесін жаңғырту жағдайындағы Қазақстан Республикасының мемлекеттік білім беру саясатының негізгі міндеті білім берудің, оның ішінде мектепке дейінгі білім берудің заманауи сапасын қамтамасыз ету болып табылады. Отандық білім беру стандартында балалардың әртүрлілігін, өзіндік белсенділігі мен бастамасын қолдауға баса назар аударылады, дамудың оң әлеуметтенуіне ықпал ететін жағдайлар жасауға баса назар аударады; халықаралық тәжірибені отандық мектепке дейінгі білімге біріктіруді қамтамасыз етеді. Бұл ретте стандартта балалардың зерттеу белсенділігі мен ойынын қолдауға ерекше назар аударылады.

Осыған сәйкес, мектепке дейінгі білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде баланың жеке дамуын қамтамасыз ететін білім беру технологияларын қолдануды оқыту сапасын арттырудың негізгі шарты ретінде қарастыруға болатындығын атап өткен жөн. Сонымен қатар, мектепке дейінгі білім беру стандарты баланың жас ерекшеліктеріне сәйкес дамуы, шығармашылық әлеуетін дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасауды көздейді.

Заманауи білім беру технологияларын қолдану мектепке дейінгі білім берудің дамушы, мәселелік сипатын қамтамасыз етеді; мектеп жасына дейінгі балалардың мәселелік жағдайларды шешу, іс-әрекеттің оңтайлы тәсілдерін іздеу дағдыларын қалыптастыруға жағдай жасайды.

Қазіргі балалар ерте жастан бастап гаджеттерді белсенді қолданады, дамытушы компьютерлік ойындар ойнайды. Сондықтан олар үшін негізінен мектепке дейінгі білім беру мекемесінде қолданылатын түсіндірмелі иллюстрациялық әдіс мүлдем маңызды емес. Менін ойымша, интерактивті технологиялардың көмегімен балалардың назарын аударуға, оларды қоршаған әлемді қарқынды тану процесіне тартуға болады. Олар баланың танымдық іс-әрекетіне қажетті қасиеттерді қалыптастыру үшін тиімді: шоғырлану, белсенділік, ұжымда жұмыс істеу қабілеті. Бұл қасиеттерсіз бала нәтижелі дамымайды, мектепте одан әрі оқығанда оған оңай болмайды.

Интерактивті технологиялар деп қазір баланың оқу жағдайына енетін, білім беру процесінің басқа мүшелерімен тығыз қарым-қатынаста өз қызметі арқылы білімді игеретін оқыту әдістері түсініледі. Интерактивті педагогикалық технологияларға мыналар жатады: дамыта оқыту технологиялары, интеграцияланған сабақ технологиясы, мнемотехника, синквейн және т.б. Бұл технологиялардың мәні білім беру процесінде тығыз өзара әрекеттесуге, педагогикалық әсерді ізгілендіруге бағытталған.

Интеграцияланған сабақтар - бір-бірін толықтыра отырып, әртүрлі білім беру салаларындағы білімді бірдей біріктіреді. Интеграцияланған сабақ технологиясы оқушылардың білім беру дайындығына кепілдік беру қағидатын іске асыруға мүмкіндік береді, бұл жұмыстың жоғары белсенділігін қамтамасыз етеді және оқуға деген қызығушылықты арттырады.

Интеграцияланған сабақ технологиясы оқытудың классикалық және жаңа технологияларының теңдестірілген үйлесімінде, әдістер мен техникалық құралдар жүйесін оңтайлы қолдануда жүзеге асырылады және білім беру процесінің сапасын арттырудың міндетті шарты болып табылады.

Мнемотехника есте сақтау өнері, есте сақтауды жеңілдететін және жасанды бірлестіктер құру арқылы есте сақтау қабілеті (көру, есту, мотор және тактильді) арттыратын әдістер кешені деп түсініледі. Мнемотехника әдістері баланың есте сақтауын жеңілдетеді және қосымша ассоциациялар құру арқылы есте сақтау қабілетін арттырады, балаға сөйлемдегі сөздерді дұрыс және әдемі құруға көмектеседі. Бір нәрсені түсіндіре алмау, ойды дұрыс тұжырымдамау балалардың сөйлеуін басқаларға түсініксіз етеді, бұл сөзсіз баланың кейінгі өміріне теріс әсер ететін көптеген жеке кешендердің пайда болуына әкеледі. Бұдан шығатыны, мнемотехника әдістерінің арқасында баланың танымдық іс-әрекетке деген қызығушылығы артып қана қоймайды, сонымен қатар сөйлеу аппараты да жақсы дамиды. Бала әлеуметтік бейімделіп, нәтижелі өзара әрекеттесуге және жаңа мектеп өміріне дайын болады, бұл сонымен қатар сапалы білім беру процесінің критерийі болып табылады.

Синквейн - белгілі бір ережелерге сәйкес жазылған бес жолдан тұратын рифмасыз өлең. Бірінші жол-зат есім (тақырып); екіншісі - екі сын есім; үшіншісі - үш етістік; төртіншісі - сөз тіркесі; бесіншісі - тақырыпқа ассоциация.

Синквейн технологиясы материалды тереңірек игеруге ықпал етеді, сыни ойлау белсендіріледі және дамиды, бір нәрсеге өз көзқарасын білдіру қабілеті жетілдіріледі, балалардың даралығы мен бастамасының көрінісіне ықпал етеді. Синквейн технологиясының арқасында алынған дағдылар балаға өмірінің жаңа кезеңінде – мектепте көмектеседі. Мектепке дайындықты қалыптастыру мектепке дейінгі білім берудегі білім беру процесінің сапасының маңызды көрсеткіші болып табылады.

Ұсынылған интерактивті технологияларды қолдану мектеп жасына дейінгі балаларға сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін алуға, әртүрлі көздерден алынған ақпаратты талдау негізінде қойылған міндеттерді басқалардың көмегімен шешуге, алған білімдерін стандартты емес жағдайларда пайдалануға, пікірталастарға қатысуға, өз көзқарастарының дұрыстығын негіздеуге, маңызды мәселелерді бірге шешуге мүмкіндік береді. Дәл осы дағдылардың қалыптасуы балаларда мектепке дейінгі білім беру ұйымындағы білім беру процесінің сапасының көрсеткіштері ретінде ерекшеленеді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Микляева Н.В. Управление качеством образовательного процесса в современном детском саду // Управление ДОУ-2015 -№ 4- С.41-50;
2. Борисова Н.Б., Гончарова О.В. Интерактивные технологии в работе детского сада как условие повышения качества образовательного процесса // Вестник науки. Сборник статей по материалам III международной научно-практической конференции. Актуальные вопросы в науке и практике. – Казань 2017. – С. 110.-115;
3. Кузьмина С.М. Мнемотехника [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://almanahpedagoga.ru/servisy/publik/publ?id=13288> (дата обращения: 21.10.2020).

**Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші
Шоқаева Бақыткүл Абдуалиевна**

БАЛАБАҚША БҮЛДІРШІНДЕРІНІҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ТЕАТРЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТ АРҚЫЛЫ ДАМУЫ

Әдетте адамның жеке тұлғалық қасиеттері бес жасқа дейін қалыптасады екен. Сондықтан да баланың жан-жақты қалыптасуы үшін мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндердің бойына ҰОӨҚ жақсы, жағымды қасиеттерді сіңіре білу керек. Бала әр нәрсеге құмар, қызыққыш, ол өзінің айналасында болып жатқан өзгерістерді, тамаша құбылыстарды сезінуге тырысады. Сол себепті де мектепке дейінгі баланы тәрбиелеу мен дамыту ісіне байланысты мақсаттарды шешуде театр ерекше рөл атқарады.

Балабақшадағы театрлық іс-әрекет бірқатар әдістерді қолдану арқылы көрінетіндіктен, балалардың үйлесімді сөйлеуін дамытумен тығыз байланысты. Баланың сөйлеуін дамыту, оның ана тілін меңгеруі мектепке дейінгі балалық шақта ең қажетті меңгерудің, балалардың дамуының жалпы негізі болып табылады. Атап айтқанда, әдеби шығармалармен танысу, түрлі сезімдерді жеткізуге арналған этюдтар, сөйлеу жаттығулары, интонациялық экспрессивтілік бойынша жұмыс, көркем шығармаларды иллюстрациялау үшін әртүрлі театрландырылған қуыршақтарды пайдалану немесе рөлдерге бөліп ойнау, көркем шығармаларды (өлеңдер, әңгімелер, ертегілер) сахналау. Балалардың театрлық іс-әрекетіне дайындық, әдетте, бірнеше кезеңнен өтеді: тақырыппен таныстыру, эмоционалдық көңіл-күйді қалыптастыру, театрлық іс-әрекет (тәрбиеші мен әр баланың шығармашылық әлеуетін, эмоционалдық қорытынды, театр қызметінің жетістігін көрсетіп, жүзеге асыруға мүмкіндігі бар әртүрлі формаларда жүзеге асады).

Мектепке дейінгі жаста бала мен ересек адам арасында эмоционалды байланыс пен іскерлік ынтымақтастық, қатарластарымен бірлескен іс-әрекетке эмоционалды түрде қатысу орнайды. Мұнда тілдік құралдарды (сөздерді, сөз тіркестерін) түсінудің дамуы жүзеге асады, бала қимыл-қозғалыс, іс-әрекет, эмоция және мағына арқылы қарым-қатынасқа түседі, сөйлеуі үйлесімді, жүйелі болады. Мектеп жасына дейінгі балалардың көпшілігі суреттеме мен баяндама құрастыруды білмейді, сөйлемдерді байланыстыра алмайды. Бұл балалардың бір-бірімен, сыртқы әлеммен қарым-қатынас жасай алмауына, шығармашылық бастамасының болмауына әкеледі. Біздің ойымызша, мәселенің ең сындарлы шешімі – дамуда тәрбиеленуші өзін, өзінің даралығын толық көрсете алатындай жағдай жасау. Осылайша, балаларды театр іс-әрекетімен таныстыру идеясы пайда болды.

Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуін дамытуда неліктен театр әрекеті таңдалды деп ойлайсыз?

Себебі балалар театрының бірнеше түрлері бар. Әр театр түрі өзіндік артықшылықтармен ерекшеленеді. Мысалы:

Саусақ театрында – саусақтардың көмегімен қандайда болмасын ертегіні немесе өлең-тақпақ шумағын сахналау болып табылады. Саусақ театры арқылы баланың сөйлеуге деген талпынысы, қабілеті дамып, ынтасы артады және шығармашылық әрекетіне жол ашылады. Саусақ ойынын ойнай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануарларды, құстарды және ағаштарды бейнелей алады. Саусақтарының қозғалыс қимылына қарап, бала қуанады шаттанады, сөз айтуға тырысады және өлеңде үйренген сөз шумақтарын қайталап айта отырып, есінде сақтайтын болады.

Сонымен қатар балалар екі қолын қимылдата отырып, оң, сол, жоғары, төмен т.б. түсініктерді бағдарлай алуға үйренеді.

Үстел үстіндегі театры - сәбилер тобынан бастап-ақ тақпақ пен қысқа өлеңдерді айтқызғанда көркем сөздер әсерлі естілу үшін стол үстіндегі театрды қолданған жөн. Мұнда үстелде құламай тұратын және қозғалтқанда еш кедергісіз жүретін ойыншықтар қолданылады. Үстел үстіндегі қуыршақтар театрдың бірнеше түрі бар: әр түрлі биіктегі конустан, цилиндрдан, қораптардан жасалған ойыншықтар; таяқшадан жасалған театр; магнит театры.

Көлеңкелі театр - жарық өте жақсы түскен экранда адамдар, жануарлар және құстардың пішіндерінің қозғалысына қарауды балалар өте жақсы көреді. Ертегі, әңгіме, өлең, әндерді көлеңке театры арқылы айтуға болады. Бұл көріністер балалардың шығармашылықтарын арттырады, ой өрістері дамытады.

Қуыршақ театры - бұнда балалар қысқа тақпақтарды жаттап, оның өзіне тән орындау кезінен бастап-ақ кішкене көлемді спектакльдер ойнайды. Ондағы адамдар рөлін ойыншықтар орындайды.

Қуыршақ театры күнделікті ұйымдастырылған оқу іс- әрекетінде балаларды мадақтау, мақтау үшін, олармен амандасып, қоштасу үшін қолданылады. Бұл қуыршақтар балаларға әнмен, бимен, ойынмен көрсету арқылы шығармашылықтарын дамытады. Бұл балалардың өздерін еркін сезінуіне, өз күшіне сене білуге көмектеседі. Тағы да суреттер (картиналар), стенд-кітапша театры, фланелеграф, трафарет театры болады.

Әр театрлық әрекет түріне сәйкес мектеп жасына дейінгі балалар таныс шығармаларды ойнауға, өздеріне ұнайтын кейіпкердің образына айналуға, олардың мінез ерекшеліктерін, мимика мен ым-ишарасын өз еркімен қабылдауға қуана қатысады. Батырлар күлсе – балалар күледі, жақсылық жеңсе – қуанады, батырлар қиындықтарды жеңіп, бақытты аяқталса – терең тыныс ала отырып, бірге уайымдайды. Театр әрекеті әр баланың шығармашылық мүмкіндіктерін ашуға көмектеседі. Қоршаған әлеммен танысады, қызықты идеяларды іске асыруға үйренеді, олардың шығармашылық қиялын, ойлауын, сөйлеуін дамытады. Театрлық іс-әрекет кішкентай адамға ұяңдықты, ұялшақтықты, өзіне деген сенімсіздікті жеңуге көмектеседі. Оқушылар шығарманың мазмұнын, оқиғалардың логикасы мен ретін, олардың дамуы мен себепті байланысын жақсы меңгереді. Театрландырылған әрекетте балалар бұл істі өздері қалап, жасайтындықтан, мәжбүрлеуді қажет етпейді. Балалармен бірге ойнай отырып, біз олармен олардың деңгейінде сөйлесеміз. Ойын әлеміне ену арқылы біз өзіміз көп нәрсені үйреніп, балаларымызға үйрете аламыз.

Бұл тақырыптың өзектілігі театр қызметі көптеген тәрбиелік мәселелерді шеше алатындығына байланысты. Мектепке дейінгі балалық шақ – бала дамуының ерекше кезеңі, іс-әрекеттің кез келген түріне қажетті жалпы қабілеттердің қалыптасуы. Балалар қоршаған әлемді бейнелер, түстер, дыбыстар арқылы көреді. Театрландырылған ойындардың тақырыбы мен мазмұнында ертегіде қамтылған, шығарма кейіпкері дұрыс істеп жатыр ма, соны ойлануға, талдауға, қорытынды жасауға, жалпылауға итермелейтін адамгершілік бағдар бар. Сүйікті кейіпкерлері үлгі болады. Диалогтік сөйлеу, оның грамматикалық құрылымы жақсарады. Театр әрекеті баланың сөйлеу тілін дамытуға үлкен әсер етеді, өйткені ол балалардың белсенді сөйлеуін ынталандырады, сөздік қорын кеңейтеді. Театрландырылған ойында диалогтік, эмоционалды бай сөйлеу қалыптасады. Театр қызметі әлеуметтік мінез-құлық тәжірибесін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында театрдың барлық түрлеріне көңіл бөлу қажет, өйткені бұл баланы рухани құндылықтармен таныстыруға, қазіргі өмірдегі мінез-құлықтың дұрыс үлгісін қалыптастыруға, балаларды әдебиетпен, музыкамен, этикетпен ережелерімен, дәстүрлермен таныстыруға көмектеседі. Ойын мінез-құлқын, кез келген жағдайда шығармашылықпен жұмыс істей білуге ықпал етеді, қарапайым деңгейде театр түрлері туралы түсінік береді, шешендік өнердің дамуына ықпал етеді.

Тәжірибенің жетекші педагогикалық идеясы – жан-жақты дамытудың негізгі құралы ретінде театрландырылған іс-әрекеттер арқылы мектепке дейінгі білім беру мекемесінде балалардың сөйлеу тілін дамытудың тиімділігін арттыру жолдарын анықтау.

Сөйлеуді дамытуға театр қызметінің ықпалы даусыз екенін атап өткім келеді. Театрлық ҰОҚ көмегімен сөйлеуді дамыту бағдарламасының барлық дерлік міндеттерін шешуге болады және балалардың сөйлеуін дамытудың негізгі әдістері мен тәсілдерімен бірге халықтың ауызекі шығармашылығының бұл ең бай материалы пайдаланылуы қажет.

**Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші
Аленова Тұрсынкүл Құсайынқызы**

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ТӘРБИЕЛЕУ

Бүгінде мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің алдында тұрған міндеттердің бірі – жас ұрпақтың салауатты өмір сүруге көзқарасын қалыптастыру, олардың денсаулығын сақтауға, қоршаған ортаны таза ұстауға және жоғары, сапалы білім алып, сол білімді келешектегі өмірінде пайдалана білуге тәрбиелеу. Балаларды жеке және қоғамдық гигиеналық дағдыларына тәрбиелеу - олардың денсаулықтарын қорғауда тұрмыстық, қоғамдық мінез-құлықтарының дұрыс қалыптасуында маңызды орын алады. Қазақстандағы салауатты өмір салтын дамытудың бастамасы мектепке дейінгі ұйымдардағы балалардың денсаулығын сақтаудың аса қажет екендігін көрсетеді. Балабақша жұмысына денсаулық сақтау технологияларын енгізу қажетті заман талабынан туындайды.

Мектепке дейінгі мекемедегі білім беру процесінде күнделікті салауатты өмір салтын сақтауға тәрбиелеу тәрбиешілерге балалардың денсаулығы мен психоэмоционалдық көңіл-күйінің, денсаулығының, көз жанарларының жақсаруына және тәрбиелеудегі барлық шараларды саналы түрде ұстануы сұранысына қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Салауатты өмір салты – бұл ең әуелі денсаулықты сақтауға және нығайтуға бағытталған сауықтыру жолындағы белсенді іс-әрекеттердің жиынтығы деп білемін. Адамның өмір салты өздігінен қалыптаспайды, ол салауатты өмір салтын ұстану дене қозғалыстарының белсенділігі, дұрыс толыққанды тамақтану, зиянды жат әдеттерден бойын аулақ ұстау арқылы адамның қалауымен, аталған шарттарды толық әрі уақтылы орындауымен қалыптасады. Балабақшадағы салауатты өмір салты жүйесіне мыналар жатады: таңғы жаттығу, дұрыс әрі уақтылы тамақтану, сергіту жаттығулары, тыңығу, ойын ойнау және таза ауада серуендеу.

Мектепке дейінгі ұйымындағы шынықтыру-сауықтырудың негізгі міндеттері

- Баланың денсаулығын нығайту және сақтау
- Баланың дене тәрбиесінің сапалық дамуын, тұлғалық ерекшеліктерін ескере отырып, оның өміріне қажет қимыл ептілігін қалыптастыру
- Баланың қиыл белсенділік талабын жүзеге асыруға жағдайлар тудыру
- Салауатты өмір салтының талаптарына сай тәрбиелеу
- Психологиялық және физиологиялық саулықпен қамту

Таңғы жаттығу. Дұрыс ұйымдастырылған күн тәртібі гигиеналық рәсімдердің бір уақытта күн сайын қайталануымен қамтамасыз етеді, ал бұл мінез-құлық мәдениетінің дағдылары мен әдеттерінің біртіндеп қалыптасуына жағдай жасайды. Балабақшада салауатты өмір салтын қалыптастыру үшін арнайы физминуткалар жасауға болады. Мұндай жаттығулар баланың дене бітімін, аяқ қолдарын түзу, дене мүшелерінің үнемі қозғалыста болуына, қан айналым жүйесінің жақсаруына, көңіл күйлерінің көтеріңкі, оқу іс-әрекеттерінде белсенділігін арттырады.

Жалқаулықты тастаймыз,

Шынығамыз жастай біз.

Ырғағымен әуеннің

Жаттығуды бастаймыз.

Ас - адамның арқауы. Балаларды тамақтану кезінде үстел басында дұрыс отыруға, тамақты мұқият және баяу шайнап, асхана аспаптары мен сүлгілерді қолдана алуларын үйрету қажет. Ал асханадағы кезекшіліктер, тек қана үстелді дұрыс жабдықтап қана емес, сонымен бірге кезекшілікке кіріспес бұрын міндетті түрде қолдарын тазалап жуу, өзін тәртіпке келтіруі керек.

Сергіту жаттығулары. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту үлгілік жоспары бойынша бекітілген сабақ кестесі бойынша оқу іс әрекеттері өткізіліп отырады. Сабақ арасында 13 минут аралығында сергіту жаттығулары өткізіліп отырады. Бала үстел үстінде қимылсыз ұзақ отырса, қанға және миға оттегі жеткіліксіз болады. Сол себепті де сергіту жаттығуларымен көз жанарларына арналған сергіту жаттығулары күнделікті өткізіліп отырады.

Орнымыздан тұрайық,
Оңға, солға қарайық.
Бір отырып, бір тұрып,
Сергіп бір қане, қалайық.

Таза ауада серуендеу. Балалардың таза ауада болуының денелік даму үшін маңызы зор және ақыл-ой тәрбиесіне жағдай жасайды. Байқағыштық дамиды, қоршаған дүние туралы ұғым кеңейеді. Баланы таза ауада серуенге шығару дене тәрбиесінің дамуына, денсаулықтарын шыңдауға, көңіл күйлерін көтеруге әсерін тигізеді. Балабақшада серуендеу күніне 2 рет (күннің бірінші және екінші жартысында) өткізіледі, ал жазда балалардың барлық уақыты ұйқы мен тамақ ішуді қоспағанда, ашық ауада өткізіледі. Серуендеулерге бөлінген уақыт қатаң сақталады, ал олардың мазмұны жыл мезгіліне, ауа температурасына, балалардың жасына байланысты болады. Қимылды ойындарды ұйымдастыру балалардың қимыл белсенділіктерін дамытып, салауатты өмір сүру дағдыларын қалыптастырады. Мысалы, мынадай ойын түрлері арқылы баланың ден қимылы мен қан айналымы жүйесін жақсартуға болады. «Омарташы», «Аралар», «Кім жылдам».

Баланың денсаулығы балалармен шынықтыру шараларын сауатты ұйымдастырылуына, мектепке дейінгі ұйымның күнтізбін тиімді пайдаланылуына байланысты болады. Тәрбиешінің тиімді жұмысының нәтижесі балалардың көз жанарларының, денсаулықтарын жақсартуына көмегін тигізеді. Тек қана дені сау бала жеке және интеллектуалдық даму процесінде, оқуда жетістікке жете алады. Түскі ұйқыдан кейінгі жаттығуды күнделікті жүйелі түрде жүргізу барысында бала дене қимыл-қозғалысын игеріп, өзінің психологиялық ерекшеліктерін қалыптастырады. Күн тәртібі белгіленген іс-жоспар уақытымен жүргізіліп отырса, денсаулығы мықты, саналы, салауатты ұрпақ өсіп жетіледі және күнделікті жұмыс процесінде салауатты өмір салтын ұстана отырып, сауықтыру жұмыстарын жүргізу арқылы біз, тәрбиешілер ХХІ ғасырдың болашағы мол, дені сау, ақыл-ойы дамыған өскелең ұрпақты тәрбиелейміз.

Ақтөбе облысы, Хромтау ауданы, Хромтау қаласы
№7 Хромтау мектеп-гимназиясы
Мектепалды даярлық мұғалімі, педагог-модератор
Нугманова Зинегуль Бекказиевна

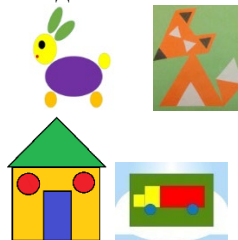
МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫНДА АРНАЛҒАН ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ОҚУ ІС-ӘРЕКЕТІНІҢ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ КАРТАСЫ

Білім беру саласы: **Таным**

Міндеті: Қоршаған ортадан геометриялық пішіндерге ұқсас заттарды табу, олардың пішіндерін анықтау.

Қажетті құралдар: Суреттер, карточкалар, қарындаш.

Оқу іс-әрекетінің кезеңдері	Педагогтың іс-әрекеті	Балалардың іс-әрекеті
Мотивациялық – қозғаушылық	І. Ұйымдастыру кезеңі: Күннің көзі ашылып, Көкке шуақ шашылып. Құтты қонақ келіпті, Төрімізге еніпті. Үлкенге де сіз, Кішіге де сіз	Өлең жолдарын қайталап, соған сай қимылдарды орындайды. Жоғары созылып Күнмен амандасады, қонақтармен амандасады.

	Баршаңызды құрметтеп, Бас иеміз біз. Сәлеметсіңдер ме, балалар! Онда осындай жақсы көңіл күймен сабағымызды басталық. Бүгін біз геометриялық пішіндер әлеміне саяхат жасаймыз.	Сәлеметсіз бе!										
Ұйымдастырушылық-ізденістік.	-Балалар қазір жылдың қай мезгілі? -Күз мезгілінің айларын атайық. -Күздің келгенін қайдан білеміз? -Адамдар не істейді? -Ендеше балалар біздің тобымыздың әр жерінде жемістер мен көкөністер жасырылған, сіздер соларды тауып, мына бос себеттерге бөліп салыңдар. -Енді осы жемістер мен көкөністердің барлығын тура және кері санайық. - Балалар біздің айналамыздағы қоршаған заттар көбісі геометриялық пішіндерге ұқсайды. Қане еске түсіріп көрейік. -Балалар қарандаршы барлық жемістер мен көкөністердің көлемі бірдей ме? Бұлар жайдан жай үлкен емес, олар бізге тапсырмаларымен келіпті. Қане орындап көреміз бе? 1-тапсырма сәбіздің артында: жеке жұмыс Заттың санын цифрмен сәйкестендір. <table><tr><td>1</td><td>● ● ● ● ● ● ● ●</td></tr><tr><td>2</td><td>● ● ● ● ● ● ● ●</td></tr><tr><td>3</td><td>● ● ● ● ● ● ● ●</td></tr><tr><td>4</td><td>● ● ● ● ● ● ● ●</td></tr><tr><td>5</td><td>● ● ● ● ● ● ● ●</td></tr></table> Екі бала тақтада орындайды. 2-тапсырма бананның артына жасырылған: «Жоғалған сандарды тап» қыстырғыш әдісі 1 3 5 7 9 2 4 6 8 10 3-тапсырма қиярдың артында: Сергіту сәті. Қане сапты түзейік, Тіземізді бүгейік. Бір алға, Бір артқа, өз –өзіңді айнала. Отырамыз, тұрамыз, Сергітуге мың алғыс. 4-тапсырма қызанақтың артында жапсырылған. \топтық жұмыс\ Геометриялық пішіндерден ойыншықтар құрастыру. (Балаларға желім, А3 форматта қағаз және геометриялық пішіндер беріледі) -Балалар енді осы сөздерге сөйлем құраңдар. Пішіні бойынша заттарды топта» ойыны Мақсаты: балалардың ойлау, айыра білу қабілеттерін арттыру. Шарты: балалар төрт топқа бөлінеді. Алдарында пішіндердің суреттері салынған конверттер мен суреттер. Балалар суреттерді пішініне байланысты конверттерге топтап салады.	1	● ● ● ● ● ● ● ●	2	● ● ● ● ● ● ● ●	3	● ● ● ● ● ● ● ●	4	● ● ● ● ● ● ● ●	5	● ● ● ● ● ● ● ●	Балалар сұраққа жауап береді. Топ ішінен жемістер мен көкөністерді тауып, тақтадағы себеттерге орналастырады. 1-ден 10-ға дейін тура және кері санайды. Қоршаған ортадан геометриялық пішіндерге ұқсас заттарды табады. -Жоқ, олардың бірнешеуі үлкен. Тапсырманы әр бала жеке орындайды. Балаларға 1-10 –ға дейінгі сандар беріледі, балалар жоқ сандарды орнын тауып орналастырады. Сергіту сәтін мұғаліммен бірге қайталайды. Алдарына қойылған қағазға пішіндерден машина, түлкі, қоян, үй құрастырады. Тақтаға алып шығып қандай пішіндерден құрастырғанын атайды. Мен қоян көрдім, Түлкі сарғыш, Менің үйім үлкен, Менің машина ойыншығым бар т.с.с.
1	● ● ● ● ● ● ● ●											
2	● ● ● ● ● ● ● ●											
3	● ● ● ● ● ● ● ●											
4	● ● ● ● ● ● ● ●											
5	● ● ● ● ● ● ● ●											
Рефлексиялық-түзетушілік	Сұрақтар қою: 1. Бүгін біз сабақта не жайлы үйрендік? 2. Геометриялық пішіндерді атаңдар. 3. Бүгінгі сабағымыз ұнады ма? Сабаққа жақсы қатысқан балаларды мадақтау.	Сұрақтарға жауап береді.										

Күтілетін нәтиже:

Біледі: геометриялық пішіндер туралы түсініктері бар, геометриялық пішіндерді атауды;

Игереді: сөздерді байланыстыра сөйлеуді.

Дағдылары болу керек: күнделікті қолдану.

Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші
Жанаберген Нұржанат Қалтайқызы

БАЛАБАҚШАДА АППЛИКАЦИЯ ӨНЕРІ АРҚЫЛЫ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ

"Балалардың қабілеттері мен дарындылығының бастауы - саусақ ұшында. Саусақтардан, бейнелі түрде, шығармашылық ойдың қайнар көзін тамақтандыратын ең жақсы жіптер бар. Басқаша айтқанда, баланың қолында шеберлік неғұрлым көп болса, бала соғұрлым ақылды болады".

В.А. Сухомлинский

Бала үшін ең жақын және табиғи іс-әрекеттердің бірі-көркемдік қызмет. Мектеп жасына дейінгі балалардың көркемдік дамуында орталық-бұл көркем шығарманы қабылдау және жаңа образды өз бетінше жасау қабілеті (суретте, модельдеуде, қолдануда, ол өзіндік өзгергіштігімен, икемділігімен, ұтқырлығымен ерекшеленеді. Шығармашылық тұлғаны қалыптастыру-қазіргі кезеңдегі педагогикалық теория мен практиканың маңызды міндеттерінің бірі. Оның дамуы мектеп жасына дейінгі кезеңнен тиімді басталады. Көркемдік іс-шаралар, балалармен жұмыс жасаудың мазмұны, формалары, әдістері мен әдістері, сондай-ақ олар әрекет ететін материалдар жүретін жағдайлар неғұрлым әр түрлі болса, балалардың көркемдік қабілеттері соғұрлым қарқынды дамиды.

Балалардың тез өзгертін өмір сүру жағдайларына, сондай - ақ шығармашылық қабілеттеріне бейімделу қабілетін дамыту бейнелеу шығармашылығымен толық қамтамасыз етілуі мүмкін шығармашылық және ізденіс әрекеттерін ынталандыру жағдайында жүруі керек. Шығармашылық еркіндіктің көрсеткіштері-бұл балалар жасаған көркем образдардың өзіндік ерекшелігі, жеке бірегейлігі. Аппликация-бұл қиялдың, шығармашылықтың дамуына, тәуелсіздіктің, бастаманың, даралықтың көрінісі. Бір жұмыста бейнелеудің әртүрлі әдістерін қолдана отырып және біріктіре отырып, мектеп жасына дейінгі балалар осы немесе басқа кескінді мәнерлі ету үшін қандай техниканы қолдану керектігін өз бетінше шешуді үйренеді.

Аппликация-бұл көркем туындыларды жасаудың ең қарапайым және қол жетімді тәсілі, онда кескіннің нақты негізі сақталады. Қағазды өңдеу материалдарымен, техникасымен және әдістерімен таныса отырып, балалар заттарды графикалық және пластикалық бейнелеу дағдыларын игереді, көркем әдебиетті оқу, иллюстрацияларды, картиналарды, халықтық сәндік-қолданбалы өнер туындыларын қарау кезінде қоршаған әлеммен танысу кезінде алған әсерлерін бейнелі, шығармашылық түрде өңдей алады. Баланы Сұлулық әлемімен таныстыру оның алдында қоршаған өмірдің байлығы мен сұлулығын ашады, әлемді ойлауға ғана емес, сонымен бірге оны белсенді тануға, өзгертуге деген қажеттіліктің дамуына ықпал етеді.

Жұмыс кезінде мен балаларды әртүрлі материалдардың қасиеттерімен таныстырамын, геометриялық фигураларды, заттардың түсін ажырата білуге, бөліктердің арақатынасын шамасы бойынша орнатуға және бөліктерді тұтастай біріктіруге, құрылымды, заттың кеңістіктегі орнын бөліп көрсетуге, қағаз парағына назар аударуға үйретемін. Аппликация процесінде бала әртүрлі сезімдерді сезінеді: ол өзі жасаған әдемі бейнеге қуанады, өзіне деген сенімі мен ризашылығы пайда болады. Бірақ

ең бастысы: бейнені жасай отырып, бала әртүрлі білім алады, оның қоршаған әлем туралы идеялары нақтыланады және тереңдей түседі, жұмыс барысында ол заттардың қасиеттерін түсіне бастайды, олардың сипаттамалары мен бөлшектерін есте сақтайды, бейнелеу дағдылары мен дағдыларын игереді, оларды саналы түрде қолдануды үйренеді.

Қазіргі уақытта мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің тәрбиешілері балаларды оқытудың дәстүрлі әдістеріне сүйенеді қосымшалар, атап айтқанда:

- Әр түрлі қағаз геометриялық пішіндер мен өсімдік бөлшектерінің сәндік үлгісін жасау, оларды картон негізінде белгілі бір орынға орналастыру.
- Жеке бөліктерден түрлі-түсті қағаздан заттың бейнесін жасау; сюжетті бейнелеу.
- Қағаздан аппликация үшін бөлшектерді алудың әртүрлі әдістерін меңгеру: әртүрлі әдістермен кесу, кесу, тоқу; сондай-ақ оларды негізге бекіту техникасы.
- Оригами техникасын қолдана отырып, тақырыптың (сюжеттің) бейнесін жасау

Әр түрлі материалдармен, әр түрлі көркемдік әдістермен жұмыс баланың мүмкіндіктерін кеңейтеді, түс, үйлесімділік сезімдерін, қиял кеңістігін, бейнелі ойлауды, шығармашылық қабілеттерін дамытады. Осындай жұмысты ұйымдастыру барысында мен әр баланың аппликацияға бейімділігін қанағаттандыруға, объективті әлемді бейнелеудің әртүрлі әдістері мен тәсілдерін қолдануға тырысуға тырысамын. Аппликация сабақтарында балаларда пайда болатын шығармашылық іс-әрекетке деген қызығушылық тәуелсіз іс-әрекетте одан әрі жан-жақты дамып, тереңдей түседі. Бос уақытты осындай ұйымдастырумен бала бағдарламаны барынша толық және жан-жақты игере алады, әдемі әлемге қосыла алады, шығармашылық тапсырмаларды орындау үшін техника мен материалдарды өңдеудің жаңа түрлерін игере алады.

Аппликация болуы мүмкін :

- Аппликация. Бұл әдіс кескіннің құрылымын беру үшін жақсы. Бұл жағдайда біз қағазды бөліктерге бөліп, олардан сурет жасаймыз. Аппликация қолдың ұсақ моторикасын және шығармашылық ойлауды дамыту үшін өте пайдалы.
- Үстеме аппликация. Бұл әдіс сізге көп түсті кескін алуға мүмкіндік береді. Біз кескінді ойластырамыз және оны дәйекті түрде жасаймыз, бөлшектерді қабаттастырып, жапсырамыз, осылайша әрбір келесі бөлік алдыңғы бөліктен кішірек болады.
- Модульдік аппликация (мозаика). Бұл техниканың көмегімен кескін көптеген бірдей пішіндерді желімдеу арқылы алынады. Негіз ретінде кесілген шеңберлерді, квадраттарды, үшбұрыштарды немесе жай жыртылған қағаздарды қолдануға болады.
- Симметриялық қолдану. Симметриялы кескіндер үшін дайындаманы - қажетті өлшемдегі қағаздан төртбұрыш немесе тіктөртбұрыш-екіге бүктеп, бүктемені ұстап, кескіннің жартысын кесу.
- Таспалы аппликация. Таспалы қосымшаны жасау үшін сізге кең қағаз парағын алып, оны аккордеонмен бүктеп, кескінді кесу керек.
- Силуэт қосымшасы. Бұл әдіс қайшыны жақсы білетін балаларға қол жетімді. Олар сызылған немесе елестетілген контур бойымен күрделі силуэттерді қиып алады.

Қорытындылай келе айтарым, қығармашалық – бұл адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмытылуы, ізденуі. Өмірде дұрыс жол табу үшін адам дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі. Жас жеткіншектерді жан-жақты етіп тәрбиелеу – ең басты мәселелердің бірі. Оны шешудің негізгі бір тармағы – эстетикалық тәрбие беру барысында ерекше үлес бейнелеу өнерінің еншісіне тиетіндігінде. Бұл жөнінде танымал ғалым Ф.Жұмабекова: «Бейнелеу өнері тәрбие құралы ретінде баланың жеке басының жан-жақты дамып, қалыптасуына тікелей әсер етеді» - дейді. Аппликация өнерімен танысу барысында баланың ақыл-ойы жетіліп, жағымды мінез-құлықтары мен адамгершілік қасиеттері қалыптасып, әсемдік пен сұлулықты қабылдау қасиеті артады. Яғни, қоршаған ортаға, табиғатқа деген эстетикалық сезімі шыңдала түседі.

**Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші
Есіркепова Айзат Әбділдәқызы**

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІМЕН ТАНЫСТЫРУ АРҚЫЛЫ КӨРКЕМДІК-ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ DAҒДЫЛАРДЫ ДАМУЫ

Баланың мектепке дейінгі жасы – бұл оның қабылдауының қалыптасуы, шығармашылық қабілеттері мен қоршаған әлем туралы идеялары қалыптасатын кезең. Мектеп жасына дейінгі балалардың ерекшелігі-олар білуді ұнатады, жаңа білімге қуанады, олар әртүрлі білім мен дағдыларды игеруді ұнатады. Мектепке дейінгі жаста балалар өнермен оның алуан түрлілігімен таныса бастайды.

Бейнелеу өнері көркемдік технологиялар арқылы жоғары гуманитарлық құндылықтар негізінде жеке тұлғаны тәрбиелеуге жәрдемдесуге арналған; сонымен қатар, адамгершілік және шығармашылық сезімдерді тәрбиелеу: туған табиғатқа деген сүйіспеншілік, адамдарға және олардың еңбек нәтижелеріне, дәстүрлерге, батырлық өткенге, көпұлтты мәдениетке құрмет.

Бейнелеу өнерімен танысу әр түрлі материалдармен көркемдік және еңбек әрекетінің қарапайым дағдыларын, әдістерін игеруге ықпал етеді, сонымен қатар пластикалық өнер және халықтық өнер саласындағы шығармашылық тәжірибе негізінде бейнелі ойлауды, кеңістіктік қиялды, көркемдік, жобалық, конструкторлық қабілеттерді қалыптастыруға ықпал етеді. Тәрбиешінің міндеті- мектеп жасына дейінгі балаларды көркемдік экспрессивтіліктің әртүрлі құралдарын қолдана отырып, бейнелеу өнерінің негіздерімен таныстыру. Бұл ой бейнелері, салыстырулар, әдеби айналымдар болуы мүмкін. Нәтижесінде бала бейнелеу өнерін үйреніп қана қоймай, ол туралы өз пікірін қалыптастырады, сонымен қатар өз эмоцияларын білдіруге және сезімдерді сипаттауға үйренеді.

Көрнекі іс – әрекет баланың-оқушының жеке басының дамуында үлкен рөл атқарады – бұл объективті - манипуляциялық іс-әрекет процесі, ойын, қарым-қатынас, қиялдың дамуы, тұлғаның мотивациялық-қажеттілік жағының дамуы және тұлғаның эмоционалды дамуы.

Ерте жаста бейнелеу іс-әрекетінің дамуының негізгі кезеңдері:

1. Баланың көрнекі материалға деген қызығушылығы және онымен танымдық іс-әрекеттері айқын көрінеді.
2. Баланың ересек адамның іс-әрекетіне материалмен қызығушылығы. Ересектерге еліктеу, олармен қарым-қатынас жасау қажеттілігіне негізделген.
3. Баланың қағазда қалған ізге деген қызығушылығы және ассоциативті бейненің пайда болуы.
4. Алғашқы идеялардың пайда болуы, баланың бір нәрсені бейнелеу үшін тәуелсіз шешім қабылдауы.

Баланы бейнелеу өнерімен таныстыру процесі баланың жасына байланысты осы жас кезеңіндегі балалардың қабылдау ерекшелігіне негізделген. Бірінші кезеңде жұмыс тұтастай қарастырылады, содан кейін саналы талдау кезеңі және шығарманы қайталама тұтас қабылдау жүреді.

Мектепке дейінгі жаста балалар шығарманы моральдық бағалау қабілетін қалыптастыруға психологиялық тұрғыдан дайын, ал педагогикалық жұмыс балалардың құндылық-семантикалық қабылдау тұрғысынан суретті бағалау қабілетін қалыптастыруға ықпал етеді.

Құндылық-семантикалық қабылдау, өз кезегінде, баланың дамуының әртүрлі деңгейлеріндегі өзгерістерге ықпал етеді. Көркемдік экспрессивтілік құралдарын меңгеру де дамып, өзгеруде. Бұл

бейнелеу өнерінің әсері тек шығармашылық компонентпен ғана шектелмейді, сонымен қатар баланың әр түрлі іс – әрекеттерін дамытуға көмектеседі-сөйлеу, ойын және т. б.

Бастапқыда бала суреттегі бұрыннан таныс бейнені, бұрын кездескен заттар мен гүлдерді танумен байланысты объектіге жеке көзқарасты қалыптастырады: бұл баланың жеке тәжірибесі арқылы шығармамен өзара әрекеттесудің өзіндік түрін орнатуға көмектеседі. Мектеп жасына дейінгі балалардың кез-келген қабілеттерін дамыту пәндер мен құбылыстарды, сенсорлық тәрбиені тікелей білу тәжірибесіне негізделген. Тәрбиеші суретті тікелей қабылдайтын мектеп жасына дейінгі балаға шығарманы құндылық-семантикалық қабылдау тұрғысынан түсінуге, ол туралы өз пікірін қалыптастыруға, балаға мүмкін болатын деңгейде талдау жасауға көмектеседі.

Балалардың өнер туындыларын құндылық-семантикалық қабылдау мен түсінудің алғышарттарын дамытудың белгісі бейнелеу өнері туындыларына эмоционалды реакция болып табылады, ол келесідей көрінеді:

- дайындық тобының тәрбиеленушісі қуаныш, қызығушылық танытады;
- қарауға қызығады;
- өнер туындысын қабылдау процесінде эмоциялардың экспрессивті - мимикалық көрінісін көрсетеді;
- бейнелеу өнері туындысын қабылдау процесін қозғалыстармен сүйемелдейді;
- шығармаларға моральдық-адамгершілік, эстетикалық, ауызша баға береді;
- бағалау кезінде эпитеттерді, метафораларды, гиперболаларды қолданады.

Балаларда өнер туындыларын құндылық-семантикалық қабылдаудың алғышарттарын қалыптастыруға ықпал ететін педагогикалық жағдайларды көрсету қажет:

- құндылық-семантикалық түсінудің алғышарттарын қалыптастырудың қойылған мақсаттарына барынша жауап беретін өнер туындыларын іріктеу;
- балаларды бейнелеу өнері туындыларымен таныстырудың вариативтік тәсілдерін пайдалану;
- мектеп жасына дейінгі балалардың өнермен танысуын жобалау кезінде олардың жетекші қызмет түрін есепке алу;
- өнерге баулу процесінде эстетикалық тәжірибе тәжірибесін кеңейту;
- эстетикалық эталондарды қалыптастыру.

Балалардың көркемдік-шығармашылық дамуының мазмұны кешенді бағдарламаларда ұсынылған, сондай-ақ байытылған мазмұн ішінара бағдарламаларда ашылады. Заманауи бағдарламалар мектепке дейінгі білім берудің білім беру стандарттарына сәйкес келеді және баланың дамуының осы саласын ашады. Мектепке дейінгі білім берудің мақсатты нұсқауларына сәйкес, бала мектеп жасына дейінгі баланың соңында дамыған шығармашылық қиялын көрсетуі, бейнелеу іс - әрекетінде дербес көрсетуі, өнер туындыларына эмоционалды түрде жауап беруі керек.

Балалардың көркемдік-шығармашылық дамуында балаларды өнер әлемімен таныстыру үшін қоршаған әлемдегі сұлулық құбылыстарына эмоционалды реакцияны дамыту, бейнелеу іс - әрекетіне қабілеттерін дамыту үшін тәрбиеші мен баланың, баланың және құрдастарының белсенді өзара әрекеттесуін қамтамасыз етуі, дербес көріністерін қолдауы қажет.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Дошкольная педагогика с основами методик воспитания и обучения: Учебник для вузов. Стандарт третьего поколения / Под ред. А.Г. Гогоберидзе, О.В. Солцовой. СПб.: Питер, 2017. 464 с;
2. Погодина С.В. Теория и методика развития детского изобразительного творчества: учеб, пособие. 5-е изд., стер. М.: Академия, 2014. 352 с.

**Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші
Назарова Жазира Ахаевна**

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ МУЗЫКА ӨНЕРІНЕ ТӘРБИЕЛЕУ

Музыка - адамның бүкіл өміріндегі тұрақты серігі. Ол - адамзаттың жүрегіне терең енетін жалғыз өнер, ол тіпті оның ойларының тәжірибесін де бейнелей алады. Ол адаммен өмір бойы бірге жүреді, ол адамды шабыттандыруға, жарықтандыруға, оған барлық күш пен қуат рухын қалыптастыруға қабілетті, бірақ сонымен бірге сағынышқа, әкелуі мүмкін. Қуанышты, көңілді, қаһармандық музыка көңіл-күйді көтереді, өнімділікті арттырады. Сабырлы, лирикалық-шиеленісті жеңілдетеді, тыныштандырады, эмоционалды реакцияны, толқуды, шаршауды жояды.

Музыкалық өнер-баланың біртұтас тұлғасын қалыптастырудың жарқын және таптырмас құралы. Музыканың әсер ету жолы ерекше. Музыканың өзіндік "тілі", "сөйлеуі" бар. Баланы мәнерлеп, таза ән айтуға, музыкаға көшуге үйрету ғана маңызды емес. Осылайша, музыкалық және эстетикалық тәрбие-бұл мақсат емес, тұлғаның жан-жақты, үйлесімді дамуының құралы. Музыкалық тәрбие процесінде баланың моральдық бейнесі әсіресе сәтті қалыптасады. Музыкалық шығармалар әлеуметтік-бейнелі мазмұны жағынан алуан түрлі. Мектепке дейінгі жаста балалар әуезді интонациялардың мәнерлілігін, Отанға деген сүйіспеншілік сезімін білдіретін батырлық қойма шығармаларындағы музыканың қанықтылығын сезінеді. Балалар музыканың лирикалық сипатына да жауап береді, оларға еніп, олар музыкада берілген оқиғаларға, сезімдерге жанашырлық танытады.

Балабақшада музыкалық тәрбие беру бағдарламасы бойынша балалардың музыкаға деген ықыласын, тыңдалған музыкалық шығармаларды әсерлі қабылдау, оларды есте сақтау сезімдерін тәрбиелейді. Музыкалық әсерлерді байыту, музыкалық қабілетті дамыту, музыкалық дыбыстардың жоғарылығы мен ұзақтығын айыра білу, фортепианоның сүймелдеуімен әншілік дауыстың табиғи, едәуір таза шығуын, түрлі сипатта музыкаға сай ырғақты қимылдар жасауға тәрбиелейді. Бірақ балабақшада, топта жас мөлшері бірдей балалардың музыкалық дамуы әртүрлі болатынын тәрбиешімен саз жетекшісі тез байқайды. Мысалы: бір бала өте жақсы өлең айтқанымен, әуенін дұрыс қабылдамай, би қимылдарын қате орындайды. Сабақ барысында саз жетекшісі әр баланың музыкаға деген қабілеттілігін зерттеп, балалармен жеке – жеке жұмыс істейді. Бүгінде еліміздің балабақшаларында тәрбиеленіп жатқан бүлдіршіндердің арасынан болашақ небір майталман өнерпаздар, әншілер, жазушылар, ақындар, қайраткерлер бір сөзбен айтқанда талай-талай мамандық иелері шығуы әбден ықтимал. «Бұлақ көрсең көзің аш» демекші, солардың бойындағы әлі бүршік жармаған небір адами қасиеттерін ерте байқап, жақсы нышандарға қарай баулу ең алдымен ата-ана мен тәрбиешілердің сезімталдығы мен ізденімпаздығына байланысты. Сол тәрбиенің бір саласы – музыкалық – эстетикалық тәрбие. Музыкалық – эстетикалық тәрбие дегеніміз сұлулықты, көркемдікті сездіріп үйрету, сондай сұлулықпен көркемдікті тек көріп қана қоймай, өз бойына қалыптастыра білудің әдет – дағдыларын меңгеру.

Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту музыкалық тәрбиенің ең маңызды мәселелерінің бірі болып табылады. Музыкалық шығармашылықта ойлау қабілетінің сезіну мен жауап беруі, абстрактілі және нақты ойлауы, логиканың интуициясымен бірігуі, шығармашылық қиялы белсенділігі, жылдам шешім қабылдау қабілеті жетекші роль атқарады. Музыкалық танымды қалыптастырудың түрлі жас мөлшеріндегі балалардан әр түрлі жағдайда өтетіні белгілі. Музыкалық танымды дамытудың маңызды кезеңі көркем сананың қалыптасуы. Білім алудың алғашқы кезеңінде барлық балалар бірдей

ақыл тоқтата қоймағандықтан, олардың мінез-құлқынан ерекшеліктер байқалып тұрады. Олардың музыка мәдениетінің қайнар көзіне деген құштарлығы бірте-бірте пайда болады. Олар әсем де әуезді саздың қоғамдағы орнын, оның қасиеттерін білумен бірге, қандай тарихи ақпарат беретінін де сезінгісі келеді. Халықтық негізде құрылған музыка арқылы балаларды тәрбиелеу оларда басқа халықтардың әндеріне, ойындарына, дөңгелек билеріне деген қызығушылықты дамытады.

Музыкалық сабақтар баланың мінез-құлқының жалпы мәдениетіне жақсы әсер етеді. Шығармалар бірнеше рет жеке көңіл-күйде орындалады, қызмет түрлері өзгереді, оқу тапсырмалары ауысады. Ойын немесе басқа іс-шаралар кезінде балалар ұжымының қозғалысы кезінде әр бала белгілі бір тәртіпті, ұйымшылдықты, реакция жылдамдығын сақтауы керек, біреуге көнуі керек, біреуге көмектесуі керек. Мұның бәрі қарым-қатынас, мінез-құлық, ұжымшылдық мәдениетін тәрбиелейді, яғни баланың жеке басының адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға жағдай жасайды. Балалардың музыкамен байланысты іс-әрекеттері әрқашан эмоционалды болады. Сонымен бірге ол баланың ақыл-ой дамуын белсендіреді. Музыкалық тәрбиенің міндеттері:

- Музыкаға деген қызығушылықты арттыру. Бұл міндет балаға естіген шығармалардың мазмұнын өткір сезінуге және түсінуге көмектесетін музыкалық сезімталдықты, музыкалық есту қабілетін дамыту арқылы шешіледі.

- Балалардың музыкалық әсерлерін байыту, оларды әртүрлі музыкалық шығармалармен таныстыру.

- Балаларды қарапайым музыкалық ұғымдармен таныстыру, музыкалық іс-әрекеттің барлық түрлерінде қарапайым практикалық дағдыларға үйрету, музыкалық шығармаларды орындаудың шынайылығы, табиғилығы мен мәнерлілігі.

- Эмоционалды жауаптылықты, сенсорлық қабілеттерді, есту қабілетін, маақ сезімін дамыту, әншілік дауысты және қимылдардың экспрессивтілігін қалыптастыру.

- Алынған әсерлер мен музыка туралы идеялар негізінде музыкалық талғамның пайда болуына және алғашқы көрінуіне ықпал ету.

- Балаларға қол жетімді музыкалық іс-әрекеттің барлық түрлерінде шығармашылық белсенділікті дамыту:

- ойындар мен дөңгелек билерде тән бейнелерді беру;
- жаңа, өздігінен табылған комбинацияларда үйренген би қимылдарын пайдалану;
- кішкентай әндерді, әндерді импровизациялау.

Тәуелсіздікті қалыптастыру, үйренген репертуарды күнделікті өмірде қолдану, музыка ойнау, ән айту және би билеу. Аталған мәселелерді сәтті шешу музыкалық тәрбиенің мазмұнына, ең алдымен қолданылатын репертуардың маңыздылығына, оқыту әдістері мен әдістеріне, музыкалық қызметті ұйымдастыру формаларына байланысты.

Қорытындылай келсек, музыкалық тәрбие мен даму дұрыс ұйымдастыруды және мақсатты оқытуды қажет етеді.

Музыканы оқыту-бұл мұғалім музыкалық тәжірибе жинауға, қарапайым ақпарат алуға көмектесетін тәрбие процесі. Музыкалық даму тәрбие мен оқыту процесіне байланысты. Даму деңгейі балалардың музыкалық сабақтардағы мінез-құлқымен, өзіндік іс-әрекеттің шығармашылық көріністерімен анықталады.

Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші
Данабекова Акбупе Жанибековна

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

*Ойлау – жанның өте бір қиын терең іс.
Жас балаға тым ауыр. Сондықтан тәрбиеші баланың ойлауын
өркендеткенде, сақтықпен басқыштап істеу керек.*

М. Жұмабаев

Бүгінгі күн талабы – баланың ақыл – ойын дамыту, заман талабына сай ойын жүйрік етіп тәрбиелеу. Сондықтан да баланың танымын алғашқы күннен бастап дамытудың құралы – ойын әрекеті. Балалар ойын барысында өздерін еркін сезінеді, ізденімпаздық, тапқырлық әрекеті байқалады. Ойын баланы тек қана қызықтырып қоймай, балаға берілетін білім мен тәрбиенің құнды негізі болуы керек. Біздің негізгі міндетіміз – оқыту мен тәрбиеші жұмысын бағдарламаға сәйкес ойын ретінде ұйымдастыра отырып, баланың логикалық ойлау қабілетін арттыруға жағдай жасау.

Мектепке дейінгі кезеңдегі балаға алғашқы білім беру барысында әртүрлі әдіс – тәсілдерді ойын түрінде үйлестіре қолдану арқылы баланың логикалық ойлау қабілетін арттыру:

а) логикалық ойлау қабілеттеріне арналған тапсырмаларды (жұмбақ суреттер, ситуациялық тапсырмалар, тесттік тапсырмалар, ертегі негізіндегі тапсырмалар, т.б.) түрлендіре қолдану;

ә) балалардың талаптану өзіндік іс-әрекеттерді орындау, бастаған жұмысты аяқтау іскерліктеріне, өз ойын еркін жеткізуге бейімдеу;

б) көмекті қажет ететін балалармен жеке жұмыс түрлерін жүргізу;

б) психологиялық ойындар, жаттығулар қолдану арқылы балаларға жан-жақты жағдай жасау.

Дидактикалық ойындар мен жаттығулар арқылы мектеп жасына дейінгі балаларда логикалық ойлауды дамыту, егер жұмыс келесі педагогикалық жағдайларды ескере отырып құрылатын болса, тиімді болады:

- ойын қызметін ұйымдастыру кезінде әр баланың жеке-жеке ерекшеліктерін есепке алу;
- ой операцияларын дамыту және жетілдіру үшін ойындар кезінде әр баланы белсендіру;
- іздеу, ойын-сауық сұрақтарын қолдана отырып ойындарды ұйымдастыру.

Шарттарға сүйене отырып, міндеттер анықталды:

- орта және үлкен мектеп жасына дейінгі балаларда логикалық ойлау алғышарттарының даму деңгейін анықтау және талдау;

- дидактикалық ойындар мен жаттығуларды қолдану арқылы логикалық ойлауды дамыту элементтерін қалыптастыру;

- балалар орналасқан логикалық ойлауды дамыту үшін пәндік-дамытушы ортаны ойластыру және құру;

- осы мәселе бойынша жүйені әзірлеу;

- ұсынылған жүйенің тиімділігін бағалау.

Логикалық ойлау – бұл абстрактілі ұғымдармен жұмыс істей білу, бұл басқарылатын ойлау арқылы ойлау, қол жетпейтін логика заңдарын қатаң сақтау, себеп-салдарлық байланыстардың мінсіз құрылысы. Атап айтқанда, бұл келесі қарапайым логикалық операцияларды орындау мүмкіндігі: салыстыру, жалпылау, жіктеу, пайымдау, тұжырымдау, дәлелдеу.

Мектеп жасына дейінгі балалар заттардың, атап айтқанда ойыншықтар мен тұрмыстық заттардың әртүрлі формаларына, түстеріне және басқа қасиеттеріне тап болады. Әр бала, тіпті өз қабілеттерін арнайы үйретпесе де, мұның бәрін қабылдайды. Логикалық ойлау бейнелі негізде қалыптасады және балалардың ойлау дамуының ең жоғары кезеңі болып табылады. Бұл кезеңге жету ұзақ және күрделі процесс болып табылады, өйткені логикалық ойлаудың толыққанды дамуы ақыл-ой белсенділігінің жоғары белсенділігін ғана емес, сонымен қатар сөзбен бекітілген шындық объектілері мен құбылыстарының жалпы және маңызды белгілері туралы жиынтық білімді қажет етеді. Логикалық ойлауды дамыту мектепке дейінгі жаста басталуы керек. Мәселен, мысалы, 5-7 жаста бала салыстыру, жалпылау, жіктеу, жүйелеу және семантикалық корреляция сияқты логикалық ойлау әдістерін қарапайым деңгейде игере алады.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың логикалық ойлау қабілеттерін, қиялын жүйелі ойлауға, шығармашылық қабілеттерін түрлі әдістер арқылы дамытуға түрлі әрекеттер жасау керек. Нәтижелерге жету үшін ТРИЗ технологиясының әдіс-тәсілдерін пайдалануға болады. Олар:

- Қарама-қайшылықты шешу әдісі – ұсынылған заттар мен құбылыстарды әр қырынан қарау;
- Сиқырлы объектілер әдісі – балаға таныс объектінің сипаттарын екінші бір объектіге таңып айту, қолдану;
- Жүйелік жақындау әдісі – бір-бірімен тығыз болатын бөлімдерден құрылған жүйені біртұтас ретінде түсініп беру;
- Салыстыру әдісі – заттар мен объектілердің ұқсастық, ерекшеліктерін анықтау.

Сонымен қатар балалардың ойлау қабілеттері салыстыру, анализ, синтез, абстракция, жалпылау және нақтылау ойлау операциялары арқылы жүзеге асады.

- Салыстыруға бағытталған әдіс-ұқсастық белгілерін анықтау және заттар мен құбылыстар арасындағы айырмашылықты анықтауды қамтиды. 5-6 жасқа дейін бала әр түрлі заттарды бір-бірімен салыстыра алады, бірақ оны әдетте бірнеше белгілерге (мысалы, түс, пішін, өлшем және басқалары) сүйене отырып жасайды. Баланы салыстыруға үйрету үшін оған келесі дағдыларды игеруге көмектесу керек.

- Жіктеу - бұл заттардың ең маңызды белгілерге сәйкес сыныптарға сай таралуы. Жіктеуді жүргізу үшін материалды талдай білу, оның жекелеген элементтерін бір – бірімен салыстыра білу (корреляциялау), олардағы жалпы белгілерді табу, осы негізде жалпылау, заттарды топтарға бөлу маңызды. Осылайша, жіктеуді жүзеге асыру әдістерді қолдануды қамтиды салыстыру және жалпылау.

- Жалпылау дегеніміз-объектілерді немесе құбылыстарды олардың жалпы және маңызды белгілері бойынша психикалық біріктіру, объектілерді сыныптарға бөлу мүмкіндігі.

- Жүйелеу дегеніміз-жүйеге кіргізу, объектілерді белгілі бір тәртіппен орналастыру, олардың арасында белгілі бір реттілік орнату.

- Серия-тандалған белгі бойынша реттелген өсу немесе кему қатарларын құру. Классикалық серия әдісі: ұя салатын қуыршақтар, пирамидалар, кірістірілген тостағандар және т. б.

- Қорытындылар – бірнеше пайымдаудан, бір пайымдаудан-қорытынды, қорытындыдан тұратын ойлау тәсілі.

- Синтезді объектідегі дұрыс орналасуын ескере отырып, объектінің бөліктерін біртұтас тұтастыққа психикалық біріктіру ретінде сипаттауға болады.

- Талдау - бұл тақырыпты жеке бөліктерге бөлуден тұратын логикалық әдіс. Талдау осы затты немесе заттар тобын сипаттайтын белгілерді бөліп көрсету үшін жүргізіледі.

Баланың ой-өрісін дамытуда логикалық ойлау оң әсерін береді. Сонымен бірге логикалық тапсырмаларды орындаған кезде ойлау қабілеттері арта түсіп, сабақта баланың зерікпеуіне көмектеседі.

Ұлы педагог В. А. Сухомлинский «Ойынсыз, логикасыз, ертегісіз, фантазиясыз толық мәтіндегі ақыл – ой тәрбиесі болмайды» дейді. Логикалық ойлау өз бетінше шешім қабылдауға, түрлі тапсырмаларды орындауға үйретеді. «Ой – ойыннан басталады» десек, баланың ойын жетілдіріп, сабаққа қызығуын, белсенділігін арттыру үшін ойынның маңызы зор. Ойынмен ұйымдастырылған сабақ балаларға көңілді, жеңіл келеді. Сондықтан ойынды іріктеп алудан нақтылы сабақтың мақсаты, мүмкіндіктері мен жағдайларын ескеру керек.

**Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
ЖШС "Нұр Бота" бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші
Жұмағазиева Қырмызы Ісенбайқызы**

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕ ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Қазіргі уақытта мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының педагогикалық ұжымдары жұмысқа инновациялық технологияларды қарқынды енгізуде. Сондықтан мектепке дейінгі мекеме тәрбиешілердің негізгі міндеті – балалармен жұмысты ұйымдастырудың әдістері мен формаларын, жеке тұлғаны дамыту мақсатына оңтайлы сәйкес келетін инновациялық педагогикалық технологияларды таңдау. Мектепке дейінгі білім берудегі заманауи педагогикалық технологиялар мектепке дейінгі білім берудің мемлекеттік стандарттарын іске асыруға бағытталған.

Дамыта оқыту технологиясы – күрделі құрылымды, біртұтас педагогикалық жүйе. Оның нәтижесінде әр баланың өзін өзі өзгертуші субъект дәрежесіне көтерілуі көзделіп, оқыту барысында соған лайық жағдай жасалады. Дамыта оқытудың дәстүрлі оқытудан айырмашылығы: көздеген мақсатында, мәнінде, мазмұнында дамытушылардың негізгі факторында. Педагогтың рөлі мен атқаратын қызметінде, әдіс тәсілінде, т.б. Бұл бағдарлы идеялар бүгінгі білім беру аясында қолдау табуда. Педагогика ғылымының зерттеушілері тәлім – тәрбие беру үрдісінің негізгі мақсаты бала тұлғасын дамыту деп таниды. Бірақ, тұлға дамуы туралы ізденушілігі психологияның айтуы бойынша, әр адамның өз қолында, оны сырттан әсер ететін күшпен дамытуға болмайды. Осы пікірден туған білім беру мақсатының басқа да тұжырымы бар. Бала тұлғасын дамыту, ол оның толық өзіндік қалыптасуының, өзіндік жетілуінің амалы ретінде қарастырылады. Сондықтан білім беру жүйесінің мақсаты баланың табиғи күштері мен мүмкіншіліктерінің өзіндік ашылуына қолайлы жағдай жасау болып табылады. Ол үшін тұлғаның дамуын көздейтін білім беру үрдісін, ұйымдастырудың түрлі әдістері мен амалдарын анықтап, жүзеге асыру қажет.

Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы. Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясының мақсаты әрбір бала өзінің даму деңгейінде оқу материалын меңгергенін қамтамасыз етеді.

1) Деңгейлеп оқыту әр балаға өз мүмкіндіктерін пайдалана отырып, білім алуына жағдай жасауға мүмкіндік береді.

2) Деңгейлеп оқыту әр түрлі категориядағы балаларға, олармен саралай жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

3) Деңгейлеп-саралап оқыту құрылымында білімді игерудің үш деңгейі қарастырылады: ең төменгі деңгей (базалық), бағдарламалық, күрделенген деңгей сондықтан әрбір бала меңгеруі тиіс.

Деңгейлеп оқыту технологиясы тиімді нәтижелі болу үшін: а) жеке тұлға ерекшеліктеріне, б) психологиялық даму ерекшеліктеріне, в) пән бойынша білімді игеру деңгейіне көңіл бөліп отыру қажет..

Денсаулық сақтау технологиялары. Денсаулық сақтау технологияларының мақсаты-баланың денсаулығын сақтау мүмкіндігін қамтамасыз ету, оның салауатты өмір салты бойынша қажетті білімдерін, дағдыларын қалыптастыру. Денсаулық сақтау педагогикалық технологиялары мұғалімнің баланың денсаулығына әр түрлі деңгейде — ақпараттық, психологиялық, биоэнергетикалық әсер етуінің барлық аспектілерін қамтиды. Қазіргі жағдайда адамның дамуы оның денсаулығын қалыптастыру жүйесін құрмай мүмкін емес. Денсаулық сақтайтын педагогикалық технологияларды таңдау:

- мектепке дейінгі мекеменің түрінен,

- онда балалардың болу ұзақтығынан,
- мұғалімдер жұмыс істейтін бағдарламадан,
- мектепке дейінгі білім беру мекемесінің нақты шарттары,
- педагогтің кәсіби құзыреттілігі,
- балалар денсаулығының көрсеткіштері.

Жобалау қызметінің технологиялары. Балаларды тұлғааралық өзара іс-қимыл саласына қосу арқылы әлеуметтік-тұлғалық тәжірибені дамыту және байыту. Мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқытуда жобалық технологияны белсенді қолданатын мұғалімдер балабақшада ұйымдастырылған өмір тәрбиеленушілерді жақсы білуге, баланың ішкі әлеміне енуге мүмкіндік беретіндігін бірауыздан атап өтті. Оқу жобаларының жіктелуі:

- "ойын" - балалар сабақтары, топтық іс-шараларға қатысу (ойындар, халық билері, драматизация, әр түрлі ойын-сауық);
- қоршаған табиғат пен қоғамдық өмірге қатысты мәселелерді зерттеуге бағытталған "экскурсиялар";
- "баяндау", оны дамыта отырып, балалар өз әсерлері мен сезімдерін ауызша, жазбаша, вокалдық көркем (сурет), музыкалық (рояльде ойнау) формаларында жеткізуді үйренеді;
- белгілі бір пайдалы өнімді жасауға бағытталған "конструктивті": құс ұясын, гүлзарларды орнату.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар. Қазіргі бала дамып келе жатқан әлем оның ата-анасы өскен әлемнен түбегейлі ерекшеленеді. Бұл үздіксіз білім берудің бірінші буыны ретінде мектепке дейінгі тәрбиеге сапалы жаңа талаптар қояды: заманауи ақпараттық технологияларды (компьютер, интерактивті тақта, планшет және т.б.) қолдана отырып білім беру.

Қоғамды ақпараттандыру мектеп жасына дейінгі мұғалімдердің алдына міндеттер қояды:

- уақытпен бірге жүру,
- бала үшін жаңа технологиялар әлеміне жол көрсетуші болу,
- компьютерлік бағдарламаларды таңдауда тәлімгер,
- оның жеке басының ақпараттық мәдениетінің негіздерін қалыптастыру,
- педагогтердің кәсіби деңгейін және ата-аналардың құзыреттілігін арттыру.
- Ақпараттандыру контекстінде балабақша жұмысының барлық бағыттарын өзектендірусіз және қайта қараусыз бұл міндеттерді шешу мүмкін емес.

Бала тәрбиесінде АКТ қолдану артықшылықтары:

- компьютер экранында ақпаратты ойын түрінде ұсыну балаларға үлкен қызығушылық тудырады;
- мектеп жасына дейінгі балаларға түсінікті ақпараттың бейнелі түрін алып жүреді;
- қозғалыс, дыбыс, анимация баланың назарын ұзақ уақыт бойы аударады;
- балалардың танымдық белсенділігін ынталандырады;
- оқытуды дараландыруға мүмкіндік береді;
- компьютердегі өз қызметі барысында мектеп жасына дейінгі бала өзіне деген сенімділікке ие болады;
- күнделікті өмірде көрінбейтін өмірлік жағдайларды модельдеуге мүмкіндік береді.

Тұлғаға бағытталған технология. Тұлғаға бағытталған технологиялар баланың жеке басын мектепке дейінгі білім берудің бүкіл жүйесінің орталығына қояды, отбасында және мектепке дейінгі мекемеде қолайлы жағдайларды, оның дамуының жанжалсыз және қауіпсіз жағдайларын қамтамасыз етеді, қолда бар табиғи әлеуеттерді іске асырады.

Ойын технологиясы. Ол оқу процесінің белгілі бір бөлігін қамтитын және жалпы мазмұнмен, сюжетпен, кейіпкермен біріктірілген тұтас білім ретінде құрылады. Оған дәйекті түрде қосылады:

- заттардың негізгі, тән белгілерін бөліп көрсету, оларды салыстыру, салыстыру қабілетін қалыптастыратын ойындар мен жаттығулар;
- белгілі бір белгілер бойынша заттарды жалпылауға арналған ойындар топтары;
- ойын топтары, оның барысында мектеп жасына дейінгі балалар нақты құбылыстарды шындықтан ажырату қабілетін дамытады;
- өзін-өзі ұстай білуге, сөзге реакция жылдамдығына, фонематикалық есту қабілетіне, тапқырлыққа және т. б. тәрбиелейді.

Ойын түрінде оқыту. Қызықты, көңіл көтеретін, бірақ көңіл көтермейтін болуы мүмкін және болуы керек. Бұл тәсілді жүзеге асыру үшін мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту үшін әзірленген білім беру

технологияларында ойын тапсырмалары мен әртүрлі ойындардың нақты белгіленген және кезең-кезеңімен сипатталған жүйесі болуы керек, осылайша осы жүйені қолдана отырып, тәрбиеші баланың белгілі бір пәндік мазмұнды игеруінің кепілдендірілген деңгейіне ие болатынына сенімді бола алады. Әрине, баланың жетістіктерінің бұл деңгейі диагноз қойылуы керек, ал тәрбиеші қолданатын технология бұл диагнозды тиісті материалдармен қамтамасыз етуі керек. Ойын технологиялары Балабақшаның тәрбие және білім беру жұмыстарының барлық аспектілерімен және оның негізгі міндеттерін шешумен тығыз байланысты. Кейбір заманауи білім беру бағдарламалары халық ойынын балалардың мінез-құлқын педагогикалық түзету құралы ретінде пайдалануды ұсынады.

Интеграцияланған оқыту технологиясы. Интеграцияланған сабақ басқа заттардың материалын эпизодтық түрде қосуды қамтамасыз ететін пәнаралық байланыстарды дәстүрлі қолданудан ерекшеленеді. Интеграцияланған сабақтағы ең тиімді әдістер мен әдістер:

- салыстырмалы талдау, салыстыру, іздеу, эвристикалық қызмет.
- проблемалық сұрақтар, ынталандыру, ашылулардың көрінісі, "дәлелдеу", "түсіндіру" сияқты тапсырмалар.

Қорытындылай келетін болсақ аталған педагогикалық технологиялар мен инновациялық құралдар балабақшада балалардың жас ерекшеліктерін ескеріп, әр сатыға балалардың қабылдау мүмкіндіктеріне сай пайдалануға болады. Мектепке дейінгі балалардың есте сақтау қабілеті әлсіз, қабылдау процестері тұрақсыз келеді. Сондықтан олар затты қолмен ұстап, көзімен көргенді ұнатады. Осыған сәйкес, мектепке дейінгі балалардың оқу іс-әрекеттеріне көрнекілік, ойын технологиясын кеңінен қолданған жөн. Тәрбиеші – бала бойына білім нәрін себетін басты тұлға. Жаңашыл тәрбиеші даярлауға қойылатын талаптар студенттерді оқытудың жаңа түрлерімен қаруландыра отырып, қазіргі уақыттағы кәсіптік дағдыларын игеруге бағытталған оқытудың жаңа жолдарын енгізуді көздейді.

Түркістан облысы, Келес ауданы, Абай ауылы
№1 Омар Есімов атындағы жалпы білім беретін мектеп
Математика пәні мұғалімі, педагог-модератор
Рыскулова Дамина Ерғалиқызы

ҚЫСҚАША КӨБЕЙТУ ФОРМУЛАЛАРЫ

Пәні:	Алгебра
Бөлім:	Қысқаша көбейту формулалары
Педагогтің аты-жөні:	Рыскулова Д.
Бөлім:	Қысқаша көбейту формулалары
Сабақтың тақырыбы:	Қысқаша көбейту формулалары.
Сынып: 7	Қатысушылар саны:
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	7.2.1.10 $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$, $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$ қысқаша көбейту формулаларын білу және қолдану;
Сабақтың мақсаты:	$a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$,

[illegible]

Атырау облысы, Жылыой ауданы, Құлсары қаласы
"Құлсары балалар өнер мектебі" КМҚК
Фортепиано мұғалімі, педагог-зерттеуші
Пусырманова Шолпан Бактыбаевна

"МУЗЫКАЛЫҚ ШЫҒАРМАЛАРДАҒЫ ШТРИХ - ЫРҒАҚПЕН ЖҰМЫС"

Сабақтың жоспары:

I. Ұйымдастыру кезеңі: 1-мин.

II. а. Оқушыларға психологиялық жағдай жасау. 1- мин. б. Қол қойылымында саусақтарға арналған жаттығу жасау. Т.А.Ткаченко. Разбиваем мелкую моторику. 9-бет.

III. Үй тапсырмасы: И.Беркович. Этюд. 3-мин

IV. Жаңа сабақ: "Музыкалық шығармалардағы штрих ырғақпен жұмыс " А] Автормен таныстыру: Б] Шығарманы талдау; Шығармадағы кездесетін штрих- ырғақты түсіндіру. В] Шығарманы жазылған музыкалық әуеннің қостаумен ойнау. 30- мин.

V. Қорытынды: 5- мин.

Сабақтың мақсаты: Музыкалық шығармаларда кездесетін берілген ырғақпен дұрыс орындалуын меңгерту. Берілген ырғақтың мағынасын оқушыларға шығарма арқылы ұштастыра жеткізу.

Білімділігі: Ырғақты музыкадағы ерекшелігі мен маңызы туралы білімін толықтыру. Саз сырын және аспапта ойнау әдісін меңгерту.

Дамытушылығы: Оқушылар музыкалық шығармадағы ырғақты нақты орындауын, музыкалық ойнау шеберлігін дамыту.

Тәрбиелілігі: Музыканы сүйеу, оны шын жүрегімен ойнап орындауға жалпы өнерге, эстетикалық тәрбиеге баулу.

Сабақтың әдісі: Түсіндіру, әңгімелеу, сұрақ-жауап. Оқушының қабылдау қабілетін қадағалау. Сабақтың түрі: Аралас сабақ.

Көрнекі құралдар: техникалық, слайдтар, видео фильмдер, аспаптар, кітаптар.

Сабақтың жүрісі:

I. Ұйымдастыру кезеңі:

1. Сарқытқали Еркеназ 1-сынып оқушысы, Қуандыққызы Айару 2-сынып оқушысы, музыкалық қабілеттері жақсы, аспапта ойнау шеберлігін дамытуда. Сабаққа қатынасуы жақсы, ата-анасы үнемі қадағалап отырады.

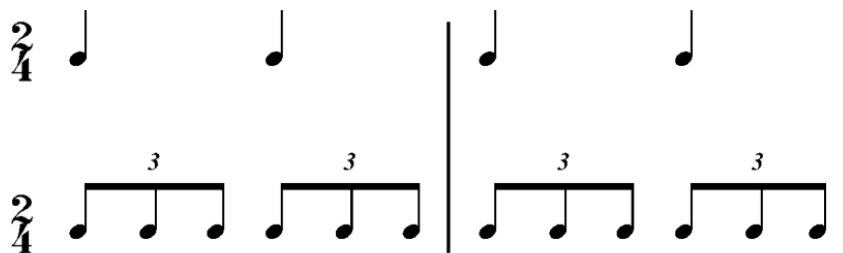
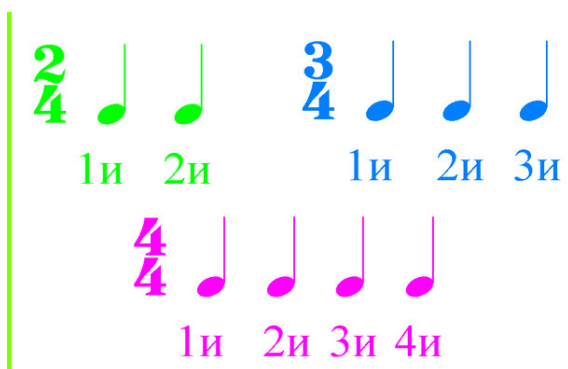
II. Оқушыларға психологиялық жағдай жасау. Лист Этюд тыңдау.

III. Үй тапсырмасы: И.Беркович. Этюд. Г.Цыганова. И.Королькова. Школа игры на фортепиано 57-бет.

Исаак Яковлевич Беркович-1902 жылы дүниеге келген. Совет композиторы, пианист, педагог, Киев консерваториясының професоры. Фортепианолық шығармалары: 3 сонатина, 2 соната, 30 жеңіл шығарма, полифониялық шығармалар жинағы, Школа игры на фортепиано кітабының авторы. Жаңа сабақ: "Музыкалық шығармалардағы штрих ырғақпен жұмыс" Ю.Некросов. Контрданс. Ю. Некрасов - 16 желтоқсан 1946 жылы Саратов облысы Қызыл Кут қаласында дүниеге келген. Украин композиторы, музыка мұғалімі, музыка сынаушысы. Бастапқы жұмысын 1963-1966 жж Волын музыкалық училищесінде баян аспабынан сабақ берген. Жоғарғы оқу орнын Н.Лысенко атындағы Львов консерваториясы 1966-1971 жж бітірген.

1973-1977жж Черниго балалар музыка мектебінде басшылық қызмет атқарған. 1977 С.С.Прокофьев атындағы Дон мемлекеттік музыка академиясында теория музыка және композициясының кафедрасын басқарған. 2000ж композиция және заманауи музыкалық технологиялық кафедрасының профессоры. Шығарманы талдау:

1.Контрданс- еңалғашқы ағылшын,содан кейін француз халқының биі. Бұл би ағылшындарда VII-VIII ғасырда пайда болған. 1651 Джон Плейфорд өңдеу жасаған. Ырғақ туралы түсінік. Ырғақ, ритм (грек. rhythmys – үйлесімділік, rñho – ағамын) – музыкалық дыбыстардың заңдылық өлшемде алмасуы. Ырғақ - музыка, поэзия, бейнелеу өнері мен архитектурада негізгі мәнерлеу және түр тудыру құралдарының бірі. Музыкада музыкалық мелодияның ырғақтық құрылысы музыкалық заңдылықтармен айқындалады. Ырғақтың өлшем үлестерінің тегеурінді (әлді) және тегеурінсіз (әлсіз) түрлері болады; олардың ауысып келіп отыруы метр өлшемін түзеді. Дыбыстардың бір ырғаққа құрылуы музыкалық шығармалардың жақын немесе алшақ жатқан бөліктерінде кездесе береді. Осыған орай музыкалық формалардың музыкалық фазаларын, сөйлемдерін, кезеңдерін және одан да ірі бөлімдерін құру заңдылықтары туады. Өлшем - музыкада күшті және әлсіз дыбыстардың алмасып келу тәртібі, ырғақ түзу жүйесі. Бір тегеурінді үлестен екінші тегеурінді үлеске дейінгі аралық өлшем негізгі тактісін құрайды.Тактідегі дыбыстар үлесінің уақыттық арақатынасын анықтау арқылы ырғақтық жүйе белгілі болады. Метр осы уақыттық арақатынастың өлшемі іспетті.

на_ доб_ но, на_ доб_ но, на_ доб_ но, на_ доб_ но

Затакт-музыкадағы толық емес тактны айтамыз.Дыбыс толық емес деген мағынаны білдіреді және әуен әлсіз үлестен басталады. Ю.Некросов. Контрданс.

- I. Нота бойынша ойнау.
- II. Ырғақпен жұмыс барысында арнайы жазылған музыкалық әуенмен қосылып ойнау.
- III. Музыкалық аспап бас вилеочель аспабымен қосылып ойнау.
- IV. Мелодия. Авторы белгісіз. {Аспаптар Кисилофон, басдомбыра, жетіген.} [Триоль](#). [Триоль](#)- француз тілінен аударғанда құрамында үш бірдей сегіздік нота бірдей ырғақта орындалады. Берілген ырғақта тең бөліп ойналуы қажет.

V. Мелодия-ырғақпен жұмыс барысында арнайы жазылған музыкалық әуенмен қосылып ойнау.

Қорытынды: Үйге тапсырма:

I. Шығармаларды арнайы жазылған музыкалық әуенмен қосылып ойнау. Өлшемдерді қайталау.

II. Таблицаға қарап нота ұзақтығын айту, есептеу.

III. Оқушыны бағалау.

Алматы облысы, Талғар ауданы, Ақтас ауылы
Жалпы білім беретін №36 орта мектебі
Математика пәні мұғалімі
Жанрбек Балауса Жанрбекқызы

РАВНОСИЛЬНЫЕ УРАВНЕНИЯ. ЛИНЕЙНОЕ УРАВНЕНИЕ С ОДНОЙ ПЕРЕМЕННОЙ

Раздел	6.3А Урок85
ФИО педагога	Жанрбек Балауса
Дата	
Класс « 6»	Количество присутствующих:
Тема урока	Равносильные уравнения. Линейное уравнение с одной переменной.
Цели обучения в соответствии с учебной программой	6.2.2.2 знать определение линейного уравнения с одной переменной, равносильных уравнений;
Цель урока	Все учащиеся смогут: определять линейное уравнение с одной переменной, знать правило переноса слагаемых Большинство учащихся будут уметь: применять полученные знания при решении уравнений Некоторые учащиеся смогут: решать уравнения более сложного уровня

Сабақтың барысы

Этап урока/ время	Действия педагога	Действия учеников	Оценивание	Ресурсы
Начало урока				
Середина урока 10 мин				

Актуализация знаний

Постановка цели урока. Мотивация изучения материала. По методу «ДЖИГСО» осуществляет усвоение нового материала. Контролирует выполнение записей учащимися.

Работая в группах, ученики самостоятельно изучают новый материал.

Из списка выбрать уравнения вида $ax = b$

1. $-0,8x^2 = 48;$
2. $-1,2x = -3,6;$
3. $5x^2 - 3x = 0;$
4. $6y = 2,4;$

5. $3z = -9$

Решение уравнения вида $ax = b$

$2(8 - x) = 10$	Раскрыть скобки в обеих частях уравнения
$16 - 2x = 10$	Перенести слагаемые, содержащие переменную в одну часть, а не содержащие – в другую
$-2x = 10 - 16$	Привести подобные слагаемые в каждой части
$-2x = -6$	Разделить обе части уравнения на коэффициент переменной
$x = 3$	

Затем дается определение линейного уравнения с одной переменной и рассматривается алгоритм решения уравнения. Учащимся предлагается выяснить, сколько корней может иметь данное уравнение. Для этого составляют опорную схему.

Затем учитель разбирает решение линейных уравнений, используя

опорный конспект:

$$4(x + 7) = 3 - x;$$

$$2x + 5 = 2(x + 10);$$

Задание для групп

Решите уравнение по алгоритму: перенесите слагаемые, содержащие x , в левую часть уравнения, а числа в правую, изменяя знак на противоположный.

1 группа

$$1) 5(x+2)=2(12-x);$$

$$2) 2(4-3x)+3(x-2)=3;$$

2 группа

Решите уравнение:

$$1) 3(x+1)=2(1-x)+6;$$

$$2) 5,4(0,5x+4)=8,1(4+x)$$

3 группа

Решите уравнение:

$$1) 33x-8(3x-2)=-7x-5(12-3x);$$

$$2) 0,15(x-4)=9,9-0,3(x-1)$$

Общее задание для всего класса

Решите уравнение:

$$1) 3(x+1)=2(1-x)+6;$$

$$2) 5,4(0,5x+4)=8,1(4+x)$$

Конец
урока

Итог урока. Организует систематизацию и обобщение совместных достижений. Организует индивидуальную работу по личным достижениям.

Используя опорный конспект, решите уравнения на доске и в тетрадях:

$$1. 4(x + 5) = 5(x + 4) - x$$

$$2. 6x + 3 = 6(x + 5)$$

$$3. 8x + 4 = 2x + 22$$

Самооценка
а
учащимися
результата
в своей
учебной
деятельности.

4. $-12n - 3 = 11n - 3$ Проводит рефлексию. <u>Дерево творчества</u> - Понравился ли вам урок? - Что было трудным для вас? Дети прикрепляют на дереве листья, цветы, плоды. <i>Плоды – дело прошло полезно, плодотворно.</i> <i>Цветок – довольно неплохо.</i> <i>Зелёный листик – что-то было, конечно, а вообще – ни то ни сё.</i> <i>Жёлтый листик – «чахлый», пропащий день</i>			
---	--	--	--

**Алматы қаласы білім басқармасының
"№68 мектеп-гимназия" коммуналдық мемлекеттік мекемесі
Логопед
Садырқұл Лашын Мұхамедғалиқызы**

ЛОГОПЕДИЯЛЫҚ САБАҚТАРДА КОРРЕКЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ БІРІ ЕРТЕГІ ТЕРАПИЯСЫНЫҢ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУ

Қазіргі уақытта сөйлеу тілі бұзылған балалар санының тұрақты өсуі байқалады. Сөйлеуі жалпы дамымаған балаларда артикуляцияның, ұсақ және жалпы моториканың, эмоционалды-еріктік сфераның бұзылуы, жоғары психикалық процестердің дамуында артта қалу байқалады. Көбінесе бұл балалар соматикалық әлсіреген. Сондықтан логопедтің алдында балалардың денсаулығын сақтау және нығайту міндеті тұр. Осыған байланысты логопед тәжірибесіне денсаулықты сақтайтын технологияларды енгізу мәселесі өзекті болып отыр.

Денсаулықты сақтайтын технологиялар – бұл баланың физикалық, психикалық және әлеуметтік салауаттылығын қамтамасыз етуге бағытталған балалар мен педагогтің өзара әрекеттесуінің арнайы ұйымдастырылған процесі. Білім беру ұйымдары денсаулық сақтау технологияларын келесі бағыттар бойынша пайдаланады:

- Денсаулықты сақтау және ынталандыру технологиялары;
- Салауатты өмір салтына үйрету технологиялары;
- Коррекциялық технологиялар.

Бұл технологияларды қолдану коррекциялық жұмыстардың тиімділігін айтарлықтай арттыруға, логопедиялық әдістер мен тәсілдерді әртараптандыруға және балалардың дамуына ықпал етеді.

Коррекциялық технологияның бір түрі – ертегі терапиясы. Ертегі терапиясы – баланың сөйлеу тілін дамыту, оның санасын кеңейту және сыртқы әлеммен қарым-қатынасын жақсарту үшін ертегі түрін қолданатын әдіс. Логопедиялық сабақтарда мен ертегілерді қолданамын. Ертегі – балаға әсер етудің әмбебап, кешенді әдісі. Ол логопедиялық жұмыстың құралы ретінде ғана емес, баланың психологиялық мәселелерін шешу тәсілі ретінде де қызмет етеді. «Ертегі» сабақтары жақсылық пен жамандықты түсінуге, балалардың бойындағы мейірімділікті оятуға әсер етеді.

Жұмысымда ертегі терапиясының элементтерін қолдана отырып, мен балалардың ерекшеліктерін ескеруге тырысамын: сөйлеу бұзылыстарының күрделілігі (II немесе III деңгейлі сөйлеудің жалпы дамымауы, дизартрия, ринолалия), психикалық функциялардың жеткіліксіз дамуы (есту зейіні және қабылдау, есте сақтау, төмен жұмыс қабілеті), жас ерекшеліктері (қозғыштық, эмоционалдылық). Бұл ерекшеліктер логопедиялық сабақтарға өз әсері мен нәтижесін береді.

Балалармен коррекциялық жұмыс жеке, топтық және фронтальды логопедиялық сабақтарды өткізу арқылы олардың сөйлеу және психофизикалық бұзылыстарын жеңуге бағытталған. Бұл сабақтар ертегі терапиясының элементтерімен біріктірілген кешенді тақырыптық әдіске негізделген.

Жеке сабақтарда артикуляциялық моториканы дамыту, дыбыстарды орындау, фонематикалық қабылдауды дамыту, бұзылған функцияларды түзету жұмыстары жүргізілуде. Мен артикуляциялық гимнастиканы белгілі бір ертегімен байланыстыруға тырысамын («Бауырсаққа жаттығулар жасауға көмектес ...»). Артикуляциялық жаттығулар сөйлеу аппараты мүшелерінің анық және үйлесімді қозғалыстарын дамытуға көмектеседі. Балалар тек тілге ғана емес, сонымен қатар бет пен ерінге де жаттығулар жасайды («Қоян»: тек үстіңгі тістерді аша отырып, үстіңгі ерінді көтеру. «Ашулы қасқыр»:

төменгі ерінді үстіңгі тістермен тістеу.). Белгілі бір ертегі бейнесіне байланысты жаттығулар қызығушылық тудырады, шаршатпайды және балалардың тұрақты зейінін дамытуға ықпал етеді. Дыбысты автоматтандыру сатысында просодия және мимика бойынша жұмыс бір уақытта жүргізіледі. Балалар ертегі кейіпкерлеріне айналады. Осылайша, олардың қиялын, шығармашылық белсенділігін дамыта отырып, сөйлеудің интонациялық мәнерлілігі пысықталады, бет бұлшықеттері нығаяды.

Топтық және фронтальды сабақтарда дыбыстарды автоматтандыру, лексикалық және грамматикалық категорияларды дамыту, үйлесімді сөйлеуді дамыту жұмыстары жүргізіледі. Әр сабақта балалардың психофизикалық саласын қалыптастыруға арналған тапсырмаларды енгізуге тырысамын. Бұл - ұсақ және жалпы моториканы дамытуға арналған ойындар, дауыс және тыныс алу жаттығулары, психогимнастика, релаксация, назар аударуға бағытталған ойындар. Барлық тапсырмаларды бір ертегі сюжеті біріктіреді. Кейде сабақ барысында балалардың өздері ертегіні құрастырады.

Коррекциялық дамыту негізгі бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

- сөйлеуді дамыту (монологтік, диалогтік);
- сенсорлық және қозғалыс функцияларын дамыту;
- артикуляциялық қозғалыстардың кинестетикалық негізін қалыптастыру;
- мимикалық бұлшықеттердің дамуы;
- интеллектуалдық функцияларды (ойлау, есте сақтау, елестету, қабылдау, зейін, уақыт пен кеңістікте бағдарлау) дамыту;
- эмоционалды-еріктік сфераны және ойын әрекетін дамыту;
- тұлғаның үйлесімді қасиеттерін қалыптастыру (достық, сүйіспеншілік, құрмет пен өзін-өзі құрметтеу, сыншылдық пен өзін-өзі сынау, бағалау және өзін-өзі бағалау және т.б.).

Ертегі терапиясының элементтері бар сабақтар баланың жайлылығына, оның психикалық қауіпсіздігіне, мұғаліммен эмоционалды қарым-қатынас қажеттілігіне бағытталған. Мен сыныптардың әртүрлі құрылысын ұсынамын: бір жағдайда бұл ертегі ойыны болса, екіншісінде спектакль-сабақ. Мұндай сыныптардағы балалар спектакльдің көрермені де, қатысушылары да болады. Сабақтардың мұндай құрылысы балалардың тұрақты зейініне қол жеткізуге, сабақ бойы олардың қызығушылығын сақтауға мүмкіндік береді. Бұл логопат балалар үшін өте маңызды, өйткені психикалық және эмоционалдық жағдайының тұрақсыздығы әсерінен олардың жұмыс қабілеті төмендеп, шаршаңқы келеді.

Логопедиялық сабақтарға ертегі терапиясының элементтерін қосу әртүрлі мәселелерді шешуге көмектеседі:

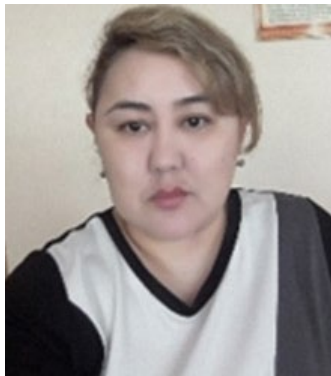
- тілдің лексикалық және грамматикалық құралдарын жетілдіру;
- айтылу, қабылдау және мәнерлілік саласында сөйлеудің дыбыстық жағын жетілдіру;
- баланың әрбір сөзі мен мәлімдемесінің коммуникативтік бағыттылығы;
- диалогтік және монологтік сөйлеуді дамыту;
- көру, есту және қозғалыс анализаторларының байланысы;
- қолайлы психологиялық атмосфераны құру, баланың эмоционалды-сенсорлық саласын байыту;
- мәдениетіміздің өткені мен бүгінімен, фольклорымен таныстыру.
- руханилыққа, адамгершілікке, мейірімділікке, зейінділікке, жауапкершілікке, патриоттыққа тәрбиелеу.

Қорытындылай келе, ойындық ертегі сюжетін пайдалану баланың жеке басына жақсы әсер етеді. Ертегінің денсаулықты сақтау және ынталандыру технологияларымен үйлесуі түзету жұмыстарының тиімділігін айтарлықтай арттырады. Балалардың денсаулығын сақтауға және нығайтуға көңіл бөлусіз олардың сапалы дамуы, білім мен тәрбие беруі мүмкін емес.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Развитие монологической речи детей 6–7 лет: занятия на основе сказок / авт.-сост. А. А. Гуськова. — Волгоград: Учитель, 2010.
2. Шорохова О. А. Играем в сказку: Сказкотерапия и занятия по развитию связной речи дошкольников. — М.: ТЦ Сфера, 2006.

Алматы қаласы
Ж.Жабаев атындағы №161 лицей
Көркем еңбек пән мұғалімі, педагогика ғылымдарының магистрі
Бейсекова Гульвира Медеуовна

СӘНДІК НАТЮРМОРТ БЕЙНЕЛЕУДЕ ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ОЮ-ӨРНЕК ЭЛЕМЕНТТЕРІН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҒЫМЫЗДЫ ДӘРІПТЕУ

Аннотация: мақала қазақ ою-өрнектерінің сәндік натюрморттағы рөлін сипаттайды. Онда ою-өрнектің шығу тарихы, оның символикалық мәні, қолданылу ерекшеліктері мен көркемдік маңызы қарастырылады. Ою-өрнектердің қазақ халқының дәстүрі мен өмір салтынан туындағаны, олардың негізінде мал шаруашылығы, табиғат элементтері, жануарлар мен өсімдік бейнелері жатқаны айтылады.

Кілт сөздер: қазақ ою-өрнектері, сәндік натюрморт, ұлттық мәдениет, қолданбалы өнер, мүйіз оюы, композиция, бейнелеу өнері, дәстүрлі қолөнер, символика, рухани мұра, эстетика, өрнек элементтері, халықтық өнер, көркемдік бейне, табиғат мотивтері.

Қазақ халқының мәдениеті мен өнері – ғасырлар бойы қалыптасқан ұлттық болмысымыздың көрінісі. Ою-өрнек – халқымыздың бай мұрасын бейнелейтін ерекше өнер түрі. Ол қазақтың дүниетанымын, салт-дәстүрін, өмір салтын айшықтай отырып, ұлттық рухты ұрпақтан-ұрпаққа жеткізудің маңызды құралы болып табылады. Бейнелеу өнерінде, әсіресе сәндік натюрморт жанрында ою-өрнек элементтерін қолдану ұлттық құндылықтарды дәріптеудің маңызды тәсілдерінің бірі саналады.

Ою-өрнек – халқымыздың ғасырлар бойы қалыптасқан ерекше өнер түрі, ұлттық болмысымыз бен мәдениетіміздің айнасы. Бұл өнердің тамыры тереңге бойлап, ежелгі дәуірлерден бері ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келеді. Ою-өрнектердің мазмұны мен атауы әр кезеңнің әлеуметтік, мәдени және рухани құндылықтарына сәйкес өзгеріп, уақыт талабына сай жетілдіріліп отырған. Қазіргі таңда ою-өрнек жасау өнері жаңа мәнге ие болып, ұлттық рухани және материалдық мұрамыздың ажырамас бөлігіне айналды.

Ою-өрнек тек сәндік мақсатта ғана қолданылмайды, ол халқымыздың дүниетанымын, өмір сүру салтын, табиғатпен үйлесімділігін бейнелейтін көркем құрал болып табылады. Ою-өрнектердің әрбір элементі белгілі бір мағынаға ие: оларда ұлттық таным, қоршаған ортаға деген көзқарас, табиғат пен адам арасындағы үйлесімділік көрініс табады. Бүгінгі таңда бұл өнер жаңа технологиялармен ұштасып, сәулет, дизайн, сән, зергерлік бұйымдар мен тұрмыстық заттарды безендіруде кеңінен қолданылады.

Ою-өрнек жасау өнері адамның шығармашылық қабілеттерін дамытумен қатар, оның ойлау жүйесін жетілдіріп, интеллектуалдық деңгейін арттыруға ықпал етеді. Өнердің бұл түрі дәстүрлі білім мен дағдыларды меңгеруді ғана емес, сонымен қатар оларды заманауи бағытта жаңғыртып, көркемдік талғамды қалыптастыруды да көздейді. Ою-өрнекті үйрену барысында адам композиция заңдылықтарын, түстердің үйлесімділігін және бейнелеу мәнерін меңгереді. Бұл өз кезегінде эстетикалық талғамды дамытуға, көркемдік ойлауды жетілдіруге және ұлттық мәдениетті тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

Қолданбалы өнер қазақ халқының этномәдениетіндегі негізгі бағыттардың бірі болып табылады. Ол халықтың тарихи жадысын сақтаушы ретінде өткен дәуірлерден жеткен мәдени ақпараттарды жинақтайды. Қолданбалы өнер туындылары – ата-бабаларымыздың дүниетанымы мен өмір сүру дағдылары туралы баға жетпес дереккөз. Археологиялық қазбалардан табылған ою-өрнекпен безендірілген тұрмыстық бұйымдар, киім-кешек үлгілері, керамикалық және металдан жасалған

әшекейлер қазақ халқының эстетикалық талғамы мен шеберлігінің жоғары деңгейін көрсетеді. Бұл жәдігерлер бүгінде музей қорларында сақталып, ұлт мәдениетінің тарихи сабақтастығын дәлелдейді.

Қазіргі уақытта ою-өрнек элементтері ұлттық брендтің ажырамас бөлігіне айналып, қазақтың мәдени айшығын жаһандық деңгейде танытуда маңызды рөл атқарады. Әр түрлі заманауи өнер түрлерінде – интерьер дизайнында, сән индустриясында, графикалық өнерде және қолданбалы өнердің басқа да салаларында ою-өрнек жаңа қырынан жаңғырып келеді. Бұл үрдіс қазақ халқының мәдени мұрасын тек сақтау ғана емес, оны дамытуға, әлемдік өркениетпен ұштастыруға мүмкіндік береді.

Қазақ халқының ою-өрнектері тек сәндік сипатқа ие емес, олардың әрбір элементі белгілі бір мағынаны білдіреді. Геометриялық, өсімдік тектес, зооморфтық және космогониялық өрнектер қазақтың дүниетанымы мен философиясын айшықтайды. Мысалы:

- **Қошқар мүйіз** – молшылық пен берекенің белгісі.
- **Тұмарша** – қорғаныштық, рухани тазалық символы.
- **Киіз үй оюлары** – тұтастық пен бірлікті білдіреді.
- **Желбау, ирек** – өмір мен қозғалыстың символы.

Бұл өрнектер қазақ халқының өнерінде, тұрмыстық заттарында, киім-кешегінде кеңінен қолданылып келеді. Оларды сәндік натюрморт жанрында бейнелеу арқылы ұлттық руханиятымызды бейнелеу өнерінде жаңғыртуға болады.

Сәндік натюрморт – бейнелеу өнеріндегі ерекше жанр. Ол белгілі бір нысандарды үйлесімді орналастырып, түрлі түстер мен пішіндер арқылы композиция құруды көздейді. Бұл жанрда қазақтың ұлттық бұйымдары мен ою-өрнектері үйлесімді көркемделіп, мәдениетіміздің ажырамас бөлігі ретінде суреттеледі.

Сәндік натюрмортта қолданылатын ұлттық элементтер:

1. **Қазақы ыдыстар (қымыз, шұбат құятын торсық, ағаш тостаған, самаурын, зерленген кесе, текемет)** – дәстүрлі тұрмысты бейнелейді.

2. **Ұлттық әшекей бұйымдары (білезік, жүзік, сырға, алқа)** – зергерлік өнердің нәзіктігін көрсетеді.

3. **Киіз үйдің ішкі сәндік элементтері (түс киіз, текемет, алаша, қоржын)** – халқымыздың тұрмысындағы үйлесімділікті айқындайды.

4. **Қазақтың ұлттық аспаптары (домбыра, қобыз, сазсырнай)** – өнердің рухани байлығын насихаттайды.

Бұл заттар композицияда қазақ ою-өрнегімен безендірілген жағдайда көркемдік шешімі бай, ұлттық нақышта көрініс табады.

Сәндік натюрморт – заттарды тек шынайы бейнелеп қана қоймай, олардың көркемдік образын жаңа деңгейге көтеретін стильдендірілген композиция. Бұл жанрда қазақ халқының **ою-өрнектері негізгі композициялық және мағыналық элементтер** ретінде қолданылады.

• **Сюжеттік мағынасы:**

• Қазақ ою-өрнектерін сәндік натюрмортта қолдану арқылы **ұлттық болмыс пен мәдени құндылықтарды бейнелеу** мүмкіндігі артады.

• **Қошқар мүйіз, омыртқа, су, тұмар, тор көз, түйетабан** секілді өрнектерді белгілі бір заттардың бетіне орналастыру арқылы туындыға **этникалық сипат** беріледі

• Оюлар тек заттардың сәндік элементі ғана емес, оларды толықтырып, **композициялық үйлесімділік** жасайды.

• **Түс пен форма үйлесімі:**

• Қазақ оюларының өрнектік құрылымы **симметрияға және ритмге негізделген**, бұл сәндік натюрморттағы формаларды үйлестіруге көмектеседі.

• Мысалы, **қошқар мүйіз** өрнегі заттардың ортасына немесе шеткі бөлігіне орналасып, **динамика мен қозғалыс** әсерін береді.

• Түстік шешімдерде **қызыл, сары, көк, жасыл және қара түстердің үйлесімі** ұлттық нақышты айқындап, картинаға экспрессивтілік қосады.

• **Қазақтың тұрмыс заттарын бейнелеу:**

• Сәндік натюрмортта **қазақтың ұлттық бұйымдары** жиі бейнеленеді:

- Киіз үй жабдықтары (текемет, алаша, сырмақ)
- Кеселер, қымыз құятын торсықтар
- Оюмен әшекейленген ағаш қасықтар мен ыдыстар

▪ Зергерлік бұйымдар (білезік, сырға, жүзік)

• Бұл заттардың бәрінде ою-өрнек міндетті түрде кездеседі, сондықтан сәндік натюрморт олардың көркемдік мәнін арттырып, **ұлттық бейнелеу өнерінің ерекшелігін көрсетеді.**

Ою-өрнек – ғасырлар бойы дамып келе жатқан өнердің ажырамас бөлігі, ол ұлттық мәдениеттің терең мағынасын сақтап, сәндік композицияларда кеңінен қолданылады. Қазақ ою-өрнектерінің мазмұны негізінен табиғатпен, мал шаруашылығымен, көшпелі өмір салтымен тығыз байланысты. Олардың ішінде ең жиі кездесетіні – «мүйіз» өрнегі, ол қойдың, арқардың, сиырдың мүйізін тұспалдап, ерлік пен байлықтың белгісі ретінде саналады.

Сәндік натюрморт жанрында ою-өрнектер композицияның көркемдік үйлесімін сақтауға, оның мазмұнын тереңдетуге ықпал етеді. Қошқар мүйіз, ирек су, түйетабан секілді өрнектерді тұрмыстық заттармен, ұлттық бұйымдармен үйлестіре бейнелеу арқылы бейнелеу өнерінің көркемдік деңгейі артады. Сонымен қатар, әрбір ою-өрнек түстік шешімдерге ерекше мән беріп, қызыл, көк, жасыл және қара түстердің үйлесімінде көрініс табады.

Қазақтың ұлттық бұйымдарында кездесетін ою-өрнектер сәндік натюрморттағы заттарды үйлестіріп қана қоймай, олардың символдық мағынасын да аша түседі. Мысалы, сырмақ немесе текемет бейнеленген натюрмортта «қошқар мүйіз» өрнегі шеберлік пен дәстүр сабақтастығын көрсетсе, зергерлік бұйымдардағы ұсақ өрнектер нәзіктік пен сұлулықты білдіреді. Осылайша, қазақ ою-өрнектері сәндік натюрморттың тек декоративтік элементі ғана емес, оның мағыналық тұтастығын қамтамасыз ететін маңызды көркемдік құралға айналады.

Осылайша, қазақ халқының **ою-өрнектері сәндік натюрморттың көркемдік мазмұнын тереңдетіп**, оған ұлттық реңк береді. Ою-өрнек арқылы әрбір натюрморт **тарихи-мәдени кодқа ие символикалық шығармаға** айналады. Бұл әдіс өнер сүйер қауымға қазақ мәдениетін жаңа қырынан таныстырып қана қоймай, **ұлттық құндылықтарды дәріптеу мен дәстүрлі өнерді жаңғыртуға** септігін тигізеді.

Ақмола облысы, Көкшетау қаласы

“№1 мектеп-гимназиясы” КММ

Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші

Садуакасова Индира Жилкайдаровна

ОРЫС СЫНЫПТАРЫНДА АЙТЫЛЫМ DAҒДЫCЫН DAМЫТУ MAҚCATЫНDA ҰЙЫMДАCTЫPЫЛАТЫН ЖҰMЫC ТҮPЛEPІ

Андатпа

Бұл мақалада орыс тілінде білім алатын оқушылардың қазақша айтылым дағдысын дамытуға бағытталған жұмыс түрлері қарастырылады. Айтылым дағдысын жетілдірудің тиімді жолдары мен әдістері талданып, оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ететін заманауи тәсілдер ұсынылады. Сонымен қатар, интерактивті тапсырмалар, ойындар, диалогтік оқыту әдістерінің маңыздылығы сипатталады.

Түйінді сөздер: айтылым дағдысы, қазақ тілі, орыс сыныптары, диалогтік оқыту, интерактивті әдістер, ойын технологиясы.

Аннотация

В данной статье рассматриваются виды работ, направленные на развитие навыков говорения на казахском языке у учащихся русских классов русскоязычных школ. Анализируются эффективные методы совершенствования устной речи, предлагаются современные подходы, обеспечивающие активное участие учеников. Также описывается важность интерактивных заданий, игр и диалогического обучения.

Ключевые слова: навыки говорения, казахский язык, русскоязычные классы, диалогическое обучение, интерактивные методы, игровые технологии.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінде тілдік дағдыларды дамыту басты міндеттердің бірі болып табылады. Әсіресе, қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде үйренетін орыс сыныптарындағы оқушылар үшін айтылым дағдысын қалыптастыру маңызды. Айтылым дағдысы – тілді меңгерудің негізгі көрсеткіштерінің бірі,

өйткені ол оқушының ойды еркін жеткізуіне, дұрыс дыбыстау мен грамматикалық құрылымдарды меңгеруіне ықпал етеді.

Бұл мақалада орыс сыныптарындағы оқушыларға қазақ тілінде сөйлеуді үйретуге арналған жұмыс түрлері қарастырылады. Сонымен қатар, айтылым дағдысын дамытудың тиімді әдістері, интерактивті тапсырмалар, ойын технологиялары мен диалогтік оқытудың маңыздылығы талданады.

Айтылым дағдысын дамытудағы негізгі әдістер

Айтылым дағдысын қалыптастыру жүйелі және кешенді жұмысты талап етеді. Оқушыларға қазақ тілін үйретуде төмендегідей әдістер тиімді болып табылады:

1. Диалогтік оқыту әдісі

Диалогтік оқыту әдісі – оқушының тілдік қарым-қатынас жасау қабілетін арттыратын маңызды құрал. Бұл әдіс арқылы оқушылар бір-бірімен сөйлесуге, пікір алмасуға, сұрақ қою мен жауап беруге үйренеді. Диалогтік оқыту кезінде келесі жұмыс түрлері қолданылуы мүмкін:

- Рөлдік ойындар (мысалы, дүкенде, дәріханада, поштада сөйлесу);
- Күнделікті өмірге байланысты диалогтар құрастыру;
- “Сұрақ-жауап” әдісі арқылы сөйлеу дағдысын дамыту.

2. Интерактивті әдістер

Қазіргі таңда интерактивті әдістер оқушылардың белсенділігін арттыруда үлкен рөл атқарады. Бұл әдістер оқушылардың қазақ тілінде еркін сөйлесуіне жағдай жасайды. Интерактивті әдістерге мыналар жатады:

- “Ойлан – Жұптас – Бөліс” – оқушылар алдымен жеке ойланып, содан кейін жұпта, одан кейін топта өз ойларын бөліседі;
- Дебаттар мен пікірталастар – оқушыларға белгілі бір тақырып беріліп, олар өз көзқарасын қорғап, дәлелдейді;
- Интерактивті тақтамен жұмыс – сөздерді дұрыс айтуға арналған жаттығуларды орындау.

3. Ойын технологиялары

Ойын арқылы оқыту – бастауыш және орта буын оқушылары үшін ең тиімді әдістердің бірі. Себебі ойын барысында оқушылар жаңа сөздерді тез меңгереді, сөйлеу дағдылары қалыптасады.

- “Сөз тізбегі” ойыны – оқушылар бір сөзден бастап, кезекпен жаңа сөздер қосады, сөйлемдер құрайды;
- “Кім жылдам?” ойыны – белгілі бір тақырып бойынша сөйлем немесе әңгіме құрастыру қажет;
- “Жасырын сөз” ойыны – оқушылар белгілі бір затты сипаттап, оның атауын тапқызады.

Айтылым дағдысын дамытудағы қиындықтар және оларды шешу жолдары

Айтылым дағдысын қалыптастыруда оқушылар келесі қиындықтарға тап болуы мүмкін:

1. Тілді жеткіліксіз меңгеру – оқушылардың сөздік қоры аз болғандықтан, олар ойын толық жеткізе алмайды. Бұл мәселені шешу үшін сөздік жұмысына басымдық берілуі керек.
2. Қате дыбыстау – орыс тілінде оқитын оқушылар кейбір қазақша дыбыстарды дұрыс айта алмауы мүмкін. Бұл үшін фонетикалық жаттығулар, дыбыстық ойындар ұйымдастырған жөн.
3. Өзін еркін сезінбеу – кейбір оқушылар қазақша сөйлегенде қателесемін деп қорқады. Сондықтан ынталандырушы әдістер (мадақтау, достық қарым-қатынас) қолдану қажет.

Орыс сыныптарында айтылым дағдысын қалыптастыру үшін әртүрлі жұмыс түрлері ұйымдастырылады. Бұл жұмыстар оқушылардың сөздік қорын байытуға, дұрыс дыбыстауын жетілдіруге, ойын еркін жеткізуіне және тілдік ортада өзіне сенімді болуына көмектеседі.

1. Фонетикалық жаттығулар

Орыс тілді оқушылар үшін қазақ тілінің кейбір дыбыстарын дұрыс айту қиынға соғады. Сондықтан айтылым дағдысын дамытуда фонетикалық жаттығулар маңызды рөл атқарады.

Жұмыс түрлері:

- Қазақ тілінің ерекше дыбыстарын (/ə/, /н/, /к/, /ғ/, /һ/) дұрыс айтуға арналған жаттығулар;
- Дыбыстарды ажырату мақсатында сөздерді салыстырып айту («қала – ғала», «тау – дау»);
- Тіл бұлшықеттерін жаттықтыру үшін жаңылтпаштар мен ритмикалық өлеңдерді айту;
- Артикуляциялық гимнастика (дауысты және дауыссыз дыбыстарды анық айту).

2. Диалог және сұхбат жүргізу

Диалогтік оқыту әдісі оқушыларды өзара қарым-қатынас жасауға, сөйлем құрауға және қазақша сөйлеуге ынталандырады.

Жұмыс түрлері:

• Белгілі бір тақырыпқа байланысты диалог құрастыру (дүкенде, мектепте, дәріханада, қоғамдық көлікте сөйлесу);

- «Сұхбат» әдісі – бір оқушы сұрақ қойып, екіншісі жауап береді;
- Рөлдік ойындар (мұғалім – оқушы, сатып алушы – сатушы, дәрігер – науқас).

3. Монологтық сөйлеу дағдысын дамыту

Оқушының өз ойын еркін жеткізе алуына жағдай жасау маңызды. Бұл дағдыны дамыту үшін оқушыларға қысқа әңгімелер құрастыру, сипаттау және баяндау жаттығулары беріледі.

Жұмыс түрлері:

- «Сурет бойынша әңгіме» – оқушылар берілген суретті сипаттап, оқиға құрастырады;
- «Бір минуттық әңгіме» – белгілі бір тақырыпқа байланысты бір минут ішінде ойын жеткізу;
- «Өз ойыңды білдір» – оқушыларға белгілі бір жағдай немесе проблема беріліп, олар өз көзқарастарын айтуы қажет.

4. Ойын технологиялары арқылы оқыту

Ойын барысында оқушылар еркін сөйлеп, жаңа сөздерді тез меңгереді.

Жұмыс түрлері:

- «Сөз тізбегі» – бір оқушы сөз айтады, келесі оқушы сол сөзден жаңа сөйлем құрастырады;
- «Кім жылдам?» – мұғалім бір сөз айтады, оқушылар сол сөзге байланысты сөйлем құрастырады;
- «Жасырын сөз» – бір оқушы бір затты сипаттап айтады, ал сыныптастары оның не екенін табуы керек;

- «Сөз тап» – белгілі бір әріптен басталатын сөздерді ойлап табу.

5. Мәтінмен жұмыс жасау

Оқушылардың сөйлеу дағдысын жетілдіру үшін мәтіндерді оқу және мазмұндау әдісі қолданылады.

Жұмыс түрлері:

- Оқыған мәтін бойынша сұрақтарға жауап беру;
- Мәтіннің негізгі ойын анықтау және қысқаша баяндау;
- Кейіпкердің атынан оқиғаны қайта баяндау;
- «Жалғасын тап» әдісі – берілген мәтіннің соңын оқушылар өздері құрастырады.

6. Шығармашылық жұмыстар

Оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін шығармашылық тапсырмалар беріледі.

Жұмыс түрлері:

- «Менің бір күнім» – оқушы өзінің бір күнін сипаттап айтып береді;
- «Менің арманым» – оқушылар өз армандарын айтып, болашаққа жоспар жасайды;
- «Сценарий жазу» – белгілі бір оқиғаға байланысты шағын қойылым дайындау;
- «Жаңалық жүргізушісі» – оқушылар сынып ішінде жаңалықтар айтып, репортаж жүргізеді.

7. Топтық және жұптық жұмыстар

Оқушылардың бір-бірімен қазақша сөйлесуін арттыру үшін жұптық және топтық жұмыс түрлері ұйымдастырылады.

Жұмыс түрлері:

- Топтық талқылаулар (мысалы, «Қоршаған ортаны қорғау», «Менің сүйікті спорт түрім»);
- Жұптық сұхбат – әр жұп берілген тақырып бойынша әңгімелеседі;
- Рөлдік ойындар – топ мүшелері әртүрлі рөлдерді орындайды.

8. Бейне және аудиоматериалдарды пайдалану

Қазақша мультфильмдер, фильмдер мен аудиоматериалдарды тыңдау оқушылардың сөйлеу дағдысын жақсартады.

Жұмыс түрлері:

- Қазақша мультфильм немесе қысқа бейнеролик көріп, мазмұнын айтып беру;
- Аудиожазбалар тыңдап, негізгі ойды түсіну және баяндау;
- Танымал қазақ жазушыларының шығармаларын тыңдап, кейіпкерлер туралы талқылау.

Қорытынды

Қазақ тілін орыс сыныптарында оқытудың негізгі мақсаты – оқушылардың тілді еркін меңгеріп, күнделікті өмірде қолдана білуіне мүмкіндік жасау. Айтылым дағдысын дамыту үшін диалогтік оқыту, интерактивті әдістер мен ойын технологиялары тиімді құралдар болып табылады. Фонетикалық жаттығулар, диалогтік және монологтық жұмыстар, мәтінмен жұмыс, шығармашылық тапсырмалар оқушылардың қызығушылығын арттырып, қазақ тілін меңгеруіне оң әсер етеді. Осы әдістер мен жұмыс

түрлерін жүйелі түрде қолдану арқылы оқушылардың қазақша сөйлеу дағдысы қалыптасып, өз ойларын еркін жеткізе алатын деңгейге жетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Әбдіғалиева, Б. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Атамұра, 2020. – 215 б.
2. Жұмабаева, Ә. Оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту. – Астана: Фолиант, 2019. – 186 б.
3. Құлмағанбетова, Б. Қазақ тілін тиімді оқыту әдістері. – Алматы: Мектеп, 2018. – 142 б.
4. Назарова, Л. Қазақ тілін үйретудегі интерактивті әдістер. – Астана: Көкжиек, 2021. – 193 б.
5. Оразбаева, Ф. Тілдік қатынас: теория және әдістеме. – Алматы: Қазақ университеті, 2017. – 228 б.

Астана қаласы
“Алтын Алақай” балабақшасы
Мұғалім музыка жетекшісі, педагог-сарапшы
Арипбаева Манат Костанаевна

МУЗЫКА АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ

Бүгінгі таңда еліміздің әлеуметтік-экономикалық өмірін жаңғырту жағдайында бүкіл білім беру жүйесі ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар, ғылым мен тәжірибенің жетістіктері негізінде жеке тұлғаның дамуына, Қазақстан Республикасының физикалық және рухани дамыған азаматын қалыптастыруға және бәсекеге қабілетті адами капиталды дамытуға қолайлы жағдай жасауға бағытталған. Мұның барлығы білім беру үдерісінің мазмұнына, сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін және ақпаратты өз бетінше іздеу дағдыларын дамытуға негізделетін оқу бағдарламаларының мазмұнына жаңа көзқарастарды талап етеді. Жаңартылған тәсілдер жаңа педагогикалық және ақпараттық технологияларды тиімді пайдаланатын, қазіргі ғылым мен тәжірибенің деңгейін көрсететін, сондай-ақ білімді өз бетінше меңгеруге, оны өңдеуге және нақты жағдайларда қолдануға ықпал ететін оқу процесін ұйымдастыруды да талап етеді.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының біртұтас оқу-тәрбие процесінің бір бөлігі болып табылатын заманауи музыка сабағы ерекше назар аударуды қажет етеді. Оның мазмұны балабақшадағы білім беру стандарттарын басшылыққа алады және мазмұнды меңгерудің жолы мен әдістерін анықтайтын музыкалық бағдарлама негізінде жүзеге асырылады. Балабақшада бүлдіршіндердің дайындық деңгейіне қойылатын міндетті талаптар бар, яғни сабақ баланың біліммен кездесу фактісі ғана емес, оның нәтижесі баланың өзіндегі өзгерістер болуы керек.

Мектепке дейінгі білім беруде музыканың маңызы аз емес, өйткені музыка балаға адамгершілік және эстетикалық тәрбие беру тұлғаны дамыту мен тәрбиелеудің маңызды аспектісі болып табылады. Мектеп жасына дейінгі бала қоршаған шындықты эмоционалды және сезімтал түрде қабылдауына байланысты өнер әлемін қабылдаудың ең табысты әрі нәтижеге толы кезеңі болып табылады.

Музыка сабағының ерекшеліктері баланың қажеттіліктеріне барынша сәйкес келеді. Музыка сабағы балаға психотерапиялық әсер етеді, өзіндік релаксация және психологиялық демалу қызметін атқарады,

басқа әрекеттерден туындаған жалпы қаттылықты жеңілдетеді, сол арқылы баланың денсаулығын сақтайды. Музыка сабағы ең алдымен шығармашылық сабағы, ол баланың музыкамен кездесуінің фактісі болып қана қоймай, баланың өз бойындағы өзгерістерге әкелуі керек. Ерте жастан балаларға музыкалық білім берудің өзекті міндеттері: балалардың сана-сезімін, музыкалық ойлауын және эмоционалдық сферасын әрі әр түрлі әрекеттерді қалыптастыруға байланысты тұлғаның ерік-жігері күшті, белсенді жағын дамыту.

Балабақшада музыка пәнін оқытудың көптеген технологиялары бар, оған музыка жетекшілері сүйенеді және балаға деген көзқарасына және оның өміріндегі музыканың рөліне сәйкес келетін технологияны таңдау құқығын иеленеді. Бірақ ең бастысы балаларға музыканы қалай үйретуде емес, оларды музыкалық процесске қалай баурап алуларында. Музыка жетекшісі қандай технологияны таңдаса да, музыка сабағының құрылымы әрқашан стандартты түрде жүзеге асады. Сабақта дәстүрлі түрде музыкалық әрекеттің келесі түрлері қолданылады:

- музыка тыңдау;
- орындаушылық әрекет;
- ән айту;
- музыкалық-танымдық іс-әрекет.

Музыка тыңдау – мектеп жасына дейінгі балалар үшін ең қиын іс. Бұл жастағы балалар өте белсенді, олар үшін ұзақ уақыт отыру қиын. Дегенмен де балаларды тыңдау кезінде тыныш отыруға үйрету маңызды, өйткені нағыз музыка тыныштықта туады.

Музыкалық ақпараттар ағыны көпшілікке қолжетімді болып тұрған біздің заманда музыка жетекшісінің міндеті – балаларды музыкадағы жақсы мен жаманды айыра білуге үйрету, баланың музыкалық талғамын қалыптастыру. Тыңдамас бұрын, балалардың көңіл-күйін көтеру, әуенді музыканың арқасында жақын арада орын алуы керек деген көңіл-күйді ояту үшін жұмыс туралы қысқаша әңгімелесу керек. Балалар әсіресе музыкаға қимыл-қозғалыстарды ұнатады (тапылдату, қол қимылдары, шапалақтау). Музыкалық әрекеттің бұл түрі демалуға және күйзелістен арылуға мүмкіндік береді.

Музыкалық қатысудың тағы бір түрі – орындаушылық әрекет. Іс-әрекеттер өте әртүрлі: музыкалық аспаптарда ойнау, оркестрге қатысу, ритмикалық ансамбльдерге қатысу және т.б. Орындаушылық әрекет балалардың ырғақ сезімін, ұжымдық жұмысын дамыту, баланың шығармашылық дамуы сияқты музыкалық-педагогикалық міндеттерді жүзеге асырады.

Барлық музыкалық әрекеттердің ішінде балалардың ең сүйіктісі – ән айту. Ән репертуарын жетекші өте мұқият таңдауы маңызды, ең бастысы музыка балаларға қуаныш сезімін сыйлауы керек, ал жалпы көңіл-күй балаларға тек жағымды эмоциялар әкелуі керек. Музыка сабағында ән айту ұжымдық әрекет екенін атап өткен жөн.

Балалардың музыка тыңдауы да, орындауы да, шығармашылық әрекеті де музыкалық-танымдық әрекетпен тығыз байланысты.

Музыкалық іс-әрекеттің барлық түрлері процесінде балалар музыкалық тілдің заңдылықтарын меңгереді, нота жазуының негіздерімен танысады, музыканы өздігінен ойнауды үйренеді.

Музыкалық сауаттылыққа келетін болсақ, осы уақытқа дейін жасалған музыкалық бағдарламаларда әртүрлі пікірлер бар. Кейбір бағдарлама авторлары музыка теориясының элементтерін енгізуді маңызды және қажет деп санама, басқалары білім берудің бастапқы сатысынан мүлдем алып тастау керек деп есептейді. Алайда музыкалық сауаттылық пен музыка теориясының элементтерін енгізу бірдей ұғымдар емес. Музыкалық сауаттылық – баланың музыканы эмоционалды түрде қабылдауы, оны түсінуі, шығарманы білмесе де автордың стилін, орындалып жатқан шығарманы сезіну қабілеті мен тілегі, баланы шығармашылыққа баулудың кілті. Ал музыка теориясының элементтері бала есту тәжірибесін жинақтағаннан кейін өте мұқият енгізілуі керек.

Олай болса, музыканы тыңдау және есту, ол туралы ойлау қабілетін балалардың бойында музыка сабағынан бастап тәрбиелеу керек. Музыкалық қабылдауды дамыту мәселесін түсіне отырып, жетекші сабақ бойы балаларды музыка дыбысын тыңдауға шақырады. Балалар музыканың табиғатын терең сезініп, түпкі ойын ұғынғанда, оны шығармашылық іс-әрекетінде білдіргенде ғана, меңгерілген дағдылар мен қабілеттер мектеп жасына дейінгі тәрбиеленушілердің музыкалық дамуына және адамгершілік-эстетикалық тәрбиесіне пайдасын тигізеді анық.

Түркістан облысы, Төлеби ауданы, Сарқырама ауылы
Сарқырама жалпы білім беретін мектебі
Көркем еңбек пәнінің мұғалімі
Шалданбаева Сауле Дүйсеновна

КӨРКЕМДІК ЖАЗБАНЫ ОРЫНДАУ. СӘНДЕУ. БЕЗЕНДІРУ

Білім беру ұйымының атауы	Сарқырама жалпы білім беретін мектебі	
Пәні:	Көркем еңбек (қыздар)	
Педагогтің аты-жөні:	Шалданбаева Сауле Дүйсеновна	
Күні:		
Сынып: 7	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар:
Бөлім:	Сәндік-қолданбалы өнер	
Сабақтың тақырыбы:	Көркемдік жазбаны орындау. Сәндеу. Безендіру	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	7.2.1.1-Күрделі шығармашылық идеялары мен сезімдерін білдіру үшін, өнер құралдары мен әртүрлі техникада таңдалған қасиеттері мен тәсілдерін визуалды элементтерді таңдау және негізделген түрде анықтау. 7.1.6.4-Шығармашылық жұмыстар жасау үшін әр түрлі (заманауи) технологиялар мен өнер материалдарын анықтау, таңдау және біріктіру. 7.2.6.1-Қауіпсіздік техникасын қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану	
Сабақтың мақсаты	-Күрделі шығармашылық идеялары мен сезімдерін білдіру үшін, өнер құралдары мен тәсілдерімен жұмыстарды орындауға үйрету. -Шығармашылық жұмыстар жасау үшін әр түрлі (заманауи) технологиялар мен өнер материалдарын анықтау, таңдау және біріктіру.Қауіпсіздік техникасын қадағалап, оның маңыздылығын сезіне және демонстрациялай отырып, материалдар мен құралдарды қолдану	
Құндылықтарға баулу	Өзге елдердің сәндік-қолданбалы өнерімен танысып, өзгелердің өнерін сыйлауға үйренеді, өнерге құрмет,оқушылар арасында бір біріне сыйластық	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңдері	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Ұйымдастыру. Сәлемдесу. Түгелдеу. Жағымды психологиялық ахуал орнату. Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру. . «Доп лақтыру» әдісі. Үй тапсырмасын тексеру (сұрақ — жауап арқылы оқушылардың өткен тақырыпты қалай меңгергенін анықтау). Топқа бөлу: «Мозайка» әдісі Оқушылар (Гжель -хохлома) 2 топқа бөлінді. "Суреттер сөйлейді" әдісі қолданылды.Ол бойынша оқушылар суреттерді құрастырып ,сұраққа жауап беру арқылы жаңа сабақ тақырыбын ашады.	Оқушылар бір-біріне сәттілік тілейді. Құрал-жабдықтарын дайындайды. Ойлану арқылы оқушылар қайталау сұрақтарына жауап береді	«Жарайсың!» деген мадақтау сөзімен ынта ландыру. 	Көркем еңбек 7-сынып оқулығы Слайд.

	Мўғалім оқушыларға сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырады			
Сабақтың ортасы	Жаңа сабақ: Жаңа ақпарат Көркемдік жазбалардың түрлері: Батик. Қытай және Үнді елдерінде пайда болған, әсіресе қызыл батиктерде. Гжель. Орта Азиядағы мәдениеттің белгілі бір өнімдерінің бірі. Хохлома. Орыс халқының көркем өнері. Хохлома - 17 ғасырда Нижний Новгород облысында дүниеге келген ежелгі орыс халық қолөнері. Хохлома - алтын фонда қызыл, жасыл және қара түстермен жасалған ағаш ыдыстар мен жиһаздардың сәндік кескіндемесі. Хохломаның дәстүрлі элементтері — тау күлі мен құлпынайдың қызыл шырынды жидектері, гүлдер мен бұтақтар. Құстар, балықтар, аңдар жиі кездеседі. Бекіту: сұрақ-жауап. -Көркемдік жазба орындалған өнер түрін тап. -Көркемдік жазба орындалатын бұйым атауын тап. -Көркемдік жазбаға қолданатын материалдар мен құрал-жабдықтарды тап. -Көркем өрнек салудың негізгі түрлерін тап және талдау жаса. 	Мәліметтердің негізгілерін дәптерлеріне жазады. Топ бойынша жауап береді. Тапсырма Дайын бұйымға көркем өрнек салып үйренеді. Хохлома, Гжель, шыныға көркемдік жазба орындайды. Сұрақтарға жауап береді. Өз ойын айтады.	Қошеметтеу әдісі 	Көркем еңбек 7-сынып оқулығы Презентация Сәндік-қолданбалы өнер Көркемдік жазба, ежелгі ою-өрнектің шығу тарихы мен символикасы https://kk.wikipedia.org/wiki/Гжель_керамик_асы Википедиядағы мақала Ағаш бетіндегі жазба өнері ретінде http://rospis.ru Батик өнері ru.wikipedia.org/wiki/Батик https://decormaster.kz/st/kazaxskie_izdeliya_2.php bilimsite.kz https://yandex.kz/search/?text=хохлома+өнері&lr=29619 https://yandex.kz/search/?text=гжель+өнері&lr=29619 Сабаққа қажетті материалдар мен құрал-жабдықтарды қолдану Слайд. Хохлома, Гжель, Батик көркемдік жазба суреттері жасырылады.

	Сергіту сәті: Нейро жаттығу Мұғалім сергіту әнін қосады, ал оқушылар Нейро жаттығуын орындап орындарын ауыстырып жаттығуларын жалғастырады. Тәжірибе жұмысы: «Галереяны шарлау» Көркемдік жазбаны орындау. Техника қауіпсіздігін қайталау. Тәжірибе жұмысы Тәжірибе жұмысы кезінде оқушылар топ бойынша көркемдік жазбаны орындайды. Хохлома, Гжель, шыныға көркемдік жазба орындалады. Көркем жазба әр түрін сәндейді әрі безендіреді. Сабақты қорытындылау: «Кім жылдам» әдісі. 1. Батик, хохлома, гжель дегеніміз не? 2. Көркемдік жазбаның түрлерін ата. 3. Көркемдік жазбаны қандай бұйымдарға орындауға болады?		ҚБ «Екі жұлдыз, бір тілек» Бағалау критерийі: Көркемдік жазба өнерінің түрлері мен тәсілдерін анықтайды	
Сабақтың соңы	Сабақтың соңында оқушылардың орындаған жұмыстарына талдау жасау. Сабақты қаншалықты меңгергенін тексеріп сұрақ қойылады. - Бұл тәжірибе сәтті болды ма? - Көркемдік жазба орындалды ма? - Кімнің жұмысы ұнады? - Сабақта алған білімдерің өмірде қажет бола ма? Бағалау: Үйге тапсырма: тақырыпқа байланысты шығармашылық жұмыс. Кері байланыс: «Сырмақ» әдісі жасыл түс - Сабақ қызықты болды, барлығын түсіндім сары түс-Сабақта қиыншылықтар кездесті, әлі де сұрақтарым бар . қызыл түс - Сабақта көп қиыншылыққа тап болдым, сұрақтарым көп. 	Оқушылар өз жұмыстарына бесенді талдау жасайды Топтық жұмыс: Сұрақтарға жауап береді. Өз ойын айтады. Оқушылар өз пікірлерін білдіреді.		Слайд Сырмақ

Алматы облысы, Кеген ауданы, Кеген ауылы
Өжек Жаңабаев атындағы орта мектеп
Музыка пәнінің мұғалімі, педагог-модератор
Сулеева Ляззат Абилхадировна

МУЗЫКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ТҮРЛІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІ

Қазақстандық білім беруде орта білім берудің жаңартылған мазмұнының бағдарламасын енгізу қоғамдық өмірде кең өзгеріс алды, бұл пән мұғалімдеріне де, оқушыларға да, олардың ата-аналарына да тікелей әсер етті. Ал оның басты мақсаты - адами капиталды дамыту, білім сапасын арттыру, жас ұрпақты өзінің таланты мен қабілетін дамытуға үйрету. егер оқыту әлемдік педагогикалық тәжірибенің негізінде алынған жаңа, кейде стандартты емес тәсілдер мен оқыту әдістерін қамтыса, білім беру жүйесінің тиімділігі артады. жаңа педагогикалық технологияларға бет бұру мектеп оқушыларын креативті, креативті ойлауға, сыни тұрғыдан ойлауды, көшбасшылық қасиеттерді дамытып, өзін ХХІ ғасырдың білімді адамы ретінде көрсетуге үйретеді. Және бұл тұрғыда білім беру жүйесінде жаңартылған мазмұндық бағдарламаны жүзеге асырудың өзектілігі күмән тудырмайды. «Музыка» пәні бойынша типтік оқу жоспарында белгіленген мақсат - «музыкалық мәдениетті, шығармашылық тұлғаны қалыптастыру және әлемнің музыкалық бейнесін дамыту» оқушының бойына кейін өмірде және оқуда оған қажетті құндылықтар мен дағдыларды сіңіру арқылы ашылады.

Ұлтты ұлт ретінде сақтап қалатын ең басты құндылықтардың бірі – музыка. Музыка – тіл, ұлттық салт-дәстүр, әдет-ғұрып, барлығын өз бойына жинаған ұлттың жаны. Ұлттық музыка болашақ ұрпақтың болмысын, санасын қалыптастыратын құрал. Музыка арқылы тәрбиелеуде оқушыларды өнер құндылықтарын жасауға қатыстыра отырып, олардың бойында белгілі адамгершілік-эстетикалық мәдениетті, көркемдік талғамды, шығармашылық қабілетті дамытуда музыка пәнінің орны ерекше. Музыка мұғалімі өз сабақтарында заман талабына сай инновациялық технологияларды кеңінен пайдалана отыра, сабақ өткізудің жаңаша үлгілерін жанжақты қарастыруы керек. Бұл орайда:

- нені оқыту керек;
- қалай оқыту керек;
- не үшін оқыту керек екенін музыка мұғалімі өте жақсы түсінуі қажет.

Біріншіден, оқушыларды кең білім шеңберімен қаруландыру, олардың бойында музыка өнері арқылы адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру. Сондықтан, білім беру мазмұнын мектеп реформасына, жалпы білім беру бағдарламасы талаптарына және жаңашыл музыка мұғалімдері идеяларына сәйкес ғылым негізінде дәлелдеп, іске асыру.

Екіншіден, оқытуда оқытумен тәрбиелеуді заман ағымына сай, әдістерді жаңарта тиімді пайдалану.

Үшіншіден, қоғамдық өмірдің барлық саласына оқушыларды белсенді қатысуға даярлау.

Музыканы қабылдау – музыка сабағында қолданылатын іс-әрекеттердің кезкелген түрінің іргетасы, бастапқы нүктесі ретінде қарастырылады. Кез- келген түрі деп отырғанымыз – музыка тыңдау, хормен ән айту, музыкалық білімділігін арттыру, нота сауаты, ырғақтық-музыкалық қимылдар, балалар аспабында ойнау, музыка сабағындағы балалар шығармашылығы. Музыканы дұрыс қабылдай білуге тәрбиелеу, оның заңдылықтары музыка мұғалімінің басты назарында болуы тиіс. Ойын элементтерін пайдалану оқушылардың музыканы тез ұғып, қабылдауына септігі тиері сөзсіз. Әдіс – алға қойған мақсатқа жетудің жолы десек, тәрбие әдістері - тәрбие міндеттеріне жету үшін жасалған музыка пәні мұғалімі мен тәрбиеленушілер ұжымының өзара байланыс әрекеттерінің жолы.

Ойын – оқу үрдісіндегі оқытудың әрі формасы, әрі әдісі. Сонымен бірге ойынды мұғалім мен оқушылардың бірлескен оқу әрекетінің өзара байланысты технологиясы ретінде қолдануға болады. Ойын деген аты ғана, ал шынында ол сабақтың, еңбектің жиынтығы. Ойын - педагогикалық жұмысты ойын түрінде ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдерінің жиыны. Ойын материалдары оқушыларға музыкалық тәрбие беру жөніндегі мектеп бағдарламасы, жас ерекшеліктеріне сай талаптарға тығыз байланысты болуы қадағаланады. Мысалы, балалар әні «Баспалдақ» бірінші сынып оқушыларының жас ерекшеліктеріне сай үйретіледі және соған сәйкес өзіндік мақсат қойылады.

Мақсаты: дыбыстың қай бағытта және дыбыстың биіктігін анықтау.

Көрнекілігі: екі төртбұрышты кәртішке, онда бес басқышты баспалдақ суреттеледі. Бірінші кәртішкеде басқышпен көтеріліп келе жатырған қыз суреті болса, ал екінші кәртішкеде түсіп келе жатырған суреті.

Қолданылу әдісі: «Баспалдақ» әнімен танысып болғаннан кейін, мұғалім фортепиано немесе баян аспабында ойнап, кәртішкідегі суретпен байланыстыра балалардан қыздың баспалдақпен жоғары немесе төмен түсіп келе жатқанын сұрайды. Соған сәйкес суретті көрсетеді. Әрине, қарапайым болғанымен балалардың музыка әуенінің төмен, жоғары көтерілуін естеріне сақтауын, ең бастысы музыкаға деген қызығушылықтарын оятуды мақсат етеді.

«Ырғақты сүйемелдеу» ойынына көңіл бөлсек. Оқушыларды екі топқа бөліп, бірінші топ әнді орындайды, ал, екінші топ ақырын шапалақпен белгілі ырғақты соғады. Мұндай «аккомпонимент» әннің ырғағын тез үйренуге көмегін тигізеді және әуенге жаңа өң береді.

«Оркестр» ойынына қатысу үшін оқушыларға алдын-ала дайындалған музыкалық аспаптар таратылады (тұяқтас, сылдырмақ, ағаш қасықтар және т.б.). Бұл аспаптарды балалар үйлерінен де алып келуге болады. Ұнтаспадан музыканы тыңдау арқылы, оқушылар ырғақты соға бастайды және басқа да оркестрде кездесетін аспаптарды кимылмен келтіру арқылы музыканы тыңдайды. Бұл «оркестр» ойынын ойнаған кезде шығарманың көңіл күйін келтіре білгені маңызды. Мысалы, көңілді-мұңды, қатты-ақырын, нәзік- үрейлі. Бұл ойын тыңдаған музыканың көңіл-күйін ажыратуға және әуенді тез жадында сақтауға септігін тигізеді.

«Сурет салу» ойыны. Қандай да бір күйді тыңдатар алдында оқушыларға мынандай тапсырмалар беруге болады. Күйді тыңдап болған соң, осы күйдің желісі бойынша көз алдарыңа елестету арқылы суреттер салуын ұсыну қажет. Бұл ойын баланың қиялын дамытуға үлкен көмегін тигізеді. Бұл жерде аса бір суретші болудың қажеті жоқ, кейде бояулар түстерін музыка әуенінің желісімен орайластыруға болады.

Музыка сабақтарында оқушы қызметін белсенді ұйымдастыру жолдарының бірі ретінде педагогикалық технологиялар түрі - деңгейлік саралау технологиясы элементін қолдануға болады. Жалпы алғанда, деңгейлеп оқыту технологиясының мақсаты: әрбір оқушы өзінің даму деңгейінде оқу материалын меңгергенін қамтамасыз етеді. Бұл технологияны пайдалану: 1) әр оқушыға өз мүмкіндіктерін пайдалана отырып, білім алуына жағдай жасауға мүмкіндік береді. 2) музыкалық қабілеті әртүрлі балалармен саралап жұмыс жасауға мүмкіндік береді. "Оңайдан-қиынға" негізімен жеке тұлғаның даму ерекшеліктеріне қарай тапсырмаларды деңгейлеп-саралап оқыту құрылымымен қарапайым түрдегі түсіндіруден, өзіндік талдау-зерттеуге жетелей білімді игеруді күрделендіре түсу қажет. Сабақ мазмұнын ашу, түсіндірудегі әдіс-тәсілдеріне, сабақтың нәтижелігіне музыка мұғалімі аса көңіл бөлуі тиіс. Оқушыларды әртүрлі деңгейлік тапсырмалар беру арқылы өз бетінше жұмыстануға жетелеп, шығармашылық қабілеттерін дамыту. Мысалы, ғалым Ж.Қараевтың деңгейлеп, саралап оқыту әдісін пайдалану оқушылардың өздік жұмысын ұйымдастырып өткізуге көмегін тигізеді. Оқушылар өздік жұмыстарын орындап, білімдерін мониторингтік жүйе арқылы өздері бағалап, диагностикалауға қол жеткізеді. Ж.Қараевтың деңгейлеп, саралап оқыту технологиясы бойынша шығармашылық деңгей-оқушының таза өзіндік шығармашылығын байқатады.

Музыкалық тәрбие беру мектепте әртүрлі үйірмелерді құру арқылы да жүзеге асырылады. Мектептердегі хор, оркестр, жеке аспаптар, жеке әншілік және т.б. музыкалық үйірмелерге қатысуға деген оқушылардың музыкалық дарынына қоса ықыласы мен ынтасы болуы керек. Үйірмелерде қазақтың ұлттық музыкалық өнеріне, мәдениетіне деген қызығушылықты дамытуды және музыка сабағында алған білімдерін толықтырып, оларды әрі қарай өнер биігіне жетелеуді қажет етеді. Музыка сабағы және сыныптан тыс шаралардағы әртүрлі әдістер арқылы оқушыларды өз халқының ғасырлар бойы қол жеткізген табыстарына ұмтылуға тәрбиелеу, салт-дәстүрі, әдет-ғұрпын кеңірек насихаттай түсу негізгі мақсаттардың бірі болмақ.

Абай облысы, Ақсуат ауданы, Қарғыба ауылы
«Ю.Гагарин атындағы орта мектебі» КММ
География пәнінің мұғалімі, педагог-сарапшы
Сабитова Динара Толеугазиевна

ТУАН ӨЛКЕНІҢ ЭКОЛОГИЯСЫ

Пәні:	Өлкетану			
Бөлімі:	IV Бөлім: Мәдени мұра (8 сағат)			
Педагогтың аты-жөні:				
Сабақ тақырыбы:	Туан өлкенің экологиясы			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	15-сәуір Халықаралық экологиялық білім күнін			
Сабақтың мақсаты	Оқушыларды туған өлкенің экологиялық мәселелерімен таныстыру. Халықаралық экологиялық білім күніне (15 сәуір) байланысты экологиялық сауаттылықты арттыру. Қоршаған ортаны қорғауға белсенді қатысуға ынталандыру.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Ұйымдастыру кезеңі	Сабақтың барысы: Оқушылармен сәлемдесу, сабаққа дайындығын тексеру. Сабақтың мақсаты мен міндеттерін түсіндіру. Топтарға немесе жұптарға бөлу (экологиялық мәселелерді талқылау үшін). 2. Қызығушылықты ояту (7 минут): Миға шабуыл: •“Біздің өлкеміздегі ең басты экологиялық мәселе не деп ойлайсыз?” •“Сізге қандай экологиялық мәселелер әсер етеді?” •“15 сәуір – Халықаралық экологиялық білім күні. Оның мақсаты қандай?” Көрнекі материал: •Экологиялық жағдайды көрсететін туған өлкенің фотосуреттері немесе бейнематериал. •Әлемдік экологиялық мәселелер туралы қысқаша ақпарат (қоқыс, ауа ластануы, су тапшылығы).	Сабаққа ынталанады, жағымды ахуал туады, өз пікірлерін ортаға салады. 	ҚБ	Тақырыптық суреттер
Жаңа білім	3. Негізгі бөлім (25 минут): 1. Мұғалімнің түсіндірмесі (8 минут): Туған өлкенің экологиялық ерекшеліктері: •Ауа сапасы. •Су ресурстарының жағдайы. •Жердің құнарлылығы және табиғи ландшафт. •Өсімдіктер мен жануарлар әлемі. •Туған өлкенің негізгі экологиялық мәселелері:	Мәтінмен жұмыс Мәтіннен негізгі ойды анықтайды Критерий:	ҚБ	тақырыптық кесте таратпа материалдар

	•Қоқыстың көп болуы. •Өнеркәсіп орындарының қоршаған ортаға әсері. •Табиғатты пайдаланудағы мәдениетсіздік. 2. Топтық жұмыс (15 минут): 1-Тапсырма: Әр топқа бір мәселе беріледі: •Ауа ластануы. •Су ресурстарының тапшылығы. •Қоқыс мәселесі. •Табиғатты қорғау шаралары. Әр топ өз тақырыбы бойынша шағын жоспар құрып, идеялар ұсынады: •Мәселенің себебі. •Оның салдары. •Оны шешу жолдары.	Тақырыптың ашылуы Безендірілуі Дескриптор: Мәселенің салдарын анықтап, шешу жолын ұсынды.		Жағдаяттар жазылған үлестірмелі қағаздар https://www.instagram.com/reel/C5yovMGLtBj/?igsh=bW5rdm10ZXV4N2hl
Бекіту	4. Қорытынды бөлім (10 минут): 1. Жұмыстарды таныстыру: Әр топ өз тақырыбы бойынша қысқаша баяндама жасайды. Басқа оқушылар сұрақтар қояды немесе өз пікірлерін білдіреді. 2. Талқылау: •“Туған өлкенің экологиялық жағдайын жақсарту үшін сіз қандай ұсыныстар айтар едіңіз?” •Мұғалім оқушылардың ұсыныстарын қорытындылап, ең маңызды ойларды атап өтеді. 3. Мұғалімнің қорытынды сөзі: •“15 сәуір – Халықаралық экологиялық білім күні – бізге экологиялық білімнің маңыздылығын түсінуге мүмкіндік береді. Табиғатты қорғау – әр адамның міндеті.” Бағалау: •Топтық жұмыстың мазмұны мен ұсынылған идеялардың сапасы. •Оқушылардың белсенділігі мен шығармашылық көзқарасы. •Экологиялық мәселелерді шешуге бағытталған ұсыныстардың өзектілігі. Үй тапсырмасы: •“Туған өлкемнің экологиясын қалай жақсарт аламын?” тақырыбында шағын эссе жазу. •Отбасымен бірге экологиялық шара өткізу (мысалы, қоқыс жинау, ағаш отырғызу) және оны сыныпта баяндау.	Сабақтың тақырыбын қорытындылау	«Ең үздік жауап»	Ақпараттық карточка
Кері байланыс	Оқушыларға рефлексия парағын ұсынамын. Сабақ барысында алған білімдері туралы кері байланыс жазады. «3,2,1» 3 факты 2 көзқарас 1 тұжырым	Бүгінгі сабақтан алған тұжырым ойларын қағаз беріне түсіреді.	Оқушылар бағалай критерийлерім ен өз деңгейлерін бағалайды	А4, конспект

Қостанай облысы, Қостанай қаласы
№18 мектеп-гимназиясы
Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі, педагог-зерттеуші
Кажахметова Дина Бейсенбаевна

"МӘТІНМЕН ЖҰМЫС ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ"

Мәтінмен жұмыс дағдылары – оқушылардың оқу процесінде мәтінді дұрыс түсіну, талдау, баяндау және қорытынды жасау қабілеттерін дамытуға арналған маңызды дағды жиынтығы. Бұл дағдылар оқу барысында ойлау қабілетінің дамуына, тіл байлығын арттыруға және сыни тұрғыдан ойлау деңгейін көтеруге ықпал етеді. Мәтінмен жұмыс дағдыларын қалыптастыру әр түрлі әдіс-тәсілдер мен жаттығулар арқылы жүзеге асырылады.

Мәтінмен жұмыс — тек қана оқудың негізі емес, ол жеке тұлғаның ойлау қабілетін дамытуға ықпал ететін маңызды құрал.

Мәтінмен жұмыс басталғанда оқушыларға алдымен мәтінді оқып шығу ұсынылады. Бұл кезеңде олардың мәтінді дұрыс оқып, негізгі ойды түсіну қабілеттері тексеріледі. Оқушыларға мынадай тапсырмалар беруге болады:

- Мәтіннен басты ойды анықтаңыз.
- Мәтіннің құрылымын талдаңыз (кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды).
- Мәтіндегі негізгі терминдер мен ұғымдарды анықтап, мағынасын түсіндіріңіз.

Бұл тапсырмалар оқушылардың оқу кезінде ақпаратты дұрыс қабылдау дағдыларын қалыптастырады.

Мәтінді талдау оқушылардың тек оқығанды түсіну ғана емес, сонымен қатар оны сыни тұрғыдан бағалау қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. Оқушыларға төмендегідей тапсырмалар беруге болады :

Мәтінмен жұмыс кезінде оқушыларға өздері сұрақтар қоюды ұсыну өте тиімді әдіс. Олар сұрақтарды мәтіннің мазмұны мен идеясына сәйкес құра алады. Бұл әдіс оқушыларды мәтіннің тереңіне үңіліп, өз пікірлерін білдіруге және жеке тұжырым жасауға үйретеді. Оқушыларға төмендегідей тапсырмалар берілуі мүмкін:

- Мәтіннің мағынасын аша отырып, өз сұрақтарыңызды құрастырыңыз.
- Мәтінге қатысты пікірлеріңізді білдіріп, сұрақтарға жауап беріңіз.
- Мәтіннен қандай ақпаратты алғаныңызды анықтап, оны өз сөзіңізбен түсіндіріңіз.

Осы тапсырмалар арқылы оқушылар мәтінді жан-жақты талдап, дұрыс қорытынды жасай алады.

Мәтінге қатысты пікірталас ұйымдастыру:

Мәтінмен жұмыс кезінде топтық немесе жұптық жұмыс түрлері қолданылады. Бұл әдіс оқушылардың өз ойларын ашық айта алуға үйретеді.

Мәтінмен жұмыс кезінде оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту өте маңызды. Шығармашылық тапсырмалар оқушылардың мәтінге деген қызығушылығын арттырып, олардың өз ойын ашық білдіруіне мүмкіндік береді. Мысалы:

- Мәтіннің жалғасын жазу.
- Мәтін бойынша өз ойыңды немесе қиялыңды қосып, жаңа шығармашылық туынды жасау.

Мәтінді түсіну – оқу сауаттылығының маңызды бөлігі. Бұл оқушылардың мәтіндегі ақпаратты толық қабылдап, оны дұрыс түсінуіне ықпал етеді. Осы мақсатта төмендегі әдістер қолданылады:

❖ Негізгі және қосымша ақпаратты анықтау. Оқушылар мәтіннен негізгі идеяны тауып, оның мазмұнын түсінеді.

❖ Қосымша ақпараттарды іріктеп, оларды негізгі оймен байланыстырады. Бұл әдіс мәтін құрылымын тереңірек түсінуге және оны талдауға көмектеседі.

❖ Автордың көзқарасын және мәтіннің мақсатын талдау. Оқушылар мәтіннің авторы жеткізгісі келген негізгі ойды анықтайды.

❖ Автордың көзқарасын бағалап, оның мәтіндегі мақсатын түсінеді. Бұл оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамытып, мәтінге деген өз пікірін қалыптастыруына мүмкіндік береді.

Бұл әдістер оқушыларға мәтін мазмұнын түсініп, ақпаратты өз тәжірибесімен байланыстыруға және өмірлік жағдаяттарда қолдануға көмектеседі. Тапсырма: Мәтінді мұқият оқып, төмендегі сұрақтарға жауап беріңіз.

Қазақстан - Орталық Азиядағы үлкен мемлекет. Елдің астанасы Астана қаласы. Қазақстан табиғи ресурстарға бай және мәдениеті терең мемлекет. Мұнда қазақ тілі – мемлекеттік тіл. Ел тұрғындары қазақ халқының дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын құрметтейді.

Сұрақтар:

- Мәтіннің негізгі идеясы қандай?
- Қазақстан – үлкен мемлекет, мәдениеті бай.

Қосымша ақпараттарды жазыңыз.

Астанасы – Астана, қазақ тілі – мемлекеттік тіл.

- Автор мәтінде қандай ойды жеткізгісі келді?
- Қазақстанның бай мәдениеті мен дәстүрлерінің маңыздылығын көрсетті.

Дескриптор:

- ❖ Оқушылар негізгі және қосымша ақпаратты анықтайды.
- ❖ Автордың мәтіндегі негізгі ойын түсініп, қысқа жауап береді.

Мәтінді талдау әдістері оқушылардың сыни ойлауын дамытып, мәтін мазмұнын терең түсінуге көмектеседі. Мәтінді талдау әдістері оқушылардың сыни ойлауын дамытып, мәтін мазмұнын терең түсінуге көмектеседі. Төмендегі әдістерді қолдануға болады:

Графикалық органиайзерлер (кластер, венн диаграммасы). Мысалы тапсырма, тақырып: Қазақстанның табиғаты мен экологиясы. Оқушылар «Қазақстан табиғаты» және «Экологиялық мәселелер» тақырыптары бойынша Венн диаграммасын толтырады. Бір жағына табиғаттың байлығы (өзендер, таулар, ормандар). Екінші жағына экологиялық мәселелер (ластану, орман ағаштарының азаюы). Ортақ бөлігінде екі тақырыпқа да қатысты ақпаратты жазады (табиғатты қорғау қажеттілігі).

Сұрақтар құрастыру (ашық және жабық сұрақтар). Мысалы тапсырма, мәтін:

Қазақстанда көптеген өзендер мен көлдер бар. Балқаш көлі – Қазақстандағы ең ірі көлдердің бірі. Оны қорғау – елдің басты экологиялық міндеттерінің бірі.

Тапсырма. Мәтін бойынша сұрақтар құрастырыңыз:

- Жабық сұрақ: Балқаш көлі Қазақстанда қайда орналасқан?
- Ашық сұрақ: Балқаш көлін қорғау үшін қандай шаралар қолдануға болады?

Дәлелдер мен фактілерді салыстыру. Мысалы тапсырма, тақырып: Жаңартылатын энергия. Мәтін:

Қазақстанда жел және күн энергиясын қолдану мүмкіндігі өте жоғары. Бұл энергия түрлері табиғатқа зиян келтірмейді, бірақ әлі де кең таралған жоқ.

Тапсырма.

- Дәлел: Жаңартылатын энергия қоршаған ортаға зиянсыз.
- Факт: Қазақстанда жел және күн энергиясын өндіру әлеуеті бар, бірақ оны қолдану деңгейі төмен.

Осы ақпараттарды салыстырып, Қазақстанда жаңартылатын энергияны дамыту мүмкіндіктері туралы пікір білдіріңіз.

Бұл әдістердің тиімділігі:

- Оқушылар ақпаратты талдап, негізгі ойды бөліп үйренеді.
- Сұрақтар мен диаграммалар арқылы сыни ойлау қабілеті дамиды.
- Тапсырмалар сабаққа қызығушылықты арттырып, белсенді оқытуға жағдай жасайды.

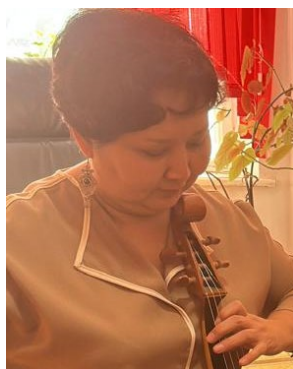
Бұл әдістер оқушылардың мәтінді терең түсініп, оны талдау, өз тәжірибесімен байланыстыру және өмірде қолдану қабілетін дамытады. Негізгі және қосымша ақпаратты ажыратуда оқушылар мәтіннің негізгі идеясын анықтап, қосымша ақпаратты негізгі оймен байланыстыра алады. Бұл оқу материалын жүйелі түрде игеруге көмектеседі. Сыни ойлау қабілетін дамытуда мәтінді талдау арқылы оқушылар автордың көзқарасын бағалап, өз пікірін қалыптастырады және фактілер мен дәлелдерді салыстыруға үйренеді. Түсінікті күшейту үшін графикалық органиайзерлер, мысалы, кластер мен диаграммалар оқушыларға мәтінді құрылымдауға көмектеседі, бұл ақпаратты есте сақтауды жеңілдетеді. Ал шығармашылық қабілетті арттыруда оқушылар мәтін мазмұнынан жаңа идеялар құрастырып, оны өз жұмысына қолдана алады. Практикалық қолдану барысында мәтіндерден алынған ақпаратты шешім қабылдауға және күнделікті өмірде қолдануға үйретеді.

Қорыта айтқанда, мәтінмен жұмыс дағдыларын қалыптастыру — тек оқу емес, өмірде де қажет болатын маңызды қабілеттерді дамытуға негізделген процес. Оқушылардың бойында осы дағдыларды қалыптастыру арқылы біз олардың білімін тереңдетіп, ойлау қабілеттерін дамыта аламыз. Бұл дағдылар олардың болашақта кез келген салада табысты болуы үшін қажетті негіз болмақ.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. "Оқу сауаттылығы бойынша әдістемелік нұсқаулық". – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2020.
2. Жалпы білім беретін мектептерге арналған оқу-әдістемелік құралдар. "Мәтінмен жұмыс: талдау және түсіну әдістері". – Алматы: "Мектеп" баспасы, 2019.
3. OECD PISA зерттеулері. "Оқу сауаттылығының деңгейін анықтау әдістемесі". – Париж: OECD Publishing, 2018.
4. Ақпарат дереккөзі: <https://aqzhelken.kazgazeta.kz/news/34204>
5. Ақпарат дереккөзі: Медиа және ақпараттық сауат. / П. Банников, Т. Соколова, О. Гороховский. – Алматы: «MediaNet» 2021.

Абай облысы, Үржар ауданы, Үржар ауылы
“Е.Рахмадиев атындағы Үржар балалар музыка мектебі” КМҚК
Қобыз-аспабының оқытушысы
Фидахметова Жанар Сериковна

ҚОРҚЫТ АТА

Қорқыт Ата – түркі халықтарына ортақ ұлы ойшыл, жырау, қобызшы. **Қорқыт Ата** өмірде ізі, артында әдеби-музыка мұрасы қалған тарихи тұлға ретінде белгілі. **Қорқыт Ата**– ел бірлігін нығайтқан кемеңгер қайраткер, түркі дүниетанымының негізін жасаған ғұлама ойшыл, әлемдік ақыл-ой мәдениетінде өзіндік орны бар философ-гуманист ретінде көрінеді. **Қорқыт Ата** жайындағы аңыздардан оның бойындағы үш түрлі өнер ерекше айқындалады. Біріншіден, ол оғыз-қыпшақ ұлысынан шыққан айтулы бақсы, абыз. Екіншіден – күйші, қобыз сарынын алғаш туындатушы өнерпаз. Үшіншіден – әйгілі жырау, оның жырлары оғыз-қыпшақ өмірін бейнелеген әдеби-тарихи мұра. Түркі халықтарының фольклорындағы **Қорқыт Ата** туралы аңыз әңгімелердің бірі оның туылуына байланысты.

Қорқыт Ата туралы аңыз

Аңыз бойынша, анасы Қорқытты құрсағында үш жыл бойы көтеріп жүріпті. Жылына бір рет толғақ қысып отырады екен. Қорқыт дүниеге келер алдында әлемді үш күн, үш түн бойы көзге түртсе көргісіз қараңғылық басады. Сұрапыл қара дауыл соғып, ел-жұртты қорқыныш сезімі билеген. Осыған орай баланың атын “Қорқыт” деп қойған дейді. “Қорқыт” сөзінің этимол-сын Ә.Қоңыратбаев “құтты адам, құт әкелетін адам” деп көрсетсе, С.Қасқабасов “өмір сарқылды, адам өлді” деген мағынаны білдіреді деп санайды. Е.Тұрсынов түркі халықтарының фольклорына сүйене отырып, “дада, деде” деген сөздерді “насихат айтушы жырау” деп түсіндіреді. В.Жирмунский Қорқыт Атаны магиялық аспап – қобыздың иесі, шаман, абыз ретінде қарастырады. Қорқыт атаның тарихи тұлға екенін растайтын жазба ескерткіш – “Қорқыт Ата кітабы” (“Китаби дәдәм Корқуд”). Онда Қорқыт Ата жырау, ақылгөй, данышпан, көсем, бақсы, күйші ретінде көрінеді. Кітаптың басында Қорқыт атаның нақыл сөздері келтіріледі. Ол “өмір барда өлім бар, өзгеру бар, өлмес өмір жоқ, сынбас темір жоқ, бәрі де өледі, өзгереді, ұмыт болады, тек мәңгі-бақи өлмейтін, ұмытылмайтын нәрсе – адамның өмірінде істеген игілікті ісінің нәтижесі” дейді. Қорқыт Ата жөніндегі аңыздарда түркі халықтарының өмір мен өлім мәселесі туралы көзқарастары көрініс тапқан. Аңыз бойынша, Қорқыт Ата ұйықтап кетіп, “егер

өлімді есіңе алмасаң, мәңгі өмір сүресің” деген аян естиді. Біраз уақыт өткен соң бір баспақты қуып жүріп, жете алмағасын, “Өлсем де, жетемін!” дейді. Соны айтуы мұң екен, Әзірейіл келіп, “Сен өлімді еске алдың, енді өлесің!” дейді.

Аңызда Қорқыт Ата өзінің жүйрік желмаясына мініп, халқы бақытты өмір сүретін жерұйықты іздеуші, ғұмыр бойы өлімге қарсы күресуші жан ретінде суреттеледі. Ел-жұртты өзінің жырымен де, күйімен де аузына қаратқан, ғұмырының соңында бірлігі ыдырай бастаған жұртының алауыздығына күйінген Қорқыт Ата мәңгілік өмір сырын іздеп дүниенің төрт бұрышын кезіп кетеді. Бірақ қайда барса да, алдынан көр қазып жатқан адамдарды жолықтырады. “Кімнің көрі?” деген сауалына “Қорқыттың көрі” деген жауап естиді. “Қайда барсаң да Қорқыттың көрі” деген сөз осыдан қалған. Ақыр аяғында жер кіндігін тапсаң, тірі қаласың деген аян естіп, туған жері – Сыр өңіріне оралады. Содан мәңгі өмір тек өнерде деген ойға келіп, қобыз аспабын ойлап шығарады. Тағы бір аңыз бойынша, өзен ортасына кілем жайып, үстінде отырып қобыз тартқанда, күй күшімен суға батпайды екен. Қорқыт Ата қобыз тартқан жылдары өлім болмаған, тек бақытты тіршілік болған дейді. Бірақ Қорқыт Ата шаршап, ұйықтап кеткен сәтінде судан кішкентай қайрақ жылан шығып, оны шағып өлтіріпті дейді. Аңызда ажал ашық келмей, жылан кейпінде келеді. Бұдан халықтың өлімге деген көзқарасын, “ажал айтып келмейді” деген филос. тұжырымның негізін көреміз. Қорқыт Ата туралы аңыздарда кездесетін үлкен философиялық мәселе – уақыт пен кеңістік мәселесі.

Бұл аңыздарда Қорқыт Ата өлімнен қашып, бүкіл ғарышты аралайды. Түсінен шошынған ол ажалдан құтылу үшін ертеңіне дүниенің екінші шетіне көшіп кетеді. Мұнда ол баяғы түсті тағы көреді. Таң атысымен тағы да жолға шығады. Не істерін білмей, жердің ортасына бармақ болады. Жер ортасы Сырдың жағасы, қазіргі Қорқыт моласы тұрған тұс екен. М.Әуезов: “ажалды тоқтату мүмкін еместігін мойындағысы келмеген Қорқыт Ата жұрттан безіп, айдалаға, табиғат аясына кетеді, бірақ таулар да, жазықтар да, ормандар да оған өлім күтіп тұрғанын айтады. Содан қорқып, шырғайдан алғашқы қобызды жасап, жер бетінде бірінші болып күй тартады. Сөйтіп өлмеудің амалын өнерден табады”, – деп жазады.

Қазақ аңызындағы Қорқыт Ата бейнесі енді өлімнен қашқан шаман емес, керісінше, өмір үшін күрескен, өлімнен құтылуды қандай бір құдіретті күштен емес, өнерден іздеген, ажалмен айқасқан алып рухани тұлға болып көрінеді. Зерттеушілер өлімнен қашқан Қорқыт Ата философиясын әйгілі шумер эпосы “Гильгамеш туралы жырдағы” Гильгамеш әрекетімен салыстырады. М.Әуезов Қорқыт аңызын адамзатқа от ұрлап әкеліп сыйлаған Прометей туралы грек аңызымен теңестіреді. Тарихи деректер мен ғылыми пайымдауларды түйіндей келе, Қорқыт Атаны исламды әлі толық қабылдамаған түркі тайпаларының мәдени рәмізі деп қарастыруға болады. Аңыз әңгімелерде Қорқыт Ата өзінің желмаясына мініп, халыққа мәңгілік бақыт әкелетін жерұйықты іздеген данагөй ойшыл. Зерттеуші Е.Тұрсыновтың түсіндіруі бойынша, бұл жердегі желмая қобыздың рәміздік бейнесі болып табылады. Өйткені ол мәңгілік өмірді қобыздың сарынынан табады. Ең ақырында қобыз күйімен көз жұмып, артындағы ұрпақтарына өлмес күйлерін қалдырады.

Қорқыт Ата жырларының философиялық мән-мағынасының алтын діңгегі – әлемді, табиғат заңдарын көркемдік таным тұрғысынан игеру. Оның өмір сүйгіштік дүниетанымы күнделікті күйкі тірліктің шеңберінен шыға білу және адамзат үшін әрбір тіршілік сәтінің құнды екенін ескерту, қайталанбас уақытты қадірлеуге шақыру, сол арқылы өмірді мәңгілік ету идеясы Қорқыт философиясының іргетасын құрайды.

Павлодар облысы, Железин ауданы, Ескара ауылы
"Ескара жалпы орта білім беру мектебі" КММ
Математика пәні мұғалімі
Жанке Кымбат Аизбергеновна

ЭТНОПЕДАГОГИКА АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Қазақ халқының дәстүрлерін, мәдениетін және рухани құндылықтарын пайдаланып, математика пәніне деген қызығушылықты дамыту үшін тиімді тәсілдің бірі ол этнопедагогикамен ұштастырып оқыту болып табылады. Мұнда этнопедагогиканың білім берудегі рөлі үлкен, өйткені ол оқушыларға математика мен ұлттық мәдениетті үйлестіру арқылы пәнге деген сүйіспеншілікті оята алады. Өз кәсіби тәжірибемде пайдаланып жүрген әдіс-тәсілдерге тоқталсам:

Дәстүрлі ойындар мен есептер: Қазақ халқының ұлттық ойындары (мысалы, тоғызқұмалақ, асық ату) мен олардағы стратегиялық ойлау элементтері оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамыта алады. Бұл ойындар математикамен тығыз байланысты, өйткені олар есептер шығару, стратегияны жоспарлау және тапқырлықты талап етеді.

Халықтық есептер: Қазақтың халық әдебиетіндегі мысалдар мен мақал-мәтелдерді қолдану. Мысалы, «Түйе көзіне түскен көкжиек» сияқты метафоралар арқылы геометриялық фигураларды түсіндіру, «бес саусақ» деген ұғымды математикалық операциялармен байланыста қарастыруға болады.

Қазақтың ою-өрнектері мен геометриялық фигуралар: Қазақ халқының өнерінде түрлі ою-өрнектер мен геометриялық пішіндер кеңінен қолданылған. Математика сабақтарында осы ою-өрнектердің құрылымын талқылап, олардың математикалық негіздерін түсіндіруге болады. Мысалы, симметрия, пропорция, геометриялық фигуралар мен олардың үйлесімділігін зерттеу.

Көркемдік және эстетикалық тәсілдер: Математика пәнін визуализациялау арқылы балалардың қызығушылығын арттыру. Мысалы, математика сабағында түрлі қазақтың халық суреттерін немесе зергерлік бұйымдарды пайдаланып, олардағы математикалық элементтерді көрсету.

Қазақтың ұлттық дәстүрлерін оқыту барысында оқушылардың ұлттық санасын дамыту арқылы, олардың математикаға деген қызығушылығын арттырамын. Математиканы тек ғылым ретінде емес, мәдениеттің бір бөлігі ретінде көрсету маңызды. Қазақтың ата-бабаларынан келе жатқан есептеу жүйелерін, сан есімдер мен басқа да дәстүрлерді қарастыру. Қазақтың ұлы ғалымдары мен математиктерінің еңбектері туралы әңгіме жүргізу арқылы есепке баулымын.. Мысалы, Әл-Фараби, Жәутіков, Қаныш Сәтбаев сияқты ғалымдардың математикалық зерттеулерін көрсетіп, үлгі ретінде пайдаланамын. Олардың еңбектері арқылы оқушыларға математиканың тек қазіргі күнде ғана маңызды емес, тарихтағы орны туралы түсінік беріледі. Сонымен қатар, топтық жұмыстар мен ұлттық мәні бар жобаларға оқушыларды тарту арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытамын.

Әңгімелесу, сұхбат, топтық жұмыс сияқты әдістер арқылы оқушылардың қазақ халқының мәдениеті мен математика арасындағы байланысты өздері түсінуге мүмкіндік бере отырып математика жай ғана ғылым емес, мәдени құндылық ретінде ұғындырамын. Осы әдістер мен тәсілдер арқылы математика пәніне деген қызығушылықты арттырып, оқушылардың білімге деген мотивациясын және қызығушылығын арттыруға болатын бірнеше қосымша тәсілдер мен идеяларды қарастырсақ:

Шығармашылық тапсырмалар мен проблемаларды шешу: Оқушыларға қазақтың бай тарихы мен мәдениетіне негізделген математикалық мәселелерді шешуге тапсырмалар орындатқызамын. Мысалы, қазақтың тарихи тұлғалары немесе белгілі бір оқиғалар туралы есептер құрастыру, олардың

географиялық деректері мен уақыт өлшемдерін математикалық тұрғыдан талқылап отырып тарих пәнімен байланыстырып отырамын.

Қазақтың математикалық мифологиясын пайдалану: Қазақтың аңыздары мен мифтері, табиғат құбылыстары арқылы математикалық түсініктерді түсіндіру. Мысалы, «Алтын адам» туралы аңыздан археологиялық қазба жұмыстарының есептерін немесе сандық мәліметтерін қолдану элементтерін кіргізіп өткізгенде қызықты. Өз сабақтарымда *әр түрлі ғылымдармен интеграциялау арқылы жолдарында көрсете кетейін:*

Математика және тарих: Математика мен тарих пәндерін біріктіру арқылы этнопедагогика тәсілін қолданамын. Мысалы, қазақ халқының тарихындағы маңызды оқиғаларды есептік тұрғыда зерттеп, уақытша аралықтарды (күнгізбе, жылдар, айлар) қарастыру.

Математика және география: Қазақ жеріндегі географиялық нысандардың (өзендер, таулар, көлдер, қалалар) координаттарын, аумақтарын өлшеу арқылы геометрия және географиялық есептер шығару.

Математика және музыка: Қазақтың музыкалық аспаптарының, әндерінің ритмдері мен әуендерін математикалық тұрғыдан талдау. Мысалы, қазақтың домбырасының құрылымындағы симметрия мен пропорцияларды зерттейміз.

Қазақ халқының дәстүрлі білім беру жүйесін келесі өзгерістеріс ұсынамын:

Дәстүрлі ұстаз-шәкірт қатынасы: Қазақ халқының «ұстаз бен шәкірт» арасындағы қарым-қатынасын ұмытпай, сабақта мұғалімнің жетекшілігімен оқушылардың өзіндік зерттеу жұмыстарын жүргізуге мүмкіндік беріледі. Мысалы, сынып ішінде «ауызша есептер» немесе «қолмен жасалған есептер» шығару арқылы математика мен дәстүрлі білім беру әдістерін үйлестіре отырып үйретемін.

Жалпыұлттық мерекелер мен дәстүрлерді пайдалану: Ұлттық мерекелер кезінде (мысалы, Наурыз) қазақтың жер өңдеуі, мал шаруашылығы, құрылыс әдістері мен олардағы математикалық аспектілерді қарастыру. Бұл оқушыларға математика мен өмір арасындағы байланысты тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

Ұлттық ғалымдарды таныстыру: Қазақ халқының тарихындағы ұлы ғалымдар мен математиктердің (мысалы, Шоқан Уәлиханов, Ахмет Байтұрсынов) еңбектерін зерттеу арқылы олардың математикалық жетістіктері мен халықтың білім саласына қосқан үлесі зерттеледі.

Жалпыадамзаттық құндылықтар: Ғылыми жетістіктердің әлем тарихындағы орны мен маңызын, сол кезде орын алған математикалық жаңалықтарды қазақ қоғамында қалай қабылданғанын және оларды қолданып жұмыс жасауы түсіндіріледі.

Қазақтың дүниетанымы: Қазақтың дүниетанымындағы философиялық концепциялар мен математикалық ұғымдарды байланыстыра отырып, «бүтіндік», «гармония» және «баланс» сияқты философиялық түсініктерді оқушыларға таныстыра отырып. Мысалы, симметрия мен теңдік ұғымдары туралы ақпарат беремін

Тақырыптық зерттеу жобалары: Оқушыларға математика мен этнопедагогиканы біріктіретін зерттеу жобаларын жасауға мүмкіндік беру үшін. Оқушыларға қазақ халқының дәстүрлерін, мәдениетін зерттеу жолдарын, математикалық есептерді шығару жолдары арқылы нақты мәліметтер мен ақпараттарды ұсынып отырамын.

Қорытынды:

Этнопедагогика әдістері арқылы оқушылардың математикаға деген қызығушылығын арттырудың бірнеше жолы бар. Бұл тәсілдер оқушыларды тек қана ғылымға тарту ғана емес, олардың дүниетанымын кеңейтіп, ұлттық мәдениеттің маңызын түсінуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, этнопедагогика қазақтың тарихы мен мәдениетіне негізделген шығармашылық тәсілдер арқылы математика сабағын қызықты, мағыналы және тиімді ете алады.

Қолданған әдебиеттер:

1. Әбдіғазиев Т. «Этнопедагогика негіздері» - қазақ халқының тәрбиелік дәстүрлері мен ұрпақтан ұрпаққа берілген білім туралы.
2. Қоянбаев Ж.Б. «Қазақ этнопедагогикасының негіздері» - этнопедагогика ғылымының теориялық аспектілері және қазақ халқының ұлттық тәрбиесі мен білім жүйесін сипаттайды.
3. Алдамұратова С. «Қазақтың ұлттық ойындары және балалар тәрбиесі» - қазақ халқының ұлттық ойындарының тәрбиелік мәні мен балаларға әсері туралы.
4. Айтмұхамбетов Ә. «Математика оқыту әдістемесі» - математика пәнін оқыту әдістемелері мен инновациялық тәсілдер туралы.

**Қарағанды облысы, Абай ауданы, Құлаайғыр ауылы
Топар жалпы білім беретін мектебі
Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі, педагог-эксперт
Баймухаметова Нурсулу Абикуловна**

АБАЙДЫҢ ТОЛЫҚ АДАМ ІЛІМІ

Ғылымның даму үдерісіндегі басты тұлға – адамның өзі. Адамның қатысуынсыз ғылымның қалыптасуы, дамуы мүмкін емес. Адам өзін түсінуге, өз мүмкіндіктерін айқындауға және келешегін болжауға ерте заманнан талпынып келеді. Адам өзін дамыту арқылы рухани, мәдени белестердің сатыларынан өтіп, жеке тұлға болып қалыптасады. Яғни, адамның даму барысында білім, ғылым және мораль философиясы жатыр.

«Адам ғылыммен құрдан-құр айналыспайды. Адамның өмірі әртүрлі проблемалар және күрделі мәселелермен тығыз байланысты. Оларды меңгеру үшін адамға білім керек, ал осы білімді қалыптастыру ғылыми қызметтің мақсаты». Адамзат баласы білім мен ғылымды игеруде ақиқатты ашып, өмірдің заңдылықтарының айқын бейнесін жасайды. Бірақ бұл табиғат пен қоғамға байланысты. Қоғамсыз адамды, адамсыз қоғамды елестету мүмкін емес. Осы тұрғыда қоғамның басты тірегі – адам мәселесі жайлы көптеген ойлар туындайды.

Философияның аса қажетті зерттеуді талап ететін нысандарының бірі – адам мәселесі. Адам мәселесі – философияда әлі күнге дейін толық шешімін таппаған маңызды тақырыптардың бірі. Ерте замандағы ғұлама ойшылдардың адам туралы пікірлері, адамның дүниедегі орны мен атқаратын қызметі жайында біраз тұжырымдар айтқан. Соның бірі грек ойшылы Протагор: «Барлық заттың өлшемі – адам» деген. Неміс философы Фридрих Ницше «Мәңгілік қайталаным» еңбегінде: «Өзін қоғамнан, құқық және адамгершілік ұстанымдардан жоғары қоятын адам – асқан адам» деген идея негізінде терең философиялық ұғымды зерделеген. Қытайдың әбден жетілген адам негізінде көне Қытай философы Лао Цзы: «Басқаларды білетін адам – ақылды, өзін танып білген адам – данышпан» деген пәлсапалық қанатты сөздер қалдырған. Ал, қазақтың ұлы ойшылы хакім Абай былай деген: «Атаңның баласы болма, адамның баласы бол».

Данышпан ақын Абайдың нақты философиялық тұжырымдары жоқ, бірақ өз шығармаларында адам мәселесі, адамгершілік құндылықтары, мораль философиясын көркем бейнелеген. Ақын өлеңдері мен қарасөздерінде өмірдің бар болмысы мен шындығының көрініс табуын адамгершілік ілімімен байланыстырған. Өйткені ақынның ұзақ іздеп, тереңнен толғап тапқан танымы – «толық адам» ілімі. Діни-философиялық ойдың даму тарихында «толық адам» ілімі ежелгі антика дәуірінің философтары – Сократ, Платон, Аристотельдің танымынан іргесі қаланған. Сократ пен Платон «адам» ұғымын нақтылап бір жүйеге келтіріп, тиянақты ойлар білдірсе, ал Аристотель толық адам ілімінің басты нысанына адамгершілік құндылықтар мен қайырымдылық, ізгілік мәселелерін қарастырған.

Аристотель пікірінше, терең мағыналы, ең биік игілік, адамның адамгершілік құндылығы – қайырымдылық пен ізгілік негізінде түсіндірілген. Адамзат баласы өзін қоршаған ортаға қайырымды болу арқылы адамдықтың биік шыңына жетеді деп ойлаған. Қайырымдылық пен адамгершілікті егіз тұрғыда қарастырып, бірінің бірінсіз бар болуы, болмысқа айналып кетуі мүмкін емес деп түйінді тұжырымдар айтқан.

Адам дүние есігін ашқан сәттен бастап ең бірінші ауаны, одан кейін ас-ауқатты, киімді, одан кейін жетіліп есі кіре бастағанда ақыл-ой, білім, байлық, мансап, дүниені тағы да басқа өмір сүру қажеттілігіне қолданатын игіліктерді іздеумен айналысады. Себебі, жаратушы Алла ғана ешнәрсеге мұқтаж емес, ал адамзат баласы барлық рухани және материалдық игіліктерге тәуелді. Осыған байланысты адамзат

баласы хакім Абай айтқан жан қалауы мен тән қалауы әртүрлі игіліктерді қажет етіп, тұтыну, иелену, қолдану әрекетімен өмір үрдісін қалыптастырады.

Осы негізде Аристотельдің игіліктерінің жинағы Абай айтқан жан мен тән қалауы жайлы ойына іргелес ұғым болып тұр. Яғни, Аристотель жан мен тән қалауы игіліктерінің ішінен адамгершілік пен қайырымдылықты – ең абзал, қадірлі игілік деп көрсетеді. Ал ғұлама Абай адамгершіліктің қасиетті құндылығы қайырымдылықта болатынын айқындап, оны түсіндіруді тақырыптық тұрғыда емес ілімдік бағытта зерделеу негізінде «толық адам» ілімін жасап, өрісі кең танымдық, пәлсапалық тұрғыда саралауды қарастырады.

Аристотельдің «Этика» еңбегінен іргетасы қаланып бастау алған адамгершілік ілімі, шығыс ғұламаларының трактаттарында жалғасын тауып, Абайдың «толық адам» ілімімен ұштасып жатыр. Абайдың толық адам ілімі – философиядағы адам мәселесі және шығыс философтарының адам мәселесі ілімдерімен жүйелі сабақтастықта. Атап айтсам, Әл-Фарабидің «парасатты адам ілімі», Жүсіп Баласағұнның «Құтадғу Білік» дастанында баяндалған «жауанмәрттілік ілімі», Ахмет Яссауидің «камили инсани» яғни адами кісілік ілімі, Шәкәрімнің «ар ғылымы» ілімдері өз заманына, қоғамына сай сипатта қарастырылған. Асыл ақиқатты, адамгершілік құндылықтарды өз еңбектерінде ойшылдық, даналық сипатта көркем түрде жеткізген. Әлемдік рухани ой үдерісінде сараланған саңлақтардың асыл ақиқатын қазақ әдебиетінің мақтанышы, данышпаны – Абай хакім жалғастырған. «Абайша сену үшін алдымен түсіну қажет. Бұл ойлары Пьер Абеляр, Фарабиге жақын. Абай адам мәселесін оның қайшылыққа толы қоғамдық болмысының контекстінде қарастырады. Осыдан келіп адамның әлеуметтік белсенділігі, шығармашылық мүмкіндігінің шексіздігі туралы идеяны алғашқы алыс себепкері орны беріледі. Ал адам – өз тағдырының қожасы және құраушысы. Адам тіршілігінің құндылығы әр адам жанының қайталанбас сонылығы идеялары Абайдың адам концепциясының негізгі идеялары. Өз шығармаларында ол адамға мейірбандық көрсету сұлулыққа ұмтылу – жоғарғы имандылық қасиетінің белгісі, көрінісі деп айтудан жалықпайды». Яғни, Абайдың рухани әлемі мен шығармаларындағы ортақ философиялық мәселе – адам болмысы. Адамның өз орнын табуы, өзіне жол сілтеп, бағыт-бағдар беруі – Абай этикасының негізгі ұстанымында мәні ашылып түсіндірілген. Себебі Абай, адамгершілік тәрбиеге негіз болатын мораль философиясына орала берген. Қазақтардың бүгіні мен болашағын, дәстүр-салтын, рухани мәдениетін дамыту, жетілдіру мақсатында адамгершілік тұрғыда тәрбие беру бағытын өмірінің соңына дейін үнемі тынымсыз ойлаумен өткен. Ойшыл хакім өзінің болмысын, поэзиясын, философиясын адам бойындағы құндылықтардан тапқан. Қарасөздің хас шебері Абай өзінің отыз сегізінші сөзінде былай дейді:

«Күллі адам баласын қор қылатын үш нәрсе бар, сонан қашпақ керек. Әуелі – надандық, екіншісі – еріншектік, үшіншісі - залымдық». Бұл қарасөзінде адамның бойындағы рухани құндылықты төмендететін қасиеттерден алыс болу үшін ғылым-білім үйренуге талпыныс жасауға жол көрсетіп, насихат айтады. Адамды қор қылатын үш нәрсеге керісінше рухани жағынан кемелдендіретін толық адам ұғымын адами құндылықтың ең жоғарғы сатысына қойып: «Үш-ақ нәрсе адамның қасиеті: ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек» деп, толық адам мәнін ашатын адамгершілік қасиеттерді саралайды. Адам бойындағы адамгершілік қасиеттің жоғарғы шыңындағы осы үш қасиетті біріктіріп, оны өрісі кең әлеуметтік күшке жетелейтін ғылым деген тұжырымға келеді. Адам баласына керекті үш нәрсе ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек екенін тереңнен зерделеп, толық адамға тән қасиетті айрықша сипаттайды. Мұндағы, «ыстық қайрат» - үнемі ізденісте болып, алға ұмтылу, «нұрлы ақыл» - ізгілікті іс жасауда жан-жағына сәуле беріп, Алла берген ақылды жақсылыққа жұмсау, ал «жылы жүрек» - иманды болу жолында адамдарға құрметпен қарау, мейірім сыйлау, адамдардың мұң-мұқтажын, көңіл-күйін түсіне білу. Абай іздеген толық адам осы қасиеттерден туындайтын, тұла бойы тұнған ар, ұят, пенделіктен қол үзген рахымды, еңбекқор, қанағатшыл имандылық жолындағы азамат болып табылады. Ақыл, қайрат, жүректі бірдей ұстасаң ғана толық боласың деген тұжырымы, ақынның толық адам хақындағы негізгі ұстанымының түйіні.

Данышпан ақынның шығармаларын зерттеу тәуелсіздік алған жылдардан бастап атеистік қоғамның коммунистік идеология шеңберінен шығарылып, жаңа бағытта ғылыми өрісін кеңейтті. Абай шығармаларын зерттеуге қазақтың бірқатар жазушы ғалымдары өз үлестерін қосты. Соның ішінде қазіргі жаңа серпінмен абайтану ғылымын зерттеушілердің көшбасшысы – Мекемтас Мырзахметұлының еңбегі орасан зор. Ғалым өз еңбектерінде ойшыл, ғұлама Абайдың толық адам іліміне қатысты былай жазған: «Адамзат қоғамы тарихында адамгершілік идеясы ғасырлар бойы күн тәртібінен түспей келе жатқан ең басты мәселелердің бірі – жеке адамның ақыл, мінез жағынан пісіп жетіліп, яғни толық адам болуы жайлы ойлар пікір күресін тудырып келуде. Гуманист атаулының бәрі де дүниедегі ең асыл, бағалы нәрсе – адам

болса, сол адам бойындағы ең басты сипаттары неден тұрмақ дегенге әр заман ойшылдары өз ұғым-нанымы, заман талабы тұрғысынан жауап беріп келді. Бұл іспеттес тарихи сұрау Абай өмір сүрген

XXI ғасырдағы қазақ қоғамы жағдайында ұлы ойшыл алдына да қойылды. Ғалым Абай шығармаларындағы адам болудың талаптарына, гуманистік таным тұрғысынан адамгершілік қасиеттерге ерекше көңіл бөлген. Ойшыл хакімнің ғұмыр бойы шарқ ұрып іздегені, асыл ақиқаты –толық адам. Абай үшін толық адам – рухани жетілген, жан-жақты дамып жеке тұлға болып қалыптасқан, кеміліне келген адам. Ғалым Абайдың толық адам ілімі жайлы танымын тереңінен түсіндіріп, бүгінгі және келешек ұрпаққа рухани азық ретінде мол тағылым қалдырып отыр.

Абайдың толық адам ілімінен ұстаздық, ғылым-білімді игеру, өнерге ұмтылу мәселелері де көрініс табады. Адамзат баласын білім мен ғылымға жетелеудің сан түрлі жолдарын көрсеткен. Білімді алу, меңгерген білімді өмір тәжірибесінде қалай қолданып жүзеге асыру жайлы астарлы терең философиялық қанатты сөздер қалдырған. Абай: «Білімдіден шыққан сөз, талаптыға болсын кез», - деп білімнің терең сырын ұғатын, көкірегі ояу, ынталы шәкірттерді іздейді. Адам болам деген талантты, тәрбиелі жастардың бойынан ізгіліктің дәні мен адамгершіліктің нәрінің көріністерін «Ғылым таппай мақтанба» деген өлеңінде даралап, саралап көрсетіп береді. «Бес нәрседен қашық бол, бес нәрсеге асық бол, адам болам десеңіз», - деп толық адамның кәміл сипатын айқындап берді.

Сонымен, Абай өмірді, адами құндылықты жан-жақты, жүрегінің түбіне терең бойлап зерделеген сыншыл ақын. Адамгершіліктің, әділеттіліктің негізгі моральдық ұстанымдарын өз поэзиясында кең шеңберде көрсетіп отырған. Ғылымға, білімге ұмтылған адамды жоғары бағалап, дүниенің барлық сырын ұғынуда ақылды таразы етіп, ой елегінен өткізген. Осы кең өрісті адами құндылықтарды толық адамның танымымен түсіндерген. Яғни,

Абай үшін дүниенің басты құндылығы жәй адам емес, кемеліне келген адам. Абайдың арманындағы толық адам – біліммен, ғылыммен және дінмен ұштасып дамып, жетілген адам. Адамзат өркениетінде рухани тұрғыда игі қасиеттерді – иман, ғылым, білім, тәрбие, өнер, құқық, тапқырлық, қайраткерлік, жомарттылық, азаматтық, адамгершілік құндылықтарды бойына сіңіріп, жетілдірген адам – Абай зерделеп, ұсынған «толық адам» ілімі. Толық адам ілімі – қазақ халқының ұлттық санасын оятып, рухани жаңғыртудағы қазақ халқының рухани жаршысы болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мұхтар Әуезов энциклопедиясы Алматы, «Атамұра» баспасы, 2011 жыл. ISBN 987-601-282-175-8
2. Әуезов М. Абай Құнанбаев. Монографиялық зерттеулер мен мақалалар (Құрастырып, баспаға алірілеген Н. Ақбаев). – Алматы, «Санат», 1995. – 320 б.
3. Абай. Өлеңдер, поэмалар, аудармалар, қара сөздер. – Алматы: Мектеп, 2007. – 248 б.
4. Омаров Д.Қ. Абайдың рухани мұрасы. – Алматы: «Ел-шежіре» баспасы, 2007. – 264 б.

**Ақтөбе облысы, Мәртөк ауданы, Сарыжар ауылы
Хлебодаровка жалпы орта білім беретін мектебі
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
Ордалы Айнұр Аманқосқызы**

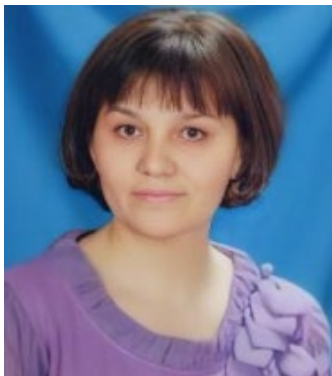
КӨРКЕМ ТАБИҒАТ ЖӘНЕ КӨРІКТІ ЖЕРЛЕР

Бөлім:		1-бөлім: Қазақстандағы көрікті жерлер. Лексикография		
Педагогтің Тегі, Аты, Әкесінің аты:		Ордалы Айнұр Аманқосқызы		
Күні:				
Сынып: 6		Қатысушылар саны:		Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:		Көркем табиғат және көрікті жерлер		
Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басталуы 5 минут	Оқушылармен амандасу, қатысуын түгендеу. 1.Психологиялық ахуал қалыптастыру	Психологиялық ахуал	Оқушылардың психология	Оқулық 6-сынып

5 минут	Оқушылар бір-бірінің қолдарын ұстап, сәттілік тілейді. 2.Сабақтың тақырыбы мен оқу мақсатымен таныстыру; Ой шақыру Суреттерге назар аударыңдар. Қазақстанның қандай жерлері бейнеленген? 		лық ахуалы қалыптасады Ауызша мадақтау Жарайсың! Керемет шешім! Ойлы шешім! Мұндай ойлы пікірлерді ешқашан естімеппін!	«Атамұра» баспасы 2018жыл Қалыптас тырушы бағалауға арналған тапсырма лар жинағы 6-сынып
Сабақтың ортасы 7 минут	Несіпбек Айтұлының өлең шумағы мен суретті салыстыра отырып, Тарбағатай туралы өз ойыңды жеткіз. Таулы жердің табиғат әсемдігін өзің қалай суреттер едің? Суың балдай, самал желің саумалдай, Жапырағың жанға сая болғандай. Беткейіңе гүлден өрнек салғандай, Тарбағатай, ғажап едің сен қандай! Тастарыңнан меруерт-моншақ тамғандай, Аспаныңнан жерге жұпар жауғандай. Сұлулықтың бақыт құсы қонғандай, Тарбағатай, ғажап едің сен қандай! Көрмегенге көңілдегі армандай, Атырабың алтын нұрға толғандай. Күннің көзі саған тоқтап қалғандай, Тарбағатай, ғажап едің сен қандай!	Несіпбек Айтұлының өлең шумағы мен суретті салыстыра отырып, Тарбағатай туралы өз ойларын жеткізеді.	Мәтінді мұқият оқиды. Әрбір сөздің мағынасын түсіну үшін мәтінді сөзбе-сөз детальді түрде оқиды. Мәтінде қаралатын мәселелер бойынша сұрақтар құрастырады.	
10 минут	3-тапсырма Мәтінді мұқият оқы. Әрбір сөздің мағынасын түсіну үшін мәтінді сөзбе-сөз детальді түрде оқы. Мәтінде қаралатын мәселелер бойынша сұрақтар құрастыр. 1. Мәтінде не туралы айтылған? 2. Тау ішінде не себепті көкжиек жақын көрінеді? 3. Жазғытұрым уақыттағы тау аспанының көрінісі қалай суреттелген? 4. Автор осы тау табиғатын суреттеу арқылы не айтқысы келді?		Дескриптор Білім алушы -мәтінді детальді түрде оқиды, -мәтіннен мәселені анықтайды, -сұрақтар құрастырады.	Оқулық 6-сынып «Атамұра» баспасы 2018жыл
5 минут	7-тапсырма. «Кім жылдам?» Бірге немесе бөлек жазылатын сөздерді тап			
8 минут	10-тапсырма Өлеңді қара сөзге айналдырып, негізі ойды білдіретін мәтін құрап жаз. Құраған мәтін ішінде бірге және бөлек жазылатын сөздердің астын сызып көрсет. Үйге: 9-тапсырма Рефлексия Алшы - Сабақтан өзіңе пайдалы не алдың? Тәйке – Сабақта не қиын болды? Бүк – Сабақта нені басқаша өзгертуге болады деп ойлайсың? Шік – Бүгінгі сабақтан үйренгенің бойынша алда не істеймін деп ойлайсың?	Өлеңді қара сөзге айналдырып, негізі ойды білдіретін мәтін құрап жазады. Құраған мәтін ішінде бірге және бөлек жазылатын сөздердің астын сызып көрсетеді. Сабақтан пайдалы не алғандығы және сабақта не қиын болғандығы, алдағы уақытта не істейтіндігі жөнінде әсерлерімен бөліседі.	Бағалау Медальон арқылы бағалау 	
Сабақтың соңы 5 минут				

**КГУ «Средняя общеобразовательная школа имени Камала Макпалеева
города Павлодар»**

**Учитель начальных классов
Хуснутдинова Мадина Шамильевна**

«ТВОРЧЕСТВО И ПОЗНАНИЕ: РОЛЬ АРТТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ»

Арттехнология на уроках в начальной школе представляет собой использование творческих методов и различных видов искусства (рисование, музыка, театр, танец, литература и др.) для развития учебного процесса, личностного роста и социализации детей. Основной целью применения арттехнологий в начальной школе является развитие творческих способностей детей, стимулирование их воображения, чувства эстетики, формирование креативного мышления и эмоциональной выразительности через практическую деятельность в сфере искусства. Внедрение данной технологий решает следующие задачи:

1. Развитие творческих способностей: стимулировать воображение, развитие художественного восприятия и эмоциональной сферы детей.
2. Формирование навыков самовыражения: через различные виды искусства (рисование, музыка, театр) дети учат выражать свои чувства, мысли и идеи.
3. Обогащение учебного опыта: расширение знаний детей о различных формах и направлениях искусства, развитие эстетического восприятия.
4. Содействие социальной адаптации: через коллективную работу в различных арт-формах дети учат сотрудничать, слушать и уважать мнения других.
5. Развитие критического мышления: через анализ произведений искусства, а также создание своих собственных работ дети развивают умение анализировать и оценивать.

Новизна арттехнологий заключается в интеграции искусств в процесс обучения, что делает его более многогранным и увлекательным. В отличие от традиционного подхода, где акцент ставится на изучение предметов и теоретических знаний, арттехнология позволяет сочетать теорию с практикой, что улучшает усвоение информации и способствует более глубокому личностному развитию. Актуальность арттехнологий в начальной школе объясняется потребностью в развитии у детей навыков самоопределения, самовыражения и критического мышления, а также в поддержке их эмоционального интеллекта. Современный образовательный процесс требует новых методов, которые помогают учитывать индивидуальные особенности учащихся, их интересы и творческие способности. Использование арттехнологий помогает детям лучше понять себя и окружающий мир, а также способствует формированию гармонично развивающейся личности. Использование арттехнологий на уроках русского языка и литературы в начальной школе может быть очень эффективным для развития творческих способностей учеников, углубления их понимания литературы и языка, а также для формирования навыков самовыражения и критического мышления. Рассмотрим некоторые методы и приёмы, которые я применяю на своих уроках:

➤ Метод художественного восприятия: Этот метод предполагает использование литературы, искусства, музыки и других видов творчества для восприятия текста и создания образов. Например, дети могут представить себе, как звучат описания в стихах или прозе, и проиллюстрировать эти образы через рисунки или музыкальные композиции.

➤ Метод театрализации: Театральные приёмы, такие как инсценировки, ролевые игры, создание сценок на основе произведений литературы, помогают учащимся глубже понять характеры персонажей, сюжетные повороты и эмоциональное содержание текста. Это помогает детям не только развивать речь, но и учить их работать в коллективе.

➤ Метод творчества и самовыражения: Дети могут писать стихи, рассказы, создавать иллюстрации или комиксы на основе прочитанного произведения. Такие задания развивают творческое мышление, дают возможность детям выразить свои мысли и чувства через разные виды искусства.

➤ Метод ассоциативного рисования: Данный метод позволяет учащимся создавать ассоциативные рисунки или схемы, отражающие содержание произведения, его основные идеи или чувства, которые оно вызывает. Это помогает развивать визуальное восприятие и помогает детям лучше понять содержание текста через искусство.

➤ Метод «журналиста» или «критика»: Этот метод включает в себя задание написать рецензию на произведение, представить интервью с персонажами или рассказать о произведении в виде отчёта или заметки в газете. Дети могут также делать свои собственные "обложки" книг или иллюстрации к эпизодам.

➤ Метод музыкального сопровождения: Использование музыки для создания нужной атмосферы на уроке. Например, на уроках литературы можно включать музыку, соответствующую настроению произведения, чтобы дети лучше почувствовали характер произведения, а затем обсудили, как музыка и текст связаны.

На уроках также организовываю «творческую мастерскую», в которой дети могут создавать литературные произведения, делать иллюстрации, а также разрабатывать сценарии для сценок, исходя из изучаемых произведений.

Применение арттехнологий помогает детям увидеть метафоры и образы в литературных произведениях. Например, можно попросить их представить, какие бы изображения или символы можно было бы использовать для описания того или иного эпизода. При чтении произведений можно предложить детям придумать и нарисовать серию картинок, иллюстрирующих ключевые моменты произведения, и затем рассказать историю по этим изображениям. Рецензирование книг, а также разыгрывание сцен из произведений, позволяет детям учиться анализировать текст, развивать критические способности и понимать структуру литературного произведения. Применение арттехнологий на уроках русского языка и литературы способствует не только улучшению понимания текстов, но и развитию творческих способностей детей, формированию их личностного роста через осознание ценности искусства и литературы.

Использование арттехнологий на уроках математики и естествознания может быть очень эффективным для развития творческого подхода к изучению этих предметов. Хотя математика и естествознание часто ассоциируются с точными науками, использование методов арттехнологий помогает учащимся лучше воспринимать и усваивать абстрактные концепты, связывая их с реальной жизнью и творческим самовыражением. Рассмотрим методы и приёмы, которые применяю в своей практике.

➤ Метод визуализации: Математические и естественнонаучные концепты можно визуализировать с помощью различных художественных средств (рисунки, графики, схемы, 3D-модели).

➤ Метод творческих проектов: Дети могут работать над проектами, которые включают не только теоретическую часть, но и творческую: рисовать схемы, создавать макеты, модели, оформлять «научные выставки» по теме урока. Например, при изучении тем по экологии можно создать макеты природных экосистем или собирать коллекции из природных материалов.

➤ Метод интеграции дисциплин: Включение арттехнологий в процесс обучения математики и естествознания возможно через интеграцию с другими предметами, такими как искусство, литература и музыка. Например, при изучении геометрических фигур можно связать их с архитектурой или искусством, что поможет детям увидеть практическое применение этих знаний.

➤ Метод «картинок-историй»: Математические задачи или природные явления можно иллюстрировать с помощью картинок-историй. Например, при изучении геометрии можно предложить детям нарисовать наглядные примеры задач, а при изучении природы — изобразить круговорот воды в природе или цепочку пищевых взаимодействий.

Рассмотрим несколько приёмов использования арттехнологий на уроках математики и естествознания:

Математические задачи можно решить с помощью рисунков или историй. Например, при решении задач на движение или пути можно представить себе, как персонажи из сказки или мультфильма двигаются по определённому маршруту, и затем решить задачу на основе этого. Это позволяет детям не только усвоить математическую формулу, но и представить, как она применяется в жизни. Ученики создают модели или макеты на уроках естествознания. Например, для темы «Солнечная система» можно изготовить модель планет или для темы «Флора и фауна» - макет леса или сада. В математике дети могут изготавливать модели геометрических фигур, а также конструировать с использованием различных материалов (бумага, пластилин, картон).

Использование арттехнологий на уроках художественного труда и познания мира в начальной школе может значительно обогатить учебный процесс. Эти уроки могут стать местом для реализации креативных идей, где дети не только изучают базовые знания, но и развивают свою фантазию, творческое мышление и навыки практической работы. Рассмотрим, как арттехнологии могут быть эффективно интегрированы в эти предметы:

➤ Метод интеграции с другими видами искусства: На уроках художественного труда можно объединить различные виды искусства: живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство. Например, изучая различные стили и направления в искусстве, дети могут создавать свои работы в этих стилях, комбинируя рисунок, лепку, аппликацию и другие методы.

➤ Метод проектирования и моделирования: Этот метод включает в себя разработку и создание проектов, которые позволяют учащимся не только создавать художественные изделия, но и работать с конкретной целью. Например, можно предложить детям проект по созданию моделей мебели, игрушек, украшений или даже декораций для класса, что стимулирует развитие практических навыков и воображения.

Важным аспектом на уроках художественного труда является использование природных материалов, таких как камни, листья, дерево, глина. Это помогает детям не только создавать оригинальные предметы, но и развивать экологическое сознание, понимать ценность природных ресурсов. Каждый урок можно посвятить изучению определённой художественной техники, стиля или культурного направления (например, искусство древнего Египта, японская каллиграфия, кубизм). Обучающиеся могут создавать работы в этом стиле, знакомиться с его особенностями и принципами. Учащиеся могут рисовать растения, животных, природные явления, а также создавать поделки из природных материалов. Это помогает им не только развивать художественные навыки, но и углублять знания о природе и экологии. Использование арттехнологий в этих уроках помогает не только развивать творческие и практические навыки, но и способствует лучшему усвоению материала, развитию критического и абстрактного мышления. Важно, чтобы такие проекты были не просто творческими, но и познавательными, позволяя ученикам связывать теорию с практическим опытом.

Таким образом, использование арттехнологий на уроках в начальных классах стимулируют творческое самовыражение учеников, позволяя им создавать уникальные работы и проекты. Это развивает их фантазию и способность нестандартно подходить к решению задач. Создание моделей, макетов, рисунков и других творческих объектов позволяет учащимся осваивать практические навыки, которые могут быть полезны в реальной жизни. Это также помогает лучше запомнить и понять сложные теоретические концепты. Работы с различными материалами (бумага, пластилин, дерево, глина) развивают у детей мелкую моторику, что способствует улучшению координации движений и точности выполнения задач. Совместное выполнение проектов развивает навыки командной работы, сотрудничества и коммуникации. Дети учат друг друга, обсуждают идеи и решают общие задачи. Применение арттехнологий делает учебный процесс более ярким и эмоционально насыщенным, что помогает детям больше заинтересоваться изучаемыми темами и получать удовольствие от обучения.

Список литературы:

1. Гарунова, И. А. «Арттехнологии в образовании: теоретические и практические аспекты». — Москва: Просвещение, 2018.
2. Кабардова, Л. В. «Технология художественного труда в начальной школе». — Санкт-Петербург: Детство-Пресс, 2017.
3. Петрова, Т. Н. «Познание мира через искусство: арттехнологии как средство формирования познавательной активности учащихся». — Екатеринбург: Уральский государственный педагогический университет, 2019.

4. Никифоров, А. Н. «Инновационные педагогические технологии в начальной школе». — Москва: Академия, 2020.
5. Чернышова, Т. С. «Роль арттехнологий в образовательной среде начальной школы». — Краснодар: КубГУ, 2021.
6. Сидорова, И. А. «Математика и искусство: возможности синтеза на уроках в начальной школе». — Москва: Просвещение, 2016.
7. Беляева, Е. И. «Педагогика творчества: арттехнологии в обучении и воспитании детей». — Ростов-на-Дону: Феникс, 2019.
8. Шишова, М. В. «Введение в арттехнологии: теория и практика». — Санкт-Петербург: Речь, 2020.
9. Власова, Л. Г. «Проектная деятельность в начальной школе: арттехнологии в интеграции искусств». — Тула: Тульский государственный университет, 2021.
10. Тимофеева, В. И. «Методы и приемы арттехнологий в начальном образовании». — Москва: Издательский дом «Учитель», 2018.

Ақтөбе облысы, Шалқар қаласы
"І. Үргенішбаев атындағы жалпы орта білім беретін мектебі" КММ
Әлеуметтік педагог, педагог-модератор
Қараноғаева Эльвира Бақытқалиқызы

МЕКТЕПТЕГІ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТЫҢ ҚЫЗМЕТІНІҢ МАҢЫЗЫ

"...Әлеуметтік педагог есте ұстауы керек ең бастысы-баланың адам табиғатын құрметтеу, оған еркін, қалыпты дамуды қамтамасыз ету, оған тірі және берік сенімдерді оятуға тырысу, оны саналы түрде, жақсылық пен шындыққа құрметпен әрекет етуге үйрету..."

Н. А. Добролюбов

Қазіргі уақытта мектептегі әлеуметтік жағынан аз қамтылған балаларға жәрдем беру “Мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек туралы” заңға сәйкес жүзеге асырылуда. Аталмыш заңда қарастырылғандай, жан басына шаққандағы орташа табысы мектепте төмен ұрмысты отбасыларға атаулы әлеуметтік көмек көрсетілуде. Жыл бойы аз қамтылған, көпбалалы, бейберекетсіз отбасының оқушыларына әлеуметтік көмек көрсетіліп, тұрмыстық және материалдық жағынан жағдай жасалынады. Әрбір оқушының әлеуметтік ортаға қарым-қатынасын зерттей отырып, отбасындағы тұрмыс жағдайын, ата-аналардың әлеуметтік статусын анықтау арқылы сыныптың әлеуметтік картасы шығарылды. Баланың әлеуметтік – тұрмыстық қамтамасыз етілуін қадағалап, тексеру, оқушылардың құқықбұзушылығының алдын-алу шараларын ұйымдастыру, сәтсіз отбасы есебінде тұрған отбасылармен және мектепте білім алатын оқушымен де тығыз жұмыстар жүргізіп отыру мектеп әкімшілігі, соның ішінде мектептің әлеуметтік педагогының ең жауапты ісі.

Әлеуметтік мұғалімнің жұмысындағы кәсібилік көбінесе осы қызмет түрін таңдаған адамның жеке қасиеттеріне байланысты. Әлеуметтік мұғалім келесі қасиеттерге ие болуы керек:

- табиғилық-бұл процесте өзі болу, басқалармен өзара әрекеттесу;
- ізгі ниет-басқаларды жақсы қабылдау қабілеті, кез келген уақытта оған мұқтаж басқа адамды қолдауға дайын болу;
- нәзіктік-басқа адамдармен қарым-қатынаста сыпайылық пен әдептілік;
- нақтылық - қойылған сұраққа нақты жауап бере білу, нақты және өз ойларыңыз бен пайымдауларыңызды айту;
- адамгершілік-балаларға, олардың отбасыларына, өз ұжымына деген сүйіспеншілік; мейірімділік, гуманизм, адамгершілікпен бірге.

Мектептің әлеуметтік қызметінің негізгі функцияларына мыналар жатады:

- сыныптарда, мектепте орын алатын жалпы және жеке әлеуметтік мәселелерді анықтау;
- білім алушының жеке ерекшеліктерін, әлеуметтік қызмет объектілері топтарын зерттеу және диагностикалау;
- мұғалімнің оқушымен, топпен, ата-аналармен жұмысында көмек көрсету;

- білім алушыны ол үшін өмірлік маңызы бар немесе болуы мүмкін проблемалардың туындауына байланысты әлеуметтік қорғау;
- топты, сыныпты жеке адамдардан әлеуметтік қорғау;
- мұғалімнің жеке-педагогикалық мүмкіндіктерін анықтау және оған педагогикалық шеберлікті одан әрі арттыруға, оқушылармен, ата-аналармен жұмыста педагогикалық қызметтің тиімділігін арттыруға көмектесу;
- топтарда, мектепте жоспарланған және өткізілетін тәрбие іс-шараларын әлеуметтік-педагогикалық бағалау;
- оқушылардың әртүрлі топтарымен, жекелеген оқушылармен, мұғалімдермен, ата-аналармен әлеуметтік-педагогикалық іс-шараларды тікелей дайындау;
- оқушылардың әлеуметтік мәселелерін шешу мүддесінде әлеуметтік қорғау органдарымен, кәмелетке толмағандармен жұмыс жөніндегі бөлімдермен, басқа мекемелермен ынтымақтастық орнату.

Мұндай жұмыстың тиімділігін қамтамасыз ету үшін мектептің әлеуметтік қызметіне диагностика (психолог және әлеуметтанушы) және қолданбалы жұмыс (әлеуметтік қызметкер және әлеуметтік педагог) мәселелерін шеше алатын мамандар қажет. Олардың әрқайсысы өз қызметін бала мен мектептің мүддесі үшін жүзеге асыруға арналған.

Жалпы, мектептің әлеуметтік қызметінің барлық қызметінде шартты түрде екі негізгі бағытты бөлуге болады: әлеуметтік жұмыс және әлеуметтік педагогика. Мектептің әлеуметтік қызметі қызметінің негізгі бағыты оқушылар арасында бейімделмеген, белгілі бір әлеуметтік ауытқулары, мінез-құлқындағы ауытқулары бар жеке тұлғаларды, топтарды анықтау және олармен әлеуметтік-педагогикалық жұмысты ұйымдастыру болып табылады. Бұл қызметке тікелей басшылықты мектеп директорының оқу-тәрбие жөніндегі орынбасары жүзеге асырады. Әлеуметтік педагог. Қазіргі уақытта көптеген мектептерде әлеуметтік педагог лауазымы енгізілді. Сонымен қатар, көбінесе бұл маман мектептен тыс уақытта мектеп оқушыларымен мәдени-демалыс жұмыстарымен айналысатын тәрбиеші немесе әлеуметтік қызметкер ретінде қызмет етеді.

Алайда, мектептердің нақты тәжірибесі бұл маманның өзіндік кәсіби қызметі бар екенін көрсетеді. Әлеуметтік педагог — бұл диагностика нәтижесінде алынған мәліметтер негізінде педагогикалық сауатты түрде мектептің әртүрлі мамандарының педагогикалық қызметінде оларды жүзеге асыру үшін әдістеме, әдістемелік ұсыныстар жасай алатын маман. Сонымен қатар, ол жеке оқушылармен, оқушылардың әртүрлі топтарымен, олардың ата-аналарымен, мұғалімдерімен тәрбиелік, әлеуметтік-педагогикалық жұмысты педагогикалық тұрғыдан дұрыс құра білуі керек.

Ол көмектесе алады:

а) мұғалімге: оқушымен оны оқыту және тәрбиелеу бойынша жұмыс істеудің жеке әдістемесін әзірлеу; сыныппен әлеуметтік-педагогикалық жұмысты ұйымдастыру; жекелеген ата-аналармен қарым-қатынасты жүзеге асыру әдістемесін әзірлеуге көмек көрсету және жоспарлау; мұғалім мен оқушы арасындағы жанжалды шешуге көмектесу; мұғалім, оқушы және оның ата-анасы; мұғалім мен сынып және т. б.;

б) оқушыға кеңестермен (консультациялармен): өзін-өзі жетілдіру бойынша жұмыста; сыныптағы, мұғаліммен, ата-аналармен жанжалды жағдайларды (қарым-қатынастарды) қалай жеңуге болады (болашақта ескерту);

в) ата-аналарға кеңес, әдістемелік көмек: ұлымен (қызымен) қарым-қатынас орнатуда; өз баласымен әлеуметтік-педагогикалық жұмысты түзету үшін; баламен әлеуметтік-педагогикалық жұмысты жетілдіру мүддесінде мұғаліммен қарым-қатынасты дамытуда (келісуде).

Әлеуметтік мұғалімнің кәсібилігі жеке тұлғаның қадір-қасиетін де, қамқоршының мәселелік өрісін де анықтау, оның дамуының мүмкін нұсқаларын болжау, мотивацияға оң әсер ету, өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі дамыту процестерін белсендіру қабілетінде көрінеді. Бұл маман бала енгізілген әлеуметтік микрожүйе қалыптастыратын құндылық бағдарларын дұрыс анықтаған кезде мүмкін болады. Әлеуметтік мұғалім баланың қажеттіліктері мен мінез-құлқын анықтайтын әлеуметтік рөлдерді анықтай алуы керек. Шынында да, кең мағынада кәсіби әлеуметтік-педагогикалық қызмет жеке тұлғаның адамгершілік саласын, өмірлік өзін-өзі анықтаудағы әлеуметтік маңызды көзқарастарды қалыптастыруға және дамытуға бағытталған.

Қызылорда қаласы
Мырзабек Дүйсенов атындағы №15 мектеп-лицейі
Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі, педагог-зерттеуші
Ержанова Рима Ануаровна

WHAT'S IN A COMPUTER?

Unit of a long term plan: Module 9. Science and Technology	School –lyceum # 15 named after M. Duisenov
Date:	Teacher's name: Yerzhanova Rima Anuarovna
Grade: 9 «Ә»	Number present: 15
Lesson title	What's in a computer? p. 108
Learning objectives:	9.4.3.1 understand the detail of an argument in extended texts on a range of familiar general and curricular topics; 9.3.3.1 explain and justify their own point of view on a range of general and curricular topics; 9.6.15.1 use infinitive forms after a growing number of adjectives and verbs, use gerund forms after a growing variety of verbs and prepositions, use an increased variety of prepositional verbs and phrasal verbs on a range of familiar general and curricular topics;
Assessment criteria	• identify the details of an argument in a given extract; • explain their viewpoint and proof it by giving strong arguments supported with evidence; • use infinitive and gerund after different verbs;
Level of thinking skills	Knowledge and comprehension Application
Lesson objectives	Learners will be able to: • identify, compare and contrast thesis statements and arguments; • give a full response showing their opinion, agreement or disagreement with strong support using appropriate vocabulary and grammar structures; • use infinitive and gerund forms after an increased number of verbs on a wide range of familiar general and curricular topics; A learner with individual educational needs will be able to: (a learner with slow perception) • identify the details of an argument in a given extract with teacher's support; use infinitive and gerund forms after an increased number of verbs on a wide range of familiar general and curricular topics with teacher's support;

Stages / Time	Teachers actions	Students actions	Assessment	Resources
Beginning of the lesson 2 min	Teacher greets the students - Good morning students! I'm glad to see you! - -How are you today? Great!!! - -What date is it today? What day is it today? Teacher sets the students with the lesson objectives.	Students greet the teacher and respond to the questions actively	Teacher's assessment	
Warm up “Brain storming” method	Who is the quickest? - Say the full meaning of these abbreviations and write down in the copy-books: Wi-Fi, WWW, OS, PC,GB, DOC	Students do warm-up activity and copy them down into their copy-books	Descriptor: A learner - says the meaning of the abbreviations;	https://www.bobology.com/members/images/249.jpg?cb=20230110035129 https://definicion.de/www/ https://play.google.com/store/apps/details?id=com.infoland.operating_system&hl=ru

3 min		Suggested answers: - Wireless Fidelity - World Wide Web - Operating system - Personal computer - Gigabyte - Document	- writes the sentences into the copybook; Teacher's comment	https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1a/Crvstal_Project_computer.png https://www.google.kz/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.tutorialsmate.com%2F2021%2F08%2Fgb-full-form.html&psig=AOvVaw127vkXFjyhx9TDVN2qQA9&ust=1680698808335000&source=images&cd=vfe&ved=0CA0QjRxqFwoTCODuiPehkP4CFQAAAAAdAAAAABAD https://www.google.kz/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fdocumentos.arq.com.mx%2FDetales%2F107963.html&psig=AOvVaw39YJLponiL_iKbXICQj3Y&ust=1680699445411000&source=images&cd=vfe&ved=0CA0QjRxqFwoTCMCP3eCjkP4CFQAAAAAdAAAAABAI
Checking up the homework	Homework was Ex 4 p 107. Use the headings in ex 3 to write a text (100-150 words) about another Science centre or museum in your country or another country. Task. Change your copybooks with your neighbour and check the tasks. Give feedback to your neighbour.	Students change copy-books with their classmates and check up the Home task. Students express their own answers	Descriptor: A learner - checks the writing task; - comments it; Peer assessment	Excel SB p 107
Grouping	Task. Take hidden cards with pictures from the table and join the appropriate group: ❖ 1 st group - Computers ❖ 2 nd group - Gadgets 3 rd group - Technologies	Students take cards and divide into groups	Descriptor: A learner takes a card and joins a group;	
Pre-reading stage 2 min	Task. Listen to the new words and repeat them after me in chorus, then individually circuit board, command center, interpret software, generate, graphics, memory, permanently, port, motherboard	Students repeat vocabulary by listening the recording	Descriptor: A learner - repeats new words; pays attention new words' pronunciation, intonation;	Excel Students book p 108 Video https://youtu.be/qcMmLyTIClw
"Video" method 3 min	Task. Watch the video and try to answer the question. - What is the video about? - What will be the theme of the lesson?	Students watch the video and give their predictions	Descriptor: A learner - watches the video; - predicts the theme of the lesson;	https://youtu.be/qcMmLyTIClw
Work with vocabulary "Cloud of words" method 2 min	Task. Work in pairs. Read these words and guess which words relate to the text: a controller, artificial, motherboard, fascination, generate, virtual, tools, circuit board, graphics, memory, buttons, permanently, tablet, part, command centre, software, interpret, MP3 player, vacuum cleaner	Students guess the right related words to the text. Students sample answers: circuit board, command center interpret software, generate, graphics memory permanently port motherboard	Descriptor: A learner - guesses relevant words to the text; Teacher's comment: Well done! Excellent! Great!	https://youtu.be/fucf0-O_znA
While-reading task	Task. Work in groups. Read the text again and fill the table with given grammar and make up own examples:	Students read the text again and arrange the	Descriptor: A learner	Excel Student's book p 108

“Predicting” method 5 min	<table><tr><td>Compound nouns</td><td></td></tr><tr><td>Verbs</td><td></td></tr><tr><td>Nouns</td><td></td></tr><tr><td>Adverbs</td><td></td></tr></table> Answer key: Compound nouns-motherboard, vacuum cleaner, circuit board, microchip, short-term Verbs – generate, interpret, need, wake, switch, check, remind, access Nouns- graphics, memory, port, CPU, brain, cards Adverbs – permanently, basically	Compound nouns		Verbs		Nouns		Adverbs		words into appropriate groups and try to give own examples as the model. Students’ own sample examples ✚ Keyboard ✚ Download ✚ headphone ✚ design ✚ create ✚ usually ✚ device ✚ barely ✚ desktop ✚ etc	- identifies parts of speech and compound nouns; Group assessment									
Compound nouns																				
Verbs																				
Nouns																				
Adverbs																				
Post-reading stage “Interview” «method 5 min	Task. Work in pairs. Read the text again. Ask each other the following questions and answer them: 1. What does BIOS stand for? 2. Is software stalled on a computer? 3. Can you name two main types of computer’s memory? 4. What are the inside parts of the computer? Does the video card generate the graphics?	Students reread the text, research the questions, discuss and compare the answers with the partners	Descriptor: A learner - asks and answers the questions; - pronounces the words correctly; Teacher’s comment	Excel SB p 108																
Post-reading task Individual work “Scanning” method 5 min Functional literacy	Task. Read the definitions and complete them using the correct vocabulary. Write down the sentences into the copy-books. 1. A device which connects a computer to a telephone line ... 2. The part, which generates graphics on a computer... 3. The different parts of a computer ... 4. The largest circuit board in a computer is called ... 5. The part which controls audio on a computer ... 6. “Commonly operated machine particularly used technical educational research”..... A task for a student with individual educational needs. See Appendix 1. Task. Read the text again and identify whether the statements are true or false. Correct the wrong sentences. <table><tr><th>№</th><th>Statements</th><th>True</th><th>False</th></tr><tr><td>0</td><td>The computer’s heart is the motherboard</td><td>T</td><td></td></tr><tr><td>1</td><td>The inside parts of the computer communicate with modems through ports, the screen, the keyboard</td><td></td><td></td></tr><tr><td>2</td><td>On the motherboard, there isn’t a microchip</td><td></td><td></td></tr></table>	№	Statements	True	False	0	The computer’s heart is the motherboard	T		1	The inside parts of the computer communicate with modems through ports, the screen, the keyboard			2	On the motherboard, there isn’t a microchip			Students read and find the right answers Suggested answers: 1. modem 2. video card 3. hardware 4. motherboard 5.audio card 6. computer A student reads the text and completes the task individually defining the statements correctly. Answers: 0. True 1. True	Descriptor: A learner - completes the sentences; - uses correct vocabulary; - copies the sentences; Self -assessment by correct answers on the board Descriptor: A learner - reads the text; - defines the true/false statements correctly - corrects the wrong sentences Self-assessment	Excel SB p 108 Worksheet Worksheet
№	Statements	True	False																	
0	The computer’s heart is the motherboard	T																		
1	The inside parts of the computer communicate with modems through ports, the screen, the keyboard																			
2	On the motherboard, there isn’t a microchip																			

	<table><tr><td>3</td><td>ROM and RAM are the main parts of the computer</td><td></td><td></td></tr><tr><td>4</td><td>CPU is not the brain of the computer</td><td></td><td></td></tr></table>	3	ROM and RAM are the main parts of the computer			4	CPU is not the brain of the computer			<table><tr><td>2. False (there is)</td><td></td><td></td></tr><tr><td>3. True</td><td></td><td></td></tr></table> False (brain & command centre)	2. False (there is)			3. True				
3	ROM and RAM are the main parts of the computer																	
4	CPU is not the brain of the computer																	
2. False (there is)																		
3. True																		
Use of English	Task . Complete the sentences with bare infinitive, the to-infinitive or the –ing forms according to the new theme: 1. Jack said he doesn’t mind ... 2. Why not go ... 3. Ann can’t stand ... 4. You should avoid ... 5.It’s difficult ... 6. I expect her ... 7.He is looking forward ... 8. They are capable ... 9. My parents made me ... 10. I’d prefer ... A task for a student with individual educational needs. See Appendix 2 Task. Read the sentences and try to find correct answers and underline the infinitive with “to” and without “to” and –ing forms as the example: e.g: 0. You need special glasses <u>to view</u> a 3D film. - You miss <u>chatting</u> with your friends face-to-face. - I want <u>to upload</u> my blog. 1. I am interested in learning about robots. 2. My friend likes to drive a car. 3. Saule enjoys cooking a cake. 4. I am fond of listening to music. 5. I plan to study IT. 6. Inzhu loves to sing a song.	Students try to finish the sentences using given grammar Suggested answers: 1....helping us to fix the computer 2.....to the library 3.....waiting for a song to load 4.....downloadin g from sites that you don’t trust 5...to make a presentation 6...to finish the work in time 7...to learning about new technology 8....of using the resources and useful methods 9...come early 10...to buy a Tablet. A learner reads the sentences and identifies the given grammar task as the example	Descriptor: A learner - completes the sentences with the correct gerund or infinitive; - tries to finish with own sentences Self-assessment by sample answers on the board Descriptor: A learner -reads the sentences - finds and underlines infinitive “to” and “bare” -finds and underlines –ing form -chooses the right grammar forms; Self-assessment	Worksheet 														

**Қарағанды облысы, Теміртау қаласы
«Жалпы білім беретін №4 мектеп» КММ
Орыс тілі мен әдебиет пәні мұғалімі
Саулаева Кунимхан Абдыхадыровна**

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Современное образование в ходе ряда изменений стало в большей степени направлено на развитие возможностей и способностей личности. Перед школой и каждым педагогом поставлена задача по созданию условий, благодаря которым личность каждого обучающегося должна максимально самореализоваться, развить свои способности, в том числе интеллектуальные. Стержнем развития интеллектуальных умений является критическое мышление.

Под критическим мышлением в обучающей деятельности понимают совокупность качеств и умений, обуславливающих высокий уровень исследовательской культуры ученика и учителя, а также «Мышление оценочное, рефлексивное», для которого знание является не конечной, а отправной точкой, аргументированное и логичное мышление, которое базируется на личном опыте и проверенных фактах.

На сегодняшний день одной из важных целей в педагогике является развитие критического мышления. Развитое критическое мышление проявляется в оценочности, открытости новым идеям, целостном рассмотрении ситуации, поиске альтернатив, выборе точки зрения.

На мой взгляд, использование технологии развития критического мышления – это некая попытка преодолеть формальный подход к обучению, обратить внимание на личность ученика.

Технология критического мышления актуальна на современном этапе развития общества тем, что:

- осуществляется направленность на практическое использование. Педагогу предлагается большой набор приемов, способствующих активизации учебного процесса;
- акцент делается на формирование социальных навыков;
- внимание обращается на способы, приемы, позволяющие добывать знания;
- технология направлена на развитие собственного мышления;
- технология направлена на формирование ответственности за собственное обучение, учит отслеживать собственное понимание и собственное продвижение.

Инновация использования технологии развития критического мышления заключается в следующем:

- данная технология представляет опыт практической реализации личностноориентированного подхода в обучении;
- учащиеся сами конструируют процесс обучения, опираясь на конкретные цели, самостоятельно определяют конечный результат;
- технология ориентирована на развитие навыков вдумчивой работы с текстом, информацией.

В основе методики развития критического мышления лежит три стадии: стадия вызова; осмысление; рефлексия.

1. Стадия вызова активизирует имеющиеся знания обучающихся по данной теме; мотивирует к учебной деятельности.

2. Стадия осмысления позволяет получить новую информацию; осмыслить ее; соотнести с уже имеющимися знаниями.

3. Стадия рефлексии способствует целостному осмыслению, обобщению полученной информации; усвоению нового знания, новой информации учеником; формированию у каждого из учащихся собственного отношения к изучаемому материалу.

Используя в работе технологию развития критического мышления, наиболее приемлемыми для себя я считаю такие приемы как «Толстые и тонкие вопросы», «Дневник двойной записи», «Знаю, хочу узнать, узнал», «Гроздь кластера», «Шесть шляп мышления» Эдварда де Боно и другие.

Прием «Толстые и тонкие вопросы» может быть использована на любой из трех фаз урока: на стадии вызова – это вопросы до изучения темы, на стадии осмысления – способ активной фиксации вопросов по ходу чтения, слушания, при размышлении – демонстрация понимания пройденного.

Прием «Дневник двойной записи». Этот прием дает возможность читателю увязать содержание текста со своим личным опытом. Двойные дневники могут использоваться при чтении текста на уроке, но особенно продуктивна работа с этим приемом, когда учащиеся получают задание прочитать текст большого объема дома. В левой части дневника учащиеся записывают те моменты из текста, которые произвели на них наибольшее впечатление, вызвали какие-то воспоминания, ассоциации с эпизодами из их собственной жизни, озадачили их, вызвали протест или, наоборот, восторг, удивление.

Прием «Написание эссе». Смысл этого приема можно выразить следующими словами: «Я пишу для того, чтобы понять, что я думаю». Это свободное письмо на заданную тему, в котором ценится самостоятельность, проявление индивидуальности, дискуссионность, оригинальность решения проблемы, аргументации. Обычно эссе пишется прямо в классе после обсуждения проблемы и по времени занимает не более 5 минут.

Прием «Кластер» – определяется ключевое слово, к которому подбираются слова одной тематической группы. Слово «кластер» в переводе означает «пучок» или «созвездие». Составление кластеров развивает орфографическую грамотность, расширяет словарный запас учеников. Следует отметить, что этот приём используется на всех этапах урока.

«Синквейн». Прием позволяющий проявлять творчество и выражать свое отношение к изучаемому. Синквейн – это стихотворение, которое требует изложения материала в кратких предложениях. Таким образом, это стихотворение, состоящее из 5 строк. Первая строчка представляет название темы одним словом, обычно существительное. Вторая строчка содержит описание темы в двух словах (2 прилагательных). Третья строчка – это описание действия (3 глагола). Четвертая строчка – это фраза из четырех слов, показывающая отношение к теме. Пятая строчка – это синоним (метафора) из одного слова, которое придает суть темы.

Критическое мышление начинается с вопросов и проблем, а не с ответов на вопросы педагога. Человек нуждается в критическом мышлении, которое помогает ему жить среди людей, социализироваться. Технологию развития критического мышления можно отнести к инновационным технологиям, так как она соответствует основным параметрам инновационного обучения и способствует развитию творческих и интеллектуальных возможностей обучающихся.

Используя в работе данную технологию, учитель невольно пересматривает свое отношение к образованию. После проведения уроков с применением технологии развития критического мышления всегда появляются новые идеи и мысли. Таким образом, использование приемов технологии развития критического мышления создает условия для творческой самореализации личности, развития познавательных способностей и коммуникативных умений учащихся, их нравственного потенциала.

Использованные технологии:

1. Заир-Бек С. И., Муштавинская И. В. Развитие критического мышления на уроке. Пособ. для учителя. 2-е изд., дораб. – М., 2011 – 223 с.;
2. Гладкова Н.Г. Использование технологии критического мышления на уроках литературы // Мастер-класс. Приложение к журналу «Методист». –2010. – № 5. – С. 47;
3. Горбунова И.В. К вопросу о применении инновационного подхода в преподавании русского языка как иностранного / И.В. Горбунова // Бизнес-образование в экономике знаний. № 1. – 2020. – С. 15-19;
4. Cambridge Life Competencies Framework. Critical Thinking. Introductory Guide for Teachers and Educational Managers / Cambridge University Press 2019. – P. 15-18.

**Ақтөбе облысы, Ақтөбе қаласы, Ақшат ауылы
№67 жалпы білім беретін орта мектебі
Математика-физика пәні мұғалімі, педагог-модератор
Машимбаева Әдемі Мүслімқызы**

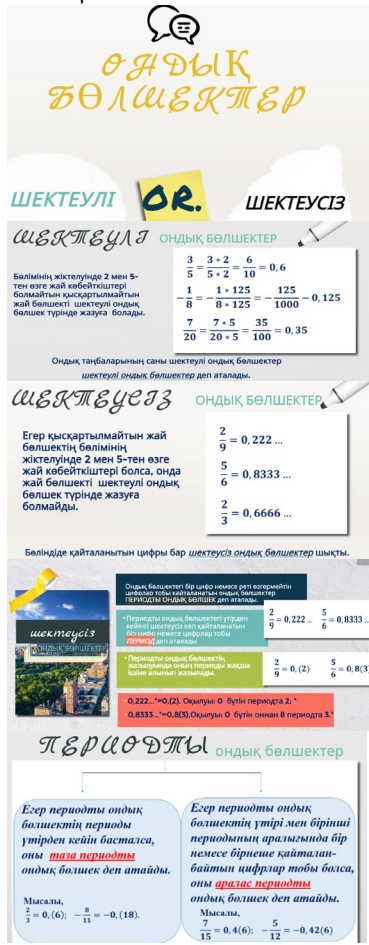
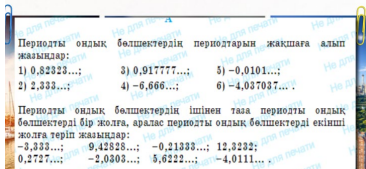

РАЦИОНАЛ САНДЫ ШЕКСІЗ ПЕРИОДТЫ ОНДЫҚ БӨЛШЕК ТҮРІНДЕ БЕРУ. ШЕКСІЗ ПЕРИОДТЫ ОНДЫҚ БӨЛШЕК

Мұғалімнің аты-жөні:	Машимбаева Әдемі Мүслімқызы
Пән/Сынып:	6 а сынып
Күні:	18 11 2024
Тарау немесе бөлім атауы:	6.2.А Рационал сандарға амалдар қолдану
Сабақтың тақырыбы:	Рационал санды шексіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шексіз периодты ондық бөлшек
Оқу мақсаты:	6.1. 2.18 шектеулі ондық бөлшектер түрінде жазуға болатын жай бөлшектерді танып білу 6.1.2.19. рационал санды шектеусіз периодты ондық бөлшек түрінде көрсету
Бағалау критерийі:	Оқушылар натурал сандар ұғымын біледі, түснөді және есеп шығаруда пайдаланады. қосудың қасиеттерін қолдана отырып, әріпті өрнекті дұрыс түрлендіреді; - көбейтудің қасиеттерін қолдана отырып, әріпті өрнекті дұрыс түрлендіреді;

Саралап оқыту тапсырмалары

Ұжымдық жұмыс Жаңа тақырыптың түсіндірілуі Сабақ мақсаты мен бағалау критерийлерін таныстыру; Бейнероликті қолдана отырып, бекіту тапсырмаларын орындату		Бірлескен жұмыс (1,2,3 тапсырма) Тапсырманы ұсыну және дұрыс жауапты ұсыну арқылы үйрету Бекітуге арналған тапсырмаларды орындату; Тапсырмалардың жауаптарын жазу.		Жеке жұмыс Тапсырманы ұсыну, оқушылар өз бетімен орындауы
Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
2 минут Ұйымдастыру	Сәлеметсіздерме! Ұйымдастыру кезеңі. Амандасу. Психологиялық ахуал туғызу. Мұғалім оқушылардан, олардың көңіл күйдеріне сәйкес келетін смайликті таңдауды ұсынады https://grouplearning.site/web-design/ сайты арқылы топқа бөлінеді Жай сандар Натурал сандар Рационал сандар			
8 мин Жаңа сабақ	Өткенге шолу https://learningapps.org/32824813 сайты арқылы дұрыс жауаптарды сәйкестендіреді 3 топқа тапсырмалар беріп, постерге орындатып, тақырыпты ашамын. 2/5 4/8 2/9 – осы тапсырманы орындаған топта шектеусіз ондық бөлшек шығады	Сұрақтарға жауап береді Тақырып бойынша ресурстарды қарап, танысады		Emaze.com сайтында презентация

	«Жаңа сабақ» Рационал санды шексіз периодты ондық бөлшек түрінде беру. Шексіз периодты ондық бөлшек 		Оқушылар осы мысалдарға қарап түсінеді.	Emaze.com сайтында презентация Emaze.com сайтында презентация
15 минут	Есептер шығару Топтық жұмыс https://app.quizalize.com/view/quiz/--bc0ad7b2-274d-4c8e-aa23-9317cccb7ae3 сайты арқылы, тапсырмаларды мобильды құрылғылары арқылы орындайды Сергіту сәті: Жұбын тап әдісі арқылы		Дескриптор: 1. Периодын ажқшаға алып жазады 2. Таза период пен аралас периодты бөледі Дескриптор: 1. Ондық бөлшекке айналдыру алгоритмін орындайды 2. Периодын жақшаға алып жазады	Emaze.com сайтында презентация
10мин Жеке жұмыс	№575 есеп – жеке жұмыс	Тапсырманы орындайды	Дескриптор: 1. Ондық бөлшекке айналдыру алгоритмін орындайды 2. Периодын жақшаға алып жазады	Кітаппен жұмыс
5 минут	- Бекіту тапсырмалары. 1. Ондық бөлшектің периоды дегеніміз не? 2. Таза периодты ондық бөлшек дегеніміз не? 3. Аралас периодты ондық бөлшек дегеніміз не? 4. Ондық бөлшектің период қалай жазылады? 5. Қандай бөлшектер периодты ондық бөлшек болады? Үй тапсырмасы: №578, 579	Тақырыпты меңгергенін анықтау		Emaze.com сайтында презентация

	Кері байланыс: Білім заряды Сабақ аяқталды! Сау болыңыздар!			
--	---	--	--	--

Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы, Ембі қаласы
 №2 Ембі қалалық жалпы білім беретін орта мектебі
 Дефектолог, педагог-сарапшы
 Умирбаева Джамила Утебаевна

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКМЕДЕГІ ДЕФЕКТОЛОГ МАМАНЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ МАҢЫЗЫ

Мектепке дейінгі жас — бұл баланың дағдылар, мінез-құлық ерекшеліктері мен жеке ерекшеліктерін қалыптастырудың, қабілеттері мен таланттарын ашудың өте маңызды кезеңі. Балабақшада балалар әлемді белсенді түрде біледі және онымен қарым-қатынас жасауды үйренеді. Рас, дамуында ауытқулары бар балаларда жолда көптеген кедергілер мен тосқауылдар бар. Ерекше балаларда оқуға тұрақты мотивация қалыптастыру — мектепке дейінгі білім беру мекемесінде дефектолог-мұғалімнің алдында тұрған басты мақсат.

Кейбір ата-аналар, бақытымызға орай, балабақшада дефектолог мұғалімнің не үшін қажет екенін білмейді. Ал дамуында ауытқулары бар балалардың ата-аналары дефектология ғылымымен тығыз байланыста болып, осы саланың мамандарымен танысуға мәжбүр болды. Дефектология-бұл медицина, психология және педагогиканы біріктіретін ғылым. Мектепке дейінгі педагог - дефектолог-бұл баланың дамуындағы барлық бұзылулармен жұмыс істейтін кең профильді маман. Кең мағынада дефектолог-бұл дамуында ауытқулары бар балаларды зерттеумен, оқытумен, тәрбиелеумен және әлеуметтендірумен айналысатын маман. Тар мағынада дефектолог - бұл түзету мұғалімі.

Дефектолог жұмысының негізгі формалары: кіші топтық және жеке сабақтар. Дефектолог-мұғалімнің практикалық қызметінде жеке сабақтар басым, өйткені олар әр баланың жеке ерекшеліктерін барынша ескеруге мүмкіндік береді. Дефектологтың басты міндеті-баланы дамытудың, тәрбиелеудің және оқытудың жеке бағытын анықтау, ата-аналарға психологиялық және консультациялық қолдау көрсету, болашақта баланы мектепте оқуға дайындау.

Әр балаға оның сөйлеу, танымдық және әлеуметтік дамуының ерекшеліктері бойынша толық және егжей-тегжейлі тексеру жүргізеді, оның барысында ол баланың оқу және ойнау қабілеттерін анықтайды, бұл оған осы баламен жұмысты ұйымдастыруға көмектеседі, осылайша анықталған даму кемшіліктерін мүмкіндігінше өтейді және түзетеді. Медициналық картаны зерттейді, бұл оған баланың даму жеткіліксіздігінің сипатын және оның себептерін түсінуге көмектеседі. Егер бала басқа балабақшадан

ауыстырылса, міндетті түрде педагогикалық сипаттамамен танысу керек. Тексеру кезінде негізгі рөл дефектологқа беріледі, содан кейін логопед, психолог, жаттығу терапиясының нұсқаушысы, музыка жетекшісі, тәрбиеші емтиханға қосылады.

Дефектолог балалардың танымдық белсенділігін арттырады және сонымен бірге ойлау, қиял, зейін, қызығушылық, есте сақтау, қабылдау сияқты негізгі психикалық процестерді дамытады. Дефектологтың қызметі балалардың коммуникативті қызметін дамытуға және осы жастағы балалар үшін негізгі қызмет болып табылатын ойын қабілетін дамытуға бағытталған. Дефектологиялық сүйемелдеу маманның жұмысын білім беру процесінің барлық салаларына қосуды қамтамасыз етеді.

Балабақшадағы дефектологтың жұмысы бірнеше кезеңнен тұрады:

- Бірінші кезеңде маман ықтимал бұзушылықтарды анықтау үшін өз қамқоршыларына жан-жақты тексеру жүргізеді: баланың бақшадағы басқа балалармен қалай байланыста болатынын, көру және есту арқылы ақпаратты қалай қабылдайтынын, нұсқауларды түсінетінін, қандай қарқынмен жұмыс істеуге ыңғайлы екенін және т. б. бақылайды, талдайды, бағалайды.

- Екінші кезеңде емтихан нәтижелері бойынша дефектолог мұғалім балаларды топтарға бөледі. Сонымен қатар, егер балаға арналған топтық сабақтар ыңғайсыз болса (мысалы, баланың аутизм спектрі бұзылған кезде), мұғалім онымен жеке жұмыс істейді.

- Үшінші кезеңде мұғалім іс-қимыл жоспарын жасайды, әр жағдайда қолданылатын әдістер мен құралдармен анықталады және түзету жұмыстарына кіріседі.

Оқу-тәрбие процесі бірнеше бағытта жүреді.

- Педагог балаларды қоршаған әлеммен, табиғи құбылыстармен, өсімдіктермен және жануарлармен таныстырады;

- басқа балалармен ойнауға және өзара әрекеттесуге үйретеді, осылайша олардың әлеуметтенуіне ықпал етеді;

- заттардың саны мен сапасы, олардың пішіні, мөлшері және басқа сипаттамалары туралы қарапайым түсініктерді қалыптастырады;

- сөйлеу дағдылары мен коммуникативті дағдыларды дамытады;

- сенсоримоторлы дамуға назар аударады;

- балалардың танымдық белсенділігін арттырады;

- психикалық функциялардың дамуын ынталандырады.

Қорытындылай келсек, дефектолог жұмысының мазмұны-бұл балаға сабақ түрінде де, даму барысын динамикалық бақылау түрінде де, ата-аналарға да, тәрбиешілерге де кеңес беру түрінде көмек көрсетуге бағытталған шаралар жиынтығы. Оның барысында ата-аналар баласын оқытудың қажетті әдістерін үйренеді. Әрине, барлық балаларға дефектологтың қызметі қажет емес. Алайда, ақыл-ойы бұзылған немесе психикалық, психомоторлық және сенсорлық дамуы тежелген балалар, күрделі бұзылулар туралы айтпағанда, балабақшадағы дефектолог қажет. Ата-аналар баланың көп уақытын балабақшада емес, отбасында өткізетінін есте ұстауы керек. Сондықтан баламен дефектологтың кейбір сабақтары маманның ата-анасымен бірге ұзақ және мақсатты жұмысымен алуға болатын нәтиже бермейді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Шкляр Н. В., Карынбаева О. В. Профессия педагога–дефектолога и ее социальная значимость // Ученые записки Забайкальского государственного университета. Серия: Социальные науки. — 2016. — № 3. — С. 201–205.
2. Мировидова Л. Г. Особенности работы учителя–дефектолога // Путь в педагогическую науку: проблемы и решения. — 2020. — № 6 (10). — С. 127–135.
3. Дудко О. Б. Повышение профессиональной компетентности дефектологов // Ярославский педагогический вестник. — 2018. — № 2. — С. 34–39.

**Алматы облысы, Қарасай ауданы, Кемертоған ауылы
Кемертоған орта мектебі
Информатика пәні мұғалімі
Уйпалакова Маулиш Токтасыновна**

ИНФОРМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Қазіргі кезде оқу-тәрбие үрдісі өзгерістерге ұшырап, оған жаңа талаптар көбірек қойылуда, білім, білік, дағды парадигмасынан оқушы тұлғасын дамыту парадигмасына көшу жүріп жатыр. Осының нәтижесінде мақсатқа ұмтылатын, білімді саналы түрде игеріп, оны әртүрлі төтенше жағдайларда қолдана алатын, ұжымда жұмыс істей алатын оқушы тұлғасы тікелей оқу-тәрбие үрдісінде алдыңғы орынға шығады. Осылайша, мектеп мұғалімдерінің алдында жаңа педагогикалық технологияларды іздестіру міндеті тұр, ол өз кезегінде адамды жаңа білімді меңгеруге белсендіреді. Бұл мәселені шешуде интерактивті тапсырмаларды қолдануға болады.

Бүгінгі таңда негізгі әдістемелік инновациялар оқытудың интерактивті әдістерін қолданумен байланысты. Интерактивті ("inter" – өзара, "act" – әрекет ету), өзара әрекеттесу мүмкіндігін білдіреді немесе біреумен сөйлесу, диалог режимінде болады. Демек, интерактивті оқыту, ең алдымен, оқытушы мен білім алушының өзара әрекеттесуі жүзеге асырылатын диалогтық оқыту болып табылады. Ол білім беру процесінің түпкі мақсаты мен негізгі мазмұнын сақтайды, бірақ сонымен бірге формаларды трансляциядан диалогқа өзгертеді, яғни өзара түсіністік пен өзара әрекеттестікке негізделген ақпарат алмасуды қамтиды.

Интерактивті оқытудың негізі болып табылатын интерактивті тапсырмалар оқушылардың тек мұғаліммен және бір-бірімен ғана емес, сонымен қатар информатика сабақтарында тікелей қолданылатын заманауи ақпараттық технологиялармен де кеңірек өзара әрекеттесуіне бағытталған. Интерактивті тапсырмалар мұғалім оқушылардың алдына қоятын және оқушылардың өздері қоятын оқу және оқудан тыс тапсырмаларды шешуге көмектеседі.

Интерактивті тапсырмаларды қолдану бірнеше тапсырмаларды қатар шешуге мүмкіндік береді, олардың бастысы оқу мақсаттарына жету. Олар оқушылар арасында эмоционалды байланыс орнатуға көмектеседі, тәрбиелік тапсырманы қамтамасыз етеді, өйткені олар командада жұмыс істеуге, сыныптастарының пікірлерін тыңдауға үйретеді.

Қазақстан Республикасының заңнамасындағы интерактивті оқытудың негізгі мақсаты-білім алушының жеке басын тұтас дамыту. Оның әлеуетті ішкі қабілеттерін ашатын тұлғаны дамытудың құралы тәуелсіз ойлау және танымдық іс-әрекет болып табылады. Демек, мұғалімнің міндеті-сабақта қазіргі заманғы интерактивті технологиялар ықпал ететін қызметті қамтамасыз ету. Мектепте заманауи ақпараттық технологияларды қолдану оқу процесін жетілдірудің негізгі критерийлерінің бірі болып табылады, бұл оның практикалық маңыздылығын едәуір арттырады, оқушылардың зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін дамытады, және, әрине, пәнге деген қызығушылықты оятады, оқушылардың мотивациясын арттыруға және оқу материалын тиімді игеруге ықпал етеді.

Информатиканы оқыту процесінде интерактивті тапсырмаларды қолдану ақпараттық-білім беру ортасының оқушыларды оқытуға кешенді әсері үшін қажет. Оқу процесінде интерактивті құралдарды құру және қолдану білім беру процесінің тиімділігін арттырады, оқытуды қызықты етеді және оқытуда тұлғаға бағытталған тәсілді жүзеге асыруға мүмкіндік береді, сабақтарды жаңа мазмұнмен толтыруға,

оларды қызықты және эмоционалды түрде бояуға көмектеседі, бұл қолайлы атмосфераны қалыптастырады, сонымен қатар оқу процесін жеделдетуге және оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға ықпал етеді. Бұл аспектілер "тұлғаның когнитивті, эмоционалды және ерікті салаларындағы дамуды" анықтайды.

Информатика бойынша интерактивті тапсырмаларды құруды әртүрлі қызметтер мен қосымшаларда жүзеге асыруға болады. Олардың кейбірін қарастырайық:

1. Quizlet-интерактивті тапсырмалардың әртүрлі түрлерін жасауға арналған қызмет. Бұл қызметті пайдалану кезінде мұғалім базада бар материалды қолдана алады және өзінің интерактивті тапсырмаларын жасай алады.

2. Plickers-мұғалімге сыныптағы оқушылардың жауаптарын бірден бағалауға мүмкіндік беретін және жұмысты тексеруді жеңілдететін қосымша. Бұл бағдарлама күнделікті өмірде бәріне таныс QR кодтарын қолдана отырып жұмыс істейді. Plickers-ті мұғалім планшетте немесе телефонда, компьютермен немесе ноутбукпен бірге қолдана алады.

3. Kahoot! – интерактивті тапсырмалар құруға арналған қосымша-бұл интерактивті жаттығулар жасауға арналған керемет, жарқын, қарапайым және ақысыз қызмет. Kahoot! оқушылардың білімін жылдам тексеру мақсатында сыныпта да, қашықтықтан оқытуда да әртүрлі викториналар, тесттер мен сауалнамалар жүргізу үшін пайдаланылуы мүмкін.

4. Learningapps.org -информатика бойынша да, басқа оқу пәндері бойынша да әртүрлі интерактивті тапсырмаларды жасауға арналған сервис. Сервистің негізгі идеясы-білім алушылар өз білімдерін қызықты ойын түрінде тексере және бекіте алады, бұл олардың мектеп пәнін оқуға танымдық қызығушылығын қалыптастыруға ықпал етеді.

Осылайша, оқыту процесінде жаңа ақпараттық технологияларды қолдану оқу процесін жетілдірудің маңызды аспектілерінің бірі болып табылады, бұл оның практикалық бағытын арттырады, оқушылардың интеллектуалды және шығармашылық қабілеттерін дамытады. Ал интерактивті тапсырмалар, тиісінше, әртүрлі пәндер, соның ішінде информатика шеңберінде білімді игерудің әмбебап құралы ретінде қызмет етеді. Оқытуда жаңа интернет-сервистердің мүмкіндіктерін пайдалану оқу процесін жетілдірудің, оның практикалық бағытын арттырудың маңызды сәті болып табылады, сондай-ақ мотивацияны күшейтуге ықпал етеді және балалардың информатиканы оқуға деген қызығушылығын арттырады, бұл өз кезегінде дәстүрлі оқыту әдістеріне қарағанда артықшылықтарға ие бола отырып, білім беру процесін айтарлықтай жақсартады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Корнеева Л.И. Современные интерактивные методы обучения: зарубежный опыт// Университетское управление. – №4. – 2014;
2. Коржуев А.В., Садыкова А.Р. Смысловой контент педагогического знания и проблема понимания / Педагогика. 2015. № 9. С. 10-17;
3. Губанова О. М., Родионов М. А., Минько В. В. Возможности использования цифровых образовательных ресурсов на уроках информатики // Материалы XV Международной научно- практической конференции «Современное образование: научные подходы, опыт, проблемы, перспективы». Артемовские чтения - 2019 / под общ. ред. М. А. Родионова. Пенза. – 2019.

**КГУ "Топарская общеобразовательная школа отдела образования Абайского района
управления образования Карагандинской области"
Учитель начальных классов, педагог-эксперт
Жакенова Анаргуль Болатовна**

РАБОТА С РОДИТЕЛЯМИ ПО РАЗВИТИЮ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ (СЕМЕЙНОЕ ЧТЕНИЕ)

Развитие читательской грамотности у младших школьников — важная задача, стоящая перед педагогами и родителями. Сотрудничество школы и семьи играет решающую роль в успешном формировании навыков грамотного чтения. Родители могут существенно повлиять на развитие читательской грамотности своих детей, если они осознают свою роль и активно вовлечены в этот процесс. В моей статье рассматриваются методы и формы работы с родителями по развитию читательской грамотности младших школьников.

1. Просвещение родителей о значении читательской грамотности

Первым шагом в работе с родителями является разъяснение важности читательской грамотности. Родители должны понимать, что грамотное чтение — это не только способность воспринимать и интерпретировать текст, но и основа для развития всех других навыков, таких как критическое мышление, самовыражение, способность к решению проблем.

Методы:

- Проводить родительские собрания и тренинги на тему значимости развития читательской грамотности у детей. Обсуждение различных аспектов грамотности (например, понимание текста, работа с незнакомыми словами, пересказ).

- Рекомендации по поддержке чтения в домашних условиях. Родители должны понимать, что их участие в процессе чтения крайне важно. Педагог может раздать родителям памятки, включающие советы по организации домашнего чтения, выбору книг, методам обсуждения прочитанного.

2. Поддержка чтения в домашних условиях

Родители могут сыграть важную роль, создавая подходящую атмосферу для чтения и поддерживая интерес к книгам. Важно помочь детям не только читать, но и понимать прочитанное, развивать навыки критического мышления.

Методы:

- Создание удобного места для чтения. Родители могут организовать специальное место для чтения, где ребёнок будет чувствовать себя комфортно и сосредоточенно. Это может быть уютный уголок с книгами и мягким освещением.

- Чтение вслух и обсуждение книг. Родители могут читать детям вслух или предложить детям читать вслух. Важно обсуждать прочитанное: задавать вопросы, просить детей рассказывать, что им особенно запомнилось в книге, обсуждать действия героев, их поступки и мотивы.

- Совместное чтение с детьми. Родители могут стать партнерами в чтении. Совместное чтение книг, где взрослый и ребёнок по очереди читают части текста, развивает не только навыки чтения, но и взаимопонимание, укрепляет эмоциональную связь между родителями и детьми.

3. Выбор книг для детей

Родители должны знать, как выбрать книги, которые соответствуют возрасту, интересам и уровню развития их ребёнка. Важно, чтобы книги стимулировали развитие воображения, критического мышления, расширяли кругозор.

Методы:

- Рекомендации по выбору книг. Педагоги могут предоставить родителям списки литературы, рекомендованной для чтения на каждом возрастном этапе, а также обратить внимание на произведения, которые развивают важные навыки — внимание, память, воображение.

- Обсуждение литературных предпочтений ребенка. Родители могут вместе с детьми выбирать книги в библиотеке или книжном магазине, учитывая интересы и предпочтения ребёнка. Это поможет не только развить любовь к чтению, но и сделать процесс более увлекательным.

4. Создание мотивации для чтения

Иногда дети могут потерять интерес к чтению, особенно если у них возникают трудности. Родители играют важную роль в мотивации ребёнка и создании положительного отношения к чтению.

Методы:

- Поощрение за достижения в чтении. Родители могут мотивировать детей, поощряя их за прочитанные книги. Это могут быть как материальные поощрения, так и эмоциональная поддержка в виде похвалы или совместного обсуждения книги.

- Использование игровых форм. Родители могут делать чтение увлекательным, превращая его в игру. Например, можно устраивать семейные викторины по прочитанным книгам, проводить конкурсы на лучшее пересказанное произведение или творческое задание по мотивам книги.

- Разговоры о значении книг и чтения. Родители могут объяснить ребёнку, почему книги важны, рассказывая о том, как книги могут помочь в жизни, в учебе, в будущем.

5. Совместные мероприятия: книжные клубы и чтение вслух

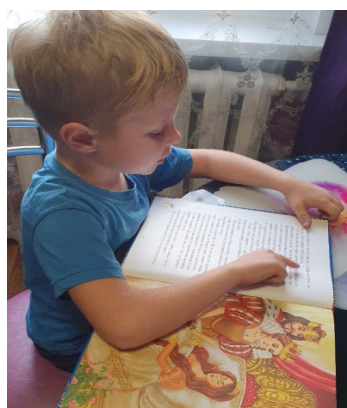
Организация совместных мероприятий с участием родителей и детей способствует созданию у детей устойчивого интереса к чтению, а также формирует у родителей правильные подходы к организации этого процесса.

Методы:

- Книжные клубы. Организация небольших «книжных клубов» для детей и родителей, где они могут обсуждать прочитанные книги, делиться впечатлениями и высказывать мнения.

- Чтение вслух с родителями. Можно организовать совместное чтение на родительских встречах, когда дети и родители читают произведения вслух, а затем обсуждают их.

- Тематические мероприятия. Педагоги могут предложить родителям провести тематические встречи, например, «День сказки» или «Путешествие по миру книг», где дети с родителями могут обменяться множеством идей и впечатлений по поводу книг.

6. Использование технологий для развития читательской грамотности

В современном мире технологии играют важную роль в процессе обучения, и родители могут использовать их для вовлечения детей в процесс чтения и анализа текста.

Методы:

- Электронные книги и аудиокниги. Родители могут использовать аудиокниги и электронные книги, что поможет детям с ослабленным зрением, а также обеспечит доступ к большому числу книг.

- Образовательные приложения и игры. Существуют различные приложения, которые могут помочь детям улучшить навыки чтения, расширить словарный запас и развить критическое мышление.

7. Родительская поддержка в работе с трудными текстами

Если у ребенка возникают трудности с пониманием текста, родителям важно знать, как правильно ему помочь. Важно избегать излишней критики и фокусироваться на позитивных аспектах.

Методы:

- Разделение текста на части. Родители могут предложить ребенку читать текст частями, обсудив каждую из них, чтобы не перегрузить ребёнка.

- Помощь в анализе текста. Родители могут задавать вопросы, побуждая ребенка задумываться над содержанием текста: «Что бы ты сделал на месте героя?» или «Почему герой так поступил?» Это помогает развивать навыки критического мышления.

Заключение

Сотрудничество школы и родителей по развитию читательской грамотности младших школьников является важным фактором в обучении и воспитании детей. Родители играют не только роль поддерживающего участника, но и являются активными партнерами в процессе формирования у детей навыков чтения и осмысленного восприятия текстов. Через совместные усилия можно создать атмосферу, способствующую развитию у детей интереса к чтению и осознанию его значимости для личностного и образовательного роста.

Костанайская область, Костанайский район
КГУ "Жамбылская общеобразовательная школа"
Учитель начальных классов, педагог-эксперт
Петрушина Татьяна Владимировна

МЕСТОИМЕНИЕ КАК ЧАСТЬ РЕЧИ. ЛИЧНЫЕ МЕСТОИМЕНИЯ 1- ГО, 2-ГО, 3-ГО ЛИЦА. ДЕНЬ И НОЧЬ

Раздел:	«Природные явления»	
Ф.И.О педагога:	Петрушина Т.В.	
Дата:		
Класс: 4 «Б»	Количество присутствующих:	Количество отсутствующих:
Тема урока:	Местоимение как часть речи. Личные местоимения 1- го, 2-го, 3-го лица. День и ночь	
Цели обучения в соответствии с учебной программой:	4.1.2.1 определять тему и основную мысль высказывания, доказывая ее фактами; 4.3.8.1 различать на основе существенных признаков имена существительные, прилагательные, глаголы, местоимения, числительные, наречия, предлоги и союзы и определять их роль в предложении	
Цели урока:	Познакомить учащихся с понятие местоимение как часть речи <u>Ценность: справедливость и ответственность</u>	
Ход урока:		

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
1.Начало урока. 0-5 мин	Создание положительного эмоционального настроения: Ребята, настал новый урок. Давайте подарим друг другу хорошее настроение. Я улыбаюсь вам, вы улыбнитесь друг другу. Встали все у парт тихонько Посмотрите, гостей сколько Повернитесь к ним лицом. Добрый день, добрый час Как мы рады видеть вас! Мы будем отвечать активно Хорошо себя вести Чтобы гости дорогие Захотели вновь прийти! Поклонились, улыбнулись Лицом ко мне повернулись Друг на друга посмотрели И тихонько дружно сели.	Приветствуют гостей Организуют свое рабочее место, проверяют наличие индивидуальных учебных принадлежностей	ФО Оценивание эмоционального состояния	Эмоц. настрой Стихотворение.
2. Середина урока. 5 – 40 мин	Актуализация жизненного опыта. Оформление тетради. Минутка чистописания работа с пословицей 1) Прописывание буквы Яя 2) Выяснить смысл пословицы в целом, о чем она и чему учит? Подобрать жизненную ситуацию, в которой можно употребить данную пословицу. Спиши. <i>День да ночь – сутки прочь.</i> День переходит в ночь- сутки закончились. День сменяется ночью. Так проходят дни, недели, месяцы, года. Время не стоит на месте. Его нельзя остановить. Поэтому, всё нужно делать вовремя. Не терять время попусту. Словарная работа: Сегодня мы познакомимся со словом «Земляника» Запишите это слово и запомните, как оно пишется. Это слово словарное, его надо запомнить. Давайте составим с этим словом предложение и выполним синтаксический разбор. Целеполагание. -Ребята, прочитайте слова и распределите их на части речи. (Земляника, слушают, сладкая, день, красивая, читают, четыре, десятый, я.) -повторим, что такое имя существительное, имя прилагательное, глагол, имя числительное. - какое слово здесь лишнее? Почему? -Задайте вопрос к слову Я (КТО?) Какая часть речи отвечает на этот вопрос? (Существительное) -Определите тему урока (Местоимение) - Подумайте и определите цель нашего урока. Чему мы должны на уроке научиться и что узнать? Работа над темой урока. -Послушаем грамматическую сказку о том, как появились местоимения. -О каких местоимениях услышали? Работа с учебником. Итак, ребята. Давайте прочитаем правило на с.14. Закрепление. Коллективная работа Рассмотрим предложения.	Учащиеся слушают учителя, отвечают на вопросы Формулируют тему урока, определяют цель урока, ставят цель урока Ясмин рассказывает и показывает местоимения Читают правило Отвечают на вопросы учителя. Выполняют задание	Словесная похвала Словесная похвала Взаимопроверка	Презентация Тетрадь Лист заданий Оценочный лист

	(Луна- ночная спутница Земли. Луна всегда обращена одной и той же стороной.) -Какое существительное можно заменить местоимением? Каким местоимением? Самостоятельная работа. -Сейчас вы самостоятельно поможете заменить повторяющееся существительное- местоимением. (Солнце- это яркая звезда. Солнце согревает нас и освещает наш день.)- взаимопроверка Сделаем вывод: для чего нужны местоимения?(Они заменяют существительные и делают нашу речь удобнее и правильнее) -Ребята, а можно ли все существительные в предложении заменить местоимениями? (нет) Почему?(Будет непонятно о ком или о чём идёт речь) Работа у доски(самостоятельно) Ребята, я вам предлагаю следующее задание. Необходимо составить пары: подобрать к существительному- местоимение.(карточка)(один человек работает у доски.) Школа, дом, ученики, окно, небо, Работа с таблицей(индивидуальные таблицы) -Ребята , местоимения имеют лица и изменяются по числам. Рассмотрим таблицу. Чтобы быстро запомнить местоимения, просто надо запомнить такие слова: ЯМЫ, ТЫКВЫ. (К) Физминутка Если я называю местоимение 1 лица- хлопаете в ладоши, если 2 лица- поднимаете руки над головой, а если 3 числа- кружитесь вокруг себя один раз. (я, ты, я, они, я, мы. Он, я, она) (Г) Работа в ГРУППАХ. -Найти в словах местоимение и выделить их маркером. Определить лицо и число местоимений. (семья, телефон, ворона, тыква , выбор, любимый, кони, агроном.)- взаимооценивание. (ИП) РАБОТА С ТЕСТОВЫМИ ЗАДАНИЯМИ ПО ССЫЛКЕ- Подобрать к существительным местоимения. (п) Работа в паре. Спишите текст, вставляя пропущенные местоимения. Определите число и лицо местоимений. Сегодня мы изучали местоимения. Они делятся на три лица. Я отвечал на уроке. А вы запомнили местоимения? - Ребята, давайте ещё раз вспомним и повторим что такое местоимение. Используем «Облако слов» для составления правила. СИЛЬНЫЕ: Составь и запиши пять предложений с любыми личными местоимениями. Обозначь лицо и число личных местоимений. <i>Инструктаж о выполнении домашнего задания: с.17 упр.7</i>	самостоятельно Составляют пары Отвечают на вопросы Работа по таблице Выполняют движения Работают в группах Распределяют существительные с местоимениями Выполняют задание. Составляют правило Составляют предложения	Самопроверка Взаимооценивание Самооценивание	
3. Конец урока. 40 - 45 мин	Итог урока. -Какую цель мы поставили на сегодняшнем уроке? - Достигли ли мы этой цели? - Какие затруднения были у вас на уроке? - Что нужно сделать чтобы эти затруднения не повторялись? Рефлексия. Предлагает оценить свою работу при помощи ЗАРЯДА ЗНАНИЙ.	Отвечают на вопросы учителя, оценивают свою деятельность на уроке		Картинки к рефлексии.

Астана қаласы
«№111 орта мектеп» коммуналдық мемлекеттік мекемесі
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
Джандарбекова Альбина Нуржанқызы

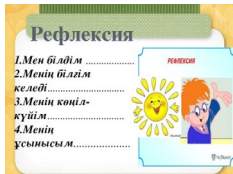

УАҚЫТ-СЫЙ

Білім беру ұйымының атауы:	№111 орта мектеп	
Пәні:	Қазақ тілі	
Бөлім	Уақыт-ұлы күш	
Педагогтің аты-жөні:	Джандарбекова Альбина Нуржанқызы	
Күні:		
Сынып: 7	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	Уақыт-сый	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	7.1.2.1. Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтау. 7.3.6.1. Тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізу.	
Сабақтың мақсаты	7.1.2.1. Тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну, ақпараттың өзектілігін анықтайды 7.3.6.1. Тақырып бойынша деректер қолдана отырып мәтінде көтерілген мәселеге өз ойын дәлелдеп жеткізеді	
Құндылықтарға баулу	Уақытты дұрыс пайдалану арқылы өз-өзін дамыту және басқалармен қарым-қатынасты жақсарту.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Білім алушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басталуы 7 минут	Оқушылармен амандасу, қатысуын түгендеу. 1. Психологиялық ахуал қалыптастыру Есте қалған қызықты оқиға 2. Сабақтың тақырыбы мен оқу мақсатымен таныстыру; 1-тапсырма Тыңдалым бойынша, сұрақтарға жауап береді «Уақыт» дегеніміз не? Уақытыңды бағалай білесің бе? Бос уақытыңды қалай пайдаланасың? Уақыт – адам өмірінің құны дегенді қалай түсінесің?	Психологиялық ахуал Есте қалған қызықты оқиға Топ дөңгеленіп отырып, қатысушыларға доп беріледі. Допты бір - біріне кезектесіп беріп, есте қалған қызықты оқиғаларды айтады.	Ауызша мадақтау <i>Жарайсың!</i> <i>Керемет шешім!</i> <i>Ойлы шешім!</i> <i>Мұндай ойлы пікірлерді ешқашан естімеппін!</i>	Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы 7-сынып
Сабақтың ортасы 7 минут	2-тапсырма Өлең жолдарын оқып, уақыт туралы өз пікірлеріңді айт. Диалогты толықтыр. Сыныптасыңмен рөлдерінді ауыстырып орында. - Сен таңертең нешеде тұрасың? - - Мектепке нешеде барасың? - - Мектептен кейін не істейсің?	Сұрақтарға жауап береді. Ойын дәлелдейді	Дескриптор Білім алушы - Мәтінді тыңдайды - Сұрақтарға жауап береді - Ойын дәлелдейді	Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы Оқулық . Көкжиек 7-сынып
9 минут		Өлең жолдарын оқып, уақыт	Дескриптор Білім алушы	Қалыптастырушы бағалауға

7 минут	- - Бос уақытыңды қалай өткізесің? 3-тапсырма Уақыт туралы айтылған ұлағатты сөздерді оқы. Кестедегі сөздерді сәйкестендіріп, сөйлем құра. <table><tr><td>1</td><td>Уақыт</td><td>А</td><td>ойын</td></tr><tr><td>2</td><td>Ақыл</td><td>Ә</td><td>соғады</td></tr><tr><td>3</td><td>Босқа</td><td>Б</td><td>бақытты</td></tr><tr><td>4</td><td>Соған</td><td>В</td><td>шығындайды</td></tr><tr><td>5</td><td>Қандай</td><td>Г</td><td>ақша</td></tr></table>	1	Уақыт	А	ойын	2	Ақыл	Ә	соғады	3	Босқа	Б	бақытты	4	Соған	В	шығындайды	5	Қандай	Г	ақша	туралы өз пікірлерінді айтады.Диалогты толықтырады.	-Өлең жолдары бойынша пікір білдіреді -Диалогты толықтырады	арналған тапсырмалар жинағы Оқулық . Көкжиек 7-сынып
1	Уақыт	А	ойын																					
2	Ақыл	Ә	соғады																					
3	Босқа	Б	бақытты																					
4	Соған	В	шығындайды																					
5	Қандай	Г	ақша																					
10 минут	4-тапсырма Синквейн әдісі. 5 жол өлең құрастыру. Уақыт а/ Зат есім (Уақыт) ә/ Етістік б/ Сын есім в/ Сөйлем г/ Синоним Рефлексия	Ұлағатты сөздерді оқиды.Кестедегі сөздерді сәйкестендіреді, сөйлем құрайды.	Дескриптор Білім алушы -Сөздерді сәйкестендіреді -Себебін түсіндіреді -Сөйлем құрайды Дескриптор Білім алушы -Сызбаға сөздер қояды -Өлең құрастырады	Қалыптастырушы бағалауға арналған тапсырмалар жинағы Оқулық . Көкжиек 7-сынып																				
Сабақтың соңы 5 минут	Рефлексия 	5 жол өлең құрастырады																						
		Кері байланыс беріледі																						

**Шығыс Қазақстан облысы Өскемен қаласы
“Бриг” жекеменшік бизнес-мектеп” мекемесі
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші
Ибраева Сауле Турсынгазиновна**

“АБАЙ ӘЛЕМІ” АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ - КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ АРТТЫРУДЫҢ БІР ЖОЛЫ

Оқушылардың оқу сауаттылығын Ұлы Абай шығармаларын терең де, жан-жақты таныту арқылы елжанды, халқымыздың әдебиетін, мәдениетін, өнерін, салт-дәстүрін, тілін ұлттық құндылық ретінде бағалайтын, эстетикалық талғамы жоғары, білім, білік, дағдылармен қаруланған, түйген ойларын іс жүзінде жарата білетін, өркениетті қоғамда өмір сүруге лайықты, терең ойлайтын дара тұлға қалыптастыру міндетіміз.[1, 95 б.]

Абай мұрасын тануды сабақтан тыс оқыту кеңістігінде жүзеге асыру жолдарын қарастырады.

Ұсынылып отырған жұмыс жаңартылған білім мазмұны талаптарына, оқушының талабы мен қабілетіне, білім деңгейіне сай құрастырылып, оқушылардың оқу сауаттылығын арттыруды ауызша және жазбаша тілін дамыту арқылы сөйлеу әрекеттерін жетілдіру; Абайдың «толық адам» концепциясын оқушы бойына сіңіруі көзделді. Ізденіс тақырыбымның жаңашылдығы – аталған жұмыс бірнеше жылдық білім мен тәжірибемен жинақталған практикалық, креативті тапсырмалардан, яғни, оқушының зейінін бір арнаға шоғырландыратын қызықты жаттығу түрлері қамтылған, сұрыпталған, бір-бірімен сабақтасқан, жүйелі, қайталанбайтын жаттығулар жиынтығымен ерекше болып отыр. Сондай-ақ, авторлық бағдарлама мен әдістемелік құралды құрастыруда жаңартылған білім беру мазмұны, әдістемесі, психологиялық-педагогикалық ғылым мен тәжірибенің жетістіктері ескерілді. [6,87 б.].

Авторлық бағдарлама негізінде құрастырылған 6-сыныпқа арналған әдістемелік құрал 4 тарау, 35 тақырыптан тұрады. Ақынның өмірі мен оқу-білім тақырыбындағы өлеңдері жинақталған. Атап айтқанда, «Абайдың көркем мұралары» тарауында «Әсемпаз болма, әрнеге», «Ғылым таппай мақтанба», «Жасымда ғылым бар деп ескермедім», «Интернатта оқып жүр» атты өлеңдерін оқып, кешенді талдау жүргізу арқылы өлеңнің идеясын анықтап, оқушылардың оқуға деген құштарлықты арттыру көзделген. Аталған бөлімдердің әрқайсысы әр оқу тоқсанына байланысты 8,9,10 сабаққа бөлініп жіктелген. Ақынның көркем шығармаларын тыңдау, оқып талдау арқылы оқушылар қазақ халқының ұлттық құндылықтарын сөз өнері тұрғысының қабылдауға қажетті білім, білік, дағдылармен қаруланады. Оқушылар сабақта меңгерген лексикалық минимумды меңгере отырып сөздік қорлары молаяды, ал шығармашылық тапсырмаларды орындау арқылы монолог, диалог құру, өз ойларын толық жеткізуіне мүмкіндік алады. Бағдарламадағы әр тараудан кейін ұсынылған қорытынды сынақ, тест тапсырмалары оқушының білімін анықтауға септігін тигізетіні күтілетін нәтижені саралауға мүмкіндік берері сөзсіз. Ұсынылған мәтіндер өзге тілді оқушылардың тіліне жатық, деңгейіне сай құрастырылған. Ақынның шығармашылығымен таныса отырып, оқушылардың тіл байлықтары, танымдық, шығармашылық қабілеттері артады.

«Адамзаттың Абайы», «Абай сусындаған үш бұлақ», «Абайдың көркем мұрасы», «Абай мұрасының зерттелуі» атты 4 тарауда ұлы ақынның өмір жолы мен шығармашылығының ең басты тақырыптарын қамтуға тырысқан еңбекті жалпы орта білім оқушыларына кеңінен пайдалануға, білім көкжиегін кеңейтуге септігін тигізетіні анық.

Әдістемелік құндылық ретінде айтатын болсақ, қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдері бұл жұмысты өз тәжірибелерінде, ұлы ақын туралы сынып сағаттарында, ашық сабақта, ақын шығармашылығына қатысты түрлі іс-шараларда тиімді қолдана алуға таптырмас құрал. Сондай-ақ жалпы орта білім оқушыларына кеңінен пайдалануға, білім көкжиегін кеңейтуге септігін тигізетіні анық. Курс бойынша жыл көлемінде іс-тәжірибеде қолданылып, 6-сынып оқушыларына сөйлесім әрекеттері бойынша мониторинг жүргізілді. Тәжірибе барысында оқушыларға қыркүйек айында сөйлесім әрекетінің тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым түрлері бойынша білім сапасы тексерілді. Яғни, оқушылардың мәтінді тыңдап түсіну, мәнерлеп оқу, сауатты жазу дағдылары бойынша жұмыс жүргізілді. Оқушылардың оқу сауаттылығы динамикасын жоғарылату мақсатында жеке, жұптық, топтық жұмыстар өткізілді. Сонымен бірге материалды меңгертіп, есте сақтау дағдыларын қалыптастыру үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданылды. Атап айтқанда, «Көзді ашып-жұм» ойыны, «Суреттер сөйлейді» әдісі, «Жұбын тап» әдісі, «Жалғастыр» ойыны, «Ыстық қадам» әдісі, «Сөздер шынжыры» әдіс-тәсілдері т.б. Күтілетін нәтижеге жету үшін тыңдап түсіну, мәнерлеп оқу, қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айта алу, өлеңді жатқа айту, сауатты жазу дағдылары тексерілді. Жүргізілген мониторинг қорытындысы бойынша өсу динамикасы байқалады. Мысалы: тыңдалым - 23%-ға, айтылым - 21%-ға, оқылым - 19%-ға, жазылым - 14%-ға артқан. Бұл жақсы көрсеткіш, яғни оқушылар «Абай әлемі» әдістемелік құралындағы қызықты тапсырмалар мен алуан түрлі жаттығулар арқылы тілді меңгергендігі байқалады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Рәбиға Сыздық. Абай шығармаларының тілі.-Алматы// Ғылым, 1968.-94-98 бб.
2. Арап Еспенбетов. Абай және руханият әлемі. - Алматы// Атамұра, 1995.-47б.
3. Ақселеу Сейдімбек. Абай және ұлттық рух. - Алматы: Фолиант, 2005,71-б .
4. Жабал Ерғалиев. Абай тағылымы және қазіргі заман. - Ана тілі, 2010.4-б.
5. Қалижанов Сұлтанғали. Абайдың педагогикалық көзқарастары. - Алматы: Ғылым, -1995.58-62 бб.
6. Құдайбергенова Айман. Абай шығармаларын оқыту әдістемесі.-Алматы: Рауан, 2003. 86-89 бб.

**Шығыс Қазақстан облысы дене шынықтыру және спорт басқармасының
«Спортта дарынды балаларға арналған Шығыс Қазақстан облыстық олимпиада резервінің
мамандандырылған мектеп-интернат-колледжі» КММ
Тарих пәні мұғалімі, гуманитарлық ғылымдар магистрі, педагог-зерттеуші
Оспанғалиева Гульнар Алимхановна**

ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫНАН КОНТЕКСТТІК ОҚЫТУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Заманауи білім жүйесінің ерекшелігі — оқушыны біліммен ғана қаруландырып қоймай, әрдайым өздігінен білім алуды үздіксіз дамыта отырып, өз бетінше өсу қажеттілігін тудыру. Қазіргі таңда мемлекетімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, мазмұнының толықтай өзгеруі, дүниежүзілік білім кеңістігіне еркін енуі, бүкіл оқу әдістемелік жүйесіне де, мұғалімдер алдына да жаңа талаптар мен міндеттер қойып отыр деуге болады. Ал білім беру ісінің шарттарының бірі оқушының өзі қалаған керекті мәліметін өз бетінше іздеп табуына үйретіп, олардың өз оқу бағыттарын өзінің таңдай білуі деп есептеледі.

Заманауи білім берудегі жаңартылған оқу бағдарламасы бойынша оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын, ұсынылған материалды өз бетінше талдай алу, жинақтай алу, бағалай алу дағдыларын дамытуға баса назар аударылады. Осы орайда тарих пәні бойынша оқушылардың сыни ойлау дағдыларын қалыптастыруға және дамытуға контексттік (мәнмәтін) тапсырмалардың орыны ерекше. Себебі, оқушылар контекстік сұрақтарды талдай отырып, тарих пәнінің мазмұнын әртүрлі бағыттан қарастырады және тарихи кезеңдерді сабақтастығын айқындай отырып игереді..

Бүгінде орта мектепте тарих пәнінен түлектердің білімін бағалау сұрақтарының үштен бір бөлігі контекстік тапсырмалардан тұрады. Бұл тапсырмалар тиісті дайындықсыз болған түлектер үшін қиындық тудырады. Сондықтан, осы мәселе төңірегінде «Қазақстан тарихынан контекстік сұрақтар» тақырыбында 11 сынып оқушыларына арналған авторлық бағдарлама құрастырдым. Авторлық бағдарламаны жасақтау мақсатының бірі, оқушылардың контекстік сұрақтарға жауап беруге машықтандыру.

Контекстік (мәнмәтін) тапсырмаларды орындауда оқушылар білімді өз ізденістері арқылы алуды қамтамасыз етеді. Оқушының шығармашылық ойлауына, ізденісіне, іс - әрекетіне түрткі жасайды.

Қазақстан тарихы пәнінен 11-сыныптың оқу мақсаттарына негізделген бағдарламаны іске асыру оқушылардың Қазақстан тарихы бойынша білімін, дағдыларын қалыптастыруға, жетілдіруге бағытталған. Бағдарлама аясында дерек көздердегі ақпаратты талдау негізінде оқушылар тарихи оқиғалар мен тарихи тұлғалар жайлы білімі артады.

Авторлық бағдарлама мақсаты контекстік тапсырмаларды орындау тәжірибесін қалыптастыра отырып оқушылардың білімін жетілдіру, Қазақстан тарихы бойынша қызықты мәнмәтіндерді талдау арқылы пәнге деген қызығушылығы арттыру. Оқушылардың мәнмәтінді талдау, бағалау арқылы білім сапасын арттыруға, сол арқылы түлектердің білімін мемлекеттік бағалауда нәтижелерін жоғарылатуға мүмкіндік береді.

Бұл оқу бағдарламасында қарастырылған оқыту әдістері мен тәсілдерін орта мектеп мұғалімдерінің тәжірибесін жетілдіруге қолдануға болады, дайындалған дидактикалық материал тарих мұғалімінің сабақты жоспарлауға және әдіс-тәсіл тұрғысынан түрлендіре отырып жүргізуіне қажетті құрал бола алады. Осы авторлық бағдарламаға негізделген жұмыс дәптерін қолдана отырып, оқушылар жеке, жұптық жұмыс барысында мәнмәтіндерді талдау, салыстыру және бағалау арқылы тарихи оқиғаларды және тарихи кезеңдерді анықтайды, білімін қалыптастырады. Жұмыс нәтижелерін өзара бағалау жүзеге асады. Мысалы, «Қазақстанда көшпелі малшаруашылығы және егіншіліктің дамуы» тақырыбы бойынша стандартты оқулықтан және одан тыс әдебиеттерден алынып, мәнмәтін құрастырылды. Оқушы

ұсынылған мәнмәтінді зерделеу нәтижесінде мұғалім ұсынған формада және сұрақтар арқылы талдау жасайды.

Бірінші тапсырмада, оқушы Қазақстан аумағында көшпелі мал шаруашылығының қалыптасу себептерін табиғи географиялық, экономикалық, әлеуметтік тұрғыдан ажыратып кестеге жазады (1-сурет).

1-тапсырма. Қазақстан аумағында көшпелі мал шаруашылығының қалыптасу себептерін ажыратып жазыңыз

Табиғи географиялық себептер	Экономикалық себептер	Әлеуметтік себептер

Екінші тапсырмада, оқушы Жібек жолының Қазақстан аумағы арқылы өтуінің себептері мен маңызын төмендегі кестеге PEST-талдауы арқылы жіктеп жазады. (2- сурет)

PEST: P-саяси фактор, E-экономикалық фактор, S-әлеуметтік фактор, T-технологиялық фактор

Фактор	Себептері	Маңызы
P		
E		
S		
T		

Құрастырылған бағдарламада Қазақстан тарихы пәні бойынша контексттік сұрақтардың ерекшеліктерін тиімді қолдану арқылы орта мектептің әсіресе спорт мектебінде оқитын 11-сынып оқушыларының білімін жетілдіру ойластырылды. Авторлық бағдарламада ұсынылған тақырыптар негізінде білім алушылар әр түрлі сипаттағы, стильдердегі мәтіндерден негізгі, маңызды ақпараттарды түсіне отырып,ізденеді, жинақтайды, талдайды, өз пікірін білдіреді, бағалайды, түсіндіреді. Оқу материалдарын пайдалана отырып, қажетті ақпараттарды алып, өз жауаптарын ұсынып,негіздейді. Сонымен қатар тарихи фактілерді, деректерді, зерттеу жұмыстарынан үзінділерді зерделей отырып, мәтінді бағалайды. Сол арқылы тарихи оқиғаларды тиісті дәуірмен сәйкестендіреді, сонымен қатар, Қазақстандағы тарихи жағдайларды әлемдік үрдістермен салыстырады. Осылайша, бағдарламаны жүзеге асыру нәтижесінде тарихи үрдістердің барысы және салдары жайлы оқушыларда толыққанды көзқарас қалыптасуына мүмкіндік береді.

«Қазақстан тарихынан контексттік сұрақтар» тақырыбындағы авторлық бағдарламаны өз мектебінде қолдану барысында оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын қалыптастыруға және контекстік сұрақтарға жауап беруге машықтану жүрді. Тапсырмаларды орындау нәтижесі бойынша мұғалім тарапынан оқушы жұмысына сындарлы кері байланыс беру, шынайы өзара бағалау іске асып отырды. Білім алушылардың пән бойынша білімі тереңдеп, оқу нәтижелері жоғарылағаны анықталды.

Қазіргі кезеңде білім беру жүйесінің ең басты мәселесі – білім сапасының деңгейін халықаралық дәрежеге жеткізу. Ол үшін қазіргі заман талабына сай мемле-кеттік тілді меңгеруде жаңа технологияларды, ұтымды әдіс – тәсілдерді пайдалану, білім беру саласында жүйелі жұмыстар атқару еліміздегі ең маңызды әрі кезек күттірмейтін ауқымды мәселелердің бірі болып отыр.

Инновациялық технологияларды кеңінен енгізу білім алушылардың білім сапасын, танымдық белсенділігі мен оқуға мотивациясын жақсартуға жағдай жасайды.

Әр ұстаз оқу- тәрбие жұмысына шығармашылықпен қарап, жаңа заман талабына сай, сабақты түрлендіру мақсатында оқытудың түрлі әдіс - тәсілдерін пайдаланса, игі нәтижеге жетері сөзсіз.

Қолданылған әдебиет тізімі:

1. Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы. 2017

Абай облысы, Ақсуат ауданы, Көкжыра ауылы
«М.Әуезов атындағы Көкжыра орта мектебі» КММ
Мектепалды даярлық сынып тәрбиешісі, педагог-сарапшы
Серикбаева Рысбуби Кудайбергеновна

БІЗ НЕ БІЛДІК, НЕ ҮЙРЕНДІК?

Ұйымдастырылған іс-әрекетінің технологиялық картасы

Ұйымдастырылған іс-әрекеті: Сауат ашу негіздері

Тақырыбы: Біз не білдік, не үйрендік?

Міндеті: Дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтау, сөздерге дыбыстық талдау жасау, буынға бөлу, суретке сөйлем құрап, сызба сызу.

Көрнекілік: «Қыз қуу» ойыны, Дауысты және дауысты дыбыстардың кеспе әріптер, суреттер

Әдіс тәсілдері: Ұлттық ойын «Қыз қуу» ойыны, «Адасқан дыбыстар» ойыны, «Кім білгір?» ойыны, «Фонарик» әдісі, Дидактикалық ойын «Буынға бөл!», Жұптық жұмыс: Суретпен жұмыс, Кері байланыс «Қоржын» әдісі

Іс-әрекет кезеңдері	Тәрбиешінің іс-әрекеті	Балалардың іс-әрекеті
Мотивациялық – ұйымдастырушылық кезеңі	Шаттық шеңбері Қайырлы күн! Көк аспан Қайырлы күн! Жер ана! Қайырлы күн! Достарым! Сендерді көргеніме қуаныштымын! Міне менің қолым, Жылуыма жылу қос! « Кім білгір?» ойыны «Доп беру» әдісі	Жақсы көңіл-күймен амандасып, бір –біріне жылулық сыйлайды
«Ой қозғау»	1.Сауат ашу іс-әрекетінде нені үйренеміз? 2.Әріп дегеніміз не? 3.Әріпті қайтеміз? 4.Дыбыс дегеніміз не? 5.Дыбыстар нешеге бөлінеді? 6.Қандай дыбыстарға бөлінеді? 7.Дауысты дыбыстар қандай текшемен белгіленеді? 8.Дауыссыз дыбыстар қандай текшемен белгіленеді?	Сауат ашу іс-әрекетінде әріпті және дыбыстап айтуды үйренеміз Әріп дегеніміз дыбыстың таңбасы Әріпті оқимыз, жазамыз, көреміз Дыбысты естиміз, айтамыз Дыбыстар екіге бөлінеді. Дауысты және дауыссыз дыбыс Дауысты дыбыстар қызыл текшемен белгіленеді Дауыссыз дыбыстар көк текшемен белгіленеді Қызыл және көк түсті алып топқа бөлінеді
Топқа бөлу	Қыздар және ұлдар тобы 1-топ: «Қыздар» 2-топ: «Ұлдар» «Қыз қуу» ойыны жарыстыра отырып тапсырмаларды орындату .	

Негізгі ізденушілік кезеңі	1-тапсырама «Адасқан дыбыстар» ойыны Шарты: Адасқан дыбыстарды тауып алып дауысты және дауыссыз дыбыстарды анықтап қызыл және көк үйге орналастыру (тапсырманы орындаған сайын «Қыз қуу ойынындағы атты сөреден мәреге жылжытып отырады») 2-тапсырма «Дыбыстық талдау» Экрандағы суреттерді атап дыбыстық талдау жасайды. (тапсырманы орындаған сайын «Қыз қуу ойынындағы атты сөреден мәреге жылжытып отырады») 3-тапсырма: «Фонарик!» әдісі Фонар арқылы тапқан суретті буынға бөліп,буындар бойынша сандықшаға салады (тапсырманы орындаған сайын «Қыз қуу ойынындағы атты сөреден мәреге жылжытып отырады»)	-Әріптерді дыбыстап атап қай дыбыс екенін анықтап үйшіктерге апарады. -Дыбыстық талдау жасайды Сөздерді буынға бөліп, сандықшаға салады
Сергіту сәті	«Біртұтас тәрбие» «Қамажай» биі Мақсаты:Музыкалық әуен арқылы қазақтың ою-өрнектерін қимыл-қозғалыстармен келтіріп орындау.	Ою-өрнекті қимыл –қозғалыспен келтіріп орындайды.
Дидактикалық ойын	Жұптық жұмыс «Сөйлемге сызбы сыз!» Шарты:Суретке сөйлем құрап, сызба сызу (тапсырманы орындаған сайын «Қыз қуу ойынындағы атты сөреден мәреге жылжытып отырады»)	Суретке сөйлем құрап, сызба құрайды.
Рефлексивті-түзетушілік кезеңі	Бүгінгі өткен іс –әрекет ұнады ма? Бүгінгі іс-әрекетке барлықтарың өте жақсы қатыстындар. Сол үшін барлықтарыңды «жұлдызша» беріп марапаттаймын. Кері байланыс: «Қоржын» әдісі Бүгінгі ұйымдастырылған іс-әрекетте тапсырмаларды орындау маған қиын болған жоқ дегендерің жасыл түсіне, -сары түс кейбір тапсырмаларды орындау қиындау болды - қызыл түс мен үшін тапсырмалар қиын болды десе қызыл қоржынға жапсырады.	-Ұнады Балалар риза болып, қуанады Қоржынға жапсырады.

Күтілетін нәтиже:

Нені білу керек: Дыбыстарды ажыратуды,дыбыстық талдау жасауды, сөді буынға бөлуді, сөйлемге сызба сызуды біледі.

Нені игерді: Дыбыстарды ажыратты, сөздерге дыбыстық талдау жасады, буынға бөле алды, сөйлемге сызба құруды игереді.

Қызылорда облысы, Арал ауданы, Жалаңаш ауылы
“Желкен” бөбекжай-бақшасы
Әдіскер
Алиаскар Гүлжан

**МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ӘДІСТЕМЕЛІК ҚЫЗМЕТТІ
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТҮРҒЫДА ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.
«В.ВОСКОБОВИЧТІҢ ДАМУТҮШЫ ОЙЫНДАРЫН ТӘЖІРИБЕДЕ ҚОЛДАНУ»**

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының педагогтары әрқашан жаңашылдықтың бәрін қабылдауға бейім. Жалпы білім беру тәжірибесін дамыту мектепке дейінгі білім беру жүйесінің барлық қызметкерлерінің шығармашылық, инновациялық әлеуетінің көрінуіне ықпал етеді. Бұл жағдайда педагогтар мен басшылардың тұлғалық және кәсіби дамуына негізделген кәсіби құзыреттілік ерекше маңызды. Білімді жаңарту үдерісін адамдар ұйымдастырады. Демек, оны жобалау, іске қосу және қолдау инновациялық қызметті ұйымдастырушылар ғылым жетістіктеріне және қоғамның қажеттіліктеріне сүйенетін дәрежеде тиімдірек болады.

Қазіргі уақытта инновациялық қызмет саласына жеке мектепке дейінгі мекемелер мен жаңашыл педагогтар ғана емес, барлық дерлік мектепке дейінгі мекемелер кіреді, осылайша, инновациялық қайта құрулар жүйелі сипат алуда. Мектепке дейінгі мекемелердің жаңа түрлері мен профильдері, баланың жеке даралығына және оның жанұясының қажеттіліктеріне бағытталған оқу-тәрбие процесінің вариативтілігін қамтамасыз ететін жаңа білім беру бағдарламалары жасалды.

Біліктілікті арттыру жүйесін сапалы өзгертусіз мектепке дейінгі білім беруді дамыту, оның педагогтары мен басшыларының кәсіби шеберлігін арттыру, ойлау мен белсенділіктің инновациялық стилін дамыту мүмкін емес.

Қазіргі қоғамда инновациялардың үлкен санымен сипатталатын динамикалық өзгерістер орын алуда. Инновациялық үдерістер қазіргі мектепке дейінгі білім берудің даму заңдылығы болып табылады.

Мектепке дейінгі білім берудің қазіргі стандарттары бала тұлғасын дамытудың бірнеше негізгі бағыттарын ажыратады, олардың бірі жеке білім беру саласы ретінде оқу-тәрбие жұмысының белгілі бір мазмұнын көздейтін және даму критерийлері бар танымдық даму болып табылады. «Танымдық даму» білім беру бағыты қиял мен шығармашылық белсенділікті дамытуды, қоршаған дүниенің объектілері, осы заттардың қасиеттері мен байланыстары (пішіні, түсі, өлшемі, саны, саны, бөлігі және бүтіндігі, кеңістік пен уақыт, т.б.) туралы түсініктерді қалыптастыруды көздейді.

Қарқынды дамып келе жатқан, түрлі ақпарат ағыны үлкендерді ғана емес, балаларды да бойына сіңіріп жатқан заманда баланың әлі жетілмеген санасын дұрыс жолға бағыттау маңызды. Бала ой еңбегінің әдісін, ойлау, дұрыс талдау, синтездеу қабілетін меңгеруі керек.

Баланы ойлауға үйрету үшін бұл процесті қызықты және танымды ету керек. Бұған әртүрлі әдістер арқылы қол жеткізіледі, олардың арасында менің балалармен жұмысымда оқу ойыны ерекше орын алады. Танымдық дамытуға арналған оқу іс-әрекетін ұйымдастыруда В.Воскобовичтің оқу ойындарын өз жұмысымда сәтті пайдаланамын. Бұл ойын технологиясы керемет ойын кеңістігін құруды қамтиды, топтың объектілік-кеңістіктік ортасында балаларды тамаша қойылымдарда ойнауға, әртүрлі ертегі кейіпкерлерімен, жан-жануарлармен танысуға шақырады.

В.В. Воскобовичтің ойын дамыту процесіне балаларды қатыстыру баланың шығармашылық дамуына, танымдық процестеріне, зейінін белсендіруіне мүмкіндік береді. Бұл жай ғана ойындар емес –

бұл балаларды ойлауға, шығармашылыққа баулитын ертегілер, шытырман оқиғалар, күлкілі кейіпкерлер. Сонымен қатар ертегі кейіпкерлері өз ертегілерімізді жасауға септігін тигізеді.

В.В. Воскобовичтің ойындары сенсорлық және танымдық қабілеттердің, кеңістіктік және логикалық ойлаудың, елестетудің, зейіннің еріктілігі мен шоғырлануына ықпал етеді. Ойын арқылы балалар сандардың сандық құрамы туралы түсінік алады, бөлшек және геометриялық пішіндермен, дыбыстар мен әріптермен танысып, оқу мен жазуды үйренеді. Жиынтықтағы барлық ойындар қолдың ұсақ моторикасын, жобалау қабілетін дамытуға ықпал етеді. Көп функциялы құрылыс жинақтары балалардың логикалық-математикалық дамуына, сенсорлық және танымдық қабілеттерін дамытуға, жобалау жаттығуларына, көзді және екі қолдың ұсақ моторикасын дамытуға бағытталған, сонымен қатар олар психикалық процестердің дамуына ықпал етеді (зейін, есте сақтау, ойлау, шығармашылық қиял).

Ойын технологиясы мемлекеттік білім беру стандартының талаптарына сәйкес келеді және баланың дамуының барлық саласын (әлеуметтік-коммуникативтік, когнитивтік, сөйлеу, көркемдік-эстетикалық, физикалық) қамтиды. Білім беру стандарты балалардың зияткерлік, шығармашылық, танымдық, психикалық, физикалық және жас ерекшеліктерін ескере отырып, олардың дамуы үшін үйлесімді жағдайлар жасауға бағытталған. В.Воскобовичтің ойын технологиясының даму бағыттарына мемлекеттік білім беру стандартының қойған мақсаттары мен міндеттері сәйкес келеді. Сондай-ақ балалармен бірлескен іс-әрекетте технологияларды қолдану, оларды практикада пайдалану нақты білім беру мәселелерін шешуге және оқу үдерісінің сапасын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретінін атап өткім келеді.

Воскобовичтің оқу ойындарын педагогикалық процесте қолдану балалармен үйреншікті іс-әрекеттен танымдық ойын әрекетіне көшуге мүмкіндік береді. Ойын баланың шығармашылық қабілеттерінің көрінуін ынталандырады, оның тұлғалық дамуына жағдай жасайды. Оның оқу ойындары - көп функциялы. Осы ойындардың көмегімен тәрбиешілер көптеген оқу тапсырмаларын шеше алады. Оның ойындарының мақсаты - балалардың шығармашылық, танымдық деректерін, интеллектуалдық, ақыл-ой және математикалық қабілеттерін дамыту.

Ойындық танымдық әрекетті ұйымдастыруда ересек адамға ерекше рөл беріледі. Біз балаларды ертегі кейіпкерлерімен және бейнелі терминологиямен таныстырамыз, баланың қабілеті мен қызығушылығына қарай ойын тапсырмаларын тандаймыз, олармен ойнаймыз, оқытамыз.

В.В.Воскобович технологиясының дамытушы ойындарын іс жүзінде қолданып көрген, ойнаған балалар бастауыш сыныпқа жақсы даярланған, оқу, жазу, санау дағдыларын оңай меңгерген келеді. В.В. Воскобовичтің танымал ойындарының бірі «Игровой квадрат», «Геоконт», «Чудо», «Математические корзинки», «Чудо-головоломки», «Конструктор букв», «Ларчик» ойындары. Бұл ойындар мектеп жасына дейінгі балалардың даму үрдісін арттырады.

«Геоконт» - немесе оны «шегелері бар тақтайша» немесе «түрлі-түсті өрмек» деп атайды. Ол координаттық үлдір жағылған шеге тақтайша түрінде болады. Ойын алаңына пластмасса шегелер бекітілген және оларға түрлі-түсті «динамикалық» резеңкелер тартылып тағылады. Осындай құрылымдау нәтижесінде пәндік мүсіндер, геометриялық пішіндер, айшықтар, сандар, әріптер шығады.

В.В. Воскобович ойындары бойынша сабақтар барысында педагогтың келесілерге баса назар аударғаны жөн:

Дайындық. Балаға ойынды ұсынар алдында алдымен әдістемелік кеңестермен және ойынның өзімен танысып алу;

Сөйлеу. Негізінен балалар қолмен жұмыс істеп, аз сөйлейді. Сабақ барысында баладан оның не істеп жатқанын, не себепті басқасын емес, дәл сол пішінді тандап алғанын сұрау, ертегі тапсырмасын мазмұндап беруін сұрау немесе жаңа сюжет ойлап табу.

Орнықтылық. Ойын материалдарымен ойнай отырып, бала көбінесе бір қалыпта отырады. Балалардың жастық ерекшеліктерін есепке алып, «ойын қызығына» түсіп кеткен балалардың назарын басқаға уақытылы аударған жөн.

Ыждаһаттылық. В.В. Воскобович құралдарымен ойын үшін ыждаһаттылық қажет. Кез-келген бала оған шыдай алмайды. Балаларды оқытудың басты міндеті – оларға дайын білім беру емес, олардың өзі «ашылулар» жасайтын, мәселелік міндеттерді шешу арқылы жаңа нәрсені үйренетін балалардың іс-әрекетін ұйымдастыру. Осылайша, оқыту процесінде қолданылатын ойын сәттері, оқу мен жаңалық ашу қуанышы балалардың танымдық мотивациясын қалыптастырады.

В. Воскобовичтің оқу ойындарының басты ерекшелігі - әдеттегі шеңберді өзгертпей немесе қайта құрмай, тұрақты ойын процесіне енгізудің қарапайымдылығында. Ал бұл ертегілердегі ересек адам жасына, тәжірибесіне қарамастан баланың толыққанды серіктесіне айналады.

**Қызылорда облысының білім басқармасының Шиелі ауданы бойынша білім бөлімінің
"№9 Жансая бөбекжай-бақшасы" КМҚК
Тәрбиеші
Ахметова Рабиға Оспанқызы**

БАЛАБАҚША БҮЛДІРШІНДЕРІНІҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ТЕАТРЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТ АРҚЫЛЫ ДАМУЫ

Әдетте адамның жеке тұлғалық қасиеттері бес жасқа дейін қалыптасады екен. Сондықтан да баланың жан-жақты қалыптасуы үшін мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндердің бойына ҰОӨҚ жақсы, жағымды қасиеттерді сіңіре білу керек. Бала әр нәрсеге құмар, қызыққыш, ол өзінің айналасында болып жатқан өзгерістерді, тамаша құбылыстарды сезінуге тырысады. Сол себепті де мектепке дейінгі баланы тәрбиелеу мен дамыту ісіне байланысты мақсаттарды шешуде театр ерекше рөл атқарады.

Балабақшадағы театрлық іс-әрекет бірқатар әдістерді қолдану арқылы көрінетіндіктен, балалардың үйлесімді сөйлеуін дамытумен тығыз байланысты. Баланың сөйлеуін дамыту, оның ана тілін меңгеруі мектепке дейінгі балалық шақта ең қажетті меңгерудің, балалардың дамуының жалпы негізі болып табылады. Атап айтқанда, әдеби шығармалармен танысу, түрлі сезімдерді жеткізуге арналған этюдтар, сөйлеу жаттығулары, интонациялық экспрессивтілік бойынша жұмыс, көркем шығармаларды иллюстрациялау үшін әртүрлі театрландырылған қуыршақтарды пайдалану немесе рөлдерге бөліп ойнау, көркем шығармаларды (өлеңдер, әңгімелер, ертегілер) сахналау. Балалардың театрлық іс-әрекетіне дайындық, әдетте, бірнеше кезеңнен өтеді: тақырыппен таныстыру, эмоционалдық көңіл-күйді қалыптастыру, театрлық іс-әрекет (тәрбиеші мен әр баланың шығармашылық әлеуетін, эмоционалдық қорытынды, театр қызметінің жетістігін көрсетіп, жүзеге асыруға мүмкіндігі бар әртүрлі формаларда жүзеге асады).

Мектепке дейінгі жаста бала мен ересек адам арасында эмоционалды байланыс пен іскерлік ынтымақтастық, қатарластарымен бірлескен іс-әрекетке эмоционалды түрде қатысу орнайды. Мұнда тілдік құралдарды (сөздерді, сөз тіркестерін) түсінудің дамуы жүзеге асады, бала кимыл-қозғалыс, іс-әрекет, эмоция және мағына арқылы қарым-қатынасқа түседі, сөйлеуі үйлесімді, жүйелі болады. Мектеп жасына дейінгі балалардың көпшілігі суреттеме мен баяндама құрастыруды білмейді, сөйлемдерді байланыстыра алмайды. Бұл балалардың бір-бірімен, сыртқы әлеммен қарым-қатынас жасай алмауына, шығармашылық бастамасының болмауына әкеледі. Біздің ойымызша, мәселенің ең сындарлы шешімі – дамуда тәрбиеленуші өзін, өзінің даралығын толық көрсете алатындай жағдай жасау. Осылайша, балаларды театр іс-әрекетімен таныстыру идеясы пайда болды.

Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеуін дамытуда неліктен театр әрекеті таңдалды деп ойлайсыз?

Себебі балалар театрының бірнеше түрлері бар. Әр театр түрі өзіндік артықшылықтармен ерекшеленеді. Мысалы:

Саусақ театрында – саусақтардың көмегімен қандайда болмасын ертегіні немесе өлең-тақпақ шумағын сахналау болып табылады. Саусақ театры арқылы баланың сөйлеуге деген талпынысы, қабілеті дамып, ынтасы артады және шығармашылық әрекетіне жол ашылады. Саусақ ойынын ойнай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануарларды, құстарды және ағаштарды бейнелей алады. Саусақтарының қозғалыс қимылына қарап, бала қуанады шаттанады, сөз айтуға тырысады және өлеңде үйренген сөз шумақтарын қайталап айта отырып, есінде сақтайтын болады. Сонымен қатар балалар екі қолын қимылдата отырып, оң, сол, жоғары, төмен т.б. түсініктерді бағдарлай алуға үйренеді.

Үстел үстіндегі театры - сәбилер тобынан бастап-ақ тақпақ пен қысқа өлеңдерді айтқызғанда көркем сөздер әсерлі естілу үшін стол үстіндегі театрды қолданған жөн. Мұнда үстелде құламай тұратын және қозғалтқанда еш кедергісіз жүретін ойыншықтар қолданылады. Үстел үстіндегі қуыршақтар театрдың бірнеше түрі бар: әр түрлі биіктегі конустан, цилиндрдан, қораптардан жасалған ойыншықтар; таяқшадан жасалған театр; магнит театры.

Көлеңкелі театр - жарық өте жақсы түскен экранда адамдар, жануарлар және құстардың пішіндерінің қозғалысына қарауды балалар өте жақсы көреді. Ертегі, әңгіме, өлең, әндерді көлеңке театры арқылы айтуға болады. Бұл көріністер балалардың шығармашылықтарын арттырады, ой өрістері дамытады.

Қуыршақ театры - бұнда балалар қысқа тақпақтарды жаттап, оның өзіне тән орындау кезінен бастап-ақ кішкене көлемді спектакльдер ойнайды. Ондағы адамдар рөлін ойыншықтар орындайды.

Қуыршақ театры күнделікті ұйымдастырылған оқу іс- әрекетінде балаларды мадақтау, мақтау үшін, олармен амандасып, қоштасу үшін қолданылады. Бұл қуыршақтар балаларға әнмен, бимен, ойынмен көрсету арқылы шығармашылықтарын дамытады. Бұл балалардың өздерін еркін сезінуіне, өз күшіне сене білуге көмектеседі. Тағы да суреттер (картиналар), стенд-кітапша театры, фланелеграф, трафарет театры болады.

Әр театрлық әрекет түріне сәйкес мектеп жасына дейінгі балалар таныс шығармаларды ойнауға, өздеріне ұнайтын кейіпкердің образына айналуға, олардың мінез ерекшеліктерін, мимика мен ым-ишарасын өз еркімен қабылдауға қуана қатысады. Батырлар күлсе – балалар күледі, жақсылық жеңсе – қуанады, батырлар қиындықтарды жеңіп, бақытты аяқталса – терең тыныс ала отырып, бірге уайымдайды. Театр әрекеті әр баланың шығармашылық мүмкіндіктерін ашуға көмектеседі. Қоршаған әлеммен танысады, қызықты идеяларды іске асыруға үйренеді, олардың шығармашылық қиялын, ойлауын, сөйлеуін дамытады. Театрлық іс-әрекет кішкентай адамға ұяңдықты, ұялшақтықты, өзіне деген сенімсіздікті жеңуге көмектеседі. Оқушылар шығарманың мазмұнын, оқиғалардың логикасы мен ретін, олардың дамуы мен себепті байланысын жақсы меңгереді. Театрландырылған әрекетте балалар бұл істі өздері қалап, жасайтындықтан, мәжбүрлеуді қажет етпейді. Балалармен бірге ойнай отырып, біз олармен олардың деңгейінде сөйлесеміз. Ойын әлеміне ену арқылы біз өзіміз көп нәрсені үйреніп, балаларымызға үйрете аламыз.

Бұл тақырыптың өзектілігі театр қызметі көптеген тәрбиелік мәселелерді шеше алатындығына байланысты. Мектепке дейінгі балалық шақ – бала дамуының ерекше кезеңі, іс-әрекеттің кез келген түріне қажетті жалпы қабілеттердің қалыптасуы. Балалар қоршаған әлемді бейнелер, түстер, дыбыстар арқылы көреді. Театрландырылған ойындардың тақырыбы мен мазмұнында ертегіде қамтылған, шығарма кейіпкері дұрыс істеп жатыр ма, соны ойлануға, талдауға, қорытынды жасауға, жалпылауға итермелейтін адамгершілік бағдар бар. Сүйікті кейіпкерлері үлгі болады. Диалогтік сөйлеу, оның грамматикалық құрылымы жақсарады. Театр әрекеті баланың сөйлеу тілін дамытуға үлкен әсер етеді, өйткені ол балалардың белсенді сөйлеуін ынталандырады, сөздік қорын кеңейтеді. Театрландырылған ойында диалогтік, эмоционалды бай сөйлеу қалыптасады. Театр қызметі әлеуметтік мінез-құлық тәжірибесін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында театрдың барлық түрлеріне көңіл бөлу қажет, өйткені бұл баланы рухани құндылықтармен таныстыруға, қазіргі өмірдегі мінез-құлықтың дұрыс үлгісін қалыптастыруға, балаларды әдебиетпен, музыкамен, этикетпен ережелерімен, дәстүрлермен таныстыруға көмектеседі. Ойын мінез-құлқын, кез келген жағдайда шығармашылықпен жұмыс істей білуге ықпал етеді, қарапайым деңгейде театр түрлері туралы түсінік береді, шешендік өнердің дамуына ықпал етеді.

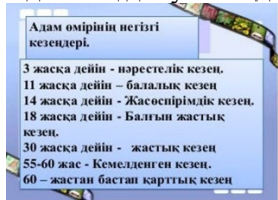
Тәжірибенің жетекші педагогикалық идеясы – жан-жақты дамытудың негізгі құралы ретінде театрландырылған іс-әрекеттер арқылы мектепке дейінгі білім беру мекемесінде балалардың сөйлеу тілін дамытудың тиімділігін арттыру жолдарын анықтау.

Сөйлеуді дамытуға театр қызметінің ықпалы даусыз екенін атап өткім келеді. Театрлық ҰОҚ көмегімен сөйлеуді дамыту бағдарламасының барлық дерлік міндеттерін шешуге болады және балалардың сөйлеуін дамытудың негізгі әдістері мен тәсілдерімен бірге халықтың ауызекі шығармашылығының бұл ең бай материалы пайдаланылуы қажет.

Түркістан облысы, Түркістан қаласы
С.Сейфуллин атындағы №4 мектеп - лицей
Бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы
Айтілеуова Ақбота Нұрдаулетқызы

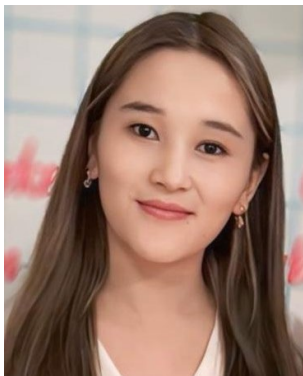

ДЕНСАУЛЫҚТЫ ҚАЛАЙ КҮТУ ҚАЖЕТ?

Білім беру ұйымының атауы		С.Сейфуллин атындағы №4 мектеп- лицей		
Пәні:		Жаратылыстану		
Бөлім:		Адам		
Педагогтің аты-жөні:		Айтілеуова А		
Күні:				
Сынып:1		Қатысқандардың саны: Қатыспағандардың саны:		
Сабақтың тақырыбы:		№12 сабақ. Денсаулықты қалай күту қажет?		
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:		1.2.3.3 адамның өсу және даму қажеттіліктерін анықтау		
Сабақтың мақсаты		Адамның өсіп-дамуына тамақтану қажет екенін білетін болады		
Құндылықтар және оның мақсаты:		«Үнемді тұтыну» – суды, тамақты, энергияны тұтыну бойынша күнделікті табиғи ресурстарға ұқыпты қарауды қалыптастыру		
Ай құндылығы: Әділдік және жауапкершілік		Апта дәйексөзі: Жауапкершілік – адамгершілік қасиеттің көрінісі		
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 5 минут	Психологиялық ахуал қалыптастыру «Миға шабуыл» әдісі – Ас дайындайтын адамды кім дейміз? – Мектептегі ас дайындайтын адамдар кімдер? – Ал үйде тамақты кім дайындайды? – Өсімдік тектес азық-түлікті кім атап береді? – Жануар тектес азық-түлікті кім атап береді? – Біз не үшін тамақтанамыз?	Сұрақтарға жауап береді	Керемет! 	
Өткенді пысықтау 5 минут	Өткенді пысықтау Адамның даму кезеңдерін ата 	Өткенді пысықтайды	Дескриптор: Адамның даму кезеңдерін біледі Өз отбасының мүшелерінің жас ерекшеліктерін айтты	Суреттер
Сабақтың ортасы 20 минут	Жаңа тақырып «Кел, ойланайық» Оқулықпен жұмыс. 1-тапсырма –Тамақ сенің өсуің мен дамуыңа қажет.	Дұрыс	Дескриптор: Оқушылар мұғалімнің	

Сергіту сәті 2 минут Сабақты қорыту 6 минут Қосымша тапсырма 2 минут Кері байланыс 5 минут	Адамдар тамақ дайындау үшін көгөніс, жеміс, сүт, жұмыртқа, ет, балық, жарма, ұн және басқа азық- түлікті пайдаланады. Одан ботқа, сорпа, салат, шырын, нан дайындайды. Денім сау болсын десең, күніне үш-төрт рет тамақтан. Ас мәзірің түрлі пайдалы тағамнан болуы керек. Өйткені тағам арқылы ағзамыз түрлі пайдалы дәрумендер алады. –Пайдалы тағамға не жатады? –Пайдасыз тағамға не жатады? Бірлескен жұмыс ЕБҚ және ЕҚБ Пайдалы тағамдар мен пайдасыз тағамдардың тізімін жасаңдар. Суреттерін салыңдар ФС тапсырмасы 2-тапсырма «Коллаж әңгіме» әдісімен орындалатын топтық жұмысқа қатысты әзірленген ресурстарды тарату. Мақсаты: оқушылардың сыни ойлау және коммуникативтік дағдыларын дамыту. Сипаттамасы: оқушыларға түрлі түсті кима суреттер беріледі. Олар суреттерді флипчартқа жабыстырып, әңгіме құрастырады. Коллаждағы сусындарға жарнама жасау. Сергіту сәті «Азық-түлік дүкені» рөлдік ойынын ұйымдастыру. Оқушыларды «азық-түлікке» жұмсап, пайдалы тағам алып келуін сұрау. Олардың таңдауын талқылау, алып келген азық-түліктің қайсысы пайдалы, ал қайсысы зиянды екенін табу. Топтық жұмыс «Сусын жарнамасын» жасауды ұсынады. 1-топ – сүт 2-топ – шұбат 3-топ – қымыз «Балалар бүгін не ішті, не жеді?» деген сұраққа жауап алу, сыныппен бөлісу/жұпта айту/сұрау. Салауатты тамақтану құрамына не кіретінін талқылау. – Қандай тағамдар мен сусындар пайдалы болып келеді? ҚЖ: Жұптық жұмыс «Білгенің жөн» Дұрыс тамақтану ережелерін құру «Бізбен бірге қайтала!» Мұғалім сөзі: Жеміс пенен көгөніс Нан, сүт, ет берер күн. Дәрумен тағам нәр берер, Оны жұрт бағалар. «Дәрумендер сыры» слайдын көрсету. Кері байланыс 	тамақтану туралы айтады Сұрақтарға жауап береді Жеке жұмыс жасайды Таратылған қималардан картон қағазда пайдалы, зиянды тағамдардан коллаж жасайды. Ойын ойнайды Топпен «Сусын жарнамасын» жасайды Жұптасып тамақтану ережелерін құрады. •күніне 3-4 рет ас қабылдау; •асықпай тамақтану; •асты дұрыс шайнау; •зиянды тағамдардан аулақ болу. Кері байланыс жасайды	сұрақтарына жауап беріп, пайдалы, пайдасыз тағамдарды атады. Дұрыс тамақтанудың пайдасын білді Керемет! Дескриптор: Пайдалы тағамдар мен пайдасыз тағамдардың тізімін жасады. Суреттерін салды, бірлесіп жұмыс жасады Дескриптор: Тағамдардың пайдалы немесе пайдасыз екенін анықтайды, ойын дәлелдейді; Тағамдардың пайдалы немесе пайдасыз екенін анықтайды, ойын дәлелдеуде қиналады Керемет! Дескриптор: Сусындарға жарнама жасайды Пайдалы тағамдарды біледі Керемет! «Фигуралар» әдісі арқылы бағалайды. Жұлдызша – «Жарайсың!». Тіктөртбұрыш – «Жақсы!». Үшбұрыш – «Талпын!». «Білім қоржыны» әдісі	Энциклопедиялар, төменгі сынып балаларына арналған анықтама лықтар, интернет Таратпа суреттер Ойынға қажетті заттар Сусын түрлері Суреттер Дұрыс тамақтану https://www.youtube.com/watch?v=RdXNbYjR9Qk
--	---	---	---	--

**Алматы облысы, Райымбек ауданы Қызылшекара ауылы
«К. Байшығанұлы атындағы орта мектеп мектепке дейінгі шағын орталығымен» КММ
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
Сейдуақас Назерке Қайратқызы**

ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫҢ БІЛІМ ҮРДІСІНДЕГІ МАҢЫЗЫ

«Цифрландыру – заман үрдісі!» Бұл тіркес қазіргі білімнің ұраны болып отыр. Сандық сауаттылық қазіргі мұғалімнің негізгі құзыреттерінің бірі. Цифрландырудың басты мақсаты – бәсекеге қабілеттілікті арттыру, халықтың өмір сүру сапасын жақсарту, оқу үдерісін жеделдету және жеңілдету, балаларға, мұғалімдерге және ата-аналарға түсетін жүктемені азайту. Ең бастысы – білім сапасын арттыру.

Заманауи әлемдегі өмір әр онжылдық сайын байқалып және жедел түрде өтіп жатыр. Менімен келісесіз бе? Күн сайын өзімізді болашаққа қарай бағыттаудамыз. Мен қазіргі заманның ұстазымын. Менің мақсатым мектеп оқушыларының заманауи әлеуметтенуіне көмектесу арқылы сандық әлемнің қыр сырын меңгеру.

Цифрлық білім беру, заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану мәселесі жаңалық емес. Дегенмен, қазіргі заманғы коммуникациялық технологиялар және компьютерді кеңінен қолдану күнделікті өмірге енгізілуде. Білім беруде цифрлық технологияларды қолдануға қызығушылық мұғалімдерді бірден толғандыра бастады. Мұғалімдер тақтаны пайдаланып теорияны түсіндіретін, ал оқушылар дәптерге жазып алатын күндер артта қалып келе жатыр. Бүгінгі таңда дамып келе жатқан технологиялар белсенді және мазмұнды оқуға толықтай мүмкіндік береді. Білім беру ұйымдарында оқыту цифрлық әдістерді қолданудың арқасында жаңа кейіпке еніп, интерактивті сипат алуда. Презентациялар, бейнероликтер, практикалық көрсетілімдер, онлайн оқыту және т.б. Цифрлық оқытудың артықшылықтары оқушының моторика, шешім қабылдау сияқты дағдыларын дамытады, бұл білімнің жалпы деңгейін және оқу үлгерімін айтарлықтай жақсартады.

Оқыту құралдары мен жаңа технологиялар оқушыларға тиімді білім алуға көмектеседі. Оқушылар өздеріне қажетті ақпаратты талдауға үйренеді. Цифрлық оқыту білімге деген ұмтылыстың тиімділігі мен өнімділігін арттырады. Сонымен қатар, өте маңызды болып табылатын сыни ойлау дағдыларын дамытады. Жаңаны меңгеру қабілетіне деген сенімділік оқушылардың оқу процесіне деген оң көзқарасын қалыптастырады.

Цифрлық оқыту форматында оқытылатын материал дәстүрлі әдіспен салыстырғанда әлдеқайда оңай есте сақталады – бұл оқытудың интерактивтілігі арқылы жеңілдетіледі. Бірақ білім беруді цифрландыру электронды құралдар, бүкіл білім беру ортасын, әсіресе мұғалімдерді алмастырады дегенді білдірмейді. Керісінше мұғалімнің цифрлық сауатының арқасында оқушылардың үйренері көп болмақ.

Қорыта айтқанда, егер біз алға ұмтылғымыз келсе, білім берудің жаңашылдығын қолдануымыз керек. Бұл барлық прогрестің бірінші заңы, тұтас халыққа және жеке тұлғаларға бірдей қатысты, сондықтан бар құзыреттерді жетілдіру – ұстаздың міндеттерінің бірі. Технологиялар бізге 10-15 жыл бұрын армандауға келмейтін мүмкіндіктер береді және олар біздің көкжиегімізді кеңейтеді. Ендеше неге оларды қолданбасқа?

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. С.Т.Мұхаметжанова, Ж.Ә. Жартынова, Интерактивті жабдықтармен жұмыс жасаудың әдіс-тәсілдері. Алматы, 2008ж.

город Атырау
КГУ «Общеобразовательная средняя школа №12 имени Ф.Досымовой»
Учитель информатики
Атабаева Азиза Арыстанова

ВОЗМОЖНОСТИ КЕЙС-МЕТОДА В ОБУЧЕНИИ ИНФОРМАТИКЕ В СТАРШИХ КЛАССАХ

Современное состояние общества, проникновение информационных технологий во все сферы деятельности человека ставят перед образованием новые задачи. Современный образовательный процесс напрямую связан с применением инновационных и информационных технологий. Сегодня существует множество методов, использующих инновационный подход в образовании. Одним из методов инновационных технологий, активно использующих информационные технологии, является кейс-метод.

Кейс-метод (case-study) или метод конкретных ситуаций - метод активного проблемного ситуационного анализа (решение кейсов), основанный на обучении путем решения конкретных задач-ситуаций. Кейс-метод относится к активным методам обучения, не похожим на игровые, и позволяет акцентировать внимание на решении той или иной задачи из обучения готовым знаниям. В результате применения Кейс-метода быстрее формируются знания и навыки учащихся, а также развиваются определенные навыки профессиональной деятельности.

Использование кейс-технологий показывает учащимся, что они столкнулись с проблемной ситуацией, которую необходимо решить. Часто ситуационная задача имитирует какой-то процесс будущей профессиональной деятельности выпускника. Кейс-метод позволяет развивать умение работать самостоятельно, обрабатывать большие объемы информации, что, в свою очередь, позволяет учащимся принимать нестандартные решения в будущей деятельности и формировать мышление будущего специалиста и его профессионализм. Технология кейс-метода заключается в разработке модели конкретной ситуации и составлении алгоритма ее решения. Изучив задачи кейса, учащиеся разрабатывают план решения, который можно использовать в аналогичных ситуациях.

Цель применения кейсов- формирование компетенций будущих выпускников школы. Для их формирования учащиеся используют активные и интерактивные формы обучения в современных условиях на различных видах занятий: лабораторных и практических занятиях.

Кейс-технологии позволяют перевести самостоятельную работу учеников на новый уровень овладения методами познания, а именно:

- при решении ситуационной проблемы перед учениками возникает необходимость проанализировать имеющуюся у них информацию и выбрать из всего количества информации, необходимой в настоящее время для решения проблемной ситуации;
- определение алгоритма достижения цели на основе имеющейся информации;
- для реализации алгоритма достижения цели перед учениками возникает необходимость выбора методов и средств, с помощью которых можно достичь цели;
- с помощью выбранных методов и средств учащиеся должны обрабатывать информацию и поэтапно реализовывать алгоритм решения ситуационной задачи. На данном этапе идет основная работа по разрешению дела;
- анализ полученного результата и проверка правильности полученного результата. В случае сомнений в правильности решения, необходимо найти, где были допущены ошибки, и приступить к их устранению. Вы также можете исправить исходные данные, если это необходимо.

При использовании Кейс-метода учитывается специфика всех знаний. При изучении предмета "Информатика" с использованием кейсов повышается активность. При этом кейсы ориентированы на приобретение практических навыков и способствуют формированию необходимых профессиональных компетенций будущих специалистов.

Кейс-метод включает в себя специально подготовленные учебные материалы и специальную технологию (методы) использования этих материалов в учебном процессе. В этом случае обучающийся сталкивается с необходимостью: то есть определить проблемы, их типологию, особенности, последствия и способы решения проблем; проанализировать взаимосвязь и структуру ситуации с окружающей средой и внутренней средой (системный анализ); выявить причины, приводящие к возникновению этой ситуации и возможным последствиям (для причинно-следственных связей); обсуждение проблемы в малой группе и путей ее решения в процессе коллективной работы (коммуникативная деятельность, использование критического мышления); прогнозирование возможного и желаемого будущего (интеллектуальный анализ); разработка планов и программ действий при решении данной ситуации (целевой анализ); демонстрация процесса решения проблем.

Технологические аспекты кейс-метода:

- формирование дидактических целей дела, ситуаций с планируемыми результатами обучения;
- распределение проблемной ситуации по делу;
- написание проекта (программы) по делу, содержащего текст основных положений дела;
- поиск институциональной системы, связанной с проектом по делу (организация, организационная ситуация и др.);
- сбор необходимой информации в институциональной системе;
- формирование или выбор модели ситуации, отражающей деятельность организации, проверка ее реальности;
- тестирование примера в классе, проверка его эффективности для выполнения данного задания;
- подготовка окончательного варианта решения;
- внедрение решения в практику обучения и оценка его применения;
- подготовка инструкций по использованию ситуации, ее опубликованию.

Исходя из вышеизложенного, можно сделать вывод, что в обучении информатике необходимы фундаментальные и прикладные отношения. Этот вывод стал первой основой для совершенствования существующих кейс-технологий в сторону комплексности. Комплексность разработанной кейс-технологии состоит из различных аспектов:

- сложная структура процесса, включающая последовательные этапы;
- возможность использования разделов общей информатики при обучении;
- содержание со сложной структурой.

В общей структуре разработанной комплексной кейс-технологии выделяют три этапа: подготовительный, основной и заключительный. Подготовительный этап состоит из работы по осмыслению и построению дела. Основной этап реализует репродуктивный, продуктивный, поисковый и творческий уровни обучения. Сам этот этап имеет сложную структуру и делится на четыре этапа: информационно-познавательный, вычислительно-моделирующий, исследовательский и творческий. Необходимость последнего этапа определяется обобщением деятельности исследователя и решением основной ситуационной задачи.

Основная цель ученика- логическое мышление, построение математических моделей, приобретение экспериментальных навыков и знаний по общему курсу информатики по изучаемой теме. Кроме того, при решении важных проблем важно достичь осознанности в принятии решений, что, в свою очередь, необходимо для формирования навыков. В заключение следует отметить, что структура этой комплексной кейс-технологии помогает реализовать принцип фундаментального и прикладного единства в обучении информатики. Отдельные составляющие дела отражают основные физические закономерности изучаемого раздела и в то же время приближают ситуационную задачу к решению.

Таким образом, сама ситуационная задача является системообразующим фактором в содержании дела и в то же время способом сохранения интереса учащихся к изучению предмета. Апробация разработанной модели в процессе педагогического эксперимента показала эффективность методики обучения информатике на основе комплексной кейс-технологии.

Алматы облысы, Райымбек ауданы, Қызылшекара ауылы.

“К. Байшығанұлы атындағы орта мектеп мектепке дейінгі шағын орталығымен” КММ

Физика пәні мұғалімі, педагог

Атенова Асел Сабырхановна

ФИЗИКА ПӘНІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ

Функционалды сауаттылық - бұл күнделікті өмірде қолдануға және күнделікті мәселелерді шешуге арналған оқу және жазу дағдыларының жиынтығы.

- бұл адамның қоршаған ортамен қарым-қатынасқа түсу және оған мүмкіндігінше тез бейімделу және жұмыс істеу қабілеті.

- бұл адамның өмір бойы алған білімін адам қызметінің, қарым-қатынастың және әлеуметтік қатынастардың әртүрлі салаларындағы өмірлік міндеттердің кең ауқымын шешу үшін пайдалану қабілеті.

Функционалды сауаттылықты игеру барысында шешілетін міндеттердің келесі түрлерін ажыратуға болады:

- пәндік білім мен дағды деңгейін бағалау;
- жалпы білім беру дағдылары мен дағдыларының даму деңгейін бағалау;
- өз бетінше білім алу қабілетін бағалау және қазіргі әлемде сәтті бейімделу үшін қажетті іс-әрекет әдістерін таңдау, яғни стандартты емес жағдайларда тиімді әрекет ету;
- зерттеу құзыреттілігін дамыту арқылы танымдық қызығушылықты қалыптастыру
- қоғам алдында балаларды позитивті өмірлік ұстанымға, жеке мағынаға, оптимизмге, кез-келген жағдайда өз даралығын сақтай білуге үйрету

Функционалды сауаттылық бірнеше компоненттерді қамтиды, физиканы зерттеу процесінде негізгілері:

- оқу сауаттылығы (оның қалыптасуы абзацтың жоспар-конспектсі арқылы жүзеге асуы мүмкін, одан кейін білім алушы мәтіндегі ақпаратты зерттейді, түсінеді, түсінеді, шығарады және жоспар бойынша конспект толтыра отырып түсіндіреді). Оқу сауаттылығы-бұл оқу мәтіндерін оқу және түсіну қабілеті, мәтіннен ақпарат алу, түсіндіру, оны оқу, оқу-практикалық мәселелерді шешуде және күнделікті өмірде қолдану мүмкіндігі. Оқу сауаттылығы - функционалды сауаттылықтың негізгі дағдысы.

- математикалық сауаттылық (оның қалыптасуы тек есептеу есептерін шешуде ғана емес, сонымен қатар тапсырмаларды орындау кезінде де болуы мүмкін, мысалы, "адамның қуатын есептеу", мұнда білім алушы математикалық аппаратты қолдана отырып, физикалық есептеулер жүргізеді, физикалық шамалардың өлшем бірліктерін SI бірліктері жүйесіне аударады). Математикалық сауаттылық - бұл әртүрлі контексттерде математиканы тұжырымдау, қолдану және түсіндіру қабілеті. Ол математикалық пайымдауды, құбылыстарды сипаттау, түсіндіру және болжау үшін математикалық ұғымдарды, процедураларды, фактілер мен құралдарды қолдануды қамтиды.

- жаратылыстану сауаттылығы (оның қалыптасуы көбінесе бізді қоршаған әлемдегі физикалық процестер мен құбылыстарды түсіну үшін жаратылыстану білімдерін пайдалану дағдыларын қалыптастыратын эксперименттік тапсырмалар арқылы жүреді).

Мұғалімнің міндеті - негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыру, яғни білім алушының практикалық мәселелерді шешу үшін нақты өмірде үйренген білімдерін, дағдыларын, дағдылары мен іс-әрекеттерін пайдалануға дайындығын қалыптастыру. Ол үшін мұғалім баланы қызықтырып, қызықтыруы керек, оны

пәнді оқуға ынталандыруы керек, сонымен қатар оқу процесінде әр түрлі әрекеттерді қолдана отырып, сабақты әртараптандыруы керек. Бұл мұғалімге физикалық эксперимент көмектеседі, ол функционалдық сауаттылықты қалыптастыру кезінде "Физика" пәнінде жетекші орын алады. Демонстрациялық, зертханалық, фронтальды, үйдегі экспериментті оқушының танымдық және ақыл-ой әрекетін белсендіру әдісі ретінде қарастыруға болады. Ол ешқашан жалғыз әдіс ретінде қолданылмайды, тек ауызша әдістермен (дәріс, түсініктеме, әңгіме) және басқа көрнекіліктермен (суреттер, кестелер, экрандық құралдар) үйлеседі. Эксперимент білім алушыларды байқау, бейнелі ойлау, бақыланатын фактілер негізінде жалпылау қабілетін дамытады. Сондай-ақ, бұл белгілі бір физикалық заңдылықтарды қолдану дағдыларын игеруге, физиканың қоршаған әлеммен және заттармен тығыз байланысын түсінуге мүмкіндік береді. Физикалық эксперименттің білім беру функциясы: білім алушылардың теориялық білімдерін қалыптастыруға ықпал етеді; интеллектуалды және практикалық дағдылар, оның ішінде қарапайым бақылаулар, өлшемдер мен тәжірибелер жасау, аспаптармен жұмыс істеу дағдылары. Физикалық эксперименттің даму функциясы: оқушылардың ойлауын дамытуға ықпал етеді, өйткені бұл оларды ақыл-ой операцияларын жасауға итермелейді. Физикалық эксперименттің тәрбиелік функциясы: тәуелсіздік пен бастаманың дамуына ықпал етеді.

Осыған байланысты физиканы зерттеу білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға бағытталуы тиіс. Өкінішке орай, PISA халықаралық зерттеуінің нәтижелері көрсеткендей, біздің білім беру жүйеміз көптеген оқушылардың жаратылыстану-ғылыми сауаттылығын қалыптастырумен қанағаттанарлықсыз күресуде. Бұл мәселені жою үшін, мұғалім ғылыми жобалар мен шығармашылық сабақтарға көшуі керек. Ол үшін кабинеттерді интернетпен және интерактивті оқу құралдарымен жабдықтау қажет. Көптеген психологиялық-педагогикалық дереккөздерде құзыреттіліктер жобалық қызмет немесе сыни ойлауды қалыптастыру технологиясы аясында сәтті қалыптасуы мүмкін екендігі нақты көрсетілген. Бірақ жобалық іс-шаралар өте жақсы, ал оқу процесінде сынып-сабақ жүйесі аясында оны қолдану әлі де шектеулі болып көрінеді. Сондықтан қойылған міндеттерді шешу үшін сыни ойлауды қолдану орынды болар еді. Сыни тұрғыдан ойлау-бұл ақпараттық шындықпен тиімді өзара әрекеттесуге мүмкіндік беретін ойлау стратегиялары мен коммуникативті қасиеттер жүйесі. Сыни ойлауды дамытудың білім беру технологиясы диалогтық, интерактивті режимді көздейтін оқытудың коммуникативтік іс-әрекет принципіне негізделген мәселелердің шешімін бірлесіп іздеу, сондай-ақ педагог пен білім алушылар арасындағы серіктестік қатынастар.

Физика сабақтарында инновациялық оқытудың біртұтас жүйесін қолдану осы оқытудың жалпы механизмдерін білмей, физика бойынша мектеп бағдарламасының әртүрлі бөлімдерін зерттеу кезінде олардың жұмыс істеу мүмкіндіктерін зерттемей мүмкін емес. Инновациялық оқыту жағдайларын анықтау тетікті ашуға және оқу қызметі нәтижелерінің жоғары тиімділігін қамтамасыз ететін процестердің технологиясын жасауға мүмкіндік береді. Физиканы оқытудың инновациялық технологияларын қолдану әдістемесі, егер олар оқушыларды сабақтағы танымдық іс-әрекетке толық қосуды қамтамасыз етсе, нәтижелерді өз бетінше алуды және талдауды, іздеу қызметін ұйымдастырудың диалогтық формасын (зерттеу, ойын, пікірталас және т. б.), оқушылардың сабақтың мазмұнына жағымды эмоционалды көңіл-күйін және олардың оқу іс-әрекетінде жетістікке жетуге бағдарлануын қамтамасыз етсе, тиімді болады.

Қорытындылай келсек, функционалдық сауаттылық ережелердің, нормалардың, әдістердің негізінде жатқан білімді игеруді, осы ережелерді түсінуді және оларды орындауға дайындықты қамтитын міндеттерді қамтиды. Осы міндеттерді шешуге ықпал ететін шешуші факторлардың бірі - тұлғаның шығармашылығын дамыту. Білім беру мазмұнының барлық компоненттерін кешенді іске асыру қажеттілігі және педагогикалық процестің оқушы тұлғасының жан-жақты шығармашылық өзін-өзі дамытуға бағытталуы оқыту функцияларын анықтайды: білім беру, тәрбиелеу және дамыту. Сонымен қатар, білім беру функциясы көлемнің кеңеюімен байланысты, құрылымдық күрделілікпен дамиды, ал қарым-қатынастың қалыптасуымен тәрбиеленеді.

г.Усть-Каменогорска
Учреждения «Частная бизнес-школа «Бриг»»
Учитель истории, педагог-эксперт
Аздарханова Гульмира Мураткановна

СБОРНИК ФОРМАТИВНЫХ ЗАДАНИЙ ПО ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА ДЛЯ 5-6 КЛАССОВ

В условиях обновленного содержания образования внедрение формативных заданий становится ключевым элементом образовательного процесса, для применения современных методик, направленных на развитие навыков критического мышления и аналитических способностей учащихся. В этой связи одним из инновационных решений стало создание методического пособия- сборника формативных заданий по истории Казахстана для 5-6 классов. Представленный сборник формативных заданий по истории Казахстана для 5-6 классов направлен на формирование практических навыков учащихся, развитие исследовательских и аналитических способностей через работу с архивными материалами, картами, схемами и иллюстрациями. Сборник включает задания с четкими критериями оценивания и дескрипторами, что позволяет учителям объективно оценивать результаты, а ученикам понимать ожидаемые результаты. Включение краеведческих материалов усиливает региональную составляющую обучения, углубляя знания о родном крае и его культурном наследии. Уникальность сборника заключается в исследовательском подходе, где задания требуют от учеников анализа исторических источников и создание собственных проектов, например, по историческим памятникам региона.

Цель и задачи:

Главной целью сборника является формирование у школьников глубокого понимания истории Казахстана и развитие умений исследовать и анализировать исторические процессы через практическую деятельность.

Основные задачи сборника:

-Способствовать осознанию учащимися значимости исторических событий прошлого и их влияния на настоящее.

-Развивать навыки критического мышления и самостоятельного анализа информации с использованием различных источников.

-Поддерживать формирование патриотизма и чувства принадлежности к своей Родине, через изучение региональной истории и культурного наследия.

Структура и содержание

Сборник включает задания для каждой четверти учебного года, структурированные по основным темам курса истории Казахстана. Примечательной особенностью является включение разделов по краеведению, что усиливает региональный компонент обучения и помогает учащимся лучше понять историю своего края.

Темы включают:

5 класс: изучение жизни древних людей на территории Казахстана, культуры сакских и сарматских племен, а также краеведческие материалы по музеям и историческим памятникам региона.

6 класс: углубленное изучение средневековой истории Казахстана, развитие городской культуры в рамках Великого Шелкового пути и вклад тюркской культуры в мировую цивилизацию.

Формат заданий разнообразен и включает: исследовательские проекты (например, исследование археологических памятников региона); анализ исторических источников, артефактов и текстов; определение терминов и работа с картами и схемами; создание визуальных материалов (например, цифровые постеры или видеоролики).

Методические особенности

Одной из ключевых инноваций сборника является использование критериального оценивания, что позволяет учителям объективно оценивать успехи учеников. Задания снабжены четкими критериями и дескрипторами, что помогает учащимся лучше понимать требования к выполнению задач и получать конструктивную обратную связь.

1. Критериальное оценивание:

Критерии оценивают как уровень знаний, так и практические навыки анализа источников, карт и артефактов.

Дескрипторы помогают учителям давать точную обратную связь учащимся, что стимулирует их к дальнейшему развитию и самосовершенствованию.

2. Интеграция краеведения:

Особое внимание уделяется краеведческому компоненту, который связывает общенациональную историю с региональными событиями и культурой. Это способствует углубленному изучению местных исторических памятников, народных ремесел, этнических групп региона и их вклада в развитие страны.

3. Исследовательский подход:

В заданиях акцентируется внимание на исследовательской деятельности учащихся, что развивает их навыки самостоятельной работы и критического мышления. Например, анализ символики одежды “Золотого человека” помогает не только изучить артефакты, но и понять мировоззрение древних племен.

4. Использование современных цифровых ресурсов:

В сборнике используются ссылки на современные цифровые ресурсы, такие как электронные библиотеки и архивы, что облегчает доступ учащихся к дополнительным материалам и способствует их вовлеченности в процесс изучения истории.

Результаты применения сборника

На основе мониторинга знаний учащихся, проведенного в течение учебного года, было отмечено значительное улучшение результатов. По сравнению с началом года, успеваемость в 5 классе повысилась на 3%, в 6 классе – на 2%, что свидетельствует о высокой эффективности использования формативных заданий. Учителя отмечают, что задания сборника способствуют лучшему усвоению учебного материала, развивают у учеников навыки самостоятельного анализа и критического мышления. Интеграция краеведческих заданий позволила учащимся лучше понять историю родного края и его значение в контексте истории Казахстана.

Практическое применение

Сборник формативных заданий может быть использован как на уроках истории, так и для самостоятельной работы учащихся. Он рекомендован для учителей общеобразовательных школ, в том числе в рамках внедрения обновленного содержания образования. Задания с критериями оценивания могут быть адаптированы под различные темы и формы работы в зависимости от уровня подготовки учеников.

Применение сборника позволяет:

Учащимся развивать исследовательские и аналитические навыки.

Учителям эффективно проводить формативное оценивание, предоставляя ученикам конструктивную обратную связь.

Школам повысить качество обучения через использование современных подходов к преподаванию истории и краеведения.

Заключение

Применение инновационных методик, включенных в сборник формативных заданий по истории Казахстана, способствует развитию у школьников ключевых навыков, необходимых для успешного освоения предмета. Включение краеведческого компонента делает изучение истории более осмысленным и лично значимым, что способствует воспитанию патриотизма и уважения к историческому наследию. Использование данного сборника позволяет достичь высоких результатов в обучении и поддерживает педагогов в создании более эффективного и интересного образовательного процесса.

**Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы
Антон Макаренко атындағы орта мектебі**

**Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог-сарапшы, педагогика ғылымдарының магистрі
Найзабаева Айман Алимбаевна**

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ТРЕНД ӘДІСТЕР

Қай кезеңде де қоғам ертеңі саналатын жастарға білім беру ісі өзінің өзектілігі тұрғысынан күн тәртібіндегі мәселелер бойынша алдыңғы кезектен түскен емес. Себебі жас ұрпаққа білім мен тәрбие беру – адамзаттың ең асыл міндеті. Сондықтан да баланың тұлғасы мен санасының дамуы аға ұрпақ үшін ерекше құнды. Ал адам бойына ең асыл қасиеттерді білім арқылы сіңіру мектеп қабырғасындағы гуманитарлық пәндер арқылы жүзеге асатыны белгілі. Гуманитарлық пәндерден берілетін білім балалардың сөйлеу, оқыту, қоршаған орта туралы көзқарас қалыптастыру, құбылыстарға бақылау жасау, қорытынды шығару, ойын дұрыс айтуға, салыстыра білуге, дәлелдей алуға, көпшілік алдында сөйлеу мәдениетіне баулиды. Оқу-тәрбие үрдісіндегі гуманитарлық пәндердің маңыздылығы жоғары болуының себебі де осында.

Осы орайда мемлекеттік әрі ұлттық негізіміз болып табылатын қазақ тілі және қазақ әдебиеті пәндерін оқытудың маңызы зор. Ал пәнді меңгерудің бірден-бір жолы жаңа технологиялар мен инновациялық әдіс-тәсілдер болып табылады. Біз осы мақала аясында жоғары және орта мектептегі қазақ тілі мен қазақ әдебиеті пәндерін оқыту технологиясы мен қазіргі кезеңдегі тренд әдістерін ғылыми еңбектерден іздене отырып, саралап, тәжірибеде қолданып жүрген ең тиімді түрлеріне тоқталуды мақсат еттік.

Ең алдымен, технология сөзіне анықтама берейік. Технология – грек сөзінен алынғанда “техно” – өнер, ғылым, “логотип” – тұжырымдама, оқыту деген мағынаны білдіреді[1]. Ал педагогикалық технологиялар дегеніміз – басымдықты жалпы білім беру мақсаттарымен, тұжырымдамалық өзара байланысты міндеттермен және мазмұнмен, білім беру процесін ұйымдастырудың формалары мен әдістерімен біріктірілген әдістер мен әдістердің күрделі жүйелері, мұнда әр ұстаным басқалар үшін із қалдырады, бұл сайып келгенде белгілі бір жағдайлар жиынтығын жасайды. Білім беру технологиясы бұл – әдіс-тәсілдер, қадамдар жүйесі, оны орындау дәйектілігі оқушының жеке басын оқыту, тәрбиелеу және дамыту міндеттерін шешуді қамтамасыз етеді, ал іс-әрекеттің өзі процедуралық, яғни белгілі бір әрекеттер жүйесі ретінде ұсынылады, педагогикалық процестің компоненттерін кепілдендірілген нәтиже беретін іс-әрекеттер жүйесі түрінде әзірлеу және процедуралық іске асыру болып саналады[2.366.]. Ғылыми еңбектерді саралай отырып, пәнді оқытуда қолданылатын қазіргі таңдағы ең тиімді жаңа технологиялардың түрлерін анықтадық. Оларға: сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы, жобалау технологиясы, дамыта оқыту технологиясы, проблемалық оқыту технологиясы, ойын технологиялары, модульдік технология, деңгейлік саралау технологиялары, топтық технологиялар және дәстүрлі технологияларды [3.476.] жатқызамыз. Бұл педагогикалық технологиялар оқушы өз бетінше жұмыс жасауға мүмкіндік беретіндігімен, оқушының жеке қабілеті анықтайтындығымен, бір-бірінен қалмауға бәсекелестігін оятатындығымен, оқушының ойлау, орындау қабілеті арттыратындығымен, өзін – өзі тексеруге дағдыландыратындығымен, шығармашылық қабілеттерін шыңдайтындығымен тиімді.

Кез келген педагогикалық технология белгілі бір әдіс-тәсілдер мен жүзеге асырылады. Сондықтан да оқыту процесінде педагогикалық технологиямен қатар әдістерді алдыңғы кезекке қоямыз. “Әдіс” деген сөз гректің “metodos” деген сөзінен шыққан. “Метод” деген ұғым белгілі ақиқатқа, шындыққа,

мақсатқа жетудің жолдары деген мағынаны білдіреді. Қысқаша психологиялық-педагогикалық сөздікте: “Әдіс” — мақсатқа қол жеткізетін жол, тәсіл, белгілі жолмен тәртіпке салынған іс-әрекет” – деген анықтама береді. Оқыту әдістері – оқытудың мақсат-міндеттеріне сай оның мазмұнын оқушыларға меңгертуде мұғалім мен оқушылардың қолданатын амал-тәсілдері мен құралдарының жиынтығы болып табылады[4.326.]. Мұғалім оқыту әдістерінің көмегімен оқушыларға білім беріп, олардың тәжірибелік әрекетін ұйымдастыруда өзінің іс-әрекетін оқушылардың таным әрекетіне басшылық етумен байланыстырады. Қазіргі таңда инновациялық әдістердің түрлері көп және олар күн сайын толығып, жаңарып отырады. Жаңа әдістерді қолдана отырып оқушылардың интеллектілік, шығармашылық ойлауын дамытамыз, қазіргі заман талабына сай белсенді, өмірге және болашақ кәсібіне бейім, өз бетінше білім алуға құштар, еңбек ету дағдыларын меңгерген тұлғаны қалыптастыруға жұмыс жасаймыз.

Ғылыми еңбектерді зерделеу барысында қазақ тілі мен қазақ әдебиеті сабағында қолданылатын әдістердің дәстүрлі түрлерін анықтадық. Олар: сөздік әдістер, көрнекілік әдістер, тәжірибелік әдістер. Сөздік әдістер: түсіндіру, әңгіме, әңгімелесу, кітаппен жұмыс. Көрнекілік әдістер: иллюстрация және демонстрация[5.536.].

Оқыту үрдісінде ең көп тараған дәстүрлі әдіс – сөздік немесе мұғалімнің ауызша баяндау әдісі. Бұл әдіс оқыту процесінде басқа әдістерге қарағанда жетекші роль атқарады. Көрнекілік әдістер оқу материалын оқушылардың көзімен көріп, нақтылы түсінулеріне мүмкіндік береді. Бұған демонстрация, иллюстрация тәсілдері жатады[3.656.]. Қазіргі сабаққа қойылатын талап тұрғысынан техникалық құралдарды, кестелер, сызбалар, ұнтаспа жазбаларын пайдалану арқылы оқушылардың есту, көру сезімдеріне әсер ете отырып, олардың ойлану қабілетін дамытуға көңіл бөлінеді. Қолданылатын көрнекіліктер оқушылардың сабаққа деген ынтасын арттырады, түсіндірілген материалдарды саналы меңгертуге ықпал жасайды. Оқушылардың білім сапасының көп жағдайларда төмен болуы, осындай түрлі ойлау әрекеттеріне бейімделмеуден, дағды бермеуден деп айтуға болады. Тәжірибелік әдістердің ішінде ең көп қолданылатыны — жаттығу әдісі. Оқу барысында теориялық ережелер мен қағидаларды қайта пысықтап, тиянақты меңгеру жаттығу арқылы орындалады. Ауызша жаттығу оқушының оқу материалын ауызекі баяндауға дағдылану мақсатын көздейді.

Мұндай дәстүрлі әдістерден тыс қазіргі таңда қазақ тілі мен қазақ әдебиеті пәнін меңгертуде заманауи тілмен айтқанда, тренд әдіс-тәсілдер қолданылып жүр. Ол әдістер оқытудың жаңаша технологияларын қолданып, оқушының сыни ойлауын, функционалдық сауаттылығын арттыруға жұмыс жасайтындығымен ерекшеленеді. Мұндай тәсілдер қазіргі оқу үрдісінде мындап кездеседі. Сабақтың мақсатына, орындалатын тапсырманың көлеміне, күрделілігіне байланысты мұғалім әр сабаққа әдіс-тәсілді шығармашылықпен таңдап отырады. Өз сабақтарында бірнеше рет жүйелі түрде қолданып, оқу сапасын арттыруға, балалардың белсенділігін көтеруге септігі тиіп жүрген жемісті әдіс-тәсілдердің бірнешеуімен осы мақалада бөліспекпін.

Сабақтарында ең жиі қолданатын әдісім – “Морзе” әдісі[5.256.]. Бұл әдіс бойынша әр тақтайшаға әртүрлі әріптерді бөлек-бөлек тізіп жазамын. Мысалы: Е Н Ұ Ү А Қ О Ж. Тапсырма: осы әріптерден басталатын сөйлем құрастырамыз. Сөйлемнің мазмұны оқыған тақырыппен байланысты болуы шарт. Ықтимал жауап: Естіген нәрсені ұмытпау үшін Абайдың қарасөзін оқыған жөн. Мұндай тапсырманы топтық жұмыс ретінде ұсынып, топтан бір оқушы шығып берілген әріптерді сөйлетуді топпен бірге орындауына болады. Мұндай тапсырма өз кезегінде оқушының сыни ойлауын, аз уақыттың ішінде ой қорыта алуын көздейді. Сонымен қатар, “Морзе” әдісі – оқушылардың оқу материалын шығармашылықпен меңгеріп, мағынасын түсінгенін анықтауға тамаша таптырмас тәсіл деп ойлаймын.

Өз сабағымда қолданған тағы бір тиімді әдіс – “Жарық шамы” әдісі. Бұл әдіс – қазіргі таңда ең көп қолданылатын әрі оқушылар арасында қызығушылық тудырып, сұранысқа ие болып отырған әдістердің бірі. “Жарық шамы” әдісін қолданудың басты мақсаты – балалардың зейнін тапсырмаға шоғырландыру, берілген оқу материалына ден қойып, оны орындауға деген қызығушылықтарын ояту. Шарты: ақ параққа тапсырманы жазып, ол парақтың астына және үстіне 2-3 таза ақ парақты қойып, жазу көрінбейтіндей етеміз. Оның сыртынан файл кигізуге немесе ламинаттап қоюға болады. Оқушылар берілген ақ бетке фонарикті түсіре отырып, сонда берілген тапсырманы анықтап оқиды және жауап береді. Бұл тапсырма топтық жұмыста қолдануға өте тиімді. Оқушылар бірлескен әрекет арқылы тапсырманы шешуге жұмыла әрі қызыға кіріседі. Нәтижесінде тапсырманы орындауға деген құлшынысы артып, оның қиындығы мен күрделілігіне байланысты көп уайымдамайды. Бірлесе отырып тауып, жауабын да ауызбіршілікпен тез тауып алады. Бұл әдіс өзімнің тәжірибемде өте үлкен сұранысқа ие болып отыр.

“Акроним” әдісі қазақ тілі және қазақ әдебиеті сабақтарында өте тиімді тәсілдердің қатарынан орын алады. Бұл әдіс бойынша берілген сөздің басқы әріптерінен басталатын өлең жолдарын немесе сөйлемдер құрастыруы тиіс. Құрастырылған өлең немесе сөйлемдер сол тақырыпқа өз қатысты болады. Мәселен, “Ғылым таппай мақтанба” өлеңі өтілетін болса, оқушыларға әр жолы “Ғылым” сөзінің бастапқы әріптерінен басталатын өлеңдер немесе сөйлемдер құрастыруды тапсыру керек.

Ғ-алымдардың ойларын,
Ы-қтияттап жинадым.
Л-айықты болған соң,
Ы-нта-жігер, талабым
М-ен жалындап жанамын!

Мұндай әдіс оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға, олардың бойындағы ақындық, шығармашылық қасиеттерінің шыңдалуына, тапсырмаға әртүрлі көзқараспен жан-жақты қарауына, тақырыпты терең меңгеруіне ықпал етеді. Қазақ тілі – шығармашылық пән болғандықтан, мұндай тәсілдерді жиі ұсыну арқылы оқушылардың интеллектуалды ойлау қабілетін, функционалды сауаттылығын, шығармашылық әлеуетін көтеруге ықпал етеміз.

Пәнді оқытуда қолданылатын тағы бір заманауи тиімді әдіс – “9 бриллиант” әдісі[5.476.]. Аты айтып тұрғандай, оқушы тақырыпқа қатысты 9 түрлі құнды мәліметті анықтап беруі тиіс. Мәселен, “Менің атым Қожа” повесі бойынша 9 бриллиантты анықтау бойынша ықтимал жауап:

1. Жазғы демалыс
2. Дүкендегі кезек
3. Сөмкедегі бақа
4. Мұғалім Майқанова
5. Жанар
6. Сұлтанмен достық
7. Айнаның алдындағы жиналыс
8. Ана махаббаты
9. Түбі адам болатын бала. Мұндай әдіс арқылы оқушылар тақырып бойынша түйінді сөздерді анықтап, материалды қаншалықты терең меңгергендігін аңғартады.

Кез келген оқушыны біліммен қаруландыру үшін, ұстаздар түрлі әдіс-тәсілдерді қолданады. Ал, ол әдіс-тәсілдердің санын санауға саусақ жеткіліксіз. Ең бастысы, өзінің сабағын шығармашылық жұмыс деп есептеп, оқушыларға сапалы білім беруді көздейтін ұстаз сабақтың әдіс-тәсілін дұрыс таңдау жолында көп еңбек етеді. Мен көрсеткен әдістер – оқытудың бір мысалы ғана. Ал шынында, қазақ тілімен әдебиеті пәнін оқытудың әдіс-тәсілдері көп және олар үнемі жаңарып, толығып отырады. Әдіс-тәсілдерді үйлестіре қолдану арқылы білім сапасын арттырып, болашақ ел тұтқасын ұстайтын білімді ұрпақ тәрбиелейтінімізді бір сәт те естен шығармағанымыз жөн.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы заңы.
2. Ф.Б.Берібекова, Н.Ж.Жанатбекова. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар: Оқулық. – Алматы, 2014.-360 бет
3. Қисымова Ә.Қ., Увалиева Т.Ж. Оқыту технологиялары. – Алматы. 2007, 204 б.
4. А.А.Нұрғазина «Инновациялық технологияларды тиімді пайдалану – сапалы білім кепілі» Талдықорған., 2017..
5. Нұржан Ж. Қазақ тілін оқыту технологиясы. – Алматы: «Ғылым» ғылыми баспа орталығы, 2003.

**"Атырау облысы Білім беру басқармасының Атырау қаласы білім бөлімінің
"Жалпы білім беретін №12 Ф.Досымова атындағы орта мектеп" КММ
География пәні мұғалімі
Жубанышкалиева Айнур Махамбетовна**

ГЕОГРАФИЯ САБАҚТАРЫНДА МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ

Қазіргі таңда отандық білім беру стандарттары белсенді, шығармашылық және танымдық қызметіне, шығармашылық қабілетін дамытуға баса назар аудара отырып, мектептің географиялық білім беру сапасына жаңа талаптар қояды. Себебі қоғам жеделдетілген қарқынмен дамып келеді және мектеп түлектері шығармашылық ойлау қабілеттерін қалыптастырып, жағдайға стандартты емес шешімдер қабылдау қажет.

Сондықтан да мұғалімнің міндеті-өскелең ұрпақты өзгермелі өмір сүру жағдайларына дайындау, дұрыс шешім табуға көмектесу, өз таланты мен шығармашылық әлеуетін көрсетуге мүмкіндік беру. Ғылыми педагогикалық әдебиетте шығармашылық тапсырмалар бойынша жұмыстың әдістемелік аспектілерін көрсететін көптеген жұмыстар бар. Қазіргі қоғамдағы оқушылардың шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыру мәселесі өзекті және оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту құралдарын іздеуді талап етеді. Оқу іс-әрекетінің мазмұны мен ұйымдастырылуы оқушының өз міндеттеріне шығармашылық қарым-қатынасын анықтау арқылы ғана дұрыс бағалауға мүмкіндік береді.

Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді талдау шығармашылық іс-әрекет қиялдың жұмысы, белгілі бір болжам, мақсатқа жетуді іздеу деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Сондықтан шығармашылықтың белсенді процесі балаларға жағымды эмоциялар әкеледі. Тиісінше, шығармашылық қызметті білім беру мазмұнының ерекше құрамдас бөлігі ретінде қарастыру қажет.

Шығармашылық қызмет тәжірибесін дамытудың негізгі құралы-танымдық тапсырмаларды қолдану. Олар оқушылар үшін субъективті маңызды және олар үшін қол жетімді деңгейге ие болуы керек. Сонымен, оқушыларды танымдық мәселелерді шығармашылық шешу процесінде шығармашылық қызмет тәжірибесіне үйрету үшін ерекше әдістемелік жағдайларды ескеру маңызды.

Атап айтқанда, география сабақтарында шығармашылық қызмет тәжірибесін дамытуда келесі әдістемелік шарттарды бөліп көрсетуге болады:

- білім алушыларды ақыл-ой әрекетінің әдістерімен қаруландыру;
- оқуға деген ынта мен қажеттілікті сақтау;
- мәселені өз бетінше шешуге бағытталған оқытудың ерекше ұйымын пайдалану;
- эмоциялар мен ізденіс әрекетін қалау.

География сабақтарында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту оқу үдерісіндегі құрылымдық буын болып табылады, мұнда басты міндет оқушының тұлғааралық және әлеуметтік коммуникацияда өзін-өзі жүзеге асыру және өзін-өзі көрсету үшін оларды интеллектуалды және танымдық іс-әрекетке қосу арқылы бастапқы шығармашылық әлеуетін дамыту болып табылады. Сондықтан, осы кезеңде (оқушылардың жас ерекшеліктеріне қарай) оқушының сыртқы әлемге бейімделу дәрежесін анықтау маңызды.

Әдістемелік әзірлемелер жан-жақты дамыған және заманауи тұлғаны дамыту мақсатында оқушылармен белсенді және мақсатты жұмысты талап етеді. Интеллектуалды-танымдық іс-әрекет жұмыстың әртүрлі формаларымен үйлесуі керек және оқыту, даму және денсаулықты сақтау мәселелерін шешуге міндетті. Қалыптасқан жағымды эмоцияларға сабақ жасай отырып, оқу іс-әрекеті

процесінде қолайлы психологиялық климат оқушылардың шығармашылық белсенділігін дамытуға ықпал етеді.

География сабақтарында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін ойдағыдай дамытудың негізгі мақсаты-белсенді әлеуметтік және білім беру қызметіне бейімделу арқылы жеке бейімділік пен сараланған тәсіл негізінде жеке көрініс жағдайларын жүзеге асыру. Оқушылардың шығармашылық қызметінде бірлескен атмосфераны құру оқу процесінде оқушылардың шығармашылық дамуын қалыптастырудың маңызды шарты болып табылады. Осылайша, сыныпта маңызды шарт қалыптасады, бұл адамның шығармашылық қабілеттеріне шығармашылық әсер етеді-оқу процесінде қауіпсіз және сенімді қарым-қатынас.

География сабақтарында шығармашылық қызметті нығайту және дамыту мотиві мұғаліммен және осы сынып оқушыларымен жеке қарым-қатынас болуы мүмкін. Содан кейін оқушы өзінің әлеуетін бағалай алады және өз әрекеттерін реттей және үйлестіре алады.

География сабақтарында шығармашылықты ұйымдастыру құрылған іс-қимыл алгоритміне негізделген. Жетілген шығармашылық жұмыс үшін тәуелсіз және сыни ойлау қабілетін игеру, құбылыстар мен процестердің мәнін түсіну, оқу іс-әрекетінің өнімділігін не қамтамасыз ететінін сұрау қажет. Шығармашылық тапсырмаларды пайдалану кезінде оқушылардың жеке тәжірибесіне ерекше назар аудару керек және олардың қызметі сәттілікке бағытталуы керек. Әрбір сабақ балалардың шығармашылығын тексеруге ынталандыру болуы керек және олардың шығармашылық тұлғаны қалыптастыруға ішкі қажеттілігі болады. Танымдық қызығушылықтарды дамыту оқушыларға өздерінің шығармашылық жетістіктерін өзін-өзі бағалау және жеке тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыру деңгейінде көрсетуге мүмкіндік береді.

Географияны оқытуда мәселелік оқытуды пайдалануға болады. Дидактиканың ережелеріне сәйкес мәселелік оқыту келесі әдістерді қолдану арқылы жүзеге асырылады: ішінара іздеу немесе эвристикалық, мәселелік, баяндау, зерттеу. Мәселелік жағдайды шешуде оқушылар келесі кезеңдерді ажырата алады: мәселені білу, қарама-қайшылықтарды ашу; осы шарттар негізінде гипотезаны құрастыру; гипотезаны дәлелдеу; жалпы қорытынды.

Мәселені шешу үшін оқушылар оқу іс-әрекетінің байланыстардағы алшақтықты табу, гипотезаны алға тарту, сұрақтың талаптарын қайта құру, гипотезаның жалпы ұстанымын жеке әдістерге қолдану, себеп-салдар кешенін құру сияқты әдістерін пайдаланады. Бұл әдіс-тәсілдерді оқушылардың біртіндеп меңгеруі мәселелік жағдайларды шешу қабілетінің қалыптасуына әкеледі.

Географияны оқытуда мәселелік немесе шығармашылық тапсырмалардың бірнеше түрі қолданылады:

Мәселелік сипаты бұрын игерілген білім мен тапсырманың (немесе сұрақтың) талабы арасындағы алшақтыққа байланысты тапсырмалар. Мысалы, физикалық географияның бастапқы курсына оқушылар күн жылуының мөлшері ендікке байланысты екенін біледі: ендік неғұрлым аз болса, соғұрлым жылу көп болады және керісінше. Келесі курста Африканы зерттеу кезінде олар тропикалық белдеуде жазғы температура (+32C) экваторлық (+24c) температурадан жоғары екенін біледі. Бұл факт бұрын үйренген тәуелділікке қайшы келеді және проблемалық тапсырманы қалыптастыруға негіз болады: "Атласпен жұмыс жасай отырып, Африканың тропикалық және Экваторлық белдеулеріндегі жазғы және қысқы температураны салыстырыңыз. Неліктен тропикалық белдеуде шілденің температурасы жоғары?». Көп мәнді себеп-салдар байланысын орнату тапсырмалары. География зерттейтін объектілер мен процестердің ерекшеліктері әдетте себептер кешеніне байланысты болады және салдарлар кешенін тудырады. Сондықтан мұндай тапсырмалар түрі оқытуда ең кең тараған. Егер бір мезгілде оқушылар өз бетінше кең ауқымды білімдерді әртүрлі тәсілдермен таңдап, қолдануы керек. Басқа оқу пәндерін қоса алғанда, тапсырма мәселелік болып табылады, мысалы, «Америка Құрама Штаттарының әлемдегі жетекші державаға айналуына қандай факторлар әсер етеді?» (Кем дегенде 5 себебін атаңыз). Оқушылардың шығармашылық іс-әрекетінде бірлескен атмосфераны құру оқу процесінде оқушының шығармашылық дамуын қалыптастырудың маңызды шарты болып табылады. Осылайша, сабақта жалпы адамның шығармашылық қабілеттеріне шығармашылық әсер етуді қамтамасыз ететін маңызды шарт қалыптасады. География сабағында шығармашылық белсенділікті нығайту және дамыту мотиві мұғаліммен және осы сынып оқушыларымен жеке қарым-қатынас болуы мүмкін. Сонда оқушы өз мүмкіндігін бағалай алады және өз іс-әрекетін реттеп, үйлестіре алады.

География сабақтарында шығармашылықты ұйымдастыру құрылған іс-қимыл алгоритміне негізделген. Жетілген шығармашылық жұмыс үшін тәуелсіз және сыни ойлау қабілетін игеру,

Шығармашылық тапсырмаларды пайдалану кезінде оқушылардың жеке тәжірибесіне ерекше назар аудару керек және олардың қызметі сәттілікке бағытталуы керек. Әрбір сабақ балалардың шығармашылығын тексеруге ынталандыру болуы керек және олардың шығармашылық тұлғаны қалыптастыруға ішкі қажеттілігі болады. Танымдық қызығушылықтарды дамыту оқушыларға өздерінің шығармашылық жетістіктерін өзін-өзі бағалау және жеке тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыру деңгейінде көрсетуге мүмкіндік береді.

Ойындар ой-өрісін, танымдық белсенділігін кеңейтуге, қажетті білім, білік, дағдыны практикалық іс-әрекетте қолдануға, жалпы білім беру дағдыларын дамытуға, еңбек дағдыларын дамытуға ықпал

етеді. Ойын ойнау есте сақтау, сөйлеу, ойлау, салыстыру, ұқсастықтарды табу, елестету, қиялдау, шығармашылыққа т.б. әсер етеді. Мұны әртүрлі пән сабағындағы рөлдік ойын мысалында жүргізуге болады. Рөлдік ойынды қарым-қатынастың ең дәл үлгісі ретінде саналады. Өйткені ол өзінің ең маңызды белгілерінде шындыққа еліктеуді болжайды. Рөлдік ойында серіктестердің вербалды және вербалды емес әрекеттері бір-бірімен тығыз байланысты.

Рөлдік ойынның мотивациялық және ынталандыру жоспары үшін үлкен әлеуеті бар. Алайда, білім беру жағдайында айтылым мотивін тудыру оңай емес. Қиындық келесі медиацияда жатыр: тәрбиеші жағдайды қарым-қатынас атмосферасы пайда болатындай етіп сипаттауы керек, бұл өз кезегінде оқушылардың өз ойын жеткізуге ішкі қажеттілігін тудырады.

Рөлдік ойын болып жатқан барлық нәрсеге жеке қатысуды күшейтуді көздейді. Оқушы жағдайға өзінің «мені» арқылы емес, сәйкес рөлдегі «мен» арқылы енеді. Рөлдік ойын тілдік материалды меңгеруде ассоциативті базаның кеңеюіне ықпал етеді. Тәрбиелік пьеса жағдайды, кейіпкерлердің табиғатын, олардың арасындағы қарым-қатынасты суреттеуді қамтитын театрландырылған пьесалардың түріне қарай құрылатынын есте ұстаған жөн. Сондықтан әрбір репликаның артында оны негіздейтін, бірегей және маңызды ететін имитацияланған шындықтың бір бөлігі ойластырылған. Сонымен қатар ол тілдік материал көптеген ассоциативті жіптермен жағдайға бекітіліп, жадында берік сақталады.

Рөлдік ойын оқудағы ынтымақтастық пен серіктестікке ынталандырады. Өйткені этюдты орындау оқушылар тобын қамтуды көздейді (ойын тек диалог негізінде ғана емес, сонымен бірге полилогта да құрылады), олар бір-бірінің реакциясын дәл ескере отырып, бірқалыпты әрекеттесу керек. Нәтижесінде дайындығы нашар оқушылар ұялу қасиетін жеңіп, уақыт өте рөлдік ойындарға толықтай кіріседі. Осылайша, мәселені дұрыс тұжырымдаған кезде, ойынды ұйымшыл ұжым құруға ықпал ететін ұйымдастыру формасы ретінде қарастыруға болады - бұл оның тәрбиелік мәні.

Осылайша, рөлдік ойын практикалық, тәрбиелік тұрғыдан үлкен мүмкіндіктерге ие. Тілдегі қарым-қатынас, сөйлеу саласының кеңеюіне ықпал етеді. Бұл өз кезегінде оқу жаттығуларында материалды алдын ала меңгеруді және оқушылардың айтылымның мазмұндық жағына назар аударуына мүмкіндік беретін тиісті дағдыларды дамытуды болжайды. Рөлдік ойын процесінде материалды қолдану дағдыларын жетілдіру және дамыту қатар жүреді, ең бастысы - жағдай мен рөлге байланысты қарым-қатынас. Сондықтан тақырып бойынша жұмыстың соңғы кезеңінде рөлдік ойынға орын беру керек.

Ойын – эмоционалдық және психикалық күштердің шиеленісуін талап ететін арнайы ұйымдастырылған әрекет. Ойын әрқашан шешім қабылдауды қамтиды - не істеу керек, не айту керек, қалай жеңу керек? Осы сұрақтарды шешуге ұмтылу ойыншылардың психикалық белсенділігін шыңдайды. Теңдік сезімі, ынта мен қуаныш атмосферасы, тапсырмалардың орындалу мүмкіндігін сезіну - мұның бәрі сөйлеуде сөздерді еркін қолдануға кедергі келтіретін ұялшақтықты жеңуге мүмкіндік береді және оқуға жақсы әсер етеді.

Ойынның әрекет ретінде құрылымы органикалық түрде мақсат қояды, жоспарлауды, мақсатты жүзеге асыруды, сонымен қатар адам өзін субъект ретінде толық жүзеге асыратын нәтижелерді талдауды қамтиды. Ойын әрекетінің мотивациясы оның еріктілігімен, таңдау мүмкіндіктерімен және бәсеке элементтерімен, өзін-өзі бекіту, өзін-өзі жүзеге асыру қажеттілігін қанағаттандырумен қамтамасыз етіледі.

Процесс ретінде ойынның құрылымы мыналарды қамтиды:

- а) ойыншылардың алатын рөлдері;
- б) ойын әрекеттері осы рөлдерді жүзеге асыру құралы ретінде;
- в) заттарды ойын түрінде қолдану, яғни нақты заттарды ойнақы, шартты заттармен алмастыру;
- г) ойыншылар арасындағы нақты қатынастар;
- д) сюжет (мазмұн) – ойында шартты түрде көрінетін әрекеттер ауқымы.

Ойын – оқу үрдісіндегі оқытудың әрі формасы, әрі әдісі ретінде дербес дидактикалық категория. Сонымен бірге ойынды мұғалім мен оқушылардың бірлескен оқу әрекетінің өзара байланысты технологиясы ретінде қолдануға болады. Сонымен қатар ойын формаларын енгізу мен қолдану барысында интерактивті тақтаны қолданудың маңызы өте зор.

Қорыта келгенде, ойын – балалардың негізгі іс-әрекеттерінің бір түрі. Бала өмірі ойынға байланысты. Бала ойынсыз өсіп өркендей алмайды. Бұл – өмірдің заңдылығы. Сондықтан да оқыту және тәрбие беру барысында ойын элементтерін пайдаланудың оқушылардың ой белсенділігін арттырудағы маңызы зор.

**"Батыс Қазақстан облысы әкімдігі білім басқармасының Орал қаласы білім беру бөлімінің
"№ 33 жалпы орта білім беретін мектебі" коммуналдық мемлекеттік мекемесі жанындағы
шағын орталық тәрбиешісі
Гумарова Инкар Мирасовна**

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ ЖЕКЕ ТҮЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ

Көп мәдениетті тәрбие қазіргі заманғы қоғамды жаңғырту ортасында ұлттық мәдениеттердің алуан түрлілігіне әсер етеді. Бұл өскелең ұрпақты тәрбиелеу мен оқытудағы құндылықтарды қамтитын этникалық мәдениеттерді сақтау мен дамытудың элементі және сол арқылы педагогикадағы өзекті мәселелерді шешеді. Мектеп жасына дейінгі балалардың көп мәдениетті тұлғасының негіздерін қалыптастыруда драма, модельдеу, қолдану, сурет салу, музыка сияқты шығармашылық іс-әрекеттің маңызы зор. Шығармашылық сабақтар балаларға білім қуанышын сыйлайды. Шығармашылық процесінде бала өзінің суреттерінде, қосымшаларында, қолөнерінде білген, көрген, бастан кешкен нәрселерін білдіруге тырысады.

Модельдеу, қолдану және сурет салу – бұл бейнелеу қызметінің түрлері, олардың негізгі мақсаты шындықтың бейнелі көрінісі болып табылады. Баланың бейнелеу қабілетін игеруі үшін оны мақсатты визуалды қабылдау – байқауға үйрету керек. Шынында да, қандай-да бір затты салу немесе мүсіндеу үшін алдымен онымен танысып, оның пішінін, өлшемін, түсін, бөліктердің орналасу құрылымын есте сақтау керек. Тәрбиеші баланың өзі үшін ғана емес, айналасындағылар үшін де сурет салатындығын, мүсіндейтінін, саусақтарын салатындығын ескеруі керек, ол оның суретін бағалағанын және онда бейнеленген эпизодты бәрі түсінгенін қалайды. Осыған байланысты ағымдағы міндеттерді жүзеге асыра отырып, ойын қызметінің кешенін (модельдеу, аппликация, сурет салу, оригами) қамтитын оқу- тәрбие жұмысына енгізілді: Коммуникативтік және шығармашылық қызмет арқылы ұлттық толеранттылықты қалыптастыру. Балаларды Қазақстан халықтарының ұлттық дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын құрметтеуге үйрету. Балаларды коммуникативті және шығармашылық іс- әрекетте әртүрлі халықтардың ұлттық мәдениетінің сипаттамалық элементтерінің айырмашылығына және берілуіне үйрету.

Қойылған міндеттерге қол жеткізу үшін келесі бағыттар бойынша жұмыстар жүргізілуде:

- әр түрлі халықтардың мәдениетіне, салт-дәстүрлеріне және әдет-ғұрыптарына қызығушылықты ояту;
- белгілі бір халықтың бейнелеу өнері туралы білімдерін кеңейту;
- басқа халықтардың көркем шығармашылығына қызығушылықты ояту;
- балалардың әртүрлі ұлт адамдарына деген толерантты қарым-қатынасын тәрбиелеу;
- балаларды әртүрлі ұлт өкілдерімен таныстыру;
- балаларды әртүрлі халықтардың костюмдерімен таныстыру.

Шығармашылық іс-әрекет арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың көп мәдениетті тұлғасының негіздерін қалыптастыру үшін біз ерекше материалдар мен ерекше техниканы қолдана отырып, халықтық қолданбалы өнер объектілерін қолданамыз, бұл балаларға ұмытылмас жағымды эмоцияларды сезінуге мүмкіндік береді. Балалар көретін сәндік- қолданбалы өнер бұйымдары олардың алдында халық мәдениетінің байлығын ашады, оларға ұрпақтан-ұрпаққа берілетін әдет-ғұрыптарды, дәстүрлерді игеруге көмектеседі, сұлулықты түсінуге және сүйуге үйретеді. Халықтық сәндік-қолданбалы өнер баланы заттар мен бейнелердің бай әлеміне енгізеді. Бұл жанды эмоционалды реакцияны тудырады және балалардың

шығармашылық белсенділігін белсендіреді, суретте немесе қосымшада көргендерін өз бетімен көрсетуге деген ұмтылысты оятады. Сондай-ақ, өнердің бұл түрі Мектеп жасына дейінгі баланың көп мәдениетті тұлғасын қалыптастыруға, өз халқының өнеріне және басқа халықтардың ұлттық мәдениетіне деген қызығушылық пен сүйіспеншілікті тәрбиелеуге ықпал етеді, соның негізінде достық сезімдер мен қатынастар дамиды. Осы бағытта мақсатты жұмысты жүзеге асыру үшін мұғалім әр түрлі колөнердің даму тарихын егжей - тегжейлі білуі керек, әдістер мен әдістерді тандап, даму ортасын ұйымдастыру бойынша жұмыс жасауы керек; әр түрлі түрлердің болуын қамтамасыз ететін шығармашылыққа арналған материалды тандау керек (маталар, қамыр, пластилин, бояулар, түрлі түсті және сапалы қағаз, бұйымдардың силуэттері мен шаблондары), әр түрлі иллюстрациялық материалдар, сәндік - қолданбалы өнердің шынайы бұйымдарын, дағдыларды қалыптастыру үшін плакат модельдерін сатып алу. Бұл жағдайда ойын қызметінің әр түрлі формаларын қолдану қажет:

- ойын кейіпкерінің қатысуы, сәлемдеме немесе хат, өзінің қолөнерімен әлемге әйгілі елдерге, қалаларға, ауылдарға, ауылдарға саяхат;

- ертегіге экскурсиялар;

- шебер суретшілерге, мүсіншілерге, кесте тігушілерге, тігіншілерге, тоқушыларға айналдыру.

Формалардың кезектесуінің симметриясы мен ырғағы, халық өнерінің ою-өрнектерінің белгілі бір түстері тартады, мектеп жасына дейінгі балалардың көргендерін ашық түстермен көбейтуге деген ұмтылысын тудырады. Салыстырмалы әдіс әдістерінің арқасында балалар қазақ ою - өрнегінде батырлар да, қой мүйіздері де, қызғалдақтар да; орыс халқының ою - өрнегінде-күстар, гүлдер, аңдар; украин- кресттер мен геометриялық фигуралар; ал өзбек ою-өрнегінде өсімдік өрнектері және т. б. қолданылатынын біледі. Мұндай ойын сабақтарында балалар ұлттық киім, аяқ киім және тұрмыстық заттарға тән белгілермен танысады. Балалар киім – кешектерді: қазақ халқының камзолын, орыс халқының сарафанын, өзбек халқының шапанын, қырғыз халқының бишпетін, жапон халқының кимоносын; бас киімдерден-тәжік халқының тақиясы, белорус халқының қалпағы, еврей халқының кипасы, орыс халқының кокошникін, кавказ халқының папасын және т. б. ажырата және атай үйренеді. Зерделеу барысында балалар елдердің сәулетті көрікті жерлерін ажыратады: Қазақстандық "Бәйтерек", ресейлік "Кремль", француздық "Эйфель мұнарасы", итальяндық "Пезан мұнарасы", ағылшын алыптары - "Биг Бен" сағаттары және т.б.

Сәндік - қолданбалы өнер туындыларын көркем сөздермен, питомниктер, әзілдер, частушкарлар, мақал-мәтелдер, халық музыкасы мен әндермен бірге қарау керек. Ойын сабақтарын, жағдайларды әр түрлі ұйымдастыру, әртүрлі педагогикалық әдістер мен әдістерді, көркем сөздерді, музыканы қолдану – мұның бәрі балаларға ерекше өнер әлеміне енуге, әртүрлі халықтар мен ұлттардың көркем мәдениетіне қосылуға мүмкіндік береді. Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық әлеуетін дамыту үшін драманың рөлі ерекше: сөйлеу әрекеті, эмоционалды сала, психологиялық процестер. Бұл бағытта әр түрлі халықтардың ертегілерін, балалар ақындары мен жазушыларын; әр түрлі қызмет түрлерін (ойын, театрландыру, этюдтер, жаттығулар, шығармашылық тапсырмалар және т.б.) пайдалануға көп көңіл бөлінеді. Тәжірибе көрсеткендей, шығармашылыққа белсенділікпен кірісу балалардың ой-өрісін байытады. Басқа халықтардың мәдениетін біле отырып, бала жағымды эмоцияларды сезінеді, соның негізінде терең қуаныш, таңдану, ләззатсезімдері пайда болады, бейнелі идеялар қалыптасады. Барлық бұл туғызады, балалардың талпынысы есте сақтау мен айтып беру сол заттар, оларға ұнады, жанданады және дамиды, белсенділігі қалыптасады, эстетикалық сезімін, дамып, көркем дәмі. Балалар зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін қалыптастырады. Балабақша мен отбасының бірлескен күшімен жақсы нәтижелерге қол жеткізуге болады. Біз балалар мен ата-аналардың бірлескен шығармашылық көрмелерін ұйымдастырамыз, ата-аналар жиналыстарында, жеке әңгімелерде, консультацияларда ақпарат береміз.

Ата-аналар шеберлік сабақтарына, костюмдер жасауға және қол жұмыстарын, сәндік-қолданбалы өнер материалдары мен заттарын ұсынуға қатысады.

Осылайша, балаларды шығармашылық қызмет арқылы әлемнің әртүрлі халықтарының мәдениеті мен дәстүрлерімен таныстыру қажет. Бұл мектеп жасына дейінгі балалардың қабылдауын, қиялын, бейнелі ойлауын дамытуға ықпал етеді, әртүрлі ұлттар мен ұлыстардың өкілдерімен ынтымақтастық, толерантты қарым-қатынас жасау қабілетін қалыптастырады және күтілетін нәтижелерге қол жеткізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Абакумова И.В., Ермаков Н.П. О становлении толерантной личности в поликультурном образовании / Вопр. психол. 2003. №3. с. 78-82.
2. Актуальные вопросы этнопсихологической подготовки педагога. Оқу құралы, 2004

**Шығыс Қазақстан облысы, Зайсан ауданы, Дайыр ауылы
"Мукарама атындағы мектеп-балабақша кешені" КММ
Технология/көркем еңбек пәні мұғалімі, педагог-модератор
Жукебаев Кайнарбек Камалбекович**

КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІНЕН ЖАҢАША ОҚЫТУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Қазіргі таңда оқушылар цифрлық технологиялармен өсуде және олардың оқу стилі де, оқу үрдісіне көзқарастары да жаңа және оқыту мен оқуға деген жоғары талаптары да бар. Мұғалімдердің алдында жаңа міндеттер туындап, оқу үдерісін оқушылардың қажеттіліктеріне, бейімділіктеріне және талаптарына бейімдеуге байланысты маңызды мәселелерді шешуге тура келеді. Мұғалімдер оқушыларға күшті мотивация және өз оқуына белсенді қатысуға мүмкіндік беретін оқытудың әртүрлі әдістері мен тәсілдерін қолдануы керек. Осыған байланысты көбірек білім беру ұйымдары мазмұнды сақтау мен оқуды барынша арттыру үшін жаңа технологиялар мен заманауи оқыту әдістерін белсенді түрде іздестіруде. Сонымен қатар, ғылым мен технология саласындағы білімнің дереу артуы мұғалімдерді оқушыларға білім беруде жоғары жетістіктерге жетуге көмектесе алатындай етіп дайындауға және жабдықтауға көмектесетін ең тиімді оқыту әдістерімен көптеген білім беру бағдарламаларының болуына әкелді.

Соңғы жылдары білім беру саласында әртүрлі заманауи оқыту әдістері қолданылуда, мысалы, өздік жұмыс, дискуссия, геймификация және т.б., бірақ олардың барлығы бірдей орта білім беру мекемелерінде «Көркем еңбек» пәнін оқытуда жарай бермейді. Осыған байланысты «Көркем еңбек» пәнінің мұғалімдері қазіргі заманғы әдістердің ішінен тақырыпқа негіздеп, сәйкесін таңдап алуы керек немесе осы пәнді оқытудың неғұрлым жаңартылған әдістемесін ойлап табуы керек.

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасында көркем еңбекке бөлінген сағат санының шектеулі болуына байланысты осы пәннің оқытушылары жаңа білім беру технологияларын оқу үрдісіне енгізу арқылы сыныптан тыс өзіндік жұмыстар арқылы оқушылардың шығармашылық жүктемесін кеңейтулері қажет.

Көркем еңбек сабақтарында қолданылатын белсенді және интерактивті оқыту әдістері:

- Жобалар әдісі;
- Проблемалық оқыту;
- Зерттеу әдістері;
- Көп деңгейлі оқыту;
- Топтық жұмыс;
- АКТ қолдану арқылы білім беру.

Жобалау әдісі – көркем еңбек сабақтарында қолданылатын негізгі әдіс. Жобалау іс-әрекетіне негізделген сабақтар оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуды, өз білімін өз бетінше құрастыру, алынған ақпаратты талдау, гипотезаларды алға тартып, шешу жолдарын табуды көздейді. Жобалық әдісті қолдану оқу үдерісін шығармашылық, мақсатты, ал оқушыны жауапты және мақсатты етеді.

Мұғалімнің міндеті – барлық оқушыларды барлығына бірдей мүмкін болатын, бірақ міндетті танымдық әрекетке дайындау. Жобалауға қатысатын әрбір оқушы өзінің интеллектуалдық даму деңгейін, осы мәселе бойынша дайындық деңгейін, қабілеті мен бейімділігін ескере отырып, өзіне жұмыс табады. Жоба сәтті болуы үшін оқушыға сену керек. Менің сенімділігім - нашар оқушылар жоқ, оқушылардың барлығы жарқын, дарынды, қайталанбас тұлғалар.

Оқушылар практикалық жұмысты орындау үшін бұрынғы білімдерінің жеткіліксіздігін түсінген кезде проблемалық жағдай туындайды. Мұндай проблемалық жағдаяттар әртүрлі тақырыптарды оқу барысында туындауы мүмкін.

Зерттеу сабағы – мектеп оқушыларын қоршаған дүние туралы білімге сүйене отырып оқытудың, белгілі бір затты немесе құбылысты зерттеуді ұйымдастырудың бір түрі. Зерттеу сабағының мақсаты – оқушылардың дүние туралы түсініктерін, тәжірибесін пайдалану, дамыту және жалпылау.

Мұндай сабақтың негізінде проблеманы, тақырыпты немесе тапсырманы практикалық зерттеуді ұйымдастыру жатыр. Сабақта оқушылар мәселенің шешімін іздейді, пікір алмасады, тәжірибе жасайды, зерттеуге арналған ұсыныстардың идеалды нұсқасын жасайды.

Ғылыми-зерттеу жұмысы өз бетінше танымдық іс-әрекетін белсендіреді, өз ойын анық, орынды жеткізе білу қабілетін дамытады, ой-өрісін кеңейтеді, тарихи дүниетанымының дамуына ықпал етеді. Оқу-тәрбие үрдісін оқушы кейінірек қолдана алатын фактілерді есте сақтап қана қоймай, сонымен бірге өмір сүретін, болашақта өмір сүретін өмір салтын игере алатындай етіп ұйымдастыру маңызды.

Топтық жұмыс – оқушылардың өзара әрекеттесуіне көбірек мүмкіндік беретін әдіс. Жұптық, топтық жұмыс балаларда ортақ мақсатты қабылдау, жауапкершілікті бөлісу, қойылған мақсатқа жету жолдарын келісу, өз іс-әрекетін серіктестердің іс-әрекетімен байланыстыру, мақсат пен жұмысты салыстыруға қатысу қабілеттерін дамытады.

«Көркем еңбек» пәні балалардың политехникалық дүниетанымын қалыптастырады, жаңа технологиямен, материалдарды өңдеудің заманауи технологияларымен таныстырады, мамандықтар әлемінде шарлауына көмектеседі, мектептегі шығармашылық жұмысқа қосылуға мүмкіндік береді. Оқушылардың дербестігін, эстетикалық және экологиялық мәдениетін дамытуда еңбектің маңызы зор. Қазіргі уақытта оқу процесін заманауи АКТ негізінде ұйымдастыру қажеттілігі туындап отыр, мұнда электронды құралдар ақпарат көзі ретінде, ең алдымен интернеттің жаһандық телекоммуникациялық желілері ретінде көбірек қолданылады. Оқу процесін ақпараттандырудың маңызды құрамдас бөлігі АКТ-ны сабақта қолдану тәжірибесін жинақтау болып табылады. Көркем еңбек сабақтарында АКТ-ны, атап айтқанда мультимедиялық презентацияларды қолдану оқушылардың назарын иллюстрацияларға, деректерге, диаграммаларға, кестелерге, бірлескен оқуға аудару үшін тақтаны ауыстыра отырып, оқылатын материалды үлкен экранда немесе мониторда көрнекі түрде көрсетуге мүмкіндік береді.

Қорытынды сабақта мен бағдарламаланған білімді бақылауда карточкалар – тапсырмалар, тесттер арқылы қолданамын, бұл ретте сауалнамаға уақытты қысқартып, барлық оқушыларды бір уақытта қамти аламын. Тәжірибе көрсеткендей, бағдарламаланған білімді бақылауды қолдану оқушыларды белсендіреді, білім деңгейін арттырады.

Технология сабағында компьютерді пайдалану оқушылардың белсенді де мазмұнды жұмысын ұйымдастырудың жаңа әдісіне айналуға. Мектепте компьютерлік технологияны қолдану арқылы мектеп оқушыларының оқытылатын пәнге танымдық қызығушылығын дамытуға жағдай туғызу үшін мұғалімдерге жаңа мүмкіндіктер ашылды.

Осыған байланысты оқушыларды көркем еңбекке баулуда белсенді оқыту әдістерін қолданған дұрыс. Негізгі белсенді оқыту әдістеріне 3D модельдеу, геймификация, білім беру және ситуациялық модельдеу жатады.

Білім беруде 3D модельдеуді қолдану оқушылардың білім алуға деген қызығушылығын оятады, кеңістіктік ойлау мен қиялды дамытады, жеке тұлғаның шығармашылық әлеуетін арттырады, сонымен қатар графикалық жұмысты орындау уақытын күрт қысқартуға мүмкіндік береді.

Соңғы жылдары ғылыми қоғамдастық геймификация туралы айта бастады, бұл ақпараттық технологиялар беретін кең мүмкіндіктердің жиынтығы. Е.Б.Қорғановтың пікірінше, оқыту бүгінгі таңда оқыту мен ойнау арасындағы айқын параллельдердің арқасында геймификация әдісін қолдану арқылы ілгерілеуге қабілетті салаға айналуға. Дегенмен, оқытудың геймификация процесі қарқынды дамып келе жатқанымен, көптеген мәселелер, әсіресе дидактикалық-технологиялық парадигма және компьютерлік ойындарды оқу процесіне кіріктіру тұрғысынан ғылыми рефлексия мен эксперименттер сатысында тұр. Мұндай технологиялардың түпкілікті жетістігі инновациялардың білім беру жүйесінің кемшіліктерін жою және қоғамның үнемі өсіп келе жатқан қажеттіліктерін қанағаттандыру міндеттерін қаншалықты жақсы шешуіне, сондай-ақ геймификацияның әсері өте жағымды болуын қамтамасыз етуге байланысты болады.

Ситуациялық модельдеу (симуляция) – оның барысында мұғалімнің өзі жасаған жағдаяттарды қамтитын симуляциялық ойындар. Ситуациялық модельдеудің мақсаты – не бар екенін түсіндіру және не

болатынын болжау. Модельдеу нақты объект пен сыртқы орта арасындағы өзара әрекеттесу процестерін төменірек шығындармен қайта құруға және осы өзара әрекеттесуді оңтайландыру критерийлерін анықтауға мүмкіндік береді.

Осылайша, «Көркем еңбек» пәнін оқытуда ақпараттық технологияларды белсендірек пайдалану және белсенді оқыту әдістерін жиі қолдану ұсынылады, өйткені бұл пән оқушылардың білімін арттырып, өнер, дизайн және өнер туралы саналы қабылдауды қалыптастыруға ғана емес, дүниежүзіндегі технология, сонымен қатар Қазақстан және дүние жүзі халықтарының көркем және мәдени мұрасын зерттей отырып, технологиялық дағдыларды, өнер мен дизайнның мәнерлі құралдары арқылы шығармашылық ойды жеткізу дағдыларын және сыни тұрғыдан ойлауды дамытуға бағытталған.

Алматы облысы, Талғар аудан, Қызыл қайрат ауылы

№19 мектеп-гимназия

Орыс тілі мен әдебиет пәні мұғалімі

Баймұханбетова Нұрбақыт Беріктіқызы

ИСКУССТВО ЗВУКА

Раздел 5		Жизнь и творчество		
Дата:		Ф.И.О. преподавателя:		
КЛАСС: 5 Урок 52		Количество присутствующих:	Количество отсутствующих:	
Тема урока		§ 51-53. Искусство звука		
Цели обучения, которые необходимо достичь на данном уроке		5.С.1. понимать общее содержание произведения, определяя тему текста. 5.Г1. владеть словарным запасом, включающим синонимы, омонимы, антонимы; 5.Ч6. анализировать содержание, определяя тему и основную идею; 5.П6. правильно писать безударные падежные окончания		
Цели урока		Учащиеся будут развивать умение анализировать художественное произведение, отвечать на вопросы, составлять; будут определять тему и основную идею текста и делать выводы.		
План				
Этап урока/ время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 10 мин	Стадия вызова. Приём «Термометр».Определение настроения и эмоционального состояния.	Проверка домашнего задания. Учащиеся пишут на стикерах имена и прикрепить их на термометр (шкала от –50 до +50) и, тем самым, отметив своё эмоциональное состояние в начале урока.		Эмоциональный настрой.
	II. Актуализация знаний. Приём “ Рассказ-предположение по словам”.По словам хан, сын, охота, несчастье, инструмент догадайтесь, о чём вам расскажет сказка «Мастер Али»?	Прогнозирование учащимися темы урока..	Фо похвала Строит свою мысль последовательно и полным ответом - 1 балл	Учебник, стр. Карточка-информатор, страница 17.
Середина урока 30 мин	III. Изучение нового материала. (К) Урок начинается с просмотра сказки. П Учащиеся слушают текст сказки и работают над	Учащиеся знакомятся со сказкой (предварительно) просматривают начало сказки; Учащиеся с помощью цветных фигурок объединяются в пары для работы с текстом казахской народной сказки «Мастер Али».	1 балл Ф взаимооценивание. После выполнения задания учащиеся	

	активными словами, заполняя карточки на соответствие Работа в парах Упр. 338. Стратегия Карта истории Работа в группе Учащимся даются реквизиты: а3 лист, картинки. С помощью картинок учащиеся должны определить и показать последовательность сказки Стратегия Конверт с вопросами Письмо: Упр.345 стр 19 Спишите прилагательные, согласуя их в роде с данными существительными. Обозначьте окончания прилагательных, составьте одно предложение по выбору. Физминутка Музыкальная пауза Стратегия Кластер Нужно описать героев сказки Групповая работа	Учащиеся читают текст в онлайн режиме и могут найти определения непонятных слов в интернет-словарях. Учащиеся восстанавливают последовательность сказки с помощью картинок В каждой группе лежит конверт с вопросами для каждого участника группы. Учащиеся должны ответить на вопросы Выполняют упражнение в <table><tr><td>селение</td><td rowspan="2">проступок, вина</td></tr><tr><td>провинность</td></tr><tr><td>вебрь</td><td rowspan="2">населённый пункт — село, посёлок</td></tr><tr><td>удаль</td></tr><tr><td>попынь</td><td rowspan="2">горло</td></tr><tr><td>глотка</td></tr><tr><td>вестник</td><td rowspan="2">растение с сильным запахом и горьким вкусом</td></tr><tr><td></td></tr><tr><td></td><td>кабан</td></tr></table> тетради Учащиеся описывают героев сказки	селение	проступок, вина	провинность	вебрь	населённый пункт — село, посёлок	удаль	попынь	горло	глотка	вестник	растение с сильным запахом и горьким вкусом			кабан	могут обменяться работами и проверить их по предложенному образцу. Выполняет словарную работу - 2 балла Открывают конверт и отвечают на вопросы -верно отвечают на вопросы -отвечают на вопросы с помощью ключевых слов 26 Словесная похвала Правильно согласуют прилагательные в роде с существительными 26 Правильно дают характеристику героям и заполняют кластер 1 6 Лист самооценивания	А3 бумага, картинки, клей Конверт с вопросами Учебник стр 19 А3 бумага, маркер Учебник стр 18
селение	проступок, вина																	
провинность																		
вебрь	населённый пункт — село, посёлок																	
удаль																		
попынь	горло																	
глотка																		
вестник	растение с сильным запахом и горьким вкусом																	
	кабан																	
	IV.Закрепление изученного материала. Стратегия Синквейн Музыка	Учащиеся составляют синквейн к слову МУЗЫКА	Фо Лист самооценивания Правильно составляют синквейн 16 															
	Домашнее задание: Упр 346 стр 19			Учебник, стр. 19														
Конец урока 5мин	Одноминутное эссе	Пишут одноминутное эссе по теме урока Что самое главное они узнали сегодня на уроке?	Лист самооценивания															
	Рефлексия - что я увидел - что я услышал - что я почувствовал	Учащиеся комментируют возможные изменения своего состояния	Словесная похвала															

**Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасының Марқакөл ауданы бойынша білім бөлімінің
"Төсқайың орта мектебі" коммуналдық мемлекеттік мекемесі
Физика пәнінің мұғалімі
Юсупов Жарас Габитович**

ФИЗИКА САБАҒЫНДА БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ

Қазіргі уақытта білім берудің басты мақсаты – сыртқы әлеммен қарым-қатынас жасауға, өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі дамытуға дайын, бәсекеге қабілетті тұлғаны дамыту. Оқушының бақылау-бағалау іс-әрекеті, яғни өз іс-әрекетін тексеруге және бағалауға, туындайтын қиындықтардың себептерін жоя білуге дайындығы мен қабілеті ерекше маңызға ие.

Заманауи ақпараттық орта мұғалімдерден үнемі өзгеріп отыратын өмірде өз бетінше білім алуға және қайта оқуға қабілетті, өз бетінше әрекет етуге және шешім қабылдауға дайын оқушыны дайындауды талап етеді. Физика интеграциялық ғылым ретінде білімнің жаңа салаларын көбірек қамтиды. Физика мұғалімінің жұмысы қазір ақпараттық технологиямен және физикалық ақпараттық жүйелермен тығыз байланысты. Қазіргі уақытта оқытудың заманауи тәсілдерінсіз көптеген мақсаттарға жету қиын болады. Әрбір мұғалімнің жұмысындағы негізгі ереже – оқушыны оқуға үйрету.

Оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың дәстүрлі механизмі оқушылардың негізгі ұғымдар жүйесін меңгеруіне негізделген және қазіргі мектеп талаптарына нашар жауап береді. Жаңа мектеп білім берудің негізгі нәтижесі әлемнің жеке суретін оның ғылыми-физикалық өзара әрекеттесуінде қайта құру болып табылады деп болжайды. Қазіргі оқу процесінің ерекшелігі – оқушылардың өзін-өзі дамытуға және өзін-өзі тәрбиелеуіне бағытталған дәстүрлі оқытудан оқушыға бағытталған оқытуға көшу.

Оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың негізі оқушылардың ойлаудың интеграцияланған стилін дамытуға жағдай жасайтын, кеңістіктік, уақытша аспектіде ойлауға, физикалық мәселелерді шешуге, табиғатта әрекет етуге жағдай жасайтын оқу физикалық тапсырмалар жүйесін шешу, экологиялық мақсаттылық тұрғысынан анықтамалықтармен және энциклопедиялармен жұмыс істей білу, бақылаулар жасап, қорытынды жасай білу болып табылады.

Қазіргі физика сабағының жүйесін анықтамас бұрын, бір өте маңызды мәселеге тоқталайық. Сабақты ойдағыдай өткізу үшін алдымен мұғалімнің сабақтағы іс-әрекетінің түпкі мақсатын – ол неге қол жеткізгісі келетінін, содан кейін мақсатқа жетуге көмектесетін құралдарды белгілеп, содан кейін жолды – мақсатқа жету үшін қалай әрекет ету керектігін анықтау керек. Сабақтың анық емес тұжырымдалған мақсаты мұғалімнің іс-әрекет процесін қиындатып, алдын ала жоспарланған нәтижені бұрмалайтыны анық.

Заманауи физика сабағы – бұл сабақ жүйесінің құрамдас бөліктері (оқу материалының мазмұны, оқыту әдістері мен оқу процесін ұйымдастыру формалары) қатаң өзара байланыста болатын және олармен сабақтың мақсаты анықталатын оқу процесін ұйымдастырудың формасы.

Физика пәнінде жаңа білімді алу кезеңінде бекіту, сонымен қатар үй тапсырмасын орындауда белсенді оқыту әдістері қолданылады. Танымдық белсенділікті ынталандыруға бағытталған оқыту әдістері белсенді әдістер деп аталады. Ең алдымен, оларға кез келген оқу мәселесін шешу, мәселелік әдіс, ойын, зерттеу, модульдік, сыни жағдаяттар әдісі, тірек сигналдар әдісі және еркін пікір алмасуды ұйымдастыруды көздейтін диалогтық әдістер жатады, бұлардың барлығы оқушылардың оқу-танымдық белсенділігін арттыруға бағытталған оқытудың әдістері, формалары мен құралдары саналады. Оқытудың белсенді әдістерін қолданудың ерекшелігі, олар білім беру процесінің барлық қатысушыларының көп деңгейлі және жан-жақты қарым-қатынасын қамтамасыз етуге жұмыс істейді, сондықтан оларды оқу-тәрбие процесінде пайдалану ұсынылады. Оқытудың белсенді әдістерін жүйелі түрде қолдану арқылы мұғалімнің рөлі біртіндеп өзгеріп отырады, мұғалім қазір ақпарат көзі, көмекші және процестің үйлестірушісі рөлін атқарады.

Заманауи сабақ – бұл оқушы енжар тыңдаушыдан процестің белсенді қатысушысына айналатын сабақ. Физика сабақтарында диалог және зерттеу әдістерін, сыни оқыту әдісі мен жоба әдісін кеңінен қолданамын. 7-8-сыныптарда кез келген сабақтың мұғалімнің тұлғалық қасиетімен жанданған жаңа есептерді шешудің мүмкіндігі зор, ол өмірлік тәжірибеге негізделген болуы керек. Ол үшін жаңа ізденіс үстіндегі мұғалімнің үздіксіз жұмысы және практикалық іс-әрекеттерді өткізу мен ұйымдастыру үшін жеткілікті материалдық база қажет. Оқушылар қазірдің өзінде әртүрлі әдістермен, негізінен ойындармен жұмыс істеуге дағдыланған, сондықтан сабақты өткізу кезінде оларды оқытудың барлық кезеңдерінде

пайдалану керек. Мысалы, сабақтың ең басында мен оқушыларды сабаққа бейімдеу үшін бірлескен ортаны, «Мозайка» әдісін қолданамын, сыныпты топқа бөлемін, оларға зерттеушілердің немесе табиғаттың фотосуреттері бар алдын ала дайындалған карточкаларды беремін, оқушылар жаңа тақырыпқа сәйкес келетін карталарды тауып, байланыстыруы керек, әрі қарай оқушылар «Логика қайда?» әдісі арқылы сабақтың тақырыбы мен мақсатын өз бетінше тұжырымдайды. Сұрақтарға жауап беру кезінде «Ассоциациялар» әдістемесі қолданылады:

- ✓ Сабақтың тақырыбын оқып, сұрақтарға жауап беріңіз:
- ✓ Қалай ойлайсыңдар, бұл сурет неге ұқсайды?
- ✓ Ол сізде қандай ассоциацияны тудырады?

Оқушылар барлық пайда болған ассоциацияларды тізеді, мұғалім оларды тақтаға жазады.

Физиканы оқу барысында мұғалімге ең әуелгі кезеңде оқытудың заманауи әдістері мен технологияларын оқу процесінде пайдалануға бағытталған жұмыс жүйесін ойластыру қажет. Осыған байланысты мұғалімнің бағалау қызметі өте маңызды. Оқу жетістіктерін бағалау дәстүрлі бағалау жүйесімен салыстырғанда анағұрлым мазмұнды, сараланған, объективті болуы керек. Одан әрі оқылған тақырыптарды «қайталау» немесе көптеген тест тапсырмаларын шешу жеткіліксіз, оқушының танымдық белсенділігін арттыратын, мектеп физикасының үлкен бөлімдері мен тақырыптарының мазмұнын тұтас түсінуге ықпал ететін, олардың арасындағы пәнішілік байланыстарды анықтайтын, стандартты және жаңа оқу жағдаяттарында білімді қолдану үшін қолайлы жағдай туғызатын оқыту әдістерін қолдану қажет.

Жаңа материалды меңгеру кезінде ұсынылған ұғымдар тізімінен «артығын» іздеу, формулалық диктанттарды жазу, терминдер немесе әрекеттер арасындағы байланысты анықтау, мәтіндегі физикалық қателерді іздеу, ребустар, синквейн, мәтінді толықтырып, қалпына келтіру тапсырмаларын қолданамын. Әрбір мектеп физикасы курсына сабаққа ойын-сауық элементтерін қосуға, күрделі материалды «жеке-жеке талдауға», эмоционалды күйзелісті азайтуға, жаңа терминдер мен ұғымдарды игеруге көмектесетін тақырыптар бар. Мысалы, балаларға тақырып бойынша сұрақтар қою арқылы «Иә-жоқ» әдісін ұсынуға болады. Сондай-ақ оқытуда рөлдік ойындарды да қолданамын. Рөлдік ойындарға мысал ретінде оның алуан түрлілігін: конференция сабағын, пресс-конференция, марафон сабағы, КВН сабағы және т.б. келтіруге болады. Оқушылар топтағы рөлдерді қабілеттеріне қарай бөледі (жетекші, спикер, графикалық дизайнер, аналитик, статистик, натуралист және т.б.).

10-11 сыныптарда мен негізінен физикалық мәселелерді анықтауға, талқылауға және шешуге бағытталған топтық жұмыс жүргіземін. Сондай-ақ оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға компьютерлік графикада да, қағазда да презентация жасау, жарнамалық плакаттар, жобалар, есеп беру жұмыстары көмектеседі. Мәселен, 10-сыныпта «Термодинамика» тарауын оқу барысында оқушылар топпен жұмыс жасап, қосымша материалды, интернетті және шығармашылық ойлауды және олардың ерекше қабілеттерін пайдалана отырып жоба құрады. Зерттеушілік іс-әрекеттер 7, 8, 9, 10 және 11 сынып оқушыларына физикадан шығармашылық және ғылыми жобаларды ұсынады, онда механика және термодинамика, электродинамика және оптика салаларында теориялық ақпарат оқытылады және зерттеулер жүргізіледі. Жоғары сыныптарда атомдық және ядролық физиканы оқу шеңберінде жеке жобалар бойынша теориялық жұмыстар жүргізілуі мүмкін. Астрономиялық жобалар аясындағы зерттеулер өте қызықты. Физикадағы ғылыми-зерттеу жұмыстары мен жобалары әртүрлі бағытта болуы мүмкін, мысалы, магнит өрісінің адамға немесе бізді қоршап тұрған әртүрлі физикалық құрылғыларға әсерін зерттеу. Физикадан «Ежелгі механика», «Электр және магнетизм» немесе «Табиғаттағы және технологиядағы резонанс» тақырыптарында ғылыми жоба жүргізуге болады.

Оқу әрекетін ұйымдастыру әдістерін таңдағанда мен әрқашан сабақтың мақсатына, материал мазмұнының күрделілік деңгейіне, оқушылардың дайындық деңгейіне және олардың шығармашылық қабілеттеріне, сонымен қатар тапсырманы орындаудың шарттарына сүйенемін. Мұғалімнің оқу-тәрбие процесіндегі орны мен рөлі туралы жаңа көзқарасын қалыптастырмай, білім берудегі сапалы өзгерістер мүмкін емес, сондықтан мұғалімнің өзі жаңа өзгерістердің мәнін түсінуі маңызды.

Жұмысты қорытындылай келе, кез келген жұмыстың принципі әрбір оқушыға жеке-жеке көзқараста деп айта аламыз. Оң нәтижелер мен жетістіктерге көңіл бөлуге және сабағымды тек күшті оқушыларға ғана емес, оқуда қиындықтары бар оқушыларға да өте қызықты және танымды болатындай етіп құруға тырысамын. Әрбір оқушы - құрметке лайық тұлға. Ал мен өз сабақтарымда осыны түсінуге, бір-бірін сыйлауға, сонымен қатар тыңдай білуге, эмпатияға, ең бастысы жұппен, топпен жұмыс жасай білуге, бірін-бірі қыспай, қолдау көрсетуге үйретуге басты назарды аударып келемін.

**Шығыс Қазақстан облысы, Зайсан ауданы, Дайыр ауылы
"Мукарама атындағы мектеп-балабақша кешені" КММ
Информатика пәні мұғалімі, педагог-модератор
Далабаева Құралай Сағымжанқызы**

ИНФОРМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Қазіргі кезде оқу-тәрбие үрдісі өзгерістерге ұшырап, оған жаңа талаптар көбірек қойылуда, білім, білік, дағды парадигмасынан оқушы тұлғасын дамыту парадигмасына көшу жүріп жатыр. Осының нәтижесінде мақсатқа ұмтылатын, білімді саналы түрде игеріп, оны әртүрлі төтенше жағдайларда қолдана алатын, ұжымда жұмыс істей алатын оқушы тұлғасы тікелей оқу-тәрбие үрдісінде алдыңғы орынға шығады. Осылайша, мектеп мұғалімдерінің алдында жаңа педагогикалық технологияларды іздестіру міндеті тұр, ол өз кезегінде адамды жаңа білімді меңгеруге белсендіреді. Бұл мәселені шешуде интерактивті тапсырмаларды қолдануға болады.

Бүгінгі таңда негізгі әдістемелік инновациялар оқытудың интерактивті әдістерін қолданумен байланысты. Интерактивті ("inter" – өзара, "act" – әрекет ету), өзара әрекеттесу мүмкіндігін білдіреді немесе біреумен сөйлесу, диалог режимінде болады. Демек, интерактивті оқыту, ең алдымен, оқытушы мен білім алушының өзара әрекеттесуі жүзеге асырылатын диалогтық оқыту болып табылады. Ол білім беру процесінің түпкі мақсаты мен негізгі мазмұнын сақтайды, бірақ сонымен бірге формаларды трансляциядан диалогқа өзгертеді, яғни өзара түсіністік пен өзара әрекеттестікке негізделген ақпарат алмасуды қамтиды.

Интерактивті оқытудың негізі болып табылатын интерактивті тапсырмалар оқушылардың тек мұғаліммен және бір-бірімен ғана емес, сонымен қатар информатика сабақтарында тікелей қолданылатын заманауи ақпараттық технологиялармен де кеңірек өзара әрекеттесуіне бағытталған. Интерактивті тапсырмалар мұғалім оқушылардың алдына қоятын және оқушылардың өздері қоятын оқу және оқудан тыс тапсырмаларды шешуге көмектеседі.

Интерактивті тапсырмаларды қолдану бірнеше тапсырмаларды қатар шешуге мүмкіндік береді, олардың бастысы оқу мақсаттарына жету. Олар оқушылар арасында эмоционалды байланыс орнатуға көмектеседі, тәрбиелік тапсырманы қамтамасыз етеді, өйткені олар командада жұмыс істеуге, сыныптастарының пікірлерін тыңдауға үйретеді.

Қазақстан Республикасының заңнамасындағы интерактивті оқытудың негізгі мақсаты-білім алушының жеке басын тұтас дамыту. Оның әлеуетті ішкі қабілеттерін ашатын тұлғаны дамытудың құралы тәуелсіз ойлау және танымдық іс-әрекет болып табылады. Демек, мұғалімнің міндеті-сабақта қазіргі заманғы интерактивті технологиялар ықпал ететін қызметті қамтамасыз ету. Мектепте заманауи ақпараттық технологияларды қолдану оқу процесін жетілдірудің негізгі критерийлерінің бірі болып табылады, бұл оның практикалық маңыздылығын едәуір арттырады, оқушылардың зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін дамытады, және, әрине, пәнге деген қызығушылықты оятады, оқушылардың мотивациясын арттыруға және оқу материалын тиімді игеруге ықпал етеді.

Информатиканы оқыту процесінде интерактивті тапсырмаларды қолдану ақпараттық-білім беру ортасының оқушыларды оқытуға кешенді әсері үшін қажет. Оқу процесінде интерактивті құралдарды құру және қолдану білім беру процесінің тиімділігін арттырады, оқытуды қызықты етеді және оқытуда

тұлғаға бағытталған тәсілді жүзеге асыруға мүмкіндік береді, сабақтарды жаңа мазмұнмен толтыруға, оларды қызықты және эмоционалды түрде бояуға көмектеседі, бұл қолайлы атмосфераны қалыптастырады, сонымен қатар оқу процесін жеделдетуге және оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға ықпал етеді. Бұл аспектілер "тұлғаның когнитивті, эмоционалды және ерікті салаларындағы дамуды" анықтайды.

Информатика бойынша интерактивті тапсырмаларды құруды әртүрлі қызметтер мен қосымшаларда жүзеге асыруға болады. Олардың кейбірін қарастырайық:

1. Quizlet-интерактивті тапсырмалардың әртүрлі түрлерін жасауға арналған қызмет. Бұл қызметті пайдалану кезінде мұғалім базада бар материалды қолдана алады және өзінің интерактивті тапсырмаларын жасай алады.

2. Plickers-мұғалімге сыныптағы оқушылардың жауаптарын бірден бағалауға мүмкіндік беретін және жұмысты тексеруді жеңілдететін қосымша. Бұл бағдарлама күнделікті өмірде бәріне таныс QR кодтарын қолдана отырып жұмыс істейді. Plickers-ті мұғалім планшетте немесе телефонда, компьютермен немесе ноутбукпен бірге қолдана алады.

3. Kahoot! – интерактивті тапсырмалар құруға арналған қосымша-бұл интерактивті жаттығулар жасауға арналған керемет, жарқын, қарапайым және ақысыз қызмет. Kahoot! оқушылардың білімін жылдам тексеру мақсатында сыныпта да, қашықтықтан оқытуда да әртүрлі викториналар, тесттер мен сауалнамалар жүргізу үшін пайдаланылуы мүмкін.

4. Learningapps.org -информатика бойынша да, басқа оқу пәндері бойынша да әртүрлі интерактивті тапсырмаларды жасауға арналған сервис. Сервистің негізгі идеясы-білім алушылар өз білімдерін қызықты ойын түрінде тексере және бекіте алады, бұл олардың мектеп пәнін оқуға танымдық қызығушылығын қалыптастыруға ықпал етеді.

Осылайша, оқыту процесінде жаңа ақпараттық технологияларды қолдану оқу процесін жетілдірудің маңызды аспектілерінің бірі болып табылады, бұл оның практикалық бағытын арттырады, оқушылардың интеллектуалды және шығармашылық қабілеттерін дамытады. Ал интерактивті тапсырмалар, тиісінше, әртүрлі пәндер, соның ішінде информатика шеңберінде білімді игерудің әмбебап құралы ретінде қызмет етеді. Оқытуда жаңа интернет-сервистердің мүмкіндіктерін пайдалану оқу процесін жетілдірудің, оның практикалық бағытын арттырудың маңызды сәті болып табылады, сондай-ақ мотивацияны күшейтуге ықпал етеді және балалардың информатиканы оқуға деген қызығушылығын арттырады, бұл өз кезегінде дәстүрлі оқыту әдістеріне қарағанда артықшылықтарға ие бола отырып, білім беру процесін айтарлықтай жақсартады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Корнеева Л.И. Современные интерактивные методы обучения: зарубежный опыт// Университетское управление. – №4. – 2014;
2. Коржуев А.В., Садыкова А.Р. Смысловой контент педагогического знания и проблема понимания / Педагогика. 2015. № 9. С. 10-17;
3. Губанова О. М., Родионов М. А., Минько В. В. Возможности использования цифровых образовательных ресурсов на уроках информатики // Материалы XV Международной научно- практической конференции «Современное образование: научные подходы, опыт, проблемы, перспективы». Артемовские чтения - 2019 / под общ. ред. М. А. Родионова. Пенза. – 2019.